

บทที่ ๔

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การจัดการสำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดสมุทรปราการ” ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed-Method Research) ประกอบด้วยการวิจัยเชิงคุณภาพและการวิจัยเชิงปริมาณมีรายละเอียดดังนี้

๔.๑ การวิเคราะห์การจัดการสำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดสมุทรปราการ จากการสัมภาษณ์

๔.๒ การวิเคราะห์การจัดการสำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดสมุทรปราการ จากการสนทนากลุ่มเฉพาะ

๔.๓ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

๔.๔ ผลการวิเคราะห์การจัดการสำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดสมุทรปราการ ตามความคิดเห็นของบุคลากรในสำนักปฏิบัติธรรมที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง

๔.๕ องค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย

๔.๑ การวิเคราะห์การจัดการสำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดสมุทรปราการ จากการสัมภาษณ์

๔.๑.๑ การจัดการสำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดสมุทรปราการ

การจัดการสำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดสมุทรปราการ ผู้บริหาร คือพระสังฆาธิการ มีภาระหน้าที่ทำงานให้สำเร็จวัตถุประสงค์ได้โดยอาศัยคนอื่น (Getting Things Done Through Other People)

๑. การจัดการสำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดสมุทรปราการ

ตามปกติแล้วการจัดการสำนักปฏิบัติธรรมเป็นภาระหน้าที่ของผู้บริหารคือ พระสังฆาธิการ จะต้องทำหน้าที่ในการดำเนินการที่เกี่ยวข้องกับการวางแผน การจัดองค์การ การบริหารงานบุคคล การอำนวยการ และการควบคุม ดังมีรายละเอียดดังนี้

๑) การวางแผน ผู้บริหาร ต้องจะมีการวางแผนพัฒนาสำนักปฏิบัติธรรมจัดส่งภิกษุในวัดไปศึกษาวิปัสสนากัมมัฏฐาน ตั้งเป็นพระวิปัสณาจารย์ประจำสำนักปฏิบัติธรรม ให้การส่งเสริมอุปถัมภ์พระวิปัสณาจารย์ ให้มีความสะดวกสบาย ปรับปรุงการประชาสัมพันธ์ และผู้อุปถัมภ์เพื่อความเจริญก้าวหน้ามั่นคง และทันต่อสถานการณ์ปัจจุบัน^๑ ส่วนวิธีการดำเนินการติดต่อกับผู้ที่เกี่ยวข้องเพื่อให้ดำเนินการ จัดบริการความสะดวกทั้งการเดินทาง และอยู่อาศัย ติดตามวัดผล

^๑สัมภาษณ์ พระครูสุวรรณสิทธิธาดา เจ้าอาวาสวัดน้อยสุวรรณาราม ตำบลบางปู อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรปราการ, ๒๖ มิถุนายน ๒๕๕๗.

ประเมิณผล^๒ แนวทางพัฒนาสำนักปฏิบัติธรรม คือ ต้องมีความสะอาด เงียบสงบ ราบรื่น ไม่มีเสียงรบกวนจากภายนอก มีอาคาร หรือศาลาปฏิบัติธรรมที่สามารถให้ผู้ปฏิบัติธรรมนั่งฟังการบรรยายธรรมและฝึกปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานได้ไม่แออัดเกินไป มีที่พัก ห้องน้ำ ห้องสุขาที่สะอาด จำนวนเพียงพอ และแยกตามเพศของผู้ใช้สำหรับห้องพัก ควรมีการป้องกันแมลงและสัตว์ที่จะมารบกวนหรือทำอันตรายได้อย่างดี^๓ เจ้าสำนักปฏิบัติธรรมมีความสนใจ และเห็นความสำคัญของการศึกษาปฏิบัติ และเผยแพร่อย่างแท้จริง มีการจัดทำบัญชีรายรับ รายจ่าย ที่โปร่งใส เป็นระบบ สามารถเปิดเผย และตรวจสอบได้มีบุคลากรหรือเจ้าหน้าที่เพียงพอในการทำหน้าที่ดูแลด้านที่พัก อาหาร น้ำดื่ม ห้องน้ำ ห้องสุขา และการอำนวยความสะดวกต่างๆ แก่ผู้ปฏิบัติธรรม^๔

๒) การจัดองค์การ ผู้บริหารควรจะดำเนินการจัดโครงสร้างการบริหารให้สอดคล้องตามแผนการสำนักปฏิบัติธรรมตามแบบที่ได้กำหนดไว้^๕ มีหลักเกณฑ์ให้บุคลากรปฏิบัติตามที่ได้รับมอบหมายแต่ละบุคคล มีพระวิปัสสนาจารย์หรือผู้ฝึกสอนกัมมัฏฐานที่ผ่านการอบรมหลักสูตรพระวิปัสสนาจารย์ หรือมีความสามารถในการสอนกัมมัฏฐานตามหลักมหาสติปัฏฐานสูตรเป็นอย่างดี สามารถตอบข้อซักถามและอารมณีกัมมัฏฐานได้ สามารถที่นำไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตได้ พระภิกษุหรือบุคคลที่เป็นวิทยากรในสำนักมีความประพฤติดี สามารถปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีได้ การจัดองค์การภายในสำนักปฏิบัติธรรมเพื่อให้เหมาะสมกับกฎระเบียบ วิสัยทัศน์ และพันธกิจ^๖

๓) การบริหารงานบุคคล ภายในสำนักปฏิบัติธรรมควรจะมีการแต่งตั้งเจ้าหน้าที่แผนงานต่างๆ ตามความรู้ ความสามารถ และความชำนาญการของแต่ละบุคคล^๗ ให้เจ้าหน้าที่ทำงานด้วยความซื่อสัตย์สุจริตมีมนุษยสัมพันธ์ต่อผู้ปฏิบัติธรรม^๘ วิธีการสั่งการคือสั่งการไปตามลำดับชั้นของเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน เมื่อทำผิดก็ควรจะมีการลงโทษด้วยการให้นั่งสมาธิจิตภาวนา เมื่อทำเสร็จแล้ว

^๒ สัมภาษณ์ พระปลัดอดิศักดิ์ โรจน ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดสวนส้ม ตำบลสำโรงใต้ อำเภอยะประแดง จังหวัดสมุทรปราการ, ๕ กรกฎาคม ๒๕๕๗.

^๓ สัมภาษณ์ พระมหาวีฑูร ธมฺมโชโต เจ้าอาวาสวัดใหญ่ ตำบลในคลองบางปลากด อำเภอยะประแดง จังหวัดสมุทรปราการ, ๓๐ มิถุนายน ๒๕๕๗.

^๔ สัมภาษณ์ พระโสณธรรมาภิรม เจ้าอาวาสวัดโยธินประดิษฐ์ ตำบลสำโรง อำเภอยะประแดง จังหวัดสมุทรปราการ, ๒๗ มิถุนายน ๒๕๕๗.

^๕ สัมภาษณ์ พระปลัดวิสุทธีวัฒน์ เจ้าคณะตำบลบางยอ-บางกะเจ้า ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดคันลัด ตำบลทรงคนอง อำเภอยะประแดง จังหวัดสมุทรปราการ, ๒ กรกฎาคม ๒๕๕๗.

^๖ สัมภาษณ์ พระครูวิบูลสีลวัฒน์ เจ้าอาวาสวัดบางหัวเสือ ตำบลบางหัวเสือ อำเภอยะประแดง จังหวัดสมุทรปราการ, เมื่อวันที่ ๒๕ มิถุนายน ๒๕๕๗.

^๗ สัมภาษณ์ พระครูวิมลศุภากร เจ้าอาวาสวัดด่านสำโรง เจ้าคณะอำเภอยะเมือง จังหวัดสมุทรปราการ, ๒๗ มิถุนายน ๒๕๕๗.

^๘ สัมภาษณ์ พระครูสมุทรญาณวัฒน์ เจ้าอาวาสวัดบางขมิ้น ตำบลบางยอ อำเภอยะประแดง จังหวัดสมุทรปราการ, ๒๗ มิถุนายน ๒๕๕๗.

^๙ สัมภาษณ์ พระครูสมุห์ปิยมิตร อธิปญโญ เจ้าอาวาสวัดคลองปลัดเปรียง ตำบลบางแก้ว อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ, ๒๘ มิถุนายน ๒๕๕๗.

ให้รายงานผลการปฏิบัติงานให้ทราบ ทำการวัดผล ประเมินผล เตรียมการดำเนินการขั้นต่อไป^{๑๐} มีการดูแลรักษาความปลอดภัยทั้งในสำนักปฏิบัติธรรม และบริเวณโดยรอบ ถ้ามีผู้ปฏิบัติธรรมจำนวนมากควรจะขอกำลังเจ้าหน้าที่ตำรวจ หรือหน่วยงานอาสาสมัครเพื่อมาดูแลความปลอดภัย มีการดูแลด้านสุขอนามัย มีตู้ยาสามัญไว้ประจำหรือมีเจ้าหน้าที่สามารถให้การปฐมพยาบาลเบื้องต้น^{๑๑}

๔) การอำนวยการ ภายในให้เป็นไปตามลำดับการปกครอง รายงานมาตามลำดับชั้น เช่น ฝ่ายฝึกอบรมก็รายงานมาที่หัวหน้าฝ่ายวิปัสสนาจารย์ ฝ่ายสถานที่ที่มาที่หัวหน้าดูแลเรื่องสถานที่ไม่ใช่อะไรทุกอย่างก็รายงานมาที่ผู้บริหารแม้เรื่องเล็กน้อย^{๑๒} การประสานงานแบ่งเป็น ๒ ฝ่าย ประสานงานกับบุคคลภายในสำนัก ด้วยการแนะนำสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับการปฏิบัติงาน ภายในสำนัก การดูแลรักษาการปฏิบัติ^{๑๓} นอกจากนั้น การประสานงานภายนอก การเผยแผ่กิจกรรมต่างๆ เชิญชวน การสร้างเครือข่าย เป็นต้น^{๑๔} การติดต่อประสานกับบุคลากรภายในสำนักปฏิบัติธรรมให้ได้ทราบวิธีการทำงานเป็นทีม เมื่อใครไม่สบายก็สามารถทำงานแทนกันได้ เมื่อมีเหตุการณ์เกิดขึ้นก็รีบดำเนินการแก้ไขปัญหาให้ทันเวลา รายงานให้ผู้บริหารทราบทางโทรศัพท์ เป็นต้น^{๑๕} นอกจากนั้นการติดต่อกับหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องเพื่อขอความอนุเคราะห์ในด้านการอำนวยความสะดวก เช่นขอรับบริจาคทุนทรัพย์บำรุงสำนักปฏิบัติธรรม ขอรับบริจาควัสดุอุปกรณ์เครื่องใช้สอยในสำนักปฏิบัติธรรม และขอรับอาสาเข้าไปช่วยสอนวิธีการปฏิบัติธรรมในสำนักงาน ตามโรงเรียน และตามโรงงาน^{๑๖}

๕) การควบคุม บุคลากรภายในสำนักปฏิบัติธรรมเป็นสิ่งที่มีความสำคัญมาก จะต้องมีความศรัทธาเลื่อมใส เข้าใจนโยบาย และวิธีการปฏิบัติเป็นไปในทิศทางเดียวกัน จึงต้องมีการทำความเข้าใจกันบ่อยๆ หากมีบุคลากรที่ไม่สามารถเข้าใจและศรัทธาเลื่อมใสอย่างแท้จริงควรจะมีการปรับเปลี่ยน^{๑๗} ส่วนการดูแลการเงิน ควรจะมีบุคคลผู้รับผิดชอบโดยตรง จัดทำบัญชีการรับการ

^{๑๐}สัมภาษณ์ พระครูสังฆรักษ์จันทน์ ถาวรธมโม เจ้าอาวาสวัดคลองมอญ ตำบลบ้านคลองสวน อำเภอสว่างแดนดิน จังหวัดสกลนคร, ๒๕ มิถุนายน ๒๕๕๗.

^{๑๑}สัมภาษณ์ พระปลัดอดิศักดิ์ โธโน ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดสวนส้ม ตำบลสำโรงใต้ อำเภอสว่างแดนดิน จังหวัดสกลนคร, ๕ กรกฎาคม ๒๕๕๗.

^{๑๒}สัมภาษณ์ พระโสภณธรรมาภิรม เจ้าอาวาสวัดโยธินประดิษฐ์ ตำบลสำโรง อำเภอสว่างแดนดิน จังหวัดสกลนคร, ๒๗ มิถุนายน ๒๕๕๗.

^{๑๓}สัมภาษณ์ พระปลัดวิสุทธีวัฒน์ เจ้าคณะตำบลบางยอ-บางกะเจ้า ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดคันลัด ตำบลทรงคนอง อำเภอสว่างแดนดิน จังหวัดสกลนคร, ๒ กรกฎาคม ๒๕๕๗.

^{๑๔}สัมภาษณ์ พระครูวิมลคุณากร เจ้าอาวาสวัดด่านสำโรง เจ้าคณะอำเภอสว่างแดนดิน จังหวัดสกลนคร, ๒๗ มิถุนายน ๒๕๕๗.

^{๑๕}สัมภาษณ์ พระครูสมุห์สมศักดิ์ ขวโน เจ้าอาวาสวัดถาวนาราม ตำบลนาเกลือ อำเภอสว่างแดนดิน จังหวัดสกลนคร, ๒๔ มิถุนายน ๒๕๕๗.

^{๑๖}สัมภาษณ์ พระครูสิริวัชรพัฒนโสภณ เจ้าอาวาสวัดศิริเสถียร ตำบลบางเสาธง อำเภอบางเสาธง จังหวัดสมุทรปราการ, ๒๖ มิถุนายน ๒๕๕๗.

^{๑๗}สัมภาษณ์ พระโสภณธรรมาภิรม เจ้าอาวาสวัดโยธินประดิษฐ์ ตำบลสำโรง อำเภอสว่างแดนดิน จังหวัดสกลนคร, ๒๗ มิถุนายน ๒๕๕๗.

จ่าย แสดงรายละเอียดต่อผู้บริหารอย่างถูกต้อง เปิดเผยเป็นรายเดือน และรายปี^{๑๘} ด้านการตรวจสอบวัสดุอุปกรณ์ให้จัดทำทะเบียนวัสดุสิ่งของที่มีหมายเลขกำกับ สำหรับวัสดุที่เป็นเครื่องมือ อุปกรณ์เครื่องคอมพิวเตอร์ โต๊ะ ตู้ เก้าอี้ เป็นต้น^{๑๙} ควบคุมบุคลากรโดยยึดหลักพระธรรมวินัย “ข่มผู้ที่ควรข่ม ยกย่องผู้ที่สมควรยกย่อง”^{๒๐} ดูแลการเงินใช้ระบบฝากบัญชีธนาคาร เมื่อมีการจะนำเงินมาใช้ต้องมีการประชุมและส่วนใหญ่ต้องเห็นชอบ บุคลากรในสำนักต้องเป็นไปตามกฎระเบียบ การเงินมีการทำบัญชี มีการประเมินการตรวจสอบวัสดุอุปกรณ์ว่าใช้อย่างคุ้มค่าหรือไม่^{๒๑}

๒. ปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะในการจัดการสำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดสมุทรปราการ

ปัญหาอุปสรรคที่เกี่ยวข้องกับการจัดการสำนักปฏิบัติธรรม จะเป็นเรื่องการพัฒนาวัดให้สอดคล้องตามโครงสร้างการบริหารกิจการคณะสงฆ์ คือเป็นไปตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ ๒๕๐๕ แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕ นอกจากนั้นการบริหารวัดตามนโยบายของมหาเถรสมาคมเป็นผู้กำหนดเป้าหมาย เป็นผู้ทำหน้าที่กำกับดูแลการจัดการสำนักปฏิบัติธรรม แต่ละวัดแต่ละพื้นที่ของเขตปกครองคณะสงฆ์ มีอำนาจหน้าที่ในการบริหารคณะสงฆ์ให้ เป็นไปด้วยความเรียบร้อยดังสอดคล้องตามวิสัยทัศน์และพันธกิจ เมื่อพิจารณาถึงสภาพปัญหาอุปสรรคในการจัดการสำนักปฏิบัติธรรม ก็ยังมีปัญหาอยู่มากมายหลายประการ โดยกรมการศาสนาได้กล่าวถึงปัญหาของพระพุทธศาสนาที่เกี่ยวข้อง การบริหารวัด การบริหารพระสงฆ์ และการบริหารองค์กรสงฆ์ ให้มีประสิทธิภาพโดยเฉพาะด้านการพัฒนาการจัดการสำนักปฏิบัติธรรม

ปัญหาอุปสรรคการจัดการสำนักปฏิบัติธรรม ซึ่งในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ลงพื้นที่จริง ได้ไปสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีผลงานโดดเด่นด้านการจัดการสำนักปฏิบัติธรรม มีดังนี้

๑. ด้านการบริหารจัดการ ต้องกำกับดูแลอย่างทั่วถึงแก่ผู้มาร่วมปฏิบัติธรรม^{๒๒} มีการวางแผนระยะยาวหรือกำหนดการปฏิบัติธรรมให้เหมาะสมไม่มากหรือน้อยเกินไป^{๒๓} นอกจากนั้นต้องจัดให้มีการฝึกอบรมในเรื่องการสื่อสารถึงกันภายในวัดเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารจัดการ

^{๑๘} สัมภาษณ์ พระปลัดวิสุทธิวัฒน์ เจ้าคณะตำบลบางยอ-บางกะเจ้า ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดคันลัด ตำบลทรงคนอง อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ, ๒ กรกฎาคม ๒๕๕๗.

^{๑๙} สัมภาษณ์ พระครูสมุทรปิยมิตร อธิปณโก เจ้าอาวาสวัดคลองปลัดเปรียง ตำบลบางแก้ว อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ, ๒๘ มิถุนายน ๒๕๕๗.

^{๒๐} สัมภาษณ์ พระครูสังฆรักษ์จันทน์ ธารธรรมโม เจ้าอาวาสวัดคลองมอญ ตำบลบ้านคลองสวน อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ, ๒๕ มิถุนายน ๒๕๕๗.

^{๒๑} สัมภาษณ์ พระปลัดวิสุทธิวัฒน์ เจ้าคณะตำบลบางยอ-บางกะเจ้า ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดคันลัด ตำบลทรงคนอง อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ, ๒ กรกฎาคม ๒๕๕๗.

^{๒๒} สัมภาษณ์ พระครูวิบูลสิริวัฒน์ เจ้าอาวาสวัดบางหัวเสือ ตำบลบางหัวเสือ อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ, ๒๕ มิถุนายน ๒๕๕๗.

^{๒๓} สัมภาษณ์ พระปลัดวิสุทธิวัฒน์ เจ้าคณะตำบลบางยอ-บางกะเจ้า ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดคันลัด ตำบลทรงคนอง อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ, ๒ กรกฎาคม ๒๕๕๗.

และส่งเสริมความรู้เพื่อแก้ไขปัญหาระหว่างสมาชิกในกลุ่ม^{๒๔} สิ่งสำคัญที่สุดก็ต้องมีการจัดทำองค์ความรู้เพิ่มอยู่ตลอดเวลา^{๒๕} พร้อมกับจัดทำการประชุมสัมพันธ์เกี่ยวกับโครงการปฏิบัติธรรมอย่างต่อเนื่อง^{๒๖}

๒. ด้านอาคารสถานที่ ต้องมีการจัดสร้างเพิ่มสถานที่ และปรับปรุงที่พัก วัสดุอุปกรณ์และห้องพักให้มีความแข็งแรง ทนทาน^{๒๗} และมีการจัดการเกี่ยวกับการรักษาความสะอาดอย่างต่อเนื่อง เพื่อความเป็นระเบียบเรียบร้อย และสง่างามสมกับเป็นสถานที่ปฏิบัติธรรม^{๒๘} จึงต้องมีการบริหารจัดการการจัดขยะอย่างถูกวิธี^{๒๙} นอกจากนั้นต้องมีการจัดทำโครงการเพื่อขยายพื้นที่ให้เพียงพอต่อผู้มาร่วมปฏิบัติธรรม^{๓๐}

๓. ด้านวิทยากร ต้องจัดหาวิทยากรมาเพิ่ม เข้ามาช่วยในการอบรมปฏิบัติธรรมมากขึ้น^{๓๑} และจัดทำคู่มืออบรมการสอนเพื่อใช้เป็นสื่อสำหรับพระใช้ไปในการเผยแผ่ต่อไป^{๓๒} มีการจัดทำหลักสูตรโดยการแยกหลักสูตรสอนสำหรับผู้ปฏิบัติใหม่ก่อนจะมารวมกันเพื่อทำความเข้าใจในการปฏิบัติ^{๓๓}

๔. ด้านพระวิปัสสนาจารย์ พระวิปัสสนาจารย์ผู้สอนกัมมัฏฐาน ต้องจัดหาผู้มีความรู้ความสามารถ จะต้องเป็นผู้ปฏิบัติจนมีความเข้าใจในหลักธรรมอย่างแจ่มแจ้งแล้วตัวเองก่อน จึงจะเป็นผู้สอนคนอื่นให้รู้ตามได้ มิใช่แต่อ่านตำราหรือไปอบรมในระยะสั้นๆ แล้วจะสามารถบรรลุธรรมได้ ผู้ที่ไม่เข้าใจในหลักธรรมปฏิบัติอย่างแท้จริง จะนำพาผู้อื่นให้หลงทางได้^{๓๔}

^{๒๔} สัมภาษณ์ พระโสณธรรมาภิรมย์ เจ้าอาวาสวัดโยธินประดิษฐ์ ตำบลสำโรง อำเภอยะประแดง จังหวัดสมุทรปราการ, ๒๗ มิถุนายน ๒๕๕๗.

^{๒๕} สัมภาษณ์ พระครูวิมลศุภการ เจ้าอาวาสวัดด่านสำโรง เจ้าคณะอำเภอมือง จังหวัดสมุทรปราการ, ๒๗ มิถุนายน ๒๕๕๗.

^{๒๖} สัมภาษณ์ พระครูสมุทรญาณวัฒน์ เจ้าอาวาสวัดบางขมิ้น ตำบลบางยอ อำเภอยะประแดง จังหวัดสมุทรปราการ, ๒๗ มิถุนายน ๒๕๕๗.

^{๒๗} สัมภาษณ์ พระครูสมุทรปิยมิตร อธิปญโญ เจ้าอาวาสวัดคลองปลัดเปรียง ตำบลบางแก้ว อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ, ๒๘ มิถุนายน ๒๕๕๗.

^{๒๘} สัมภาษณ์ พระครูสมุทรสมศักดิ์ ขวโน เจ้าอาวาสวัดถาวนาราม ตำบลนาเกลือ อำเภอยะสมุทร จังหวัดสมุทรปราการ, ๒๔ มิถุนายน ๒๕๕๗.

^{๒๙} สัมภาษณ์ พระครูสังฆรักษ์จำนงค์ ถาวรธมโม เจ้าอาวาสวัดคลองมอญ ตำบลคลองสวน อำเภอยะสมุทร จังหวัดสมุทรปราการ, ๒๕ มิถุนายน ๒๕๕๗.

^{๓๐} สัมภาษณ์ พระครูสิริธัชพัฒน์โสณ เจ้าอาวาสวัดศิริเสาชัง ตำบลบางเสาธง อำเภอบางเสาธง จังหวัดสมุทรปราการ, ๒๖ มิถุนายน ๒๕๕๗.

^{๓๑} สัมภาษณ์ พระปลัดอดิศักดิ์ โรจน ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดสวนส้ม ตำบลสำโรงใต้ อำเภอยะประแดง จังหวัดสมุทรปราการ, ๕ กรกฎาคม ๒๕๕๗.

^{๓๒} สัมภาษณ์ พระมหาวิฑูร ธมฺมโชโต เจ้าอาวาสวัดใหญ่ ตำบลในคลองบางปลากด อำเภอยะสมุทร จังหวัดสมุทรปราการ, ๓๐ มิถุนายน ๒๕๕๗.

^{๓๓} สัมภาษณ์ พระครูสมุทรปิยมิตร อธิปญโญ เจ้าอาวาสวัดคลองปลัดเปรียง ตำบลบางแก้ว อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ, ๒๘ มิถุนายน ๒๕๕๗.

^{๓๔} สัมภาษณ์ พระครูสมุทรญาณวัฒน์ เจ้าอาวาสวัดบางขมิ้น ตำบลบางยอ อำเภอยะประแดง จังหวัดสมุทรปราการ, ๒๗ มิถุนายน ๒๕๕๗.

๕. ด้านผู้บริหาร ผู้บริหารควรจะพัฒนาสำนักปฏิบัติธรรมให้มีการจัดการตั้งสำนักถูกต้องตามกฎระเบียบของมหาเถรสมาคม กฎหมายและสิ่งแวดล้อม ให้เป็นสถานที่สัปปายะ มีสวนหย่อม สวนสมุนไพร ห้องน้ำ ห้องสุขาในสถานที่ปฏิบัติธรรม เพื่อสร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติธรรม ดำเนินการจัดหาผู้ทรงคุณวุฒิตามแบบปฏิบัติธรรม ดำเนินการจัดตั้งกองทุนสำหรับใช้จ่ายเกี่ยวกับการปฏิบัติธรรม มีการตรวจสอบขั้นตอนระดับของการปฏิบัติของบุคคลผู้ปฏิบัติธรรมเป็นประจำ มีวิธีการรักษาความสะอาด กำหนดให้บุคลากรแต่งกายให้สมควรเหมาะสม การดำเนินการจัดการสำนักปฏิบัติธรรมตามกฎระเบียบ จัดสถานที่สำหรับปฏิบัติให้เป็นสถานที่สัปปายะ มีครูอาจารย์สอนการปฏิบัติธรรม ตามลำดับขั้นตอน จัดเตรียมที่พักสำหรับผู้มาปฏิบัติธรรม^{๓๕}

๔.๑.๒ การจัดการสำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดสมุทรปราการ

ผลจากการสัมภาษณ์งานวิจัยเรื่อง “การจัดการสำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดสมุทรปราการ” ผู้วิจัยสามารถสรุปสาระสำคัญๆ ๑) การจัดการสำนักปฏิบัติธรรมตามหลักอิทธิบาท ๔ โดยผู้วิจัยได้กล่าวสรุปสาระสำคัญการจัดการสำนักปฏิบัติธรรมได้ดังนี้

การจัดการสำนักปฏิบัติธรรมตามหลักอิทธิบาท ๔ หมายถึงผู้บริหารวัด/พระสังฆาธิการ ต้องมีวิธีการส่งเสริมการสาธารณูปการคือวัตถุดิบของปลูกสร้างและการบูรณปฏิสังขรณ์อาคาร เสนาสนะประกอบด้วย อุโบสถ วิหาร ลานพระเจดีย์ สถูป กุฏิสงฆ์ โรงเรียนพระปริยัติธรรม ศาลาบำเพ็ญกุศล เมรุ/ฌาปนสถาน ห้องสมุด/พิพิธภัณฑ์ ห้องน้ำ ห้องส้วมสาธารณะ ถนนและทางเท้า ภายในวัด สถานที่บรรจุอัฐิ รื้อรอบวัด/กำแพงวัด ประตูเข้า ออกของวัดเป็นต้น ให้ดำเนินการเป็นไปถูกต้องดีงาม เพื่อบำรุงรักษาวัดและส่งเสริมสร้างวัดให้เป็นที่ยอมรับของประชาชนหรือสังคม ผู้เป็นเจ้าของวัดนั้นให้มีการพัฒนา เช่น การก่อสร้างและบูรณปฏิสังขรณ์เสนาสนะวัดวาอารามให้เป็นสถานที่ปฏิบัติธรรม มีอาวาสสัปปายะ อาหารสัปปายะ บุคคลสัปปายะ และหลักธรรมสัปปายะเป็นต้น ซึ่งมีประเด็นการจัดการสำนักปฏิบัติธรรมตามหลักอิทธิบาท ๔ โดยมีคำถามการก่อสร้าง การบูรณปฏิสังขรณ์ และการบำรุงรักษาวัด มีกระบวนการทำงานพัฒนาวัดที่เกี่ยวข้องกับบุคคลดังต่อไปนี้

๑) การจัดการสำนักปฏิบัติธรรมตามหลักอิทธิบาท ๔ ด้านฉันทะ:

ประเด็นคำถามว่า “พระสังฆาธิการมีฉันทะในการจัดการสำนักปฏิบัติธรรมบำรุงรักษาวัดให้เป็นไปด้วยดีควรจะมีวัตถุประสงค์ ก่อสร้างวัดอย่างไร ควรจะมีการบูรณปฏิสังขรณ์วัดอย่างไร ควรจะมีการปรับปรุงตกแต่งวัดอย่างไร” ผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านการจัดการสำนักปฏิบัติธรรม ได้ให้คำสัมภาษณ์เพื่อการศึกษาวิจัย ดังต่อไปนี้

(๑) ต้องมีความรับผิดชอบเอาใจใส่ ไม่ปละเลเลยทั้งวัสดุอุปกรณ์ทุกส่วนทั้งการก่อสร้างเก่า และการก่อสร้างนวัตกรรมใหม่ๆ^{๓๖}

^{๓๕}สัมภาษณ์ พระครูวิบูลย์สัจธรรม เจ้าอาวาสวัดบางหัวเสือ ตำบลบางหัวเสือ อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ, ๒๕ มิถุนายน ๒๕๕๗.

^{๓๖}สัมภาษณ์ พระครูสุวรรณนันทิธาดา เจ้าอาวาสวัดน้อยสุวรรณาราม ตำบลบางปู อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรปราการ, ๒๖ มิถุนายน ๒๕๕๗.

(๒) คุผลที่จะเกิด นั้นคือประโยชน์ที่จะได้รับ ทั้งประชาชนและพระภิกษุ สามเณร ประโยชน์ในการใช้สอย ความสวยงามโดดเด่นเรื่องสถาปัตยกรรม^{๓๗}

(๓) ควรจะกำหนดวัตถุประสงค์ในการก่อสร้างวัดและการบูรณะให้ดี ผู้บริหารวัดต้องมีความพร้อมในการบำรุงรักษาวัดให้ดีเพื่อให้เกิดความสวยงาม^{๓๘}

(๔) มีความพอใจกับวัดที่เป็นอยู่ตอนนี้ คือ เป็นระเบียบ ดูสะอาดตา ได้ในระดับหนึ่ง^{๓๙}

(๕) มีวัตถุประสงค์ในการก่อสร้างวัด คือ สร้างเพื่อใช้ประโยชน์เช่น สร้างศาลาใหญ่หรือเล็ก ต้องดูจำนวนคนในพื้นที่ที่มาทำบุญในแต่ละวันพระ เพื่อประโยชน์ในการใช้สอยอย่างคุ้มค่า ใช้ประโยชน์ได้อย่างเต็มที่เรียกว่า ประหยัดสุดๆ ได้ประโยชน์สูงสุด^{๔๐}

(๖) ควรมีวัตถุประสงค์คือ บำรุงวัดรักษาวัด จัดกิจกรรมและศาสนสมบัติของวัดให้เป็นไปด้วยดีสำหรับการบูรณปฏิสังขรณ์ควรมีการควบคุมการทำแผนผังวัดให้สอดคล้องกับการพัฒนาวัด หรือให้รักษาศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นเป็นสำคัญ^{๔๑}

(๗) ตามหลักฉันทะ คือ ผู้บริหารวัดมีความรัก มีความศรัทธา พอใจที่รักษาดูแลก็จะมี ความมุ่งมั่นคือเกิดวิริยะตามมาในการดูแลบำรุงรักษาไว้ให้ดูมั่นคงยิ่งขึ้นไป เพราะเป็นสมบัติ ส่วนรวม^{๔๒}

(๘) ควรมีความรักความพอใจในองค์กร คือ เต็มใจทำ ควรปฏิสังขรณ์อย่างเป็นระบบ ใช้งานได้เต็มที่ ควรปรับปรุงตกแต่งให้สะอาด สว่าง สงบ รื่นรมณ์^{๔๓}

(๙) ใช้ฉันทะในการตั้งวัตถุประสงค์ในการก่อสร้าง บูรณปฏิสังขรณ์ และปรับปรุงตกแต่ง วัด โดยความพอใจที่กระทำการต่างๆ^{๔๔}

(๑๐) มีความจริงใจ ในการก่อสร้างสิ่งต่างๆ มีใจรัก มีสิ่งก่อสร้างให้สวยงามตามศิลปลายไทย ใช้เป็นกุฏิสงฆ์ ศาลาบำเพ็ญกุศล และอาคารเรียนหนังสือสำหรับพระภิกษุ สามเณร ถ้ามีการ

^{๓๗} สัมภาษณ์ พระปลัดอดิศักดิ์ โจรโน ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดสวนส้ม ตำบลสำโรงใต้ อำเภอยะประแดง จังหวัดสมุทรปราการ, ๕ กรกฎาคม ๒๕๕๗.

^{๓๘} สัมภาษณ์ พระมหาวิฑูร ธมฺมโชโต เจ้าอาวาสวัดใหญ่ ตำบลในคลองบางปลากด อำเภอยะสมุทร เจริญ จังหวัดสมุทรปราการ, ๓๐ มิถุนายน ๒๕๕๗.

^{๓๙} สัมภาษณ์ พระโสภณธรรมาภิรม เจ้าอาวาสวัดโยธินประดิษฐ์ ตำบลสำโรง อำเภอยะประแดง จังหวัดสมุทรปราการ, ๒๗ มิถุนายน ๒๕๕๗.

^{๔๐} สัมภาษณ์ พระปลัดวิสุทธีวัฒน์ เจ้าคณะตำบลบางยอ-บางกะเจ้า ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดคันลัด ตำบลทรงคนอง อำเภอยะประแดง จังหวัดสมุทรปราการ, ๒ กรกฎาคม ๒๕๕๗.

^{๔๑} สัมภาษณ์ พระครูวิบูลสีลวัฒน์ เจ้าอาวาสวัดบางหัวเสือ ตำบลบางหัวเสือ อำเภอยะประแดง จังหวัดสมุทรปราการ, เมื่อวันที่ ๒๕ มิถุนายน ๒๕๕๗.

^{๔๒} สัมภาษณ์ พระครูวิมลศุภการ เจ้าอาวาสวัดด่านสำโรง เจ้าคณะอำเภอยะเมือง จังหวัดสมุทรปราการ, ๒๗ มิถุนายน ๒๕๕๗.

^{๔๓} สัมภาษณ์ พระครูสมุทรญาณวัฒน์ เจ้าอาวาสวัดบางขมิ้น ตำบลบางยอ อำเภอยะประแดง จังหวัดสมุทรปราการ, ๒๗ มิถุนายน ๒๕๕๗.

^{๔๔} สัมภาษณ์ พระครูสมุห์ปิยมิตร อธิปญโญ เจ้าอาวาสวัดคลองปลัดเปรียง ตำบลบางแก้ว อำเภอยะบง พลิ จังหวัดสมุทรปราการ, ๒๘ มิถุนายน ๒๕๕๗.

ทรุดโทรมมากก็ควรจะทาสีให้ดูดี^{๔๕}

(๑๑) การที่จะมีฉันทะได้ต้องสร้างศรัทธาให้เกิดก่อน และเกิดปัญญามองเห็นประโยชน์อันสำคัญทั้งส่วนตน และส่วนรวม^{๔๖}

(๑๒) ผู้บริหารวัดต้องมีใจรักในสิ่งที่ทำ ศรัทธาเชื่อมั่นต่อสิ่งที่ทำจึงจะเกิดผลจริง ที่ได้มีความปรารถนาอันแรงกล้า ที่น่าย่อมมีทางออกเสมอ^{๔๗}

(๑๓) ต้องมีใจรักในสิ่งที่ทำ ศรัทธาเชื่อมั่นต่อสิ่งที่ทำจึงจะเกิดผลจริง ที่ได้มีความปรารถนาอันแรงกล้า ที่น่าย่อมมีทางออกเสมอ^{๔๘}

(๑๔) ต้องมีการสำรวจ การตรวจสอบข้อมูล เพื่อวางแผนการดำเนินการเป็นขั้นตอน ถึงผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ตลอดจนผู้มีความรู้ในด้านต่างๆ เข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผนปฏิบัติ รวมถึงแผนงานการเงินให้สอดคล้อง และให้บรรลุวัตถุประสงค์ สร้างความพอใจที่จะทำประโยชน์ให้แก่วัดและชุมชน^{๔๙}

(๑๕) มีความมุ่งมั่น จริงจังในการทำงานสาธารณูปการ โดยการดำเนินการวางแผนก่อนแล้ว จึงลงมือปฏิบัติตามลำดับขั้นกระบวนการทำงาน^{๕๐}

(๑๖) กิจกรรมบางอย่าง คือ ภาระปัญหาหน้าที่ๆ จะต้องดำเนินการให้แล้วเสร็จ^{๕๑}

(๑๗) ผู้บริหารจะต้องมีความรับผิดชอบต่อสังคม ทำงานอย่างจริงจัง เนื่องจากงานที่ทำนั้น อาจต้องใช้เวลานาน และอาจเกิดอุปสรรคต่างๆ ที่คาดคิดไว้และไม่ได้คาดคิดไว้เกิดขึ้นได้ ดังนั้น ผู้บริหารจะต้องมีความรอบคอบพิจารณาให้ดี^{๕๒}

(๑๘) พื่อใจในการดำเนินการก่อสร้าง บูรณปฏิสังขรณ์ บำรุงรักษาวัดโดยสม่ำเสมอ

^{๔๕}สัมภาษณ์ พระครูสังฆรักษ์จำนงค์ ถาวรธมโม เจ้าอาวาสวัดคลองมอญ ตำบลบ้านคลองสวน อำเภอสระบุรี จังหวัดสมุทรปราการ, ๒๕ มิถุนายน ๒๕๕๗.

^{๔๖}สัมภาษณ์ พระครูสมุห์สมศักดิ์ ขวโน เจ้าอาวาสวัดถาวราราม ตำบลนาเกลือ อำเภอสระบุรี จังหวัดสมุทรปราการ, ๒๔ มิถุนายน ๒๕๕๗.

^{๔๗}สัมภาษณ์ พระครูสิริวัชรพัฒนโสภณ เจ้าอาวาสวัดศิริเสาชิง ตำบลบางเสาธง อำเภอบางเสาธง จังหวัดสมุทรปราการ, ๒๖ มิถุนายน ๒๕๕๗.

^{๔๘}สัมภาษณ์ พระครูสุวรรณสิทธิธาดา เจ้าอาวาสวัดน้อยสุวรรณาราม ตำบลบางปู อำเภอมะนัง จังหวัดสมุทรปราการ, ๒๖ มิถุนายน ๒๕๕๗.

^{๔๙}สัมภาษณ์ พระปลัดอดิศักดิ์ ไรจโน ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดสวนส้ม ตำบลสำโรงใต้ อำเภอสระบุรี จังหวัดสมุทรปราการ, ๕ กรกฎาคม ๒๕๕๗.

^{๕๐}สัมภาษณ์ พระมหาวชิรุณ ธรรมโชโต เจ้าอาวาสวัดใหญ่ ตำบลในคลองบางปลากด อำเภอสระบุรี จังหวัดสมุทรปราการ, ๓๐ มิถุนายน ๒๕๕๗.

^{๕๑}สัมภาษณ์ พระโสภณธรรมาภิรม เจ้าอาวาสวัดโยธินประดิษฐ์ ตำบลสำโรง อำเภอสระบุรี จังหวัดสมุทรปราการ, ๒๗ มิถุนายน ๒๕๕๗.

^{๕๒}สัมภาษณ์ พระปลัดวิสุทธิวัฒน์ เจ้าคณะตำบลบางยอ-บางกะเจ้า ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดคันลัด ตำบลทรงคนอง อำเภอสระบุรี จังหวัดสมุทรปราการ, ๒ กรกฎาคม ๒๕๕๗.

ไม่มีลดน้อย^{๕๓}

(๑๙) สำหรับการบูรณปฏิสังขรณ์วัด ควรคิดให้ดีกว่านั้นว่า ระหว่างบูรณกับสร้างใหม่ อันไหนจะดีกว่ากันในเรื่องของการใช้งบประมาณสร้างใหม่และงบประมาณ อีกอย่าง อาคารนั้นๆ มีประวัติความเป็นมาและความสำคัญควรแก่การบำรุงรักษาก็ควรจะรักษาต่อไป^{๕๔}

(๒๐) นอกจากนั้น การตกแต่งวัดหรือการปรับปรุงวัด ก็ต้องดูโครงสร้างของวัดว่า มีรูปแบบการก่อสร้างแบบไหน และถ้าจะปรับปรุงก็ควรวางแผนบุคลากร การเงิน มีเครื่องมือ และรู้จักการจัดการอย่างถูกต้องเหมาะสม^{๕๕}

(๒๑) มีฉันทะ ควรมีวัตถุประสงค์ก่อสร้างวัดเพื่อใช้ในการศาสนประโยชน์ให้มากที่สุด ควรมีการบูรณปฏิสังขรณ์วัดให้มีรูปแบบไม่ผิดแปลกไปจากเดิม เป็นแบบอนุรักษ์ตามสถาปัตยกรรมเดิม ควรตกแต่งปรับปรุงวัดและภูมิทัศน์ให้สวยงาม สะอาด สิ่งก่อสร้างมั่นคงแข็งแรง ดูและระบบไฟฟ้าให้ปลอดภัย ไม่เกิดอัคคีภัย จนเป็นที่พอใจครบถ้วนตามวัตถุประสงค์ และอันดับแรกต้องตั้งคำถามว่า ทำไปเพื่ออะไร ทำแล้วผลจะเป็นอย่างไร เราตั้งเป้าหมายไว้อย่างไร และพิจารณาต่อว่า เมื่อทำแล้วจะส่งผลดีต่อส่วนรวมอย่างไร มีประโยชน์ใช้สอยต่อส่วนรวมอย่างไร และเกิดประโยชน์มากน้อยเพียงใด และก็พยายามศึกษาดูงานที่มีผู้เคยทำสร้างไว้แล้ว เพื่อให้เกิดศรัทธา มีความพอใจที่จะทำการก่อสร้าง^{๕๖}

(๒๒) การดำเนินการจะต้องอยู่บนพื้นฐานของความตั้งใจที่จะดำเนินการให้เสร็จ จะต้องมองให้เห็นปัญหาที่จะเกิด สาเหตุที่จะเกิดปัญหา เพื่อหาแนวทางแก้ไขการะปัญหาทุกอย่าง ถ้ามีการมองอย่างมีแบบแผนก็จะสามารถแก้ไขให้บรรลุได้^{๕๗}

(๒๓) เมื่อปัญหาสามารถแก้ไขได้ ก็จะมีความสนุกในการทำงานก็จะเกิดความพอใจอย่างต่อเนื่อง ในการทำงานจนงานนั้นๆ บรรลุผล^{๕๘}

สรุปได้ว่า การก่อสร้างวัด การบูรณปฏิสังขรณ์วัด และการปรับปรุงตกแต่งวัดผู้วิจัย ได้วิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน ๑๒ รูป ที่มีผลงานโดดเด่นทางด้านการศึกษาการปกครองในแต่ละวัด สำหรับการจัดการสำนักปฏิบัติธรรมตามหลักอิทธิบาท ๔ ด้านฉันทะพบว่า โดยภาพรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาถึงรายละเอียดสำคัญๆ กล่าวคือ

^{๕๓} สัมภาษณ์ พระครูวิบูลสถิวัฒน์ เจ้าอาวาสวัดบางหัวเสือ ตำบลบางหัวเสือ อำเภอลำลูกเกด จังหวัดสมุทรปราการ, เมื่อวันที่ ๒๕ มิถุนายน ๒๕๕๗.

^{๕๔} สัมภาษณ์ พระครูวิมลศุภการ เจ้าอาวาสวัดด่านสำโรง เจ้าคณะอำเภอมือง จังหวัดสมุทรปราการ, ๒๗ มิถุนายน ๒๕๕๗.

^{๕๕} สัมภาษณ์ พระครูสมุทรญาณวัฒน์ เจ้าอาวาสวัดบางขมิ้น ตำบลบางยอ อำเภอลำลูกเกด จังหวัดสมุทรปราการ, ๒๗ มิถุนายน ๒๕๕๗.

^{๕๖} สัมภาษณ์ พระครูสมุห์ปิยมิตร อธิปญโญ เจ้าอาวาสวัดคลองปลัดเปรียง ตำบลบางแก้ว อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ, ๒๘ มิถุนายน ๒๕๕๗.

^{๕๗} สัมภาษณ์ พระครูสังฆรักษ์จำนงค์ ถาวรธมโม เจ้าอาวาสวัดคลองมอญ ตำบลบ้านคลองสวน อำเภอลำลูกเกด จังหวัดสมุทรปราการ, ๒๕ มิถุนายน ๒๕๕๗.

^{๕๘} สัมภาษณ์ พระครูสมุห์สมศักดิ์ ชวโน เจ้าอาวาสวัดถาวนาราม ตำบลนาเกลือ อำเภอลำลูกเกด จังหวัดสมุทรปราการ, ๒๔ มิถุนายน ๒๕๕๗.

การก่อสร้างวัด การบูรณปฏิสังขรณ์วัด และการปรับปรุงตกแต่งวัด มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

การก่อสร้างวัด คือ เจ้าอาวาสควรจัดการสำนักปฏิบัติธรรมจะต้องรับผิดชอบดูแลการก่อสร้างนวัตรกรรมเก่าๆ และการก่อสร้างนวัตรกรรมใหม่ๆ เพื่อประโยชน์ในการใช้สอย ความสวยงาม ควรจะกำหนดวัตถุประสงค์ในการก่อสร้างวัดให้ดีในการบำรุงรักษาวัดให้ดีเพื่อให้เกิดความสวยงาม เป็นระเบียบเรียบร้อย

การบูรณปฏิสังขรณ์วัด คือ เจ้าอาวาสควรจัดการสำนักปฏิบัติธรรมคิดให้ดีกว่าก่อนว่า ระหว่างการบูรณปฏิสังขรณ์กับการสร้างนวัตรกรรมใหม่ อันไหนจะดีกว่ากัน ควรมีความรักความพอใจ ในการบูรณปฏิสังขรณ์อย่างต่อเนื่อง พยายามเน้นความสะอาด สว่าง สงบ ได้มาตรฐานถูกต้องตามกฎหมายระเบียบเป็นต้น

การปรับปรุงตกแต่งวัด คือ เจ้าอาวาสควรจะต้องจัดการสำนักปฏิบัติธรรมวัดหรือการปรับปรุงวัดให้ถูกต้องตามแบบแผนผัง โครงสร้างวัด มีรูปแบบการก่อสร้าง ดำเนินการปรับปรุงวางแผนวัสดุอุปกรณ์เครื่องมืออย่างถูกต้องคือ เน้นการใช้ประโยชน์จากสิ่งปลูกสร้างอาคารเสนาสนะ เช่น อุโบสถ วิหาร ลานพระเจดีย์ สถูป กุฏิสงฆ์ โรงเรียนพระปริยัติธรรม ศาลาบำเพ็ญกุศล เมรุ/฼าปนสถาน ห้องสมุด/พิพิธภัณฑ์ ห้องน้ำ ห้องส้วมสาธารณะ ถนนและทางเท้าภายในวัด สถานที่บรรจุอัฐิ รั้วรอบวัด/กำแพงวัด ประตูเข้า ออกของวัดเป็นต้นได้อย่างเต็มที่

๒) การจัดการสำนักปฏิบัติธรรมตามหลักอิทธิบาท ๔ ด้านวิริยะ:

ประเด็นคำถามว่า “พระสงฆ์ฆาธิการมีวิริยะในการจัดการสำนักปฏิบัติธรรมมุ่งจัดการสำนักปฏิบัติธรรมพัฒนาวัดให้เป็นสถานที่สะอาดเรียบร้อยเพื่อสร้างแรงจูงใจให้คนเข้าวัด คือ ควรจะมีกลยุทธ์สร้างทีมงานอย่างไร ควรจะมีการสร้างแรงจูงใจ อย่างไร ควรจะมีการทำก่อสร้างและการบูรณปฏิสังขรณ์วัดอย่างไร” ผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านการจัดการสำนักปฏิบัติธรรม ได้ให้คำสัมภาษณ์เพื่อการศึกษาวิจัย ดังต่อไปนี้

(๑) การจัดการสำนักปฏิบัติธรรมโดยยังไม่มีเงินงบประมาณที่ชัดเจนนั้นย่อมส่งผลกระทบในระยะเวลายาว ฉะนั้น ผู้บริหารวัดควรจะรับผิดชอบงาน ต้องมีความพร้อม มีการสำรวจ มีการสอบถามผู้มีส่วนเกี่ยวข้องให้ดีกว่า^{๕๙}

(๒) การจัดการสำนักปฏิบัติธรรมควรสร้างจิตสำนึกให้กับบุคลากร โดยให้กตัญญูทุกเวทีต่อสถานที่ สร้างศีลธรรมให้เกิดอย่างถาวรในกายองค์กร โดยอาศัยหลักธรรม^{๖๐}

(๓) การมีกลยุทธ์ในการสร้างทีมงานให้มีบทบาทหน้าที่ดูแลงานที่ชัดเจนเป็นสิ่งสำคัญที่ผู้บริหารวัดจะต้องดำเนินการ^{๖๑}

(๔) มีความเพียรพยายามทำวัดให้สะอาดเรียบร้อย โดยการสร้างแรงจูงใจของพระภิกษุ

^{๕๙} สัมภาษณ์ พระครูสิริธัชพัฒนโสภณ เจ้าอาวาสวัดศิริเสาชิง ตำบลบางเสาธง อำเภอบางเสาธง จังหวัดสมุทรปราการ, ๒๖ มิถุนายน ๒๕๕๗.

^{๖๐} สัมภาษณ์ พระครูสุวรรณธมฺมสิริธาดา เจ้าอาวาสวัดน้อยสุวรรณาราม ตำบลบางปู อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรปราการ, ๒๖ มิถุนายน ๒๕๕๗.

^{๖๑} สัมภาษณ์ พระปลัดอดิศักดิ์ ไรจน์ ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดสวนส้ม ตำบลสำโรงใต้ อำเภพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ, ๕ กรกฎาคม ๒๕๕๗.

สามเณรในวัดให้ทำร่วมกัน โดยทำให้เป็นตัวอย่าง^{๖๒}

(๕) พระสังฆาธิการต้องรู้จักหาทีมงานที่เหมาะสมกับงาน โดยใช้หลักการคัดออก คือ ให้มาทำงานร่วมกัน สังเกต ดูแล ตรวจสอบ แยกแยะว่า ใครควรทำงานอะไร หน้าที่คืออะไร ที่สำคัญ^{๖๓}

(๖) สร้างแรงจูงใจโดยการให้ทุกคนที่เข้าวัด มีความรู้สึกที่วัดเป็นบ้านของทุกคน เมื่อมีการทำการก่อสร้างและการบูรณปฏิสังขรณ์ ต้องให้ทุกคนได้มีส่วนร่วมกับการทำสิ่งนั้น ซึ่งจะส่งผลให้มีการรักษาบำรุงวัดให้เป็นไปได้ด้วยดี^{๖๔}

(๗) ตามหลักวิริยะ คือผู้บริหารวัดจะต้องทำอย่างต่อเนื่องไม่ขาดตอนด้วยความขยันหมั่นเพียร ก็จะทำให้ประสบความสำเร็จได้ คือ ความสะอาด เป็นระเบียบเรียบร้อยดีงาม และเกิดความร่มรื่น เหมาะสมกับสถานที่นั้นๆ^{๖๕}

(๘) ควรจัดตั้งหรือมอบหมายหน้าที่ให้แก่บุคลากรภายในวัดให้ดูแลรักษา ควรสร้างแรงจูงใจโดยให้ความสำคัญทุกๆ ส่วนให้มีบทบาทในการทำงาน ชื่นชม แนะนำ ยกย่องในหมู่คณะ เพื่อความภาคภูมิใจในการทำงาน^{๖๖}

(๙) ศึกษาเรียนรู้งานที่บุคคลอื่นทำไปแล้วประสบผลสำเร็จแล้วพยายามปรับปรุงแก้ไขในส่วนที่ตนเองขาดตกบกพร่องเพื่อให้ได้ผลสำเร็จดังตั้งใจ^{๖๗}

(๑๐) ควรจะสร้างวัดให้ร่มเย็นมีต้นไม้ มีสถานที่ให้ทำบุญ กราบไหว้พระ และมีสถานที่ให้ปฏิบัติธรรม ตลอดทั้งความสะอาดภายในวัด ห้องน้ำ ห้องสุขาก็สะอาด^{๖๘}

(๑๑) ฝึกฝนทีมงานบ่อยๆ ให้มีความชำนาญ โดยอาศัยหลักธรรม คือ ความเพียรพยายามอยู่ที่ไหน ความสำเร็จก็อยู่ที่นั่น^{๖๙}

^{๖๒} สัมภาษณ์ พระมหาวิฑูร ธมฺมโชโต เจ้าอาวาสวัดใหญ่ ตำบลในคลองบางปลากด อำเภอสุมทรี จ.สมุทรปราการ, ๓๐ มิถุนายน ๒๕๕๗.

^{๖๓} สัมภาษณ์ พระโสภณธรรมาภิรม เจ้าอาวาสวัดโยธินประดิษฐ์ ตำบลสำโรง อำเภอสุมทรี จ.สมุทรปราการ, ๒๗ มิถุนายน ๒๕๕๗.

^{๖๔} สัมภาษณ์ พระปลัดวิสุทธิวัฒน์ เจ้าคณะตำบลบางยอ-บางกะเจ้า ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดคันลัด ตำบลทรงคนอง อำเภอสุมทรี จ.สมุทรปราการ, ๒ กรกฎาคม ๒๕๕๗.

^{๖๕} สัมภาษณ์ พระครูวิบูลสถิตวัฒน์ เจ้าอาวาสวัดบางหัวเสือ ตำบลบางหัวเสือ อำเภอสุมทรี จ.สมุทรปราการ, เมื่อวันที่ ๒๕ มิถุนายน ๒๕๕๗.

^{๖๖} สัมภาษณ์ พระครูวิมลศุภการ เจ้าอาวาสวัดด่านสำโรง เจ้าคณะอำเภอมือง จ.สมุทรปราการ, ๒๗ มิถุนายน ๒๕๕๗.

^{๖๗} สัมภาษณ์ พระครูสมุทรญาณวัฒน์ เจ้าอาวาสวัดบางขมิ้น ตำบลบางยอ อำเภอสุมทรี จ.สมุทรปราการ, ๒๗ มิถุนายน ๒๕๕๗.

^{๖๘} สัมภาษณ์ พระครูสมุห์ปิยมิตร อธิปญโญ เจ้าอาวาสวัดคลองปลัดเปรียง ตำบลบางแก้ว อำเภอบางพลี จ.สมุทรปราการ, ๒๘ มิถุนายน ๒๕๕๗.

^{๖๙} สัมภาษณ์ พระครูสังฆรักษ์จันทน์ ถาวรธมฺโม เจ้าอาวาสวัดคลองมอญ ตำบลบ้านคลองสวน อำเภอสุมทรี จ.สมุทรปราการ, ๒๕ มิถุนายน ๒๕๕๗.

(๑๒) ผู้บริหารวัดต้องมุ่งมั่น ทุ่มเท ที่จะเรียนรู้และทำให้เข้าใจ เข้าถึงแก่นแท้ของสิ่งนั้น เรื่องนั้น เพราะวิริยะเกิดจากศรัทธาหรือฉันทะนั้นเอง ถ้ามีศรัทธาที่มั่นคง แม้จะมีอุปสรรคใดๆ มากระทบก็จะไม่เปลี่ยนแปลง มีฉันทะเป็นแรงกระตุ้นเตือน วิริยะจึงไม่ขาดสาย^{๗๐}

(๑๓) มุ่งมั่นทุ่มเท ที่จะเรียนรู้และทำให้เข้าใจ เข้าถึงแก่นแท้ของสิ่งนั้น เรื่องนั้น เพราะวิริยะเกิดจากศรัทธาหรือฉันทะนั้นเอง^{๗๑}

(๑๔) ผู้บริหารจะต้องมุ่งมั่นที่จะดำเนินการตามแผนงานที่วางไว้ ให้เกิดความสำเร็จ ไม่ย่อท้อ สร้างความเพียรพยายาม อดทน^{๗๒}

(๑๕) การสาธารณูปการจะต้องทำงานอย่างต่อเนื่องติดต่อกันไป พยายามพุงงานให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ และเอาใจใส่ดูแลแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นอย่างโยนิโสมนสิการ^{๗๓}

(๑๖) การสิ่งใดจะแล้วเสร็จย่อมต้องทุ่มเท ทั้งกำลังกาย กำลังทรัพย์ และกำลังใจในการทำงาน ถ้ามีความมุ่งมั่นและความสามารถแก้ไขปัญหาต่างๆ ได้ ก็จะเกิดความสุขในการทำงาน ปัญหาย่อมเป็นสิ่งที่ท้าทายความสามารถ เมื่อสามารถแก้ไขปัญหาได้ก็จะเกิดความภาคภูมิใจ แต่ทั้งนี้จะต้องมีความเพียรพยายาม เป็นที่ตั้งก่อน^{๗๔}

(๑๗) ผู้บริหารจะต้องมีการกระทำติดต่อกันเป็นเวลานาน สม่ำเสมอ สิ่งที่จะทำให้งานนั้นเกิดการคล่องตัว ถ้าเกิดอุปสรรคขึ้นระหว่างทาง^{๗๕}

(๑๘) กล้าคิด กล้าทำ กล้าเปลี่ยนแปลงในสิ่งที่ดีต่อการดำเนินการก่อสร้างบูรณปฏิสังขรณ์ โดยกระตือรือร้น ไม่เฉื่อยชา^{๗๖}

(๑๙) ต้องเลือกคนที่มีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ นอกจากนั้น การสร้างแรงจูงใจด้วยหลักการ คือเป็นผู้ให้ พุดไพเราะ มีเหตุผล เป็นตัวอย่างที่ดี รู้จักประโยชน์ส่วนรวม ไม่เห็นแก่ตัว และที่สำคัญต้องไม่มีอคติ ๔ เป็นต้น^{๗๗}

^{๗๐} สัมภาษณ์ พระครูสมุห์สมศักดิ์ ขวโน เจ้าอาวาสวัดถาวนาราม ตำบลนาเกลือ อำเภอสุมทรี จังหวัดสมุทรปราการ, ๒๔ มิถุนายน ๒๕๕๗.

^{๗๑} สัมภาษณ์ พระครูสิริธัชพัฒนโสภณ เจ้าอาวาสวัดศิริเสาชิง ตำบลบางเสาธง อำเภอบางเสาธง จังหวัดสมุทรปราการ, ๒๖ มิถุนายน ๒๕๕๗.

^{๗๒} สัมภาษณ์ พระครูสุวรรณสิทธิธาดา เจ้าอาวาสวัดน้อยสุวรรณาราม ตำบลบางปู อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรปราการ, ๒๖ มิถุนายน ๒๕๕๗.

^{๗๓} สัมภาษณ์ พระปลัดอดิศักดิ์ โรจโน ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดสวนส้ม ตำบลสำโรงใต้ อำเภอสุมทรี จังหวัดสมุทรปราการ, ๕ กรกฎาคม ๒๕๕๗.

^{๗๔} สัมภาษณ์ พระมหาวชิร ธรรมโชโต เจ้าอาวาสวัดใหญ่ ตำบลในคลองบางปลากด อำเภอสุมทรี จังหวัดสมุทรปราการ, ๓๐ มิถุนายน ๒๕๕๗.

^{๗๕} สัมภาษณ์ พระโสภณธรรมาภิรม เจ้าอาวาสวัดโยธินประดิษฐ์ ตำบลสำโรง อำเภอสุมทรี จังหวัดสมุทรปราการ, ๒๗ มิถุนายน ๒๕๕๗.

^{๗๖} สัมภาษณ์ พระปลัดวิสุทธินันท์ เจ้าคณะตำบลบางยอ-บางกะเจ้า ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดคันลัด ตำบลทรงคนอง อำเภอสุมทรี จังหวัดสมุทรปราการ, ๒ กรกฎาคม ๒๕๕๗.

^{๗๗} สัมภาษณ์ พระครูวิบูลสีลวัฒน์ เจ้าอาวาสวัดบางหัวเสือ ตำบลบางหัวเสือ อำเภอสุมทรี จังหวัดสมุทรปราการ, เมื่อวันที่ ๒๕ มิถุนายน ๒๕๕๗.

(๒๐) สร้างแรงจูงใจให้คณะกรรมการผู้ทำงานที่เกี่ยวข้อง และได้รับมอบหมายโดยการให้ลดอัตรา มองประโยชน์สุขส่วนรวม อุทิศความสุขส่วนตนเพื่อส่วนรวม และเพื่อเป็นการสร้างความดีตอบแทนพระศาสนา^{๗๘}

(๒๑) มีวิริยะ ควรมียุทธศาสตร์สร้างทีมงานนวกกรรม ที่มีใจรักด้านนี้มาทำงาน ต้องมีการให้กำลังใจทีมงาน เช่น ตั้งสมณศักดิ์ หรือมอบความสำคัญด้านบุคคลด้านชื่อเสียงให้เป็นเครื่องตอบแทนความเพียรในการทำงาน การก่อสร้างปฏิสังขรณ์ต้องมีการประชาสัมพันธ์ให้ศาสนิกชนทราบเป็นแรงจูงใจให้ชาวพุทธร่วมบริจาคในการก่อสร้างนั้น เพียรพยายามก่อสร้างและบูรณปฏิสังขรณ์โดยยึดหลัก ประหยัด เรียบง่าย เกิดประโยชน์ในการใช้สอยและอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมไทยที่ดั้งเดิมของชาติ^{๗๙}

(๒๒) ถ้ามีศรัทธาที่มั่นคง แม้จะมีอุปสรรคใดๆ มากระทบก็จะไม่เปลี่ยนแปลง มีฉันทะเป็นแรงกระตุ้นเตือน วิริยะจึงไม่ขาดสาย^{๘๐}

(๒๓) การพิจารณาที่ติดตามงานตลอดเวลาจะทำให้สามารถแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้ทันที ทำให้งานประสบความสำเร็จได้^{๘๑}

สรุปได้ว่า พระสังฆาธิการ มีวิริยะในการจัดการสำนักปฏิบัติธรรมมุ่งมั่นพัฒนาวัดให้เป็นสถานที่สะอาดเรียบร้อยเพื่อสร้างแรงจูงใจให้คนเข้าวัด คือ กลยุทธ์สร้างทีมงานนวกกรรม การสร้างแรงจูงใจ การทำก่อสร้างและการบูรณปฏิสังขรณ์วัดผู้วิจิตร ได้วิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน ๑๒ รูป ที่มีผลงานโดดเด่นทางด้านการสาธารณูปการในแต่ละวัด คือ การจัดการสาธารณูปการตามหลักอริยบท ๔ ด้านวิริยะ พบว่า โดยภาพรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลางเมื่อพิจารณาถึงรายละเอียดสำคัญๆ กล่าวคือ กลยุทธ์สร้างทีมงานนวกกรรม การสร้างแรงจูงใจ การทำก่อสร้างและการบูรณปฏิสังขรณ์วัด มีรายละเอียด ดังต่อไปนี้

กลยุทธ์สร้างทีมงาน คือ เจ้าอาวาสควรจะต้องจัดตั้งจัดการสำนักปฏิบัติธรรมทีมงานขึ้นมา กำกับดูแลงานในรูปแบบคณะกรรมการ ควรจะมอบหมายภาระหน้าที่ให้แก่บุคลากรที่เป็นคณะกรรมการได้ไปดูแลรักษาจัดการสำนักปฏิบัติธรรม ที่กำลังดำเนินการอย่างต่อเนื่อง นอกจากนั้น ควรจะส่งครูอาจารย์ ไปฝึกฝนทีมงานบ่อยๆ ให้มีความชำนาญเจริญเกิดขึ้นในองค์กรเพื่อให้เกิดการส่งเสริมสนับสนุน ให้มีความชำนาญการ โดยอาศัยหลักธรรม คือ ความเพียรพยายามอยู่ที่ไหน ความสำเร็จก็อยู่ที่นั่นเป็นต้น โดยเน้นการสร้างจัดการสำนักปฏิบัติธรรม และนวกกรรมทุกประเภทต้องมีความสะอาด เป็นระเบียบเรียบร้อยดีงาม และเกิดความร่มรื่น เหมาะสมกับสถานที่นั้นๆ และสุดท้ายใช้ประโยชน์ได้อย่างเต็มที่

การสร้างแรงจูงใจ คือ เจ้าอาวาสควรจะต้องจัดการปลูกสร้างศรัทธาและความเชื่อเรื่องบาป

^{๗๘} สัมภาษณ์ พระครูวิมลศุภการ เจ้าอาวาสวัดด่านสำโรง เจ้าคณะอำเภอเมือง จังหวัดสมุทรปราการ, ๒๗ มิถุนายน ๒๕๕๗.

^{๗๙} สัมภาษณ์ พระครูสมุทรญาณวัฒน์ เจ้าอาวาสวัดบางขมิ้น ตำบลบางยอ อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ, ๒๗ มิถุนายน ๒๕๕๗.

^{๘๐} สัมภาษณ์ พระครูสมุห์ปิยมิตร อธิปญโญ เจ้าอาวาสวัดคลองปลัดเปรียง ตำบลบางแก้ว อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ, ๒๘ มิถุนายน ๒๕๕๗.

^{๘๑} สัมภาษณ์ พระครูสังฆรักษ์จันทน์ ถาวรธมโม เจ้าอาวาสวัดคลองมอญ ตำบลบ้านคลองสวน อำเภอพระสมุทรเจดีย์ จังหวัดสมุทรปราการ, ๒๕ มิถุนายน ๒๕๕๗.

บุญ คุณ โทษ ประโยชน์ตน และประโยชน์ส่วนรวมเป็นต้น สร้างแรงจูงใจผู้คนเข้าวัด ปฏิบัติธรรม สร้างจิตสำนึกผู้คนให้มีความกตัญญูรู้คุณต่อสถานที่ด้วยโยนิโสมนสิการว่า วัดเป็นบ้านของทุกคน เมื่อมีการทำการก่อสร้างและการบูรณปฏิสังขรณ์ ต้องให้ทุกคนได้มีส่วนร่วมกับการทำสิ่งนั้นๆ ซึ่งจะส่งผลให้มีการรักษาบำรุงวัดให้เป็นไปได้ด้วยดี นอกจากนั้น ควรจะสร้างแรงจูงใจบุคลากรภายในวัด โดยให้ความสำคัญทุกๆ คน มีความสำคัญ มีบทบาทในการทำงาน ชื่นชม แนะนำ ยกย่องในหมู่คณะ เพื่อให้เกิดความภาคภูมิใจแก่บุคลากรเป็นต้น

การทำการก่อสร้าง คือ เจ้าอาวาสควรจะมีการจัดการสำนักปฏิบัติธรรมสร้างวัดให้เป็นสถานที่ร่มเย็น มีต้นไม้ มีสถานที่ให้ผู้คนมาทำบุญ กราบไหว้พระ และมีสถานที่ให้ปฏิบัติธรรม ตลอดทั้งความสะอาดภายในวัด ห้องน้ำสะอาด ห้องสุขาสะอาด มีที่จอดรถ มีที่เก็บขยะมูลฝอยเป็นต้น

การบูรณปฏิสังขรณ์วัด คือ เจ้าอาวาสควรจะต้องสังเกต ดูแล ตรวจสอบ แยกแยะ แบ่งเบาภาระหน้าที่ ที่สำคัญต้องไม่มีอคติ ๔ ในการบูรณปฏิสังขรณ์สิ่งปลูกสร้างอาคารเสนาสนะภายในวัด เช่น อุโบสถ วิหาร ลานพระเจดีย์ สถูป กุฏิสงฆ์ โรงเรียนพระปริยัติธรรม ศาลาบำเพ็ญกุศล เมรุ/ฌาปนสถาน ห้องสมุด/พิพิธภัณฑ์ ห้องน้ำห้องส้วมสาธารณะ ถนนและทางเท้าภายในวัด สถานที่บรรจุอัฐิ รื้อรอบวัด/กำแพงวัด ประตูเข้า ออกของวัดเป็นต้น

๓) การจัดการสำนักปฏิบัติธรรมตามหลักอิทธิบาท ๔ ด้านจิตตะ:

ประเด็นคำถามว่า “พระสังฆาธิการมีจิตตะคือการจัดการสำนักปฏิบัติธรรมเข้าใจสภาพแวดล้อมภายในวัดที่กำลังทำการก่อสร้างและการบูรณปฏิสังขรณ์วัด คือ ควรจะมีการรับผิดชอบการก่อสร้างและการบูรณปฏิสังขรณ์ในแต่ละวัดอย่างไรบ้าง ควรจะมีความเข้าใจสภาพปัญหาอุปสรรคการก่อสร้างและการบูรณปฏิสังขรณ์ในแต่ละวัดอย่างไรบ้าง ควรจะมีการกำหนดข้อบกพร่องการก่อสร้างและการบูรณปฏิสังขรณ์ในแต่ละวัดอย่างไรบ้าง” ผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านการสาธารณูปการ ได้ให้คำสัมภาษณ์เพื่อการศึกษาวิจัย ดังต่อไปนี้

(๑) เมื่อเริ่มงานก่อสร้างทุกครั้ง ผู้บริหารวัดควรเอาใจใส่ดูแลรักษาด้วยตนเองอย่างใกล้ชิด มีการวางแผนพัฒนา มีการสำรวจงบประมาณให้เพียงพอ มีการตรวจสอบสภาพการทำงาน ตั้งแต่เริ่มต้น ท่ามกลาง และสิ้นสุดการทำงาน เป็นต้น^{๒๒}

(๒) ปัญหาที่เกิดขึ้นในแต่ละวัดมีไม่แตกต่างกัน เพราะทำงานอยู่กับคน ดังนั้น ปัญหาวัดจึงมีลักษณะคล้ายคลึงกันกัน ก็ทำอย่างไรที่ระบียบวางไว้ให้เกิดประสิทธิผลมากที่สุด^{๒๓}

(๓) ผู้บริหารวัดควรจะต้องรู้สภาพแวดล้อมภายในวัดทั้งภาคทฤษฎีและเชิงปฏิบัติงาน ต้องมีวิสัยทัศน์ในการแก้ไขปัญหาอุปสรรคทั้งอนุโลมและปฏิโลม^{๒๔}

(๔) ดูแลการก่อสร้างและบูรณะอย่างใกล้ชิดโดยตลอดเวลา โดยกล่าวกับพระภิกษุให้

^{๒๒} สัมภาษณ์ พระครูสมุห์สมศักดิ์ ขวโน เจ้าอาวาสวัดถาวนาราม ตำบลนาเกลือ อำเภอสุมทรี จังหวัดสมุทรปราการ, ๒๔ มิถุนายน ๒๕๕๗.

^{๒๓} สัมภาษณ์ พระครูสิริวัชรพัฒนโสภณ เจ้าอาวาสวัดศิริเสาชิง ตำบลบางเสาธง อำเภอบางเสาธง จังหวัดสมุทรปราการ, ๒๖ มิถุนายน ๒๕๕๗.

^{๒๔} สัมภาษณ์ พระครูสุวรรณสิทธิธาดา เจ้าอาวาสวัดน้อยสุวรรณาราม ตำบลบางปู อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรปราการ, ๒๖ มิถุนายน ๒๕๕๗.

ช่วยกันดูแลรักษา^{๘๕}

(๕) มีประโยชน์ แข็งแรง โปร่งใส มั่นคง สะอาด และสวยงาม เป็นแบบเดียวกัน การก่อสร้างมีปัญหาเพราะการเงิน งบประมาณเป็นหลัก^{๘๖}

(๖) ควรจะมีการกำหนดหน้าที่ของแต่ละคนให้ชัดเจนในการดำเนินงาน และต้องมีการ ตรวจสอบประเมินผลงานทุกๆ ระยะเวลา เพื่อสามารถแก้ไขปัญหาหรือข้อบกพร่องได้^{๘๗}

(๗) จิตตะ คือเอาใจใส่ดูแลอย่างดี กล่าวคือเข้าใจงาน เช่น สถานที่สิ่งแวดล้อมแบบไหน จึงเหมาะสม ด้วยการศึกษารูปแบบและวิธีการต่างๆ อย่างถูกต้องเหมาะสม^{๘๘}

(๘) ควรตั้งใจศึกษาจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และปัญหาอุปสรรค ของแต่ละอย่าง ที่ก่อสร้างและบูรณปฏิสังขรณ์เพื่อให้งานออกมาดีที่สุด^{๘๙}

(๙) เอาใจใส่ในการสอดส่องดูแลศาสนสถาน ที่สำคัญภายในวัดให้อยู่ในสภาพที่พร้อมใช้งานเสมอ เมื่อเห็นส่วนที่ชำรุดก็หาวิธีการดำเนินการแก้ไขปัญหา^{๙๐}

(๑๐) ควรจะมีความรับผิดชอบการทำงานที่ตนเองตั้งใจทำ เมื่อมีปัญหาเงินงบประมาณ ก่อสร้างไม่เพียงพอก็ควรจะมีการกำหนดข้อบกพร่อง^{๙๑}

(๑๑) ต้องพิจารณาให้เกิดความเข้าใจสถานที่และสิ่งแวดล้อมภายในวัด ในการจะสร้างอะไรก็ตาม มีทั้งศาสตร์และศิลป์ผสมกัน^{๙๒}

(๑๒) ผู้บริหารวัดต้องมีใจที่จดจ่อ และรับผิดชอบ เมื่อใจจดจ่อต่อสิ่งที่ทำก็เกิดความรู้สึกรอบคอบ แต่ความรู้สึกรอบคอบจะไม่ได้หากขาดความรู้ วิเคราะห์สังเคราะห์เนื้อแท้ของสิ่งนั้นๆ แล้วนำออกมาสู่การตัดสินใจ^{๙๓}

^{๘๕} สनทนา กลุ่มเฉพาะ พระครูธรรมธรรมาภัยนัธ ฐิตปุณฺณ, เลขาเจ้าคณะอำเภอเมืองและผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดด่านสำโรง อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรปราการ, ๒๘ ธันวาคม ๒๕๕๗.

^{๘๖} สนทนา กลุ่มเฉพาะ สัมภาษณ์ พระปลัดอดิศักดิ์ โจรโน ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดสวนส้ม ตำบลสำโรงใต้ อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ, ๕ กรกฎาคม ๒๕๕๗.

^{๘๗} สัมภาษณ์ พระมหาวิฑูร ธมฺมโชโต เจ้าอาวาสวัดใหญ่ ตำบลในคลองบางปลากด อำเภอพระสมุทรเจดีย์ จังหวัดสมุทรปราการ, ๓๐ มิถุนายน ๒๕๕๗.

^{๘๘} สัมภาษณ์ พระโสภณธรรมาภิรม เจ้าอาวาสวัดโยธินประดิษฐ์ ตำบลสำโรง อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ, ๒๗ มิถุนายน ๒๕๕๗.

^{๘๙} สัมภาษณ์ พระปลัดวิสุทธีวัฒน์ เจ้าคณะตำบลบางยอ-บางกะเจ้า ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดคันลัด ตำบลทรงคนอง อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ, ๒ กรกฎาคม ๒๕๕๗.

^{๙๐} สัมภาษณ์ พระครูวิบูลสถิตวัฒน์ เจ้าอาวาสวัดบางหัวเสือ ตำบลบางหัวเสือ อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ, เมื่อวันที่ ๒๕ มิถุนายน ๒๕๕๗.

^{๙๑} สัมภาษณ์ พระครูวิมลศุภการ เจ้าอาวาสวัดด่านสำโรง เจ้าคณะอำเภอเมือง จังหวัดสมุทรปราการ, ๒๗ มิถุนายน ๒๕๕๗.

^{๙๒} สัมภาษณ์ พระครูสมุทรญาณวัฒน์ เจ้าอาวาสวัดบางขมิ้น ตำบลบางยอ อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ, ๒๗ มิถุนายน ๒๕๕๗.

^{๙๓} สัมภาษณ์ พระครูสมุห์ปิยมิตร อธิปญฺโญ เจ้าอาวาสวัดคลองปลัดเปรียง ตำบลบางแก้ว อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ, ๒๘ มิถุนายน ๒๕๕๗.

(๑๓) ใจที่จดจ่อ และรับผิดชอบ เมื่อใจจดจ่อต่อสิ่งที่ทำก็เกิดความรอบคอบ แต่ความรอบคอบจะไม่ได้หากขาดความรู้^{๙๔}

(๑๔) การควบคุมคุณภาพของงาน การติดตามเอาใจใส่การดำเนินการ รวมถึงการแก้ไข ปัญหาต่างๆ ให้ลุล่วงไปโดยเร็ว^{๙๕}

(๑๕) เมื่อได้ดำเนินการสาธารณูปการต่างๆ แล้ว ก็จะต้องมีการรักษาดูแลแก้ไขปัญหา เพื่อให้สามารถใช้งานได้อย่างคุ้มค่ากับการลงทุนไป^{๙๖}

(๑๖) สิ่งสาธารณูปการต่างๆ ย่อมที่ชำรุดตามอายุการใช้งาน บางสิ่งหากชำรุดทรุดโทรม ก็จะไม่สะดวกต่อการพักอาศัยดำรงชีพ ดังนั้น^{๙๗}

(๑๗) ผู้บริหารจะต้องมีความรับผิดชอบในการทำงาน ซึ่งจะทำงานออกมาเรียบร้อยดี งานผิดพลาดก็แก้ไขตามลำดับขั้นตอน ช่วยลดต้นทุน ลดแรงงาน ลดปัญหาอุปสรรค ทำให้งานออกมาดีขึ้น มีคุณภาพ^{๙๘}

(๑๘) อุทิศตน อุทิศใจ กับการดำเนินการก่อสร้าง การบูรณปฏิสังขรณ์การบำรุงรักษา วัด^{๙๙}

(๑๙) โดยการประชุมปรึกษากับคณะกรรมการขอความคิดเห็นทั้งข้อดีและข้อเสีย เกี่ยวกับการก่อสร้าง รวมไปถึงมาตรการในการหาเงินทุนมาดำเนินการต่อไปโดยลงมติในที่ประชุม^{๑๐๐}

(๒๐) สิ่งสาธารณูปการใดในสำนักปฏิบัติธรรม หากเกิดความชำรุดหรือเสื่อมมองเห็นว่า จะใช้ได้อีกไม่นาน หรือครบอายุที่จะต้องเปลี่ยนแล้ว ให้ดำเนินการทันที หาไม่สามารถซ่อมแซม แก้ไข หรือเปลี่ยนแปลงเองไม่ได้ ก็ต้องไปให้ผู้มีความรู้ความสามารถดำเนินการต่อไป^{๑๐๑}

(๒๑) มีจิตตะ ความเข้าใจในสภาพแวดล้อมในวัด ควรทำความเข้าใจด้วยการตั้งเป็น คณะกรรมการหลายรูป / คนรับผิดชอบในการก่อสร้าง โดยต้องมีความรู้ด้านวิศวกรรมด้วย ความ

^{๙๔} สัมภาษณ์ พระครูสังฆรักษ์จันทน์ ถาวรธมโม เจ้าอาวาสวัดคลองมอญ ตำบลบ้านคลองสวน อำเภอสว่างแดนดิน จังหวัดสกลนคร, ๒๕ มิถุนายน ๒๕๕๗.

^{๙๕} สัมภาษณ์ พระครูสมุห์สมศักดิ์ ขวโน เจ้าอาวาสวัดถ้ำเขาวงกต ตำบลนาเกลือ อำเภอสว่างแดนดิน จังหวัดสกลนคร, ๒๔ มิถุนายน ๒๕๕๗.

^{๙๖} สัมภาษณ์ พระครูสิริวัชรพัฒนโสภณ เจ้าอาวาสวัดศิริโสภณ ตำบลบางเสาธง อำเภอบางเสาธง จังหวัดสมุทรปราการ, ๒๖ มิถุนายน ๒๕๕๗.

^{๙๗} สัมภาษณ์ พระครูสุวรรณสิทธิธาดา เจ้าอาวาสวัดน้อยสุวรรณาราม ตำบลบางปู อำเภอมะนัง จังหวัดสมุทรปราการ, ๒๖ มิถุนายน ๒๕๕๗.

^{๙๘} สัมภาษณ์ พระปลัดอดิศักดิ์ โจรโน ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดสวนส้ม ตำบลสำโรงใต้ อำเภอสว่างแดนดิน จังหวัดสกลนคร, ๕ กรกฎาคม ๒๕๕๗.

^{๙๙} สัมภาษณ์ พระมหาวิฑูร ฐมโชโต เจ้าอาวาสวัดใหญ่ ตำบลในคลองบางปลากด อำเภอสว่างแดนดิน จังหวัดสกลนคร, ๓๐ มิถุนายน ๒๕๕๗.

^{๑๐๐} สัมภาษณ์ พระโสภณธรรมาภิรม เจ้าอาวาสวัดโยธินประดิษฐ์ ตำบลสำโรง อำเภอสว่างแดนดิน จังหวัดสกลนคร, ๒๗ มิถุนายน ๒๕๕๗.

^{๑๐๑} สัมภาษณ์ พระปลัดวิสุทธรัตน์ เจ้าคณะตำบลบางยอ-บางกะเจ้า ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดคันลัด ตำบลทรงคนอง อำเภอสว่างแดนดิน จังหวัดสกลนคร, ๒ กรกฎาคม ๒๕๕๗.

เข้าใจสภาพปัญหาอุปสรรคของการก่อสร้างควรต้องใช้ความเข้าใจของบุคคลหลายระบบในคณะกรรมการนั้นเป็นผู้ตัดสินใจเห็นในการแก้ปัญหา รวมทั้งแก้ปัญหาและกำหนดข้อบกพร่องด้วย เอาใจใส่ในการก่อสร้างและบูรณปฏิสังขรณ์เสนาสนะ เพื่อลดปัญหาอุปสรรคด้านต่างๆ ในการก่อสร้าง เมื่อพบข้อบกพร่องในจุดใดควรหาวิธีการแก้ไขปัญหาโดยด่วน และหาแนวทางแก้ไขปัญหา ไม่ให้เกิดเรื่องขึ้นซ้ำอีกครั้ง^{๑๐๒}

(๒๒) นาวิชากรสมัยใหม่มาผสมผสานอย่างเป็นรูปธรรม และสวยงามอย่างลงตัวก่อนทำอะไรต้องแน่ใจว่ามีความพร้อม มีคนดูแลรับผิดชอบชัดเจน^{๑๐๓}

(๒๓) วิเคราะห์สังเคราะห์เนื้อแท้ของสิ่งนั้นๆ แล้วนำออกมาสู่การตัดสินใจ^{๑๐๔}

สรุปได้ว่า การก่อสร้างและการบูรณปฏิสังขรณ์การจัดการสำนักปฏิบัติธรรม ปัญหาอุปสรรคการก่อสร้างและการบูรณปฏิสังขรณ์วัด ผู้วิจัย ได้วิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน ๑๒ รูป ที่มีผลงานโดดเด่นทางด้านการจัดการสำนักปฏิบัติธรรมในแต่ละวัด คือ การจัดการสาธารณูปการตามหลักอิทธิบาท ๔ ด้านจิตตะ พบว่า โดยภาพรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลางเมื่อพิจารณาถึงรายละเอียดสำคัญๆ กล่าวคือ การก่อสร้างและการบูรณปฏิสังขรณ์วัด ปัญหาอุปสรรคการก่อสร้างและการบูรณปฏิสังขรณ์วัด มีรายละเอียด ดังต่อไปนี้

การก่อสร้างและการบูรณปฏิสังขรณ์วัดการจัดการสำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดสมุทรปราการ คือ เจ้าอาวาสควรจะดำเนินการวางแผนพัฒนา การก่อสร้างเสนาสนะอย่างมีฉันทะคือมีการประชุมปรึกษาภายในอย่างเป็นทางการ มีการสำรวจงบประมาณให้เพียงพอ มีการตรวจสอบสภาพการทำงานตั้งแต่เริ่มต้น ท่ามกลาง และสิ้นสุดการทำงานเป็นต้น สำหรับการบูรณปฏิสังขรณ์วัด ก็เช่นเดียวกัน จะต้องดำเนินการบูรณปฏิสังขรณ์สิ่งปลูก สร้างอาคารเสนาสนะให้เหมาะสม เช่นอุโบสถ วิหาร ลานพระเจดีย์ สฎูปกุฏิสงฆ์โรงเรียน พระปริยัติธรรมศาลาบำเพ็ญกุศลเมรุ/ฌาปนสถาน ห้องสมุด/พิพิธภัณฑ์ห้องน้ำห้องส้วมสาธารณะถนนและทางเท้าภายในวัดสถานที่บรรจุอัฐิรื้อรอบวัด/กำแพงวัดประตูเข้า ออกของวัด เป็นต้น

ปัญหาอุปสรรคการก่อสร้างและการบูรณปฏิสังขรณ์วัดในจังหวัดสมุทรปราการ คือ ทุนทรัพย์ไม่เพียงพอ เป็นที่ทราบกันดีว่าการก่อสร้างวัดที่ดี การบูรณปฏิสังขรณ์วัดที่ดี จำเป็นต้องใช้เงินทุนจำนวนมากและใช้วัสดุอุปกรณ์จำนวนมาก การก่อสร้างและการบูรณปฏิสังขรณ์วัด จะมีปัญหาเรื่องการเงินไม่เพียงพอกับการดำเนินการ ส่วนปัญหาอื่นๆ ก็มีบ้างแต่อยู่ในระดับน้อย

๔) การจัดการสำนักปฏิบัติธรรมตามหลักอิทธิบาท ๔ ด้านวิมังสา:

ประเด็นคำถามว่า “พระสังฆาธิการมีวิมังสา คือการจัดการสำนักปฏิบัติธรรมพิจารณาเหตุผลและกำหนดกระบวนการก่อสร้างและการบูรณปฏิสังขรณ์วัดในจังหวัดสมุทรปราการ ด้วยการ

^{๑๐๒} สัมภาษณ์ พระครูวิบูลสีลวัฒน์ เจ้าอาวาสวัดบางหัวเสือ ตำบลบางหัวเสือ อำเภอลำลูกเกด จังหวัดสมุทรปราการ, เมื่อวันที่ ๒๕ มิถุนายน ๒๕๕๗.

^{๑๐๓} สัมภาษณ์ พระครูวิมลศุภการ เจ้าอาวาสวัดด่านสำโรง เจ้าคณะอำเภอมือง จังหวัดสมุทรปราการ , ๒๗ มิถุนายน ๒๕๕๗.

^{๑๐๔} สัมภาษณ์ พระครูสมุทรญาณวัฒน์ เจ้าอาวาสวัดบางขมิ้น ตำบลบางยอ อำเภอลำลูกเกด จังหวัดสมุทรปราการ, ๒๗ มิถุนายน ๒๕๕๗.

ปฏิบัติจริงในยุคโลกาภิวัตน์ คือ ควรจะมีกระบวนการทำงานก่อสร้างและการบูรณปฏิสังขรณ์ในแต่ละวัดให้มีความเหมาะสมได้อย่างไร ควรจะมีการปรับปรุงพัฒนาการก่อสร้างและการบูรณปฏิสังขรณ์ในแต่ละวัดอย่างไร ควรจะมีการตรวจสอบระบบการทำงานก่อสร้างและการบูรณปฏิสังขรณ์ในแต่ละวัดอย่างไร” ผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านการสาธารณูปการ ได้ให้คำสัมภาษณ์เพื่อการศึกษาวิจัย ดังต่อไปนี้

(๑) ควรจะมีการจัดการสำนักปฏิบัติธรรมวางแผนบริหารวัดให้ชัดเจน ควรจัดตั้งคณะกรรมการในการดูแลเพื่อให้งานดำเนินการไปสะดวก^{๑๐๕}

(๒) เรียกประชุมหารือให้คำแนะนำ และเชิญผู้รู้มาถวายเป็นความรู้ ไม่ว่าจะเป็นภาคเอกชนหรือภาครัฐ เพื่อให้การบริหารจัดการในเรื่องสาธารณูปการออกมาดี และพิจารณาไตร่ตรองทบทวนตั้งวิสัยทัศน์กับความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในสิ่งที่จะเป็นไปได้^{๑๐๖}

(๓) การก่อสร้างก็ดี การบูรณะก็ดี และการพัฒนาวัดก็ดี เป็นภาระหน้าที่ของผู้บริหารวัดทุกคน ไม่ใช่ของเจ้าอาวาสคนเดียวเท่านั้น เป็นงานของหมู่คณะสงฆ์จะต้องมีการพิจารณาไตร่ตรองวิธีการดำเนินการให้เกิดผลดีมีประสิทธิภาพตามกรอบสังคมและวัฒนธรรมไทยในปัจจุบันนี้^{๑๐๗}

(๔) มีเหตุผลและเข้าใจการทำงานของช่าง ควรมองให้ทันต่อยุคสมัยด้วย การตรวจสอบก็ดูจากผลงานเป็นหลัก^{๑๐๘}

(๕) สำรวจ ตรวจสอบ ดูความเหมาะสม ดูโครงสร้างของวัดเป็นหลัก มีคนรับผิดชอบดูแลชัดเจน โปร่งใส ตรวจสอบได้ทุกขั้นตอน เป็นต้น^{๑๐๙}

(๖) ในการก่อสร้างและบูรณปฏิสังขรณ์ ควรมีการเขียนโครงการขึ้นมาโดยที่โครงการนั้นจะต้องมีวัตถุประสงค์ชัดเจน^{๑๑๐}

(๗) วิมังสา เป็นหลักธรรมขั้นใช้ปัญญาไตร่ตรองหาเหตุผลความถูกต้อง เพื่อป้องกันความเสียหายหรือเกิดผลกระทบในด้านอื่นๆ ตามมาได้ นอกจากนั้น หลัก ๔ ประการนี้เข้ามาบูรณาการให้การดำเนินการบรรลุวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายที่ตั้งเอาไว้^{๑๑๑}

(๘) ต้องมีการสำรวจสถานที่ ผลกระทบทั้งทางลบ ทางบวก ในการปฏิสังขรณ์ ปรับปรุง

^{๑๐๕} สัมภาษณ์ พระครูสมุห์ปิยมิตร อธิปญโญ เจ้าอาวาสวัดคลองปลัดเปรียง ตำบลบางแก้ว อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ, ๒๘ มิถุนายน ๒๕๕๗.

^{๑๐๖} สัมภาษณ์ พระครูสังฆรักษ์จันทน์ อารมโม เจ้าอาวาสวัดคลองมอญ ตำบลบ้านคลองสวน อำเภอมะขาม จังหวัดสมุทรปราการ, ๒๕ มิถุนายน ๒๕๕๗.

^{๑๐๗} สัมภาษณ์ พระครูสมุห์สมศักดิ์ ขวโน เจ้าอาวาสวัดถาวนาราม ตำบลนาเกลือ อำเภอมะขาม จังหวัดสมุทรปราการ, ๒๔ มิถุนายน ๒๕๕๗.

^{๑๐๘} สัมภาษณ์ พระครูสิริวัชรพัฒนโสภณ เจ้าอาวาสวัดศิริเสาชิง ตำบลบางเสาธง อำเภอบางเสาธง จังหวัดสมุทรปราการ, ๒๖ มิถุนายน ๒๕๕๗.

^{๑๐๙} สัมภาษณ์ พระครูสุวรรณสิทธิธาดา เจ้าอาวาสวัดน้อยสุวรรณาราม ตำบลบางปู อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรปราการ, ๒๖ มิถุนายน ๒๕๕๗.

^{๑๑๐} สัมภาษณ์ พระปลัดอดิศักดิ์ ไรจน์ ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดสวนส้ม ตำบลสำโรงใต้ อำเภอมะขาม จังหวัดสมุทรปราการ, ๕ กรกฎาคม ๒๕๕๗.

^{๑๑๑} สัมภาษณ์ พระมหาวิฑูร ธรรมโชโต เจ้าอาวาสวัดใหญ่ ตำบลในคลองบางปลากด อำเภอมะขาม จังหวัดสมุทรปราการ, ๓๐ มิถุนายน ๒๕๕๗.

พัฒนาให้เข้ากับสภาพแวดล้อมของแต่ละสถานที่^{๑๑๒}

(๙) กระบวนการก่อสร้างและบูรณปฏิสังขรณ์แต่ละครั้งต้องพิจารณาถึงสาเหตุและผลที่จะทำทุกครั้ง ให้สะอาด ถูกสุขลักษณะ เรียบง่าย เกิดประโยชน์ ใช้สอย ไม่ขัดต่อหลักประเพณีนิยมวัฒนธรรมไทย^{๑๑๓}

(๑๐) พิจารณาไปตามความเหมาะสม คือ ให้มีคณะกรรมการตรวจสอบการก่อสร้างทั้งหมดว่า ควรจะดำเนินการส่วนไหนก่อน ส่วนอื่นก็ให้ระงับ ชะลอเวลาไว้ก่อน เป็นต้น^{๑๑๔}

(๑๑) ข้อนี้คือหลักของปัญญา หรือ วิชาการ และวิชาการสมัยใหม่ในการนำมาประยุกต์ใช้ให้ถูกต้องเหมาะสม จึงจะเกิดประโยชน์อย่างแท้จริง^{๑๑๕}

(๑๒) ผู้บริหารวัดต้องมีการทบทวนในสิ่งที่คิดได้ทำมา อันเกิดมาจากฉันทะ วิริยะ จิตตะ โดยใช้โยนิโสมนสิการอย่างรอบรู้และรอบคอบแล้วนำไปสู่การทบทวนตัวเองและในสิ่งที่ทำ หรือเรียกว่า เก็บรายละเอียดนั่นเอง^{๑๑๖}

(๑๓) ทบทวนในสิ่งที่คิดได้ทำมา อันเกิดมาจากฉันทะ วิริยะ จิตตะ โดยใช้โยนิโสมนสิการอย่างรอบรู้และรอบคอบแล้วนำไปสู่การทบทวนตัวเองและในสิ่งที่ทำ หรือเรียกว่า เก็บรายละเอียดนั่นเอง^{๑๑๗}

(๑๔) ผู้บริหารควรจะใช้สติปัญญาในการพิจารณา การตรวจสอบประเมินผล การทำกิจกรรมต่างๆ คิดหาวิธีการแก้ไขปรับปรุง เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพ และเพื่อให้งานเปลี่ยนแปลงเป็นไปตามแผนงานที่วางไว้^{๑๑๘}

(๑๕) เมื่อได้ดำเนินการแล้ว ซึ่งตามวัตถุประสงค์การสาธารณูปการก็คือการติดตามดูแลรักษาแก้ไขปัญหาในการก่อสร้างและการบูรณปฏิสังขรณ์ตามกาลเวลา เพื่อให้ถาวรวัตถุต่างๆ เกิดประโยชน์ต่อสังคมศาสนา คือ ทั้งพระสงฆ์ สามเณร และฆราวาส ญาติโยมทั้งหลาย^{๑๑๙}

^{๑๑๒} สัมภาษณ์ พระโสภณธรรมาภิรม เจ้าอาวาสวัดโยธินประดิษฐ์ ตำบลสำโรง อำเภอยะประแดง จังหวัดสมุทรปราการ, ๒๗ มิถุนายน ๒๕๕๗.

^{๑๑๓} สัมภาษณ์ พระปลัดวิสุทธีวัฒน์ เจ้าคณะตำบลบางยอ-บางกะเจ้า ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดคันลัด ตำบลทรงคนอง อำเภอยะประแดง จังหวัดสมุทรปราการ, ๒ กรกฎาคม ๒๕๕๗.

^{๑๑๔} สัมภาษณ์ พระครูวิบูลสีลวัฒน์ เจ้าอาวาสวัดบางหัวเสือ ตำบลบางหัวเสือ อำเภอยะประแดง จังหวัดสมุทรปราการ, เมื่อวันที่ ๒๕ มิถุนายน ๒๕๕๗.

^{๑๑๕} สัมภาษณ์ พระครูวิมลศุภการ เจ้าอาวาสวัดด่านสำโรง เจ้าคณะอำเภอมือง จังหวัดสมุทรปราการ, ๒๗ มิถุนายน ๒๕๕๗.

^{๑๑๖} สัมภาษณ์ พระครูสมุทรญาณวัฒน์ เจ้าอาวาสวัดบางขมิ้น ตำบลบางยอ อำเภอยะประแดง จังหวัดสมุทรปราการ, ๒๗ มิถุนายน ๒๕๕๗.

^{๑๑๗} สัมภาษณ์ พระครูสมุห์ปิยมิตร อธิปญโญ เจ้าอาวาสวัดคลองปลัดเปรียง ตำบลบางแก้ว อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ, ๒๘ มิถุนายน ๒๕๕๗.

^{๑๑๘} สัมภาษณ์ พระครูสังฆรักษ์จำนงค์ ถาวรธมโม เจ้าอาวาสวัดคลองมอญ ตำบลบ้านคลองสวน อำเภอยะสมุทรเจดีย์ จังหวัดสมุทรปราการ, ๒๕ มิถุนายน ๒๕๕๗.

^{๑๑๙} สัมภาษณ์ พระครูสมุห์สมศักดิ์ ขวโน เจ้าอาวาสวัดถาวนาราม ตำบลนาเกลือ อำเภอยะสมุทรเจดีย์ จังหวัดสมุทรปราการ, ๒๔ มิถุนายน ๒๕๕๗.

(๑๖) การดำเนินการใดๆ จะต้องพิจารณาอย่างรอบคอบ ไม่มีความรู้ก็ต้องอาศัยผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้าน หรือการระดมสมองกับชุมชนรอบๆ วัด หากมีการตรวจสอบและมั่นใจว่าจะสามารถดำเนินการได้ ก็ให้พิจารณาได้เลย^{๑๒๐}

(๑๗) ผู้บริหารควรรู้เหตุผลและการตรวจสอบต่างๆ พิจารณาข้อมูลให้เป็นไปตามความเป็นจริง เพราะจะทำให้การตัดสินใจในเรื่องต่างๆ ไม่ผิดพลาด และได้ผลออกมาถูกต้องเหมาะสม ซึ่งนับเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นมากสำหรับผู้บริหาร^{๑๒๑}

(๑๘) มีความคิดใหม่ๆ ลองทำสิ่งใหม่ๆ วิธีการใหม่ๆ แบบใหม่ๆ^{๑๒๒}

(๑๙) ควรให้ผู้รับผิดชอบเป็นองค์คณะเพื่ออำนวยความสะดวกต่อการดำเนินการ ง่ายต่อการตรวจสอบ เลือกช่างที่มีประสบการณ์รับผิดชอบงานทุกอย่างตามพันธสัญญาที่ตกลงกันไว้ ถึงประชาชนก็เป็นผู้มีส่วนร่วม คือ บุคคลที่เป็นเจ้าภาพใหญ่ก็ควรจะมีประชาชนร่วมด้วยเพื่อให้ทุกคนเห็นความสำคัญ^{๑๒๓}

(๒๐) กำหนดหน้าที่ของบุคคล ขั้นตอนการทำงาน ระยะเวลาการทำงาน แนวทางการแก้ไขปัญหา งบประมาณที่วางไว้ และต้องมีการติดตามประเมินผลงาน สำหรับการปรับปรุงพัฒนาการก่อสร้างและบูรณปฏิสังขรณ์^{๑๒๔}

(๒๑) มีวิมังสา กระบวนการทำงานก่อสร้างต้องมีระบบและรับผิดชอบ กระบวนการต้องเริ่มต้นตั้งแต่พิจารณาเหตุผลที่จะทำมาจนถึงตัดสินใจก่อสร้างและพิจารณาผู้เชี่ยวชาญดำเนินการก่อสร้าง การก่อสร้างปฏิสังขรณ์อาคารสิ่งก่อสร้างใหญ่ๆ จะต้องหาผู้รับจ้างก่อสร้างที่มีกิจการเป็นหลักฐานมั่นคง เช่น บริษัท ห้างหุ้นส่วน นิติบุคคล ซึ่งมีระบบการเงินเป็นงวด ส่งงวดเป็นงวดต้องมีคณะกรรมการตรวจงาน คณะกรรมการตรวจรับงานโดยใช้หลักไตร่ตรองพิจารณาเหตุผลในกระบวนการนั้น จะต้องพัฒนาทั้งวัตถุ ศาสนสถาน และบุคลากรด้วยการตรวจสอบการทำงาน ควรจัดตั้งคณะกรรมการขึ้นมาตรวจสอบ ซึ่งจะมีทั้งคณะกรรมการฝ่ายฆราวาสและฝ่ายสงฆ์^{๑๒๕}

(๒๒) เอาใจสอดส่องดูแลในการพัฒนาวัดให้รักษาสภาพที่ดีงาม เช่น หมั่นประชุมปรับปรุงบริเวณวัดเพื่อให้เกิดความสะอาด ร่มรื่น ตลอดเวลา ตรวจสอบระบบการทำงานโดยยึดหลักการ สุจริต เทียบธรรม ซื่อตรง มีประโยชน์

^{๑๒๐} สัมภาษณ์ พระครูสิริวัชรพัฒนโสภณ เจ้าอาวาสวัดศิริเสาชิง ตำบลบางเสาธง อำเภอบางเสาธง จังหวัดสมุทรปราการ, ๒๖ มิถุนายน ๒๕๕๗.

^{๑๒๑} สัมภาษณ์ พระครูสุวรรณสิทธิธาดา เจ้าอาวาสวัดน้อยสุวรรณาราม ตำบลบางปู อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรปราการ, ๒๖ มิถุนายน ๒๕๕๗.

^{๑๒๒} สัมภาษณ์ พระปลัดอดิศักดิ์ โรจน์ ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดสวนส้ม ตำบลสำโรงใต้ อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ, ๕ กรกฎาคม ๒๕๕๗.

^{๑๒๓} สัมภาษณ์ พระมหาวีฑูร ธมฺมโชโต เจ้าอาวาสวัดใหญ่ ตำบลในคลองบางปลากด อำเภอพระสมุทรเจดีย์ จังหวัดสมุทรปราการ, ๓๐ มิถุนายน ๒๕๕๗.

^{๑๒๔} สัมภาษณ์ พระโสภณธรรมาภิรม เจ้าอาวาสวัดโยธินประดิษฐ์ ตำบลสำโรง อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ, ๒๗ มิถุนายน ๒๕๕๗.

^{๑๒๕} สัมภาษณ์ พระปลัดวิสุทธีวัฒน์ เจ้าคณะตำบลบางยอ-บางกะเจ้า ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดคันลัด ตำบลทรงคนอง อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ, ๒ กรกฎาคม ๒๕๕๗.

ไม่ขัดต่อวัฒนธรรมไทย เป็นต้น^{๑๒๖}

(๒๓) ต้องใช้วิจารณ์ญาณก่อนเลือกโครงการว่าจะทำแบบไหน ลักษณะใด บริเวณใด เพื่อประโยชน์อะไร ส่วนแต่ใช้เหตุผลและการพิจารณาการตรวจสอบสภาพข้อเท็จจริงต่างๆ ทั้งสิ้น^{๑๒๗}

สรุปได้ว่า กระบวนการดำเนินการ การปรับปรุงพัฒนา การตรวจสอบ ผู้วิจัย ได้วิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน ๑๒ รูป ที่มีผลงานโดดเด่นทางด้านการสาธารณูปการในแต่ละวัด คือ การจัดการสำนักปฏิบัติธรรมตามหลักอริยบท ๔ ด้านวิมangsa พบว่า โดยภาพรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากเมื่อพิจารณาถึงรายละเอียดสำคัญๆ กล่าวคือ กระบวนการดำเนินการ การปรับปรุงพัฒนา การตรวจสอบ มีรายละเอียด ดังต่อไปนี้

กระบวนการดำเนินการ พระสังฆาธิการ ควรจะจัดตั้งคณะกรรมการ มีการวางแผน บริหารวัดให้ชัดเจน มีการดูแลงานเป็นคณะกรรมการ มีผู้รับผิดชอบเป็นองค์คณะเพื่อง่ายต่อการดำเนินการ ย่อยต่อการตรวจสอบ เลือกช่างที่มีประสบการณ์รับผิดชอบงานทุกอย่างตามพันธสัญญาที่ตกลงกันไว้ ถึงประชาชนก็เป็นผู้มีส่วนร่วม คือ บุคคลที่เป็นเจ้าภาพใหญ่ก็ควรจะมีประชาชนร่วมด้วย เพื่อให้ทุกคนเห็นความสำคัญ มีการกำหนดวาระการประชุมทุกเดือนเพื่อให้การบริหารจัดการในเรื่องสาธารณูปการออกมาดี และพิจารณาไตร่ตรองทบทวนความเหมาะสม

การปรับปรุงพัฒนา พระสังฆาธิการ จะต้องพิจารณากระบวนการก่อสร้างและบูรณปฏิสังขรณ์ให้ถูกต้องตามกฎหมายระเบียบ ไม่ให้ขัดต่อหลักประเพณีนิยม วัฒนธรรมไทย เอาใจ สอดส่องดูแลในการพัฒนาวัดให้รักษาสภาพที่ดั้งเดิม เช่น หมั่นประชุมปรับปรุงบริเวณวัดเพื่อให้เกิดความสะอาด ร่มรื่น ตลอดเวลา เป็นต้น

การตรวจสอบ พระสังฆาธิการ ควรจัดการจัดการสำนักปฏิบัติธรรมตั้งคณะกรรมการ ขึ้นมาตรวจสอบทั้งคณะกรรมการฝ่ายฆราวาส และฝ่ายสงฆ์ ได้ตรวจสอบผลกระทบทั้งทางลบ ทางบวก ถึงกระบวนการดำเนินการ การปรับปรุงพัฒนาการก่อสร้างและการบูรณปฏิสังขรณ์วัดให้ เข้ากับสภาพแวดล้อมของแต่ละสถานที่สิ่งปลูกสร้างอาคารเสนาสนะภายในวัด เช่น อุโบสถ วิหาร ลานพระเจดีย์ สถูป ภูมิสงฆ์ โรงเรียน พระปริยัติธรรม ศาลาบำเพ็ญกุศล เมรุ/฼าปนสถาน ห้องสมุด/พิพิธภัณฑท์ ห้องน้ำห้องส้วมสาธารณะ ถนนและทางเท้าภายในวัด สถานที่บรรจุอัฐิ รั้วรอบวัด/กำแพง วัด ประตูเข้า ออกของวัด เป็นต้น

จากการวิเคราะห์การจัดการจัดการสำนักปฏิบัติธรรมดังกล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัย สามารถสรุปเนื้อหาสาระสำคัญๆ ๑) การจัดการสำนักปฏิบัติธรรม: ด้านการวางแผน ๒) การจัดการ สำนักปฏิบัติธรรม: ด้านการจัดองค์การ ๓) การจัดการสำนักปฏิบัติธรรม: ด้านการบริหารบุคคล ๔) การจัดการสำนักปฏิบัติธรรม: ด้านการอำนวยการ ๕) การจัดการสำนักปฏิบัติธรรม: ด้านการควบคุม และ ๖) การจัดการสำนักปฏิบัติธรรมตามหลักอริยบท ๔ โดยผู้วิจัยก็ได้กล่าวสรุปสาระสำคัญการ

^{๑๒๖} สัมภาษณ์ พระครูวิบูลสีลวัฒน์ เจ้าอาวาสวัดบางหัวเสือ ตำบลบางหัวเสือ อำเภพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ, เมื่อวันที่ ๒๕ มิถุนายน ๒๕๕๗.

^{๑๒๗} สัมภาษณ์ พระครูวิมลศุภการ เจ้าอาวาสวัดด่านสำโรง เจ้าคณะอำเภเมือง จังหวัดสมุทรปราการ, ๒๗ มิถุนายน ๒๕๕๗.

จัดการสำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดสมุทรปราการ ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

๑. การจัดการสำนักปฏิบัติธรรม: ด้านการวางแผน

การบริหารวัดมิได้เป็นไปในลักษณะองค์กรของสงฆ์ แต่จะเป็นเรื่องของเจ้าอาวาสเพียงผู้เดียวเป็นผู้ดำเนินการจัดการสำนักปฏิบัติธรรม ๒ ข้อกล่าวคือ การทำแบบแปลนและแผนผังวัด มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

การทำแบบแปลน คือ เจ้าอาวาสจะต้องพยายามป้องกันไม่ให้เกิดปัญหาเกิดขึ้นในอนาคต ด้วยศึกษาวิธีการทำแบบแปลนจากวัดที่ทำแบบแปลนมาถูกต้อง สามารถใช้งานได้ตามความเหมาะสม และเป็นที่ยอมรับของสังคมสงฆ์ทั่วไป สมควรจะปรึกษากับผู้เชี่ยวชาญด้านการทำแผนผังวัดเพื่อเป็นการลดเวลาในการทำงาน และข้อผิดพลาดที่จะเกิดขึ้น

แผนผังวัด คือ เจ้าอาวาส ไม่ควรที่จะรีบร้อนในการตัดสินใจดำเนินการก่อสร้างที่ขาดการวางแผนผังวัดเสียก่อน เป็นการป้องกันไม่ให้เกิดขึ้นกับผู้ที่จะมาอยู่ทีหลัง พระสังฆาธิการที่ไม่มีความรู้ในเรื่องการทำแบบแผนผังวัด ควรจะให้ผู้ที่มีความรู้มาทำการออกแบบผังวัดให้เพื่อความสะดวกในการก่อสร้างเสนาสนะ การวางแผนผังวัดนั้นต้องมีความเหมาะสมกับพื้นที่ของวัด เอกลักษณะเฉพาะ มีภูมิทัศน์ให้ดูสวยงามเป็นต้น

เมื่อพิจารณาถึงรายละเอียดสำคัญๆ ๒ ข้อกล่าวคือ การก่อสร้างวัดและการบูรณปฏิสังขรณ์วัด มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

การดำเนินการสำนักปฏิบัติธรรม คือ เจ้าอาวาส ไม่มีกฎเกณฑ์ที่คำนึงถึงความสะอาด สว่าง สงบเป็นระเบียบเรียบร้อย แต่คำนึงถึงความประหยัดเงินทองในการทำการก่อสร้างเสนาสนะ ซึ่งการก่อสร้างเสนาสนะไม่ได้มาตรฐานในด้านมั่นคงแข็งแรงด้วยวัสดุอุปกรณ์ราคาแพงๆ ของดีๆ เช่น เหล็ก อิฐ หิน ปูน ทราย เป็นต้น ทำไปตามเหตุปัจจัยที่อำนวยผลให้เพราะปัจจัยที่ได้มาจากประชาชน ผู้บริจาคทำบุญให้ตามกำลังศรัทธาเป็นต้น

การบูรณปฏิสังขรณ์วัด คือ เจ้าอาวาสทำการบูรณปฏิสังขรณ์เสนาสนะไปตามสภาพเดิม ไม่มีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบที่มีอยู่ หรือไม่ก็ทำการบูรณปฏิสังขรณ์เสนาสนะไปตามการจินตนา คือ นึกได้ก็ทำ มีคนมาสนับสนุนก็ทำ มีคนมาทำบุญมีเงินก็ทำไปตามอารมณ์และเหตุการณ์จะพาไป การบูรณปฏิสังขรณ์เสนาสนะจึงไม่สามารถที่จะทำให้เกิดการกลมกลืนกับสภาพแวดล้อมภายในบริเวณวัด แต่ก็ทำได้ในระดับหนึ่งเพื่อประโยชน์แก่การดูแลรักษาเสนาสนะ ใช้สอยให้เป็นประโยชน์เป็นต้น

๒. การจัดการสำนักปฏิบัติธรรม: ด้านการจัดองค์การ

ชุมชนมีส่วนร่วมกับการพัฒนาวัด คือ เจ้าอาวาสควรจะมีวิธีการดึงชุมชนใกล้เคียงเข้ามามีส่วนร่วมเป็นเจ้าภาพพัฒนาวัดด้วยการเป็นผู้นำในการจัดกิจกรรมทอดผ้าป่าสามัคคี ถวายเป็นบุญ การสร้างวัดให้เป็นที่พักปฏิบัติธรรม คือ เจ้าอาวาสควรที่จะดำเนินการสร้างวัดให้เป็นที่อยู่อาศัยของภิกษุ สามเณร และปฏิบัติธรรม เพื่อต้องการให้ทุกคนได้มีส่วนร่วมทำบุญบริจาคทรัพย์ตามกำลังศรัทธา เพื่อการบูรณปฏิสังขรณ์สิ่งปลูกสร้างอาคารเสนาสนะ

การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างวัดกับประชาชน คือ เจ้าอาวาสจะต้องทำวัดให้เป็นสถานที่สปีปายะเกิดศรัทธาแก่ประชาชน ศรัทธาจะเกิดขึ้นได้ก็ด้วยเหตุหลายประการ เช่น พระภิกษุ

สามเณร จะต้องทำตนเป็นตัวอย่างที่ดีของสังคม จัดกิจกรรมให้ประชาชนมีส่วนร่วม สร้างวัดให้สะอาด สงบ สามัคคี ต้องซื่ออกบุญ ซื่อปบได้ถูกต้อง ต้องโอบอ้อมอารีย์ วจีไพเราะ ต้องมองประชาชนเหมือนญาติมิตร ควรจะจัดกิจกรรมให้ประชาชนและวัดได้ทำร่วมกันเพื่อสร้างความสัมพันธ์ระหว่างวัดกับประชาชน วัดจะต้องมีความพร้อมทุกด้านทั้งความสะอาด ความร่มรื่น จัดกิจกรรม เพื่อสาธารณประโยชน์ มีความพร้อมที่จะให้บริการแก่ประชาชนที่มีความต้องการจะเข้าวัด เพื่อบำเพ็ญกุศล ศึกษาพระธรรมวินัย เป็นต้น

๓. การจัดการสำนักปฏิบัติธรรม: ด้านการบริหารบุคคล

เจ้าอาวาส ควรจะคำนึงถึงรูปทรงเดิมที่มีอยู่แล้ว พยายามดำเนินการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงตามสภาพเดิมๆ ให้มากที่สุด รวมถึงศิลปโบราณแบบเดิม พยายามทำให้มีความเหมาะสมกับการใช้สอย การดูแลรักษาง่าย เมื่อมีปัญหาเกิดขึ้นสามารถ ที่จะแก้ไขส่วนที่ชำรุดทรุดโทรมเสียหายได้ง่ายขึ้น นอกจากนั้น ก็เป็นการประหยัดเงินงบประมาณ ในการบูรณปฏิสังขรณ์เสนาสนะ เพราะปัจจัยที่ได้ทำการบูรณปฏิสังขรณ์เสนาสนะส่วนใหญ่ก็มีจำนวนจำกัด เพราะฉะนั้น จึงควรจะทำให้พอดีพองาม ไม่ควรจะหุรหุราเกินไป หรือคับแคบเกินไป เป็นต้น

เมื่อพิจารณาถึงรายละเอียดสำคัญๆ ๒ ข้อกล่าวคือ วัดไม่รักษาความสะอาด และ พระภิกษุและสามเณรมีการประพฤติตัวไม่ดีไม่งาม มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

วัดไม่รักษาความสะอาด คือ เจ้าอาวาสไม่ค่อยเอาใจใส่ดูแลเรื่องความสะอาดภายในวัด จึงเป็นสาเหตุหนึ่งไม่เป็นการดึงดูดใจหรือการจูงใจให้ประชาชนเข้าวัด มาจากสาเหตุท่านมีอายุชราภาพมากไป หรือว่ามีคนมานิมนต์ไปประกอบศาสนกิจอย่างต่อเนื่อง

พระภิกษุและสามเณรมีการประพฤติตัวไม่ดีไม่งาม คือ เจ้าอาวาสจะต้องทำการอบรมสั่งสอนกล่อมเกล่าพระภิกษุ สามเณรให้ตั้งอยู่ในกฎระเบียบของวัดและพระธรรมวินัย หากมีภิกษุสามเณรรูปใด ปฏิบัติตัวไม่เหมาะสมก็ควรจะมีการเรียกมาว่ากล่าวตักเตือนตามลำดับขั้นตอน เมื่อตักเตือนถึง ๓ ครั้งแล้ว ยังไม่เปลี่ยนแปลงนิสัยเดิม ก็ควรจะให้ย้ายไปอยู่ที่อื่นต่อไป

๔. การจัดการสำนักปฏิบัติธรรม: ด้านการอำนวยความสะดวก

การทำป้ายชื่อวัด คือ เจ้าอาวาส ควรจะจัดทำป้ายวัดให้เด่นและชัดเจนเป็นภาษาไทย และสากล ตัวอักษรไม่เล็ก ไม่ใหญ่ พอสมควรเน้นให้อ่านง่าย สบายตา นอกจากนั้น ควรจะมีป้ายบอกเส้นทางเข้าวัดตามถนน เพื่อสะดวกแก่ญาติโยมผู้เดินทางมาติดต่อธุระที่วัด

การทำประวัติวัด คือ เจ้าอาวาส ควรจะจัดทำหนังสือประวัติวัดให้ชัดเจนถูกต้องตามหลักวิชาการ โดยดำเนินการเขียนประวัติความเป็นมาและความสำคัญให้ละเอียดรอบคอบทุกด้าน ภายในวัดที่มีอยู่เท่านั้น คือ ให้ครบองค์ประกอบตามเกณฑ์ของสำนักพุทธ เพื่อบ่งบอกถึงผลการบริหารวัดที่ผ่านมา เช่น การวัดบุญภายในวัด ปุชนิยสถาน ปุชนิยวัตถุ ปุชนิยบุคคล คณะผู้บริหารวัด ลำดับเจ้าอาวาส สถิติพระภิกษุ สามเณร สถิติการศึกษาพระปริยัติธรรม เป็นต้นให้ประชาชนได้ทราบกิจกรรมของวัดนั้นๆ

การบูรณะวัด คือ เจ้าอาวาส ควรจะดำเนินการไปตามกฎระเบียบที่ได้วางไว้ให้มีความเหมาะสม คือ ไม่ขัดต่อกฎระเบียบแบบแผนการบูรณะวัดเพื่อต้องให้เกิดความเหมาะสม ความเป็น

ระเบียบ ความสะอาด เจริญหู เจริญตา การบูรณะสิ่งปลูกสร้างและอาคารเสนาสนะภายในวัด

การพัฒนาวัด คือ เจ้าอาวาส ควรพัฒนาวัดให้สะอาด ร่มรื่น แบ่งเขตให้เป็นสัดส่วน ระหว่างเขตพุทธาวาส และสังฆาวาส การสร้างถาวรวัตถุ ควรคำนึงถึงประโยชน์ใช้สอยและถูกต้องตามหลักศาสนา การสาธารณูปการ คือ เจ้าอาวาส ควรจะพัฒนาวัดโดยเน้นหลัก ๕ ส กล่าวคือ สะสาง สะดวก สะอาด สุขลักษณะ สร้างนิสัย เป็นต้น และควรจะดำเนินการพัฒนาวัดให้มีความเหมาะสมกับสัดส่วนพื้นที่ของวัดเพื่อสร้างศรัทธาให้คนเห็นแล้วมีความต้องการมาทำบุญมากขึ้นด้วย จัดระเบียบการจัดการสำนักปฏิบัติธรรมให้ดี

หน่วยงานของรัฐ คือ เจ้าอาวาส ควรจะให้สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติได้เข้ามาช่วยเหลือการจัดรูปแบบตัวอย่างการพัฒนาวัด งบประมาณในการพัฒนาวัด และหน่วยงานอื่นที่มีความรู้การจัดทำผังวัดเพื่อการอำนวยความสะดวกในการก่อสร้างและตรวจสอบความแข็งแรงของเสนาสนะ ความสะอาดภายในวัด และดูแลสุขภาพของพระภิกษุสามเณร เป็นต้น

หน่วยงานเอกชน คือ เจ้าอาวาส ควรจะให้หน่วยงานเอกชนเข้ามาช่วยเหลือการสนับสนุนด้านปัจจัยทุนทรัพย์โดยการจัดผ้าป่าสามัคคี กฐินสามัคคี และการอบรมศีลธรรมตามบริษัท ห้างร้าน สำนักงาน เป็นต้น เพื่อดึงเอกชนให้มีส่วนร่วมในการจัดทำสาธารณูปการ

หน่วยงานของสงฆ์ คือ เจ้าอาวาส ควรจะรายงานให้ผู้บังคับบัญชาทราบตามลำดับขั้นตอน คือ เจ้าคณะตำบล เจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะจังหวัด เป็นต้น ได้มาตรวจสอบการจัดการสำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดสมุทรปราการ

๕. การจัดการสำนักปฏิบัติธรรม: ด้านการควบคุม

แนวทางปรับปรุงการจัดการสำนักปฏิบัติธรรม คือ เจ้าอาวาสควรปรับปรุงการสาธารณูปการตามแบบควบคุมของวัดให้สอดคล้องตามจำนวนเงินงบประมาณที่วัดมีอยู่ โดยการจัดแบ่งสัดส่วนพื้นที่วัดให้เป็นสัดส่วนที่เหมาะสมแก่การใช้ประโยชน์ สะดวกสบายในดูแลรักษาความสะอาด สร้างภูมิทัศน์ให้เป็นสถานที่สัปปายะ นอกจากนั้น ควรจะเน้นความสะอาด ความร่มรื่น ความเป็นระเบียบเรียบร้อย มีสภาพแวดล้อมที่ดีระหว่างวัดกับกับชุมชนรอบวัด เป็นต้น

การควบคุมการทำแผนผังวัด คือ เจ้าอาวาสควรจะต้องจัดตั้งคณะกรรมการเข้ามาควบคุมดูแลการจัดทำแผนผังวัด เพื่อนำเสนอแผนผังวัด เพื่อบ่งบอกสถานที่สำคัญๆ ของวัด ให้ปรากฏชัดเจนแก่ประชาชน คือ การทำแผนผังวัดต้องให้สอดคล้องกับยุคสมัยเพื่อเป็นจุดดึงดูดให้ผู้คนเข้าวัดได้เพิ่มมากขึ้น ทำบุญมากขึ้น นอกจากนั้น การควบคุมการทำแผนผังวัดเพื่อต้องการให้มีความสอดคล้องกับกฎระเบียบที่เกี่ยวข้องกับวัดและหน่วยงานราชการ

การควบคุมการก่อสร้างวัดให้คงรักษารูปทรงไทย คือ เจ้าอาวาสและผู้ช่วยเจ้าอาวาส มีหน้าที่รับผิดชอบการก่อสร้างและการบูรณะวัดให้มีรูปแบบทรงไทย ควบคุมคณะกรรมการวัด ไวยาวัจกรวัดให้การช่วยเหลือและสนับสนุนเจ้าอาวาสในการพัฒนาวัดให้มีความสะอาดเรียบร้อยดีงามตามกฎระเบียบ เพื่อต้องการให้วัดนั้นเป็นสถานที่ควรแก่การทำบุญ รักษาศีลเป็นต้น โดยการดำเนินการควบคุมการก่อสร้างวัดให้ดี มีเอกลักษณ์ของวัด มีศิลปวัฒนธรรมไทยให้คนรุ่นหลังได้เรียนรู้ นอกจากนั้น ควรส่งเสริมการก่อสร้างวัดให้มีรูปแบบทรงไทย เอกลักษณ์ไทย มีศิลปวัฒนธรรมไทย ไม่ให้มีการสร้างวัดแบบสะเปะสะปะ เลอะเทอะไปหมดเสียรูปแบบความเป็นวัด

การควบคุมการเงินเพื่อการจัดการสำนักปฏิบัติธรรม คือ เจ้าอาวาสควรจัดตั้ง คณะกรรมการให้มีกระบวนการจัดทำงบประมาณประจำปี สำหรับใช้จ่ายการบูรณปฏิสังขรณ์ เสนาสนะเก่าๆ และการปลูกสร้างเสนาสนะขึ้นมาใหม่ๆ การเงินของวัดต้องทำบัญชีและการทำบัญชี ควรจะแยกบัญชีให้ชัดเจน นอกจากนั้น ควรจะมีการตรวจสอบการทำบัญชีทั้งรายรับ และรายจ่าย อย่างละเอียดตามกฎระเบียบ

๖. การจัดการสำนักปฏิบัติธรรมตามหลักอิทธิบาท ๔:

พระสังฆาธิการผู้บริหารวัดต้องมีการส่งเสริมการจัดการสำนักปฏิบัติธรรมคือวัตถุ สิ่งของปลูกสร้างและการบูรณปฏิสังขรณ์อาคารเสนาสนะประกอบด้วย อุโบสถ วิหาร ลานพระเจดีย์ สถูป กุฏิสงฆ์ โรงเรียนพระปริยัติธรรม ศาลาบำเพ็ญกุศล เมรุ/ฌาปนสถาน ห้องสมุด/พิพิธภัณฑ์ ห้องน้ำห้องส้วมสาธารณะ ถนนและทางเท้าภายในวัด สถานที่บรรจุมัจฉา รั้วรอบวัด/กำแพงวัด ประตูเข้า ออกของวัด เป็นต้น ให้ดำเนินการเป็นไปถูกต้องดีงาม เพื่อบำรุงรักษาวัดและส่งเสริมสร้างวัดให้ เป็นที่อำนวยความสะดวกแก่ประชาชนหรือสังคมผู้เป็นเจ้าอาวาสนั้นให้มีการพัฒนา เช่น การก่อสร้าง และบูรณปฏิสังขรณ์เสนาสนะวัดวาอารามให้เป็นสถานที่ปฏิบัติธรรม มีอาวาสสัปปายะ อาหารสัปปายะ บุคคลสัปปายะ และหลักธรรมสัปปายะ เป็นต้น

ด้านฉันทะ: ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน ๑๒ รูป ที่มีผลงานโดดเด่น ทางด้านการจัดการสำนักปฏิบัติธรรมในแต่ละวัด สำหรับการจัดการสำนักปฏิบัติธรรมตามหลักอิทธิบาท ๔ ด้านฉันทะ พบว่า โดยภาพรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลางเมื่อพิจารณาถึง รายละเอียดสำคัญๆ เจ้าอาวาสควรจะต้องรับผิดชอบดูแลการก่อสร้างนวัตรมเก่าๆ และการก่อสร้างนวัตรมใหม่ๆ เพื่อประโยชน์ในการใช้สอยในการจัดการสำนักปฏิบัติธรรม ความสวยงาม ควรจะกำหนดวัตถุประสงค์ในการก่อสร้างวัดให้ดีในการบำรุงรักษาวัดให้ดีเพื่อให้เกิดความสวยงาม เป็นระเบียบเรียบร้อย เจ้าอาวาสควรคิดให้ดีกว่านั้น ระหว่างการบูรณปฏิสังขรณ์กับการสร้างนวัตรม ใหม่ อันไหนจะดีกว่ากัน ควรมีความรักความพอใจในการบูรณปฏิสังขรณ์อย่างต่อเนื่อง พยายามเน้น ความสะอาด สว่าง สงบ ได้มาตรฐานถูกต้องตามกฎระเบียบเป็นต้น เจ้าอาวาสควรจะต้องตกแต่งวัดหรือ การปรับปรุงวัดให้ถูกต้องตามแบบแผนผัง โครงสร้างวัด มีรูปแบบการก่อสร้าง ดำเนินการปรับปรุง วางแผนวัสดุอุปกรณ์เครื่องมืออย่างถูกต้องคือ เน้นการใช้ประโยชน์จากสิ่งปลูกสร้างอาคารเสนาสนะ เช่น อุโบสถ วิหาร ลานพระเจดีย์ สถูป กุฏิสงฆ์ โรงเรียนพระปริยัติธรรม ศาลาบำเพ็ญกุศล เมรุ/ ฌาปนสถาน ห้องสมุด/พิพิธภัณฑ์ ห้องน้ำ ห้องส้วมสาธารณะ ถนนและทางเท้าภายในวัด สถานที่ บรรจุมัจฉา รั้วรอบวัด/กำแพงวัด ประตูเข้า ออกของวัด เป็นต้นได้อย่างเต็มที่

ด้านวิริยะ: ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน ๑๒ รูป ที่มีผลงานโดดเด่น ทางด้านการจัดการสำนักปฏิบัติธรรมในแต่ละวัด คือ การจัดการสาธารณูปการตามหลักอิทธิบาท ๔ ด้านวิริยะ พบว่า โดยภาพรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลางเมื่อพิจารณาถึงรายละเอียดสำคัญๆ เจ้าอาวาสควรจัดตั้งทีมงานขึ้นมากำกับดูแลงานในรูปแบบคณะกรรมการ ควรจะมอบหมาย ภาระหน้าที่ให้แก่บุคลากรที่เป็นคณะกรรมการได้ไปดูแลรักษานวัตรมที่กำลังดำเนินการอย่างต่อเนื่อง นอกจากนั้น ควรจะส่งครู อาจารย์ ไปฝึกฝนทีมงานบ่อยๆ ให้มีความชำนาญการ โดยอาศัยหลักธรรม คือ ความเพียรพยายามอยู่ที่ไหน ความสำเร็จก็อยู่ที่นั่นเป็นต้น โดยเน้นการสร้างนวัตรมทุกประเภท

ต้องมีความสะอาด เป็นระเบียบเรียบร้อยดีงาม และเกิดความร่มรื่น เหมาะสมกับสถานที่นั้นๆ และสุดท้ายใช้ประโยชน์ได้อย่างเต็มที่เจ้าอาวาสควรจะปลูกสร้างศรัทธาและความเชื่อเรื่องบาป บุญ คุณ โทษ ประโยชน์ตน และประโยชน์ส่วนรวมเป็นต้น สร้างแรงจูงใจผู้คนเข้าวัด ปฏิบัติธรรม สร้างจิตสำนึกผู้คนให้มีความกตัญญูรู้คุณต่อสถานที่ด้วยโยนิโสมนสิการว่า วัดเป็นบ้านของทุกคน เมื่อมีการทำการก่อสร้างและการบูรณปฏิสังขรณ์ ต้องให้ทุกคนได้มีส่วนร่วมกับการทำสิ่งนั้นๆ ซึ่งจะส่งผลให้มีการรักษาบำรุงวัดให้เป็นไปได้ด้วยดี นอกจากนั้น ควรจะสร้างแรงจูงใจบุคลากรภายในวัดโดยให้ความสำคัญทุกๆ คน มีความสำคัญ มีบทบาทในการทำงาน ชื่นชม แนะนำ ยกย่องในหมู่คณะ เพื่อให้เกิดความภาคภูมิใจแก่บุคลากรเป็นต้นเจ้าอาวาสควรจะสร้างวัดให้เป็นสถานที่ร่มเย็น มีต้นไม้ มีสถานที่ให้ผู้คนมาทำบุญ กราบไหว้พระ และมีสถานที่ให้ปฏิบัติธรรม ตลอดทั้งความสะอาดภายในวัด ห้องน้ำสะอาด ห้องสุขาสะอาด มีที่จอดรถ มีที่เก็บขยะมูลฝอยเป็นต้นเจ้าอาวาสจะต้องสังเกตดูแล ตรวจสอบ แยกแยะ แบ่งเบาภาระหน้าที่ ที่สำคัญต้องไม่มีอคติ ๔ ในการบูรณปฏิสังขรณ์สิ่งปลูกสร้างอาคารเสนาสนะภายในวัด เช่น อุโบสถ วิหาร ลานพระเจดีย์ สถูป กุฏิสงฆ์ โรงเรียนพระปริยัติธรรม ศาลาบำเพ็ญกุศล เมรุ/ฌาปนสถาน ห้องสมุด/พิพิธภัณฑสถาน ห้องน้ำห้องส้วมสาธารณะ ถนนและทางเท้าภายในวัด สถานที่บรรจุอัฐิ รื้อรอบวัด/กำแพงวัด ประตูเข้า ออกของวัดเป็นต้น

ด้านจิตตะ: ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน ๑๒ รูป ที่มีผลงานโดดเด่นทางด้านการจัดการสำนักปฏิบัติธรรมในแต่ละวัด คือ การจัดการสาธารณูปการตามหลักอิทธิบาท ๔ ด้านจิตตะ พบว่า โดยภาพรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลางเมื่อพิจารณาถึงรายละเอียดสำคัญๆ เจ้าอาวาสควรจะดำเนินการวางแผนพัฒนา การก่อสร้างเสนาสนะอย่างมีฉันทะคือมีการประชุมปรึกษาภายในอย่างเป็นทางการ มีการสำรวจงบประมาณให้เพียงพอ มีการตรวจสอบสภาพการทำงานตั้งแต่เริ่มต้น ท่ามกลาง และสิ้นสุดการทำงานเป็นต้น สำหรับการบูรณปฏิสังขรณ์วัด ก็เช่นเดียวกัน จะต้องดำเนินการบูรณปฏิสังขรณ์สิ่งปลูกสร้างอาคารเสนาสนะให้เหมาะสม เช่นอุโบสถ วิหาร ลานพระเจดีย์ สถูปกุฏิสงฆ์โรงเรียนพระปริยัติธรรมศาลาบำเพ็ญกุศล เมรุ/ฌาปนสถาน ห้องสมุด/พิพิธภัณฑสถานห้องน้ำห้องส้วมสาธารณะถนนและทางเท้าภายในวัดสถานที่บรรจุอัฐิรื้อรอบวัด/กำแพงวัดประตูเข้า ออกของวัดเป็นต้น ปัญหาอุปสรรคการก่อสร้างและการบูรณปฏิสังขรณ์วัด คือ ทุนทรัพย์ไม่เพียงพอ เป็นที่ทราบกันดีว่าการก่อสร้างวัดก็ดี การบูรณปฏิสังขรณ์วัดก็ดี จำเป็นต้องใช้เงินทุนจำนวนมากและใช้วัสดุอุปกรณ์จำนวนมาก การก่อสร้างและการบูรณปฏิสังขรณ์วัด จะมีปัญหาเรื่องการเงินไม่เพียงพอกับการดำเนินการ ส่วนปัญหาอื่นๆ ก็มีบ้างแต่อยู่ในระดับน้อย

ด้านวิมังสา: ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน ๑๒ รูป ที่มีผลงานโดดเด่นทางด้านการจัดการสำนักปฏิบัติธรรมในแต่ละวัด คือ การจัดการสาธารณูปการตามหลักอิทธิบาท ๔ ด้านวิมังสา พบว่า โดยภาพรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลางเมื่อพิจารณาถึงรายละเอียดสำคัญๆพระสังฆาธิการ ควรจะจัดตั้งคณะกรรมการ มีการวางแผนบริหารวัดให้ชัดเจน มีการดูแลงานเป็นคณะกรรมการ มีผู้รับผิดชอบเป็นองค์คณะเพื่ออำนวยความสะดวกต่อการดำเนินการ ง่ายต่อการตรวจสอบ เลือกว่าช่วงที่มีประสบการณ์รับผิดชอบงานทุกอย่างตามพันธสัญญาที่ตกลงกันไว้ ถึงประชาชนก็เป็นผู้มีส่วนร่วม คือ บุคคลที่เป็นเจ้าภาพใหญ่ก็ควรจะมีประชาชนร่วมด้วยเพื่อให้ทุกคนเห็นความสำคัญ มีการกำหนดวาระการประชุมทุกเดือนเพื่อให้การบริหารจัดการในเรื่องสาธารณูปการออกมาดี และพิจารณาไตร่ตรองทบทวนความเหมาะสม พระสังฆาธิการ จะต้องพิจารณากระบวนการก่อสร้างและ

บูรณปฏิสังขรณ์ให้ถูกต้องตามกฎระเบียบ ไม่ให้ขัดต่อหลักประเพณีนิยม วัฒนธรรมไทย เอาใจ
สอดส่องดูแลในการพัฒนาวัดให้รักษาสภาพที่ดีงาม เช่น หมั่นประชุมปรับปรุงบริเวณวัดเพื่อให้เกิด
ความสะอาด ร่มรื่น ตลอดเวลา เป็นต้น พระสังฆาธิการ ควรจัดตั้งคณะกรรมการขึ้นมาตรวจสอบทั้ง
คณะกรรมการฝ่ายฆราวาส และฝ่ายสงฆ์ ได้ตรวจสอบผลกระทบทั้งทางลบ ทางบวก ถึงกระบวนการ
ดำเนินการ การปรับปรุงพัฒนาการก่อสร้างและการบูรณปฏิสังขรณ์วัดให้เข้ากับสภาพแวดล้อมของ
แต่ละสถานที่สิ่งปลูกสร้างอาคารเสนาสนะภายในวัด เช่น อุโบสถ วิหาร ลานพระเจดีย์ สลุป กุฏิสงฆ์
โรงเรียนพระปริยัติธรรม ศาลาบำเพ็ญกุศล เมรุ/ฌาปนสถาน ห้องสมุด/พิพิธภัณฑ์ ห้องน้ำห้องส้วม
สาธารณชน ถนนและทางเท้าภายในวัด สถานที่บรรจุอัฐิ รื้อรอบวัด/กำแพงวัด ประตูเข้า ออกของวัด
 เป็นต้น

นอกจากนี้ผลจากการสัมภาษณ์งานวิจัยเรื่อง “การจัดการสำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัด
สมุทรปราการ” ผู้วิจัยสามารถสรุปสาระสำคัญๆ ๑) การจัดการสำนักปฏิบัติธรรมตามหลักอิทธิบาท
๔ และ ๒) สภาพปัญหาอุปสรรคการจัดการ โดยผู้วิจัยจักได้กล่าวสรุปสาระสำคัญการจัดการสำนัก
ปฏิบัติธรรมได้ดังนี้

๑. การจัดการสำนักปฏิบัติธรรมตามหลักอิทธิบาท ๔

ด้านฉันทะ: พระสังฆาธิการ ผู้ดำเนินการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมซึ่งถือว่าเป็น
ภาระหน้าที่ของพระสังฆาธิการ ที่จะต้องดำเนินการด้วยความตั้งใจ รับผิดชอบ ควรจะมีความรู้ทักษะ
และประสบการณ์ รู้กระบวนการทั้งเชิงรับและเชิงรุก ทั้งด้านบุคลากร การเงิน และวัสดุอุปกรณ์โดย
รายงานให้ผู้ใหญ่ทราบเป็นระยะตามวัตถุประสงค์การวางแผน การจัดองค์กร การสั่งการ การติดต่อ
ประสานงาน และการควบคุมเป็นต้น นอกจากนั้น ควรจะมีการประชุมปรึกษาคณะกรรมการอย่าง
ต่อเนื่องด้วยความตั้งใจรับผิดชอบ

ด้านวิริยะ: พระสังฆาธิการ ควรจะมีความเพียรพยายามทำการพัฒนาตนเองและ
บุคลากรให้มีความพร้อมมีการตรวจสอบควบคุมการทำงานพัฒนาวัดให้สถานที่สัปปายะ ถูกต้องตาม
กฎระเบียบ ทั้งวิธีการทำงาน ความปลอดภัย การเบิกจ่ายเงิน เอกสารหลักฐานใบเสร็จการจ่ายเงิน ที่
สำคัญควรจะมีการจัดประชุมคณะกรรมการวัดบ่อยๆ ควรจะดำเนินการกำกับดูแลกระบวนการ
ทำงานอย่างมีวิริยะต่อเนื่อง

ด้านจิตตะ: พระสังฆาธิการ ควรจะมีความเข้าใจในการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรม
ให้มีความเชื่อถือ ศรัทธา ทำงานเป็นทีม ร่วมปรึกษางาน การดำเนินการ ติดตามผลงาน แก้ไข
ข้อผิดพลาดทั้งบุคคล ทั้งวิธีการทำงาน นำเสนอผลงานให้พระผู้ใหญ่ทราบ ดูแลสำนักปฏิบัติและ
พัฒนาให้มีความมั่นคงแข็งแรง มีสภาพใช้งานได้ตลอดเวลา ไม่ควรจะปล่อยปละละเลยไปตามเวร
กรรม นอกจากนั้น จะมีการประชุมปรึกษาคณะกรรมการอย่างต่อเนื่องด้วยความเข้าใจสภาพปัญหา
อุปสรรค

ด้านวิมังสา: พระสังฆาธิการ ควรจะมีความตรวจสอบสภาพการปฏิบัติงานในสำนักปฏิบัติ
อย่างต่อเนื่อง ให้ถูกต้องตามกฎระเบียบ ทั้งวิธีการทำงาน ควรจะมีความรู้กระบวนการทั้งเชิงรับและ
เชิงรุก ทั้งด้านบุคลากร การเงิน มีการทำบัญชี รายรับ รายจ่าย รายงานให้ผู้ใหญ่ทราบเป็นระยะ

นอกจากนั้น ควรจะมีการประชุมปรึกษาคณะกรรมการอย่างต่อเนื่องด้วยตรวจสอบสภาพปัญหาอุปสรรค

๒. สภาพปัญหาอุปสรรคการจัดการ

บุคลากร: (Man) พระสังฆาธิการพิจารณาคุณสมบัติผู้รับผิดชอบงานที่ไม่ดี ไม่เหมาะสม หรือไม่มีความรู้ พระสังฆาธิการ ควรส่งไปอบรมสัมมนา ฝึกฝนพัฒนาความรู้เรื่อยๆ จะได้ทราบวิธีการซ่อมแซมบำรุงรักษา การพิจารณาบุคลากรให้ใครดูแลรับผิดชอบการบูรณปฏิสังขรณ์ศาลาการเปรียญ ต้องดูความสามารถของผู้นั้นว่า มีความรู้ ความสามารถหรือไม่ ถ้าหากไม่มีความรู้ความสามารถก็ไม่ควรแต่งตั้ง ผู้รับผิดชอบการจัดการเรียนการสอนสำนักปฏิบัติธรรม ไม่เหมาะสม ไม่มีความรู้แตกฉาน ก็ควรจะให้บุคคลอื่นทำงานแทน โดยการพิจารณาคุณสมบัติการสรรหาบุคคลที่เหมาะสมกับตำแหน่งหน้าที่การงาน

การเงิน: (Money) เป็นภาระหน้าที่ของพระสังฆาธิการในการหารายได้เข้าวัดประจำวัน ประจำเดือน และประจำปีเป็นต้น เพื่อเป็นเงินสำรองงบประมาณส่วนหนึ่งไว้ ในการนำมาดำเนินการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรม นอกจากนั้น จะต้องมียุทธวิธีกำกับเป็นระบบตรวจสอบได้ รับเท่าไร จ่ายเท่าไร ต้องมีใบเสร็จประกอบการทำบัญชีเป็นวันพระ เป็นเดือน เป็นปี สรุปรายละเอียดเป็นระบบการเงินเป็นปัจจัยสำคัญในการใช้จ่าย ในการบูรณปฏิสังขรณ์ การจัดระบบประปา ไฟฟ้า โทรศัพท์ และลาดจอดรถในวัดเป็นต้น นอกจากนั้น ควรจะมีการประชุมปรึกษาคณะกรรมการเป็นประจำเนืองนิตย์

วิธีการจัดการ: (Managements) วิธีการจัดการเพื่อหาแนวทางการทำงานให้เหมาะสมกับทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด ควรจะมีวิธีการจัดการเรื่องบุคคล การเงิน และวัสดุ ให้มีความพร้อมสำรองไว้ ควรให้มีคณะกรรมการกำกับดูแล ตรวจสอบการทำงาน พิจารณาให้รอบคอบชัดเจน สรุปแล้วการจัดการให้มีระบบเป็นระเบียบเรียบร้อย มีที่มาที่ไป ชัดเจน สามารถป้องกันปัญหาได้แน่นอน

๔.๒ การวิเคราะห์การจัดการสำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดสมุทรปราการ จากการศึกษาสนทนากลุ่มเฉพาะ

ผลการสนทนากลุ่มงานวิจัยเรื่อง “การจัดการสำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดสมุทรปราการ” ผู้วิจัย ได้ทำการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) บุคลากรผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้มีความเชี่ยวชาญ จำนวน ๑๒ รูป/คน ที่มีบทบาทสำคัญโดดเด่นทางด้านการจัดการสำนักปฏิบัติธรรมโดยตั้งประเด็นคำถามสำคัญๆ ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

๔.๒.๑ การจัดการสำนักปฏิบัติธรรม: ด้านการวางแผน (Planning)

จากการดำเนินการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) บุคลากรผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้มีความเชี่ยวชาญ จำนวน ๑๒ รูป/คน ที่มีบทบาทสำคัญโดดเด่นทางด้านการจัดการสำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดสมุทรปราการ เมื่อวันที่ ๒๘ ธันวาคม ๒๕๕๗ ณ ห้องประชุม โรงเรียนวัดทรงธรรม อำเภอพระประแดงจังหวัดสมุทรปราการ ผู้ร่วมสนทนากลุ่มเฉพาะได้แสดงความคิดเห็นที่เป็นหลักการเชิงวิชาการที่เป็นประโยชน์ต่อส่งเสริมการจัดการสำนักปฏิบัติธรรมทั้งโดยอนุโลมและปฏิโลมซึ่งรายละเอียดแต่ละประเด็นคำถามดังต่อไปนี้

การสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) ประเด็นเรื่องบุคลากร: ถ้าผู้รับผิดชอบดูแลการจัดการสำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดสมุทรปราการไม่ดี ไม่เหมาะสม ไม่มีความรู้ พระสังฆาธิการ ควรจะพิจารณาคุณสมบัติอย่างไร ควรจะเป็นอย่างไรพระสังฆาธิการ ผู้มีความเชี่ยวชาญ จำนวน ๑๒ รูป/คน ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มเฉพาะในที่ประชุมได้แสดงความคิดเห็นและเสนอแนวทางการแก้ไขปัญหาลงสู่พระสงฆ์ เพื่อส่งเสริมการสาธยายธรรม เพื่อเป็นแนวทางการศึกษาวิจัยดังต่อไปนี้

๑) ปัญหาบุคลากรผู้รับผิดชอบดูแลการจัดการสำนักปฏิบัติธรรม คือการก่อสร้างเสนาสนะไม่สัมพันธ์ในงานก็ควรจะมีการประชุมปรึกษาหารือกันกับคณะกรรมการภายในวัด นำเสนอโครงการให้ที่ประชุมรับทราบวิธีการทำงาน ทีมงาน บุคคลผู้รับเหมาก่อสร้างเสนาสนะ กำหนดงบประมาณราคาว่าจ้าง กำหนดระยะเวลาการทำงาน ทำหนังสือสัญญาตกลงกันเป็นหลักฐาน ให้คณะกรรมการวัดได้แสดงความคิดเห็นอย่างทั่วถึงกันทุกคน เพื่อเป็นข้อมูลสำหรับประกอบการตัดสินใจครั้งสุดท้าย เมื่อพระสังฆาธิการได้ดำเนินการอย่างนี้ ก็เป็นการป้องกันข้อผิดพลาดจากการตัดสินใจ ปัญหาการก่อสร้างนวัตรภายในวัดก็ลดลง บุคลากรทุกคนมีส่วนร่วมได้มีส่วนเสีย ร่วมกันดูแลตรวจสอบความผิดพลาดอย่างต่อเนื่อง^{๑๒๘}

๒) การบูรณปฏิสังขรณ์อุโบสถ วิหารลานพระเจดีย์ สำหรับผู้ดูแลรับผิดชอบงานสาธารณูปการที่ไม่ดี ไม่เหมาะสม หรือไม่มีความรู้ พระสังฆาธิการ ควรส่งไปอบรมสัมมนา ฝึกฝนพัฒนาความรู้เรื่อยๆ จะได้ทราบวิธีการซ่อมแซมบำรุงรักษา สำหรับอุโบสถหรือวิหารลานพระเจดีย์ที่มีอาการทรุดโทรมผุพังเสียหาย ควรจะจัดทีมงานเข้ามาดูแลจัดการซ่อมแซมวัสดุอุปกรณ์ที่เกิดการชำรุดเสีย เช่น การซ่อมแซมอุโบสถหรือวิหารลานพระเจดีย์ มีอิฐ ปูน ทราย ไม้ โครงหลังคากระเบื้อง

^{๑๒๘} สนทนากลุ่มเฉพาะ พระครูใบฎีกาสุนันท์ สุวิชาโน, เจ้าอาวาสวัดบางกอบัว ตำบลบางกอบัว อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ, ๒๘ ธันวาคม ๒๕๕๗.

ใบระกา หน้าจั่ว ประตู กลอนประตู กุญแจประตู หน้าต่าง ผนังโบสถ์ สีโบสถ์ ลวดลายบนฝาผนัง โบสถ์ ไฟฟ้าในโบสถ์ ลอดไฟในโบสถ์ พัดลมในโบสถ์ เสนาสนะพรมในโบสถ์ โต๊ะสำหรับสวดปาฏิโมกข์ โต๊ะหมู่บูชาสักการะพระรัตนตรัย แจกันใส่ดอกไม้ประดับความสวยงามเพื่อบูชาสักการะพระรัตนตรัย เป็นต้น รวมถึงบริเวณรอบอุโบสถหรือวิหารลานพระเจดีย์ พื้นปูกระเบื้องรอบ ใบเสมา กำแพงแก้ว บันไดขึ้นลง เป็นต้น มีการทรุดโทรมเสียหายเพราะแดด ลม พายุ เสื่อมอายุการใช้งานเพราะผ่านเวลายาวนานเนิ่นนานแล้วก็ควรจะมีการเข้าดำเนินการซ่อมแซม^{๑๒๙}

๓) การพิจารณาบุคลากรให้ใครดูแลรับผิดชอบการบูรณปฏิสังขรณ์ศาลาการเปรียญ ต้องดูความสามารถของผู้เห็นว่า มีความรู้ ความสามารถหรือไม่ ถ้าหากไม่มีความรู้ความสามารถก็ไม่ควรตั้งให้รับผิดชอบดูแล หรือว่าจะให้ใครดูแลก็ควรแนะนำให้ผู้รู้เรื่องนั้นเสียก่อนที่จะให้รับผิดชอบ เมื่อรู้จักงานมีความรับผิดชอบแล้ว งานจะได้ไม่ผิดพลาด^{๑๓๐}

๔) บุคลากรผู้รับผิดชอบดูแลการจัดการสำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดสมุทรปราการ ด้านการก่อสร้างโรงเรียนพระปริยัติธรรม ไม่เหมาะสม ไม่มีความรู้การก่อสร้าง พระสังฆาธิการ ควรจะพิจารณาคุณสมบัติความพร้อม โดยการประชุมคณะกรรมการวัด ทั้งไวยาวัจกรวัด ร่วมกันทำงานอย่างต่อเนื่อง เมื่อไม่มีความสันทัดในกรณีก็ควรจะหาบุคคลผู้เชี่ยวชาญมาให้ความรู้ และแนะนำการทำงานอย่างต่อเนื่อง^{๑๓๑}

๕) พระสังฆาธิการ ควรจะพิจารณาคุณสมบัติการสรรหาบุคคลที่เหมาะสมกับตำแหน่งหน้าที่ การงาน และอบรมให้มีความรู้ ความเข้าใจ ในสิ่งที่ควรทำและไม่ควรทำ ในสิ่งที่ตนเองได้รับมอบหมายให้ดำเนินการก่อสร้างห้องน้ำสาธารณะ ห้องส้วมสาธารณะ เป็นต้น^{๑๓๒}

๖) เมื่อกล่าวถึงด้านบุคลากรนั้น หลวงพ่อเจ้าคุณ พระราชวิสุทธิมงคล ได้กล่าวเปิดประชุมสนทนากลุ่มว่า การบริหารบุคคลฝ่ายพระสงฆ์ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันนี้ โดยท่านเน้น ๑) มีการประชุมกันเนื่องนิตย์ ๒) เน้นระเบียบวินัยให้ปฏิบัติจริง ๓) เน้นพิธีการ ศาสนพิธีการ เช่น การเจริญพระพุทธมนต์ การบรรยาย การสนทนาธรรม เป็นต้น ส่วนการบูรณปฏิสังขรณ์กุฏิสงฆ์ก็เป็นงานที่สำคัญ เพราะเป็นที่อยู่อาศัยของพระภิกษุ สามเณร ที่พระสังฆาธิการต้องเข้าไปรับผิดชอบดูแล ดำเนินการรักษารักษาบำรุงให้เกิดความมั่นคงแข็งแรง สามารถใช้งานได้ มีสภาพแวดล้อมที่ดี ไม่มีมลพิษก่อให้เกิดอันตรายต่อสุขภาพร่างกาย^{๑๓๓}

๗) บุคลากร ผู้รับผิดชอบการก่อสร้างและการบูรณปฏิสังขรณ์กำแพงรั้วรอบวัด ประตูซุ้มประตูวัด ต้องมีความรู้ ความเข้าใจในการก่อสร้าง หรือ ถ้าไม่มี ท่านอาจตั้งที่ปรึกษาโดยเฉพาะ

^{๑๒๙} สนทนากลุ่มเฉพาะ พระครูธรรมธรสาธิต ฐิตปุณฺโญ, เลขาเจ้าคณะอำเภอเมืองและผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดด่านสำโรง อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรปราการ, ๒๘ ธันวาคม ๒๕๕๗.

^{๑๓๐} สนทนากลุ่มเฉพาะ พระครูธรรมธรสุชาติ ฐิตวโร, เจ้าอาวาสวัดจวนดำรงคราชพลขันธุ์ ตำบลตลาด อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ, ๒๘ ธันวาคม ๒๕๕๗.

^{๑๓๑} สนทนากลุ่มเฉพาะ พระครูปริชาธรรมวิจิตร อภิวิโร, ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดทรงธรรมวรวิหาร ตำบลตลาด อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ, ๒๘ ธันวาคม ๒๕๕๗.

^{๑๓๒} สนทนากลุ่มเฉพาะ พระปลัดสมพร นาสีโล, ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดกลางสวน ตำบลบางหญ้าแพรก อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ, ๒๘ ธันวาคม ๒๕๕๗.

^{๑๓๓} สนทนากลุ่มเฉพาะ พระครูสมุทรญาณวัฒน์ ดิกขญาโณ, เจ้าอาวาสวัดบางขมิ้น ตำบลบางยอบัว อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ, ๒๘ ธันวาคม ๒๕๕๗.

และควรจัดการโดยผ่านคณะกรรมการวัด นอกจากนั้น การพัฒนาองค์ความแก่บุคคลผู้มีส่วนเกี่ยวข้องโดยการศึกษาดูงานตัวอย่าง^{๑๓๔}

๘) บุคลากร ผู้รับผิดชอบดูแลการสาธารณูปการด้านระบบประปา ไฟฟ้า โทรศัพท์ และลาดจอดรถในวัดเป็นต้น ควรจะมีความรู้เรื่องการก่อสร้างนวัตรม กฎหมายและสิ่งแวดล้อมภายในวัด ถ้าไม่ทราบวิธีการทำงานก็ควรจะสอบถามคณะกรรมการวัด หรือควรจะเข้าประชุม หรือเข้าอบรมสัมมนาวิชาการบ่อยๆ ก็จะทราบถึงกลยุทธ์วิธีการทำงานได้เร็ว ซึ่งในทางกฎหมายถือว่าการไม่รู้ถือว่าไม่ผิด แต่ถ้ารู้แล้วยังทำผิดอีกก็เป็นเรื่องการประมาทขาดสติ อาจติดคุกติดตารางได้ เรื่องนี้ก็สำคัญมากสำหรับบุคลากรทุกระดับ^{๑๓๕}

๙) บุคลากร ผู้รับผิดชอบการสาธารณูปการในการก่อสร้างศาลาสวดศพ และฌาปนสถาน (เมรุ) จะต้องรู้จักการวางแผน การจัดองค์กร การสั่งการ การติดต่อประสานงาน และการควบคุมเป็นต้น นอกจากนั้น ควรจะมีการประชุมปรึกษาคณะกรรมการเป็นประจำเนืองนิตย์^{๑๓๖}

สรุปได้ว่า การบูรณปฏิสังขรณ์อุโบสถ วิหารลานพระเจดีย์ผู้ดูแลรับผิดชอบงานการจัดการสำนักปฏิบัติธรรมที่ไม่ดี ไม่เหมาะสม หรือไม่มีความรู้ พระสังฆาธิการ ควรส่งไปอบรมสัมมนาฝึกฝนพัฒนาความรู้เรื่อยๆ จะได้ทราบวิธีการซ่อมแซมบำรุงรักษา การพิจารณาบุคลากรให้ใครดูแลรับผิดชอบการบูรณปฏิสังขรณ์ศาลาการเปรียญ ต้องดูความสามารถของผู้นั้นว่า มีความรู้ความสามารถหรือไม่ ถ้าหากไม่มีความรู้ความสามารถก็ไม่ควรแต่งตั้ง ผู้รับผิดชอบการก่อสร้างโรงเรียนพระปริยัติธรรม ไม่เหมาะสม ไม่มีความรู้การก่อสร้าง ก็ควรจะให้บุคคลอื่นทำงานแทน โดยการพิจารณาคุณสมบัติการสรรหาบุคคลที่เหมาะสมกับตำแหน่ง หน้าที่ การงาน ผู้รับผิดชอบการก่อสร้างและการบูรณปฏิสังขรณ์กำแพงรั้วรอบวัด ประตู ซุ้มประตูวัด ต้องมีความรู้ ความเข้าใจในการก่อสร้าง ผู้รับผิดชอบดูแลการสาธารณูปการด้านระบบประปา ไฟฟ้า โทรศัพท์ และลาดจอดรถในวัดเป็นต้น ควรจะมีความรู้เรื่องการก่อสร้างนวัตรม กฎหมายและสิ่งแวดล้อมภายในวัด นอกจากนั้น ควรจะมีการประชุมปรึกษาคณะกรรมการเป็นประจำเนืองนิตย์

การสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) ประเด็นเรื่องการเงิน: ผู้กำกับดูแลการเงินเพื่อการจัดการสำนักปฏิบัติธรรมมีการทุจริตคอร์รัปชันโดยไม่มีใครจับได้ ไม่มีหลักฐาน และรู้จักการพูดแก้ตัวมาตลอด พระสังฆาธิการ ควรจะวิธีการดำเนินการอย่างไรควรจะเป็นอย่างไร บุคลากรผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้มีความเชี่ยวชาญ จำนวน ๑๒ รูป/คน ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มเฉพาะในที่ประชุมได้แสดงความคิดเห็นและเสนอแนวทางการแก้ไขปัญหาลุบลประคอง เพื่อส่งเสริมการจัดการสำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดสมุทรปราการ เพื่อเป็นแนวทางการศึกษาวิจัยดังต่อไปนี้

^{๑๓๔} สนทนากลุ่มเฉพาะ พระครูสังฆรักษ์ชิต คุตตสีโล, ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดทองคั้ง ตำบลบางหญ้าแพรก อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ, ๒๘ ธันวาคม ๒๕๕๗.

^{๑๓๕} สนทนากลุ่มเฉพาะ พระครูสุภัททกิจจาทร สุวฑฺฒโน, เจ้าอาวาสวัดคันลัด ตำบลทรงคนอง อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ, ๒๘ ธันวาคม ๒๕๕๗.

^{๑๓๖} สนทนากลุ่มเฉพาะ พระปลัดอดิศักดิ์ โรจน์, ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดสวนส้ม ตำบลสำโรงใต้ อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ, ๒๘ ธันวาคม ๒๕๕๗.

๑) การบริหารการเงินเป็นภาระหน้าที่ของเจ้าอาวาสในการหารายได้เข้าวัดประจำวัน ประจำเดือน และประจำปีเป็นต้น เพื่อเป็นเงินสำรองงบประมาณส่วนหนึ่งไว้ ในการนำมาดำเนินการก่อสร้างนวัตรกรรมภายในวัด เช่น สร้างกุฏิสงฆ์ ห้องสุขาสาธารณะ ศาลาสวดศพ ฌาปนสถาน ศาลาการเปรียญ โรงเรียนพระปริยัติธรรม หอระฆัง หอสมุด ช่างบรรจุอัฐิ อุโบสถ วิหารลานพระเจดีย์ กำแพงรอบวัด ชุมประตู่วัด ประตู่วัด ระบบประปา ไฟฟ้า โทรศัพท์ภายในวัดเป็นต้น นอกจากนั้น รายจ่ายก็คือเงินที่ต้องสูญเสียไป จ่ายให้แก่บุคคลอื่นเพื่อแลกเปลี่ยนกับการก่อสร้างนวัตรกรรม ถ้าจะมีการทุจริตคอร์รัปชันก็เป็นเรื่องที่ทำได้ ตามขั้นตอนการดำเนินการ การจะติดตามเอาความผิดได้ก็เป็นเรื่องยาก เพราะวิธีการดำเนินการมีอยู่หลายขั้นตอน กระบวนการทำงานทุกวันนี้กลยุทธโกงได้มากมายหลายวิธี เจ้าอาวาสจะต้องบริหารการเงินของวัดให้เกิดความโปร่งใส ตรวจสอบได้ เพื่อสร้างความศรัทธาเลื่อมใสแก่ประชาชนผู้เข้ามาทำบุญถวายปัจจัยบำรุงวัด^{๑๓๗}

๒) ผู้บริหารวัดต้องจัดการหารายได้เข้าวัด หาเจ้าภาพบำรุงวัด เพื่อเป็นเงินกองทุนเพื่อนำมาทำการบูรณปฏิสังขรณ์อุโบสถ วิหารลานพระเจดีย์ โดยปกติแล้ว การดำเนินการสาธารณูปการทุกอย่าง ต้องว่าจ้างบริษัทผู้รับเหมาก่อสร้าง โดยการพูดคุยตกลงราคากันก่อนเบื้องต้น เมื่อทั้งสองฝ่ายพูดคุยกันเรียบร้อยแล้ว จึงจะดำเนินการทำหนังสือสัญญาว่าจ้างต่อไป ส่วนการจะบูรณปฏิสังขรณ์อุโบสถก่อน หรือวิหารก่อน หรือว่าลานพระเจดีย์ที่หลังก็แล้วแต่ความเหมาะสมของวัด ส่วนเงินงบประมาณก็ควรจะให้เงินงวดๆ ตามสัญญาว่าจ้าง^{๑๓๘}

๓) ด้านการเงินจะต้องมีระบบบัญชีกำกับเป็นระบบตรวจสอบได้ รับเท่าไร จ่ายเท่าไร ต้องมีใบเสร็จประกอบการทำบัญชีเป็นวันพระ เป็นเดือน เป็นปี สรุปรายละเอียดเป็นระบบ^{๑๓๙}

๔) การเงินเป็นปัจจัยสำคัญในการใช้จ่ายเพื่อการจัดการสำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดสมุทรปราการ พระสังฆาธิการ ควรจะหาเงินเข้าวัดด้วยตนเอง ด้วยวิธีการจัดหาเจ้าภาพ จัดผ้าป่าสามัคคี ทอดกฐิน และการจัดกิจกรรมอื่นๆ ในวันสำคัญๆ เป็นการหาปัจจัยเข้าวัด เปิดบัญชีธนาคารเมื่อมีงานเข้ามา ก็ควรจะนำเงินที่ได้รับบริจาคมาดำเนินการก่อสร้างโรงเรียนพระปริยัติธรรม โดยผ่านการประชุมคณะกรรมการวัด ร่วมกันทำงานอย่างต่อเนื่อง เมื่อไม่มีความสั่นหวั่นในกรณีก็ควรจะเชิญบุคคลผู้เชี่ยวชาญการก่อสร้างมาให้ความรู้ และแนะนำการทำงานเป็นต้น^{๑๔๐}

๕) การเงินเป็นปัจจัยสำคัญในการดำเนินการต่างๆ ในการก่อสร้างห้องน้าสาธารณะ ห้องส้วมสาธารณะเป็นต้น พระสังฆาธิการ ควรจะวิธีการจัดการหาเงินเข้าบัญชีวัดสะสมไว้อย่างต่อเนื่อง เพื่อเป็นทุนสำรอง เมื่อเวลามาถึงก็ควรจะนำมาดำเนินการ ควรจะมีการควบคุมดูแลอย่าง

^{๑๓๗} สนทนากลุ่มเฉพาะ นางจิรประภา เอี้ยวเจริญ, นักวิชาการศาสนาชำนาญการพิเศษปฏิบัติหน้าที่หัวหน้ากลุ่มอำนวยการและกิจการคณะสงฆ์ สำนักงานพระพุทธศาสนา จังหวัดสมุทรปราการ, ๒๘ ธันวาคม ๒๕๕๗.

^{๑๓๘} สนทนากลุ่มเฉพาะ นายอุดมศักดิ์ แก้วสม, นักวิชาการศาสนาชำนาญการ สำนักงานพระพุทธศาสนา จังหวัดสมุทรปราการ, ๒๘ ธันวาคม ๒๕๕๗.

^{๑๓๙} สนทนากลุ่มเฉพาะ นายรณทัต จุลวัฒน์, นักวิชาการศาสนาปฏิบัติการ สำนักงานพระพุทธศาสนา จังหวัดสมุทรปราการ, ๒๘ ธันวาคม ๒๕๕๗.

^{๑๔๐} สนทนากลุ่มเฉพาะ พระครูใบฎีกาสุนิห์ สุวิชาโน, เจ้าอาวาสวัดบางกอบัว ตำบลบางกอบัว อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ, ๒๘ ธันวาคม ๒๕๕๗.

รัดกุมในการเบิกจ่ายเงินต้องมีหลักฐานทุกครั้ง เมื่อบุคลากรกระทำการทุจริตคอร์รัปชัน ก็ควรให้พ้นจากตำแหน่งหน้าที่การงานแล้ว ตั้งคณะกรรมการขึ้นมาตรวจสอบความผิดพลาด^{๑๔๑}

๖) เมื่อพูดถึงเรื่องการเงินก็เป็นปัจจัยที่สำคัญมากๆ ในปัจจุบัน พระสังฆาธิการดำเนินการบูรณปฏิสังขรณ์กุฏิสงฆ์ ก็ต้องใช้เงินซื้อสิ่งของวัสดุอุปกรณ์เป็นต้น แต่ถ้าทางวัดตกลงว่าจ้างบริษัทรับเหมาก่อสร้างก็ไม่ต้องซื้อวัสดุอุปกรณ์ เพราะผู้รับจ้างจะดำเนินการเองทั้งหมด โดยทางวัดมีหน้าที่จ่ายเงินให้เป็นงวดๆ ตามพันธสัญญาว่าจ้าง อีกประการหนึ่ง การเงินเพื่อการบูรณปฏิสังขรณ์กุฏิสงฆ์ ถ้าไม่ให้มีการทุจริตคอร์รัปชัน ต้องตั้งคณะกรรมการฝ่ายสงฆ์ และฆราวาสให้กำกับดูแล ให้การดำเนินการเป็นไปโดยถูกต้องตามกฎหมายระเบียบการจัดการ เช่น ๑) การจัดบุคคลให้ปฏิบัติตามกฎระเบียบ ๒) การจัดรายการใช้จ่าย ทำบัญชีมีหลักฐานให้ชัดเจน ๓) สร้างความโปร่งใสสะอาด ทุกอย่างชัดเจน มีที่มาที่ไป สามารถตรวจสอบได้^{๑๔๒}

๗) ด้านการเงิน บุคลากรที่ผู้รับผิดชอบการก่อสร้างและการบูรณปฏิสังขรณ์กำแพงรั้วรอบวัด ประตู ชุมประตูดุ๊ย จะต้องมีการจัดทำบัญชีการเงินประจำเดือน ประจำปี มีคณะกรรมการการเบิกจ่ายเงินต้องมีใบเสร็จรับ จ่าย เข้าใจขั้นตอนการก่อสร้าง ถ้าไม่เข้าใจงานควรจะปรึกษาคณะกรรมการวัด นอกจากนั้น การพัฒนาองค์ความแก่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ควรจะไปทัศนศึกษาดูงานตัวอย่าง^{๑๔๓}

๘) เรื่องการเงิน เป็นหน้าที่ของบุคลากรผู้รับผิดชอบดูแลการสาธารณูปการด้านระบบประปา ไฟฟ้า โทรศัพท์ และลาดจอดรถในวัดเป็นต้น ผู้รับผิดชอบควรจะมีความรู้เรื่องการก่อสร้าง นวัตกรรม กฎหมายและสิ่งแวดล้อมภายในวัด ถ้าไม่ทราบวิธีการทำงานก็ควรจะสอบถามคณะกรรมการวัด หรือควรจะเข้าประชุม หรือเข้าอบรมสัมมนาวิชาการบ่อยๆ ก็จะทราบถึงกลยุทธ์วิธีการทำงานได้เร็ว ส่วนการใช้จ่ายการเงินทองนำมาเพื่อดำเนินการระบบประปา ไฟฟ้า โทรศัพท์ และลาดจอดรถในวัดเป็นต้น จะต้องทำให้ถูกต้องตามลำดับขั้นตอน มีเอกสารหลักฐานการเบิกจ่ายเงินให้ถูกต้อง ชัดเจน โปร่งใสตรวจสอบได้ ซึ่งในทางกฎหมายถือว่าบุคลากรที่ไม่รู้ถือว่าไม่ผิด แต่ถ้ารู้แล้วยังทำผิดอีกก็เป็นเรื่องการประมาทขาดสติ อาจติดคุกติดตารางได้ เรื่องการเงินนี้ก็สำคัญมากสำหรับบุคลากรทุกระดับต้องระมัดระวังเรื่องการทุจริตคอร์รัปชัน ถ้ากระทำความผิดแล้วก็มีแต่โทษทั้งทางวินัย โทษทางแพ่ง และโทษทางอาญาเป็นต้น^{๑๔๔}

๙) ผู้รับผิดชอบการจัดการสำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดสมุทรปราการ ในการก่อสร้างศาลาสวดศพ และฌาปนสถาน (เมรุ) จะต้องรู้จักการจัดการเรื่องการเงินให้ถูกต้อง มีการทำบัญชีรายรับ รายจ่าย มีใบเสร็จการเบิกจ่ายทุกครั้ง และรายงานให้ผู้ใหญ่ทราบเป็นระยะ เมื่อเวลา

^{๑๔๑} สนนากลุ่มเฉพาะ พระครูธรรมธรรสายันท์ ฐิตปุณฺโญ, เลขาเจ้าคณะอำเภอเมืองและผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดด่านสำโรง อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรปราการ, ๒๘ ธันวาคม ๒๕๕๗.

^{๑๔๒} สนนากลุ่มเฉพาะ พระครูธรรมธรรสสุชาติ ฐิตวโร, เจ้าอาวาสวัดจวนดำรงศรีราชพลพันธ์ ตำบลตลาด อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ, ๒๘ ธันวาคม ๒๕๕๗.

^{๑๔๓} สนนากลุ่มเฉพาะ พระครูปริชาธรรมวิจิตร อภิวิโร, ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดทรงธรรมวรวิหาร ตำบลตลาด อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ, ๒๘ ธันวาคม ๒๕๕๗.

^{๑๔๔} สนนากลุ่มเฉพาะ พระปลัดสมพร นาถสีโล, ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดกลางสวน ตำบลบางหญ้าแพรก อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ, ๒๘ ธันวาคม ๒๕๕๗.

ดำเนินการก่อสร้างมาถึง ก็สามารถใช้จ่ายการเงินให้ถูกต้องวัตถุประสงค์การวางแผน การจัดองค์การ การบริหารงานบุคคล การอำนวยการ และการควบคุม เป็นต้น นอกจากนั้น ควรจะมีการประชุม ปรัชชาคณะกรรมกรเป็นประจําเนื่องนิตย^{๑๔๕}

สรุปได้ว่า การบริหารการเงิน: เป็นภาระหน้าที่ของเจ้าอาวาสในการหารายได้เข้าวัด ประจำวัน ประจำเดือน และประจำปี เป็นต้น เพื่อเป็นเงินสำรองงบประมาณส่วนหนึ่งไว้ ในการนำมา ดำเนินการก่อสร้างวรรณกรรมภายในวัด เช่น สร้างกุฏิสงฆ์ หอสมุดสาธารณะ ศาลาเสวดศพ ฌาปนสถาน ศาลาการเปรียญ โรงเรียนพระปริยัติธรรม หอระฆัง หอสมุด ช่องบรรจอฐิ อุโบสถ วิหารลานพระเจดีย์ กำแพงรอบวัด ชุมประตั่ววัด ประตั่ววัด ระบบประปา ไฟฟ้า โทรศัพท์ภายในวัดเป็นต้น นอกจากนั้น จะต้องมึระบบบัญชีกำกับเป็นระบบตรวจสอบได้ รับเท่าไร จ่ายเท่าไร ต้องมีใบเสร็จประกอบการทำบัญชีเป็นวันพระ เป็นเดือน เป็นปี สรุปรายละเอียดเป็นระบบการเงินเป็นปัจจัยสำคัญ ในการใช้จ่ายเพื่อการก่อสร้างโรงเรียนพระปริยัติธรรม ในการก่อสร้างห้องน้ำสาธารณะ ห้องส้วมสาธารณะเป็นต้น ในการบูรณปฏิสังขรณ์กุฏิสงฆ์ ในการก่อสร้างและการบูรณปฏิสังขรณ์กำแพงรั้วรอบวัด ประตู ชุมประตั่ววัด ในการจัดระบบประปา ไฟฟ้า โทรศัพท์ และลาดจอดรถในวัดเป็นต้น นอกจากนั้น ควรจะมีการประชุมปรัชชาคณะกรรมกรเป็นประจําเนื่องนิตย

การสนทนากลุ่มเฉพาะ ประเด็นเรื่องวัสดุอุปกรณ์ก่อสร้าง: ผู้ดูแลการจัดการสำนักปฏิบัติธรรมบกพร่องในหน้าที่ สิ่งของขาดหาย หรือโดนลักขโมย หรือมีการทุจริตคอร์รัปชั่น พระสังฆาธิการจะมีวิธีการป้องกันปัญหาอย่างไร ควรจะเป็นอย่างไรบุคลากรผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้มีความเชี่ยวชาญ จำนวน ๑๒ รูป/คน ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มเฉพาะในที่ประชุมได้แสดงความคิดเห็นและเสนอแนวทางการแก้ไข ปัญหาอุปสรรค เพื่อส่งเสริมการจัดการสำนักปฏิบัติธรรม เพื่อเป็นแนวทางการศึกษาวิจัยดังต่อไปนี้

๑) ปัญหาวัสดุอุปกรณ์ก่อสร้างสำนักปฏิบัติธรรม เช่น อิฐ หิน ปูน ทราย ไม้เป็นต้น ขาดหายไปเพราะโดยลักขโมยก็เป็นเรื่องที่มีอยู่เกือบทุกวัดที่มีการก่อสร้างวรรณกรรม โดยผู้รับเหมาทำการทุจริตคอร์รัปชั่นก็มี บุคลากรในวัดทำก็มี วิธีการป้องกันปัญหาดังกล่าว คือ ควรจะกำหนดหน้าที่กับ ผู้รับเหมาก่อสร้างให้ดำเนินการทั้งหมดโดยทางวัดจ่ายเงินให้แบบเหมาจ่ายเป็นงวดประจำเดือน จะเป็นแนวทางการแก้ไขปัญหาดได้พื้นฐานที่^{๑๔๖}

๒) สำนักปฏิบัติธรรมควรดำเนินการให้เป็นระบบ วัสดุอุปกรณ์การบูรณปฏิสังขรณ์ อุโบสถ วิหารลานพระเจดีย์ เมื่อผู้บริหารวัดได้ว่าจ้างบริษัทผู้รับเหมาก่อสร้างแล้ว ก็ไม่ต้องกลัวว่า สิ่งของขาดหาย หรือโดนลักขโมย หรือมีการทุจริตคอร์รัปชั่น^{๑๔๗}

๓) วัสดุอุปกรณ์ก่อสร้างผู้ดำเนินการจะต้องมีระบบบัญชีสิ่งของอุปกรณ์ก่อสร้าง คอยตรวจสอบอยู่เสมอ หรือจัดเก็บสิ่งของให้เป็นระบบ

^{๑๔๕} สนทนากลุ่มเฉพาะ พระครูสมุทรญาณวัฒน์ ดิถีขญาโณ, เจ้าอาวาสวัดบางขมิ้น ตำบลบางยอบัว อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ, ๒๘ ธันวาคม ๒๕๕๗.

^{๑๔๖} สนทนากลุ่มเฉพาะ พระครูสังฆรักษ์ชิต คุตตสีโล, ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดทองคั้ง ตำบลบางหญ้าแพรก อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ, ๒๘ ธันวาคม ๒๕๕๗.

^{๑๔๗} สนทนากลุ่มเฉพาะ พระครูสุภัททกิจจาทร สุวฒโน, เจ้าอาวาสวัดคันลัด ตำบลทรงคนอง อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ, ๒๘ ธันวาคม ๒๕๕๗.

หรือมีคลังวัสดุอุปกรณ์ก่อสร้าง^{๑๔๘}

๔) วัสดุอุปกรณ์ก่อสร้าง เป็นปัจจัยสำคัญเหมือนกันในการดำเนินการก่อสร้างโรงเรียน พระปริยัติธรรม พระสังฆาธิการ ควรจะหาเงินซื้อสิ่งของก่อสร้าง เช่น อิฐ หิน ปูน ทราย เหล็ก ไม้ ประตู่ กลอนประตู่ บานพับประตู่ หน้าต่าง กรอบหน้าต่าง กระเบื้อง หลังคา สายไฟฟ้า ลอดไฟฟ้า เป็นต้น โดยมีการประชุมคณะกรรมการวัด ร่วมกันทำงานอย่างต่อเนื่อง เมื่อไม่มีความสั่นไหวในกรณีก็ควรจะเชิญบุคคลผู้เชี่ยวชาญการก่อสร้างมาให้ความรู้ และแนะแนวการทำงานเป็นต้น^{๑๔๙}

๕) วัสดุอุปกรณ์ก่อสร้างก็ถือว่าเป็นปัจจัยสำคัญในการดำเนินการก่อสร้างห้องน้ำสาธารณะ ห้องส้วมสาธารณะเหมือนกัน พระสังฆาธิการ ควรจะมีวิธีการจัดการซื้อวัสดุอุปกรณ์ก่อสร้างมาสำรองไว้ เมื่อเวลามาถึงก็ควรจะนำมาสิ่งของมาดำเนินการก่อสร้าง เช่น อิฐ หิน ปูน ทราย เหล็ก ประตู่ กลอนประตู่ กรอบประตู่ บานพับ กระเบื้องปูพื้น หัวโถส้วม ก๊อกน้ำ อ่างล้างหน้า กระจกส่องหน้า กุญแจลูกบิด เป็นต้น ควรจะมีการจัดทำบัญชีวัสดุอุปกรณ์ ทำบัญชีการรับ การเบิกจ่ายวัสดุอุปกรณ์ การนำสิ่งของมาคืน พร้อมทั้งลงรายมือชื่อกำกับในการเบิกใช้น่าจะสิ้นทุก ครั้ง^{๑๕๐}

๖) ส่วนเรื่องวัสดุอุปกรณ์ก่อสร้าง ก็เป็นปัจจัยที่สำคัญ ในปัจจุบัน พระสังฆาธิการ ดำเนินการบูรณปฏิสังขรณ์กุฏิสงฆ์ ก็ต้องใช้วัสดุอุปกรณ์เช่น อิฐ หิน ปูน ทราย เหล็ก ไม้ กระเบื้องปู พื้น กระเบื้องปูหลังคา ประตู่ กลอนประตู่ กรอบประตู่ หน้าต่าง กรอบหน้าต่าง เป็นต้น แต่ถ้าทางวัด ตกลงว่าจ้างบริษัทรับเหมาก่อสร้างก็ต้องซื้อวัสดุอุปกรณ์ดังกล่าว เพราะผู้รับจ้างจะดำเนินการเอง ทั้งหมด โดยทางวัดมีหน้าที่จ่ายเงินให้เป็นงวดๆ ตามพันธสัญญาว่าจ้าง อีกประการหนึ่ง การบูรณปฏิสังขรณ์กุฏิสงฆ์ ควรให้มี คณะกรรมการกำกับดูแล ตรวจสอบการทำงานของช่าง ผู้ควบคุมต้องมีความรู้ ความเข้าใจเรื่องวัสดุอุปกรณ์ เช่น เหล็ก ไม้ มีคุณภาพได้มาตรฐานหรือไม่ แต่จะมีปัญหา เป็นช่องทางให้ช่างเกิดการทุจริตคอร์รัปชั่นเสียหายได้ คือ การประมาทหรือความมกง่ายในการจ่าย ซื้อวัสดุอุปกรณ์โดยไม่มีการตรวจสอบ พิจารณาให้ชัดเจน ก็มักจะมมีปัญหาได้ สรุปแล้ว ต้องจัดการให้มีระบบเป็นระเบียบเรียบร้อย มีที่มาที่ไป ชัดเจน^{๑๕๑}

๗) ด้านวัสดุอุปกรณ์ก่อสร้าง บุคลากรที่ผู้รับผิดชอบการก่อสร้างและการบูรณปฏิสังขรณ์ กำแพงรั้วรอบวัด ประตู่ ชุมประตู่วัดเป็นต้น ควรจะรู้สิ่งของเช่น อิฐ หิน ปูน ทราย ไม้ เหล็กเป็นต้น จะต้องมีการจัดทำบัญชีการสั่งซื้อวัสดุ มีคณะกรรมการตรวจสอบวัสดุ มีใบเสร็จรับวัสดุ จ่ายวัสดุ มีความเข้าใจขั้นตอนการเบิกจ่ายวัสดุก่อสร้าง ถ้าไม่เข้าใจงานควรจะปรึกษาคณะกรรมการวัด นอกจากนั้น การพัฒนาองค์ความแก่บุคลากรให้มีความรับผิดชอบ มีความรู้เพิ่มเติมตลอดเวลาเป็นสิ่ง

^{๑๔๘} สนนากลุ่มเฉพาะ พระปลัดอดิศักดิ์ โธโน, ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดสวนส้ม ตำบลสำโรงใต้ อำเภอ พระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ, ๒๘ ธันวาคม ๒๕๕๗.

^{๑๔๙} สนนากลุ่มเฉพาะ นางจิระประภา เอี้ยวเจริญ, นักวิชาการศาสนาชำนาญการพิเศษปฏิบัติหน้าที่ หัวหน้ากลุ่มอำนวยการและกิจการคณะสงฆ์ สำนักงานพระพุทธศาสนา จังหวัดสมุทรปราการ, ๒๘ ธันวาคม ๒๕๕๗.

^{๑๕๐} สนนากลุ่มเฉพาะ นายอุดมศักดิ์ แก้วสม, นักวิชาการศาสนาชำนาญการ สำนักงาน พระพุทธศาสนา จังหวัดสมุทรปราการ, ๒๘ ธันวาคม ๒๕๕๗.

^{๑๕๑} สนนากลุ่มเฉพาะ นายรณทัต จุลวัฒน์, นักวิชาการศาสนาปฏิบัติการ สำนักงาน พระพุทธศาสนา จังหวัดสมุทรปราการ, ๒๘ ธันวาคม ๒๕๕๗.

สำคัญเหมือนกัน มีการกำหนดสเปกซ์วัตถุตรงกับงานที่แน่นอน สุดท้าย คือการทำงานต้องมีใบรับส่งวัสดุอุปกรณ์ทุกครั้ง^{๑๕๒}

๘) เรื่องวัสดุอุปกรณ์ก่อสร้าง เป็นหน้าที่ของบุคลากรผู้รับผิดชอบดูแลการสาธารณูปการด้านระบบประปา ไฟฟ้า โทรศัพท์ และลาดจอดรถในวัดเป็นต้น ผู้รับผิดชอบควรมีความรู้เรื่องวัสดุอุปกรณ์ก่อสร้างนวัตกรรม เช่น อิฐ หิน ปูน ทราย เหล็ก และไม้ เป็นต้น เรื่องกฎหมายและสิ่งแวดล้อมภายในวัด ถ้าไม่ทราบวิธีการทำงานก็ควรสอบถามคณะกรรมการวัด หรือควรจะไปประชุม หรือเข้าอบรมสัมมนาวิชาการบ่อยๆ ก็จะทราบถึงกลยุทธ์วิธีการทำงานได้เร็ว ส่วนการใช้จ่ายการเงินซื้อวัสดุอุปกรณ์ก่อสร้างมาดำเนินการระบบประปา ไฟฟ้า โทรศัพท์ และลาดจอดรถในวัด เป็นต้น จะต้องทำให้ถูกต้องตามลำดับขั้นตอน มีเอกสารหลักฐานการจ่ายเงิน การซื้อสิ่งของให้ถูกต้อง ชัดเจน โปร่งใสตรวจสอบได้ ซึ่งในทางกฎหมายถือว่าบุคลากรที่ไม่รู้ถือว่าไม่ผิด แต่ถ้ารู้แล้วยังทำผิดอีกก็เป็นเรื่องการประมาทขาดสติ อาจติดคุกติดตารางได้ เรื่องวัสดุอุปกรณ์ก่อสร้างนี้ก็สำคัญมากสำหรับบุคลากรทุกระดับต้องระมัดระวังเรื่องการทุจริตคอร์รัปชัน ถ้ากระทำความผิดแล้วก็มีแต่โทษทั้งทางวินัย โทษทางแพ่ง และโทษทางอาญาเป็นต้น^{๑๕๓}

๙) ผู้รับผิดชอบการสาธารณูปการในการก่อสร้างศาลาสวดศพ และฌาปนสถาน (เมรุ) จะต้องรู้จักวัสดุอุปกรณ์ก่อสร้าง เช่น อิฐ หิน ปูน ทราย ไม้ เหล็ก ประตู กลอนประตู กรอบประตู หน้าต่าง กรอบหน้าต่าง กระเบื้องปูพื้น กระเบื้องปูหลังคาเป็นต้น มีกาทำบัญชี รายรับ รายจ่าย มีใบเสร็จการเบิกจ่ายทุกครั้ง และรายงานให้ผู้ใหญ่ทราบเป็นระยะ เมื่อเวลาดำเนินการก่อสร้างมาถึงก็สามารถใช้วัสดุอุปกรณ์ก่อสร้างให้ถูกต้องวัตถุประสงค์การวางแผน การจัดองค์กร การสั่งการ การติดต่อประสานงาน และการควบคุมเป็นต้น นอกจากนั้น ควรจะมีการประชุมปรึกษา คณะกรรมการเป็นประจำเนืองนิตย์^{๑๕๔}

สรุปได้ว่า วัสดุอุปกรณ์ก่อสร้างเช่น อิฐ หิน ปูน ทราย ไม้เป็นต้น ขาดหายไปเพราะมีการทุจริตคอร์รัปชันภายในองค์กร วิธีการป้องกันปัญหาคือกำหนดหน้าที่ผู้รับผิดชอบ หรือให้บริษัทเหมาก่อสร้างให้ดำเนินการทั้งหมดโดยทางวัดจ่ายเงินให้แบบเหมาจ่ายเป็นงวดๆ วัสดุอุปกรณ์ก่อสร้างเป็นปัจจัยสำคัญเหมือนกันในการดำเนินการก่อสร้างโรงเรียนพระปริยัติธรรม พระสังฆาธิการ ควรจะหาเงินซื้อสิ่งของก่อสร้าง เช่น อิฐ หิน ปูน ทราย เหล็ก ไม้ ประตู กลอนประตู บานพับประตู หน้าต่าง กรอบหน้าต่าง กระเบื้อง หลังคา สายไฟฟ้า ลอดไฟฟ้าเป็นต้น อีกประการหนึ่ง การบูรณปฏิสังขรณ์กุฏิสงฆ์ ควรให้มี คณะกรรมการกำกับดูแล ตรวจสอบการทำงานของช่าง ผู้ควบคุมต้องมีความรู้ความเข้าใจเรื่องวัสดุอุปกรณ์ เช่น เหล็ก ไม้ มีคุณภาพได้มาตรฐานหรือไม่ ถ้ามีการทุจริตคอร์รัปชันก็อาจเกิดจากการประมาทหรือความมกง่ายในการจ่าย ซื้อวัสดุอุปกรณ์โดยไม่มีการตรวจสอบพิจารณาให้ชัดเจน นอกจากนั้น ควรจะมีการประชุมปรึกษาคณะกรรมการเป็นประจำเนืองนิตย์

^{๑๕๒} สนนากลุ่มเฉพาะ พระครูใบฎีกาสุนันท์ สุวิชาโน, เจ้าอาวาสวัดบางกอบัว ตำบลบางกอบัว อำเภอมะนัง จังหวัดสตูล, ๒๘ ธันวาคม ๒๕๕๗.

^{๑๕๓} สนนากลุ่มเฉพาะ พระครูธรรมธรรมาภัย ฐิตปัญโญ, เลขาเจ้าคณะอำเภอมะนังและผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดด่านสำโรง อำเภอมะนัง จังหวัดสตูล, ๒๘ ธันวาคม ๒๕๕๗.

^{๑๕๔} สนนากลุ่มเฉพาะ พระครูธรรมธรรมาภัย ฐิตปัญโญ, เจ้าอาวาสวัดจวนดำรงคราพลขันธุ์ ตำบลตลาด อำเภอมะนัง จังหวัดสตูล, ๒๘ ธันวาคม ๒๕๕๗.

การสนทนากลุ่มเฉพาะ ประเด็นเรื่องวิธีการจัดการ: ผู้ดูแลการจัดการสำนักปฏิบัติธรรมมีเจตนามุ่งแต่จะเอาผลประโยชน์เพื่อตนจากการดำเนินการอย่างเดียว พระสังฆาธิการ ควรจะวิธีการดำเนินการอย่างไร ควรจะเป็นอย่างไรบุคลากรผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้มีความเชี่ยวชาญ จำนวน ๑๒ รูป/คน ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มเฉพาะในที่ประชุมได้แสดงความคิดเห็นและเสนอแนวทางการแก้ไขปัญหาอุปสรรค เพื่อส่งเสริมการจัดการสำนักปฏิบัติธรรม เพื่อเป็นแนวทางการศึกษาวิจัยดังต่อไปนี้

๑) วิธีการจัดการผลประโยชน์ในการก่อสร้างนวัตกรมนั้นเป็นการหาแนวทางการทำงานให้เหมาะสมกับทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด เช่น การวางแผนรูปแบบ ทวดทรง ลักษณะโครงสร้างนวัตกรม การนำเสนอรูปแบบการทำงาน การกำหนดบริษัทผู้รับเหมาก่อสร้างนวัตกรม การขออนุญาต การก่อสร้างนวัตกรมตามแบบฟอร์ม การประชาสัมพันธ์การก่อสร้างนวัตกรมต่อสาธารณะชนให้ทราบ ปัญหาที่เป็นอยู่ก็คือ ขาดเงินทุนในการดำเนินการ ขาดบุคลากรที่มีความรู้เชี่ยวชาญ และขาดบุคคลผู้ให้การสนับสนุนเป็นต้น^{๑๕๕}

๒) วิธีการจัดการบูรณปฏิสังขรณ์อุโบสถ วิหารลานพระเจดีย์ เมื่อผู้บริหารวัดได้ว่าจ้างบริษัทผู้รับเหมาก่อสร้างแล้ว ก็มีหน้าที่ดูแลการทำงานของบริษัทผู้รับเหมาก่อสร้างให้ทำตามสัญญาติดตามงานให้เสร็จสิ้นตามระยะเวลา กำกับดูแลไม่ให้เกิดปัญหาหยุดงาน ไม่ปฏิบัติตามสัญญาเป็นต้น^{๑๕๖}

๓) วิธีการจัดการบูรณปฏิสังขรณ์ศาลาการเปรียญ จะต้องดำเนินการประชุมคณะกรรมการวัด ขอความคิดเห็น นำเสนอโครงการ กำหนดเงินงบประมาณ จัดหารบริษัทผู้รับเหมาก่อสร้าง จัดหาเจ้าภาพผู้สนับสนุนเงินทุน กำหนดวันเวลาในการทำงานบูรณปฏิสังขรณ์ศาลาการเปรียญ และประกาศให้ทราบทั่วไป^{๑๕๗}

๔) วิธีการจัดการก่อสร้างโรงเรียนพระปริยัติธรรม พระสังฆาธิการ ควรจะบริหารเงินเพื่อซื้อสิ่งของก่อสร้าง เช่น อิฐ หิน ปูน ทราย เหล็ก ไม้ ประตู กลอนประตู บานพับประตู หน้าต่าง กรอบหน้าต่าง กระเบื้อง หลังคา สายไฟฟ้า ลอดไฟฟ้าเป็นต้น บริหารบุคคลให้ลงตัวด้วยแต่งตั้งให้มีหน้าที่ดูแลการก่อสร้าง และกำกับดูแลกระบวนการทำงาน โดยมีการประชุมคณะกรรมการวัด ร่วมกันทำงานอย่างต่อเนื่อง เมื่อไม่มีความสันทันในกรณีก็ควรจะเชิญบุคคลผู้เชี่ยวชาญการก่อสร้างมาให้ความรู้ และแนะแนวการทำงานเป็นต้น^{๑๕๘}

๕) วิธีการจัดการ พระสังฆาธิการ ควรจะมีวิธีการจัดการเรื่องบุคคล การเงิน และวัสดุอุปกรณ์ก่อสร้างเป็นต้น ให้มีความพร้อม สำรองไว้ เมื่อเวลามาถึงก็ควรจะนำมาดำเนินการก่อสร้างให้

^{๑๕๕} สนทนากลุ่มเฉพาะ พระครูปริชาธรรมวิจิตร อภิวิโร, ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดทรงธรรมวรวิหาร ตำบลตลาด อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ, ๒๘ ธันวาคม ๒๕๕๗.

^{๑๕๖} สนทนากลุ่มเฉพาะ พระปลัดสมพร นาถสีโล, ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดกลางสวน ตำบลบางหญ้าแพรก อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ, ๒๘ ธันวาคม ๒๕๕๗.

^{๑๕๗} สนทนากลุ่มเฉพาะ พระครูสมุทรญาณวัฒน์ ดิกขญาโณ, เจ้าอาวาสวัดบางขมิ้น ตำบลบางยอบัว อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ, ๒๘ ธันวาคม ๒๕๕๗.

^{๑๕๘} สนทนากลุ่มเฉพาะ พระครูสังฆรักษ์ชิต คุตตสีโล, ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดทองคั้ง ตำบลบางหญ้าแพรก อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ, ๒๘ ธันวาคม ๒๕๕๗.

เป็นไปตามกระบวนการ มีขั้นตอน การทำงานเป็นทีมงาน เมื่อไม่สันหัดในกรณีก็ควรมีการจัดประชุม คณะกรรมการบ่อยๆ นอกจากนั้น ก็ควรจะว่าจ้างบริษัทผู้รับเหมาก่อสร้างเข้าทำแทนก็ได้เช่นกัน^{๑๕๙}

๖) วิธีการจัดการ พระสังฆาธิการผู้ดำเนินการบูรณปฏิสังขรณ์กุฏิสงฆ์ ก็ต้องใช้บุคคล ใช้เงิน ใช้วัสดุอุปกรณ์ เช่น อิฐ หิน ปูน ทราย เหล็ก ไม้ กระเบื้องปูพื้น กระเบื้องปูหลังคา ประตู กลอนประตู กรอบประตู หน้าต่าง กรอบหน้าต่าง เป็นต้น แต่ถ้าทางวัดตกลงว่าจ้างบริษัทรับเหมาก่อสร้างก็ไม่ต้องซื้อวัสดุอุปกรณ์ดังกล่าว เพราะผู้รับจ้างจะดำเนินการเองทั้งหมด โดยทางวัดมีหน้าที่ จ่ายเงินให้เป็นงวดๆ ตามพันธสัญญาว่าจ้าง อีกประการหนึ่ง การบูรณปฏิสังขรณ์กุฏิสงฆ์ ควรให้มี คณะกรรมการกำกับดูแล ตรวจสอบการทำงานของช่าง ส่วนเรื่องการทุจริตคอร์รัปชั่น คือ การประมาทหรือความมั่งง่ายในการใช้จ่ายเงินซื้อวัสดุอุปกรณ์โดยไม่มีการตรวจสอบ พิจารณาให้ รอบคอบชัดเจน สรุปแล้วการจัดการให้มีระบบเป็นระเบียบเรียบร้อย มีที่มาที่ไป ชัดเจน สามารถ ป้องกันปัญหาได้แน่นอน^{๑๖๐}

๗) วิธีการจัดการ บุคลากรที่ผู้รับผิดชอบการจัดการก่อสร้างและการบูรณปฏิสังขรณ์ กำแพงรั้วรอบวัด ประตู ชั้มประตูวัด จะต้องรู้ถึงความรู้ความสามารถของบุคคลผู้รับผิดชอบงาน เข้าใจวิธีการจัดการเรื่องเงินทุน เรื่องวัสดุอุปกรณ์ก่อสร้าง ควรให้มีคณะกรรมการตรวจสอบขั้นตอน การทำงาน มีใบเสร็จรายรับ รายจ่าย ถ้าไม่เข้าใจขั้นตอนการทำงานควรจะไปปรึกษาคณะกรรมการวัด นอกจากนั้น การพัฒนาองค์ความรู้แก่บุคลากรให้มีความรับผิดชอบ มีความรู้เพิ่มเติมตลอดเวลาเป็นสิ่ง สำคัญเหมือนกัน ควรจะมีการกำหนดวาระการประชุมปรึกษากันบ่อยๆ เน้นวิธีการจัดการปัจจัย นำเข้าไป กระบวนการ มีการจัดทำแผนงาน รูปแบบที่ชัดเจน เน้นความสะอาดสะบาย อนาคตประสงค์ ใช้งานได้อย่างชัดเจน ปัจจัยสุดท้าย คือ มีการประเมินผลงานเบื้องต้น ระหว่างดำเนินการ และ เมื่องานใกล้จะเสร็จสิ้นก็ควรจะมีการตรวจสอบรายละเอียด^{๑๖๑}

๘) วิธีการจัดการ เป็นหน้าที่ของบุคลากรผู้รับผิดชอบดูแลการสาธารณูปการด้านระบบ ประปา ไฟฟ้า โทรศัพท์ และลาดจอดรถในวัด เป็นต้น ผู้รับผิดชอบควรมีความรู้เรื่องวิธีการจัดการ ก่อสร้างนวัตกรรมเช่น อิฐ หิน ปูน ทราย เหล็ก และไม้ เป็นต้น เรื่องกฎหมายและสิ่งแวดล้อมภายในวัด ถ้าไม่ทราบวิธีการทำงานก็ควรจะสอบถามคณะกรรมการวัด หรือควรจะเข้าประชุม หรือเข้าอบรม สัมมนาวิชาการบ่อยๆ ก็จะทราบถึงกลยุทธ์วิธีการทำงานได้เร็ว ส่วนวิธีการจัดการ เรื่องบุคลากร เรื่อง การเงิน และเรื่องวัสดุอุปกรณ์ก่อสร้าง เป็นต้น ผู้ดำเนินการเรื่องระบบประปา ไฟฟ้า โทรศัพท์ และ ลาดจอดรถในวัด เป็นต้น จะต้องทำให้ถูกต้องตามลำดับขั้นตอน มีเอกสารหลักฐานการจ่ายเงิน การซื้อสิ่งของให้ถูกต้อง ชัดเจน โปร่งใสตรวจสอบได้ ซึ่งในทางกฎหมายถือว่าบุคลากรที่ไม่รู้ถือว่าไม่ ผิด แต่ถ้ารู้แล้วยังทำผิดอีกก็เป็นเรื่องการประมาทขาดสติ อาจติดคุกติดตารางได้ เรื่องวิธีการจัดการนี้

^{๑๕๙} สทนากลุ่มเฉพาะ พระครูสุภัทรกิจจาทร สุวฑฺฒโน, เจ้าอาวาสวัดคันลัด ตำบลทรงคนอง อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ, ๒๘ ธันวาคม ๒๕๕๗.

^{๑๖๐} สทนากลุ่มเฉพาะ พระปลัดอดิศักดิ์ ไร่ไธสง, ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดสวนส้ม ตำบลสำโรงใต้ อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ, ๒๘ ธันวาคม ๒๕๕๗.

^{๑๖๑} สทนากลุ่มเฉพาะ นางจิรประภา เอี่ยมเจริญ, นักวิชาการศาสนาชำนาญการพิเศษปฏิบัติหน้าที่ หัวหน้ากลุ่มอำนวยการและกิจการคณะสงฆ์ สำนักงานพระพุทธศาสนา จังหวัดสมุทรปราการ, ๒๘ ธันวาคม ๒๕๕๗.

ก็สำคัญมากสำหรับบุคลากรทุกระดับต้องระมัดระวังเรื่องการทุจริตคอร์รัปชัน ถ้ากระทำความผิดแล้วก็มีแต่โทษทั้งทางวินัย โทษทางแพ่ง และโทษทางอาญาเป็นต้น^{๑๖๒}

๙) ผู้รับผิดชอบการสาธารณูปการในการก่อสร้างศาลาสวดศพ และฌาปนสถาน (เมรุ) จะต้องรู้จักบุคลากร การเงิน และวัสดุอุปกรณ์ก่อสร้างเป็นต้น เช่น อิฐ หิน ปูน ทราย ไม้ เหล็ก ประตู กลอน ประตู กรอบประตู หน้าต่าง กรอบหน้าต่าง กระเบื้องปูพื้น กระเบื้องปูหลังคาเป็นต้น มีการทำบัญชี รายรับ รายจ่าย มีใบเสร็จการเบิกจ่ายทุกครั้ง และรายงานให้ผู้ใหญ่ทราบเป็นระยะ เมื่อเวลาดำเนินการก่อสร้างมาถึง ก็สามารถใช่วัสดุอุปกรณ์ก่อสร้างให้ถูกต้องวัตถุประสงค์การวางแผน การจัดองค์กร การสั่งการ การติดต่อประสานงาน และการควบคุมเป็นต้น นอกจากนั้น ควรจะมีการประชุมปรึกษาคณะกรรมการเป็นประจำเนื่องด้วย^{๑๖๓}

สรุปได้ว่า วิธีการจัดการก่อสร้างนวกกรรมนั้น เป็นการหาแนวทางการทำงานให้เหมาะสมกับทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด เช่น การวางแผนรูปแบบ ทวดทรง ลักษณะโครงสร้างนวกกรรม การนำเสนอรูปแบบการทำงาน การกำหนดบริษัทผู้รับเหมาก่อสร้างนวกกรรม การขออนุญาตการก่อสร้างนวกกรรมตามแบบฟอร์ม การประชาสัมพันธ์การก่อสร้างนวกกรรมต่อสาธารณะชนให้ทราบเป็นต้น เมื่อผู้บริหารวัดได้ว่าจ้างบริษัทผู้รับเหมาก่อสร้างแล้ว ก็มีหน้าที่ดูแลการทำงานของ บริษัทผู้รับเหมาก่อสร้างให้ทำตามสัญญา ติดตามงานให้เสร็จสิ้นตามระยะเวลา กำกับดูแลไม่ให้เกิดปัญหาหยุดงาน ไม่ปฏิบัติตามสัญญาเป็นต้น ควรจะจัดหาเจ้าภาพผู้สนับสนุนเงินทุน เพื่อการก่อสร้างโรงเรียนพระปริยัติธรรม ควรจะมีวิธีการจัดการเรื่องบุคคล การเงิน และวัสดุอุปกรณ์ก่อสร้างเป็นต้น ให้มีความพร้อม สำรองไว้ ควรให้มีคณะกรรมการกำกับดูแล ตรวจสอบการทำงานของช่าง ส่วนเรื่อง การทุจริตคอร์รัปชัน คือ ความประมาทหรือความมั่งง่ายในการใช้จ่ายเงินซื้อวัสดุอุปกรณ์โดยไม่มีการตรวจสอบ พิจารณาให้รอบคอบชัดเจน สรุปแล้วการจัดการให้มีระบบเป็นระเบียบเรียบร้อย มีที่มาที่ไป ชัดเจน สามารถป้องกันปัญหาได้แน่นอน

๔.๒.๒ การจัดการสำนักปฏิบัติธรรม: ด้านการจัดองค์การ (Organizing)

จากการดำเนินการสนทนากลุ่มเฉพาะ บุคลากรผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้มีความเชี่ยวชาญ จำนวน ๑๒ รูป/คน ที่มีบทบาทสำคัญโดดเด่นทางด้านจัดการสำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดสมุทรปราการ เมื่อวันที่ ๒๘ ธันวาคม ๒๕๕๗ ณ ห้องประชุม โรงเรียนวัดทรงธรรม อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ ผู้ร่วมสนทนากลุ่มเฉพาะได้แสดงความคิดเห็นที่เป็นหลักการเชิงวิชาการที่เป็นประโยชน์ต่อส่งเสริมการจัดการสำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดสมุทรปราการ ทั้งโดยอนุโลมและปฏิโลม ซึ่งรายละเอียดแต่ละประเด็นคำถาม ดังต่อไปนี้

การสนทนากลุ่มเฉพาะ ประเด็นเรื่องการจัดการสำนักปฏิบัติธรรม ไม่ได้ผลตามที่ตั้งไว้ เกิดจากสาเหตุใด พระสังฆาธิการจะมีวิธีการแก้ไขปัญหานี้อย่างไรบ้าง บุคลากรผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้มีความเชี่ยวชาญ จำนวน ๑๒ รูป/คน ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มเฉพาะในที่ประชุมได้แสดงความคิดเห็นและ

^{๑๖๒} สนทนากลุ่มเฉพาะ นายอุดมศักดิ์ แก้วสม, นักวิชาการศาสนาชำนาญการ สำนักงานพระพุทธศาสนา จังหวัดสมุทรปราการ, ๒๘ ธันวาคม ๒๕๕๗.

^{๑๖๓} สนทนากลุ่มเฉพาะ นายรณทัต จุลวัฒน์, นักวิชาการศาสนาปฏิบัติการ สำนักงานพระพุทธศาสนา จังหวัดสมุทรปราการ, ๒๘ ธันวาคม ๒๕๕๗.

เสนอแนวทางการจัดการสาธารณูปการ เพื่อส่งเสริมการสาธารณูปการ เพื่อเป็นแนวทางการศึกษาวิจัยดังต่อไปนี้

๑) การจัดการสำนักปฏิบัติธรรมไม่ได้ผลตามที่ตั้งไว้เกิดจากสาเหตุที่ผู้บริหารวัดมีสุขภาพไม่สบายเจ็บไข้ได้ป่วยต้องนอนอยู่ที่โรงพยาบาลรักษาทัว ที่ทีมงานไม่กล้าดำเนินการต่อต้องเลื่อนระยะเวลาออกไป พระสังฆาธิการ ควรจะมีวิธีการแก้ไขปัญหานี้โดยการแบ่งภาระหน้าที่ให้ทีมงานได้เข้ามาเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับกระบวนการก่อสร้างนวัตรกรรมใหม่ๆ ที่เกี่ยวกับการเงิน การจัดทำหนังสือสัญญาว่าจ้างบริษัทผู้รับเหมาก่อสร้าง การตัดสินใจ การดำเนินการต่อ การแก้ไขปัญห การติดตามผลงาน และการรายงานการปฏิบัติงานให้พระผู้ใหญ่ทราบ^{๑๖๔}

๒) วิธีการแก้ไขปัญหาดังกล่าวจัดการบูรณปฏิสังขรณ์อุโบสถ วิหารลานพระเจดีย์ เมื่อผู้บริหารวัดได้ว่าจ้างบริษัทผู้รับเหมาก่อสร้างแล้ว ก็ไม่ปล่อยปลະละเลยงานไปตามยถากรรม ควรจะไปตรวจตราดูงานเรื่อยๆ เมื่อข้อเห็นข้อบกพร่องก็ควรจะเรียกช่างมาพูดคุยกัน ดำเนินการแก้ไขตามลำดับขั้นตอนให้ถูกต้องตามแบบแปลน แผนผังเป็นต้น^{๑๖๕}

๓) การจัดการบูรณปฏิสังขรณ์ศาลาการเปรียญ จะต้องจัดหาเจ้าภาพผู้สนับสนุนเงินทุน กำหนดเงินงบประมาณ จัดหารบริษัทผู้รับเหมาก่อสร้างเป็นต้น กรณีที่วัดมีทรัพยากรพร้อมก็ไม่ต้องกังวลเรื่องผู้สนับสนุน สามารถดำเนินการจัดประชุมคณะที่ทีมงานแล้ว ก็ปรึกษากับผู้รับเหมาก่อสร้าง เมื่อตกลงกันได้เรียบร้อยก็จัดทำสัญญาว่าจ้าง กำหนดระยะเวลาการทำงานต่อไป^{๑๖๖}

๔) การจัดการก่อสร้างโรงเรียนพระปริยัติธรรม พระสังฆาธิการ ควรจะบริหารการเงินให้ลงตัวถูกต้องตามกฎระเบียบของวัด บริหารบุคคลให้ลงตัวด้วยแต่งตั้งให้มีหน้าที่ดูแลการก่อสร้างตามขั้นตอน กำกับดูแลกระบวนการทำงาน บริหารสิ่งของก่อสร้าง เช่น อิฐ หิน ปูน ทราย เหล็ก ไม้ ประตู่ กลอนประตู่ บานพับประตู่ หน้าต่าง กรอบหน้าต่าง กระเบื้อง หลังคา สายไฟฟ้า ลอดไฟฟ้า เป็นต้น ให้มีบัญชีสั่งซื้อเป็นหลักฐาน มีคลังเก็บวัสดุสิ่งของ มีการสั่งการบุคลากรให้ปฏิบัติงานตามแผนงาน โดยมีการประชุมคณะกรรมการวัด ร่วมกันทำงานอย่างต่อเนื่อง เมื่อไม่มีความสั่นหวั่นในกรณีก็ควรจะเชิญบุคคลผู้เชี่ยวชาญการก่อสร้างมาให้ความรู้ และแนะแนวการทำงานเป็นต้น^{๑๖๗}

๕) การจัดการสำนักปฏิบัติธรรมก่อสร้างห้องน้ำ ห้องส้วมสาธารณะ พระสังฆาธิการ ผู้ดำเนินการควรจะมีวิธีการจัดการเรื่องบุคคล การเงิน และวัสดุอุปกรณ์ก่อสร้างเป็นต้น ให้มีความพร้อม สำรองไว้ ตั้งโครงการไว้ มีการเสนอรายละเอียดให้ผู้ใหญ่ทราบ เมื่อเวลามาถึงก็ควรดำเนินการก่อสร้างให้เป็นไปตามกระบวนการ มีขั้นตอนการทำงานเป็นทีมงาน เมื่อไม่สั่นหวั่นในกรณีก็ควรมีการ

^{๑๖๔} สนทนากลุ่มเฉพาะ พระครูใบฎีกาสุรินทร์ สุวิชาโน, เจ้าอาวาสวัดบางกอบัว ตำบลบางกอบัว อำเภอมะนัง จังหวัดสมุทรปราการ, ๒๘ ธันวาคม ๒๕๕๗.

^{๑๖๕} สนทนากลุ่มเฉพาะ พระครูธรรมธรสาธิต ฐิตปุณฺโญ, เลขาเจ้าคณะอำเภอมะนังและผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดด่านสำโรง อำเภอมะนัง จังหวัดสมุทรปราการ, ๒๘ ธันวาคม ๒๕๕๗.

^{๑๖๖} สนทนากลุ่มเฉพาะ พระครูธรรมธรสุชาติ ฐิตวโร, เจ้าอาวาสวัดจวนดำรงศรีราชพลชั้น ตำบลตลาด อำเภอมะนัง จังหวัดสมุทรปราการ, ๒๘ ธันวาคม ๒๕๕๗.

^{๑๖๗} สนทนากลุ่มเฉพาะ พระครูปริชาธรรมวิจิตร อภิวิโร, ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดทรงธรรมวรวิหาร ตำบลตลาด อำเภอมะนัง จังหวัดสมุทรปราการ, ๒๘ ธันวาคม ๒๕๕๗.

จัดประชุมคณะกรรมการบ่อยๆ นอกจากนั้น ก็ควรที่จะว่าจ้างบริษัทผู้รับเหมาก่อสร้างเข้าทำแทน โดยมีการทำหนังสือสัญญาว่าจ้างให้ถูกต้องตามกฎหมาย^{๑๖๘}

๖) พระสังฆาธิการ ผู้ดำเนินการบูรณปฏิสังขรณ์กุฏิสงฆ์ ก็ต้องทราบจำนวนบุคคล จำนวนการเงิน ปริมาณของวัสดุอุปกรณ์ เช่น อิฐ หิน ปูน ทราย เหล็ก ไม้ กระเบื้องปูพื้น กระเบื้องปูหลังคา ประตู กลอนประตู กรอบประตู หน้าต่าง และกรอบหน้าต่างเป็นต้น แต่ถ้าทางวัดตกลงว่าจ้างบริษัทรับเหมาก่อสร้างก็ไม่ต้องซื้อวัสดุอุปกรณ์ดังกล่าว เพราะผู้รับจ้างจะดำเนินการเองทั้งหมด โดยทางวัดมีหน้าที่จ่ายเงินให้เป็นงวดๆ ตามพันธสัญญาว่าจ้าง อีกประการหนึ่ง สาเหตุที่ทำให้เกิดปัญหาการจัดการบูรณปฏิสังขรณ์กุฏิสงฆ์ไม่ได้ผล อาจเกิดมาจาก ๑) ตัวเจ้าอาวาสเองขาดความรู้ ไม่ได้วางแผนให้ดี ๒) ขาดผู้ให้การสนับสนุน หรือมีศรัทธาน้อย ๓) เกิดจากช่างผู้รับเหมาก่อสร้างทำงานผิดพลาดแบบแปลน หรือการทุจริตคอร์รัปชัน ๔) จะต้องจัดซื้อของด้วยตนเอง อย่าให้ช่างเป็นคนซื้อจะมีการทุจริตคอร์รัปชันแน่นอน^{๑๖๙}

๗) บุคลากรผู้รับผิดชอบการจัดการก่อสร้างและการบูรณปฏิสังขรณ์กำแพงรั้วรอบวัด ประตู และซุ้มประตูวัดเป็นต้น จะต้องรู้ถึงความรู้ความสามารถของบุคคลผู้รับผิดชอบงาน เข้าใจวิธีการจัดการเรื่องเงินทุน เรื่องวัสดุอุปกรณ์ก่อสร้าง ควรให้มีคณะกรรมการตรวจสอบขั้นตอนการทำงาน มีใบเสร็จรายรับ รายจ่าย ถ้าไม่เข้าใจขั้นตอนการทำงานควรจะปรึกษาคณะกรรมการวัด นอกจากนั้น วิธีการแก้ไขปัญหาก่อสร้างและการบูรณปฏิสังขรณ์กำแพงรั้วรอบวัด ประตู และซุ้มประตูวัดเป็นต้น มาจากสาเหตุการไม่รู้ถึง การจัดการสำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดสมุทรปราการ คือ สร้างไม่แล้วเสร็จสักที่คาราคาซังอยู่ร่ำไป หรือ สร้างเสร็จแล้วแต่กลับใช้ประโยชน์ได้ไม่เต็มที่ เนื่องจากสาเหตุ ๑) ขาดการวางแผนงบประมาณ บุคลากร วัสดุอุปกรณ์เป็นต้น ๒) ขาดการติดตามผลงาน ๓) ขาดความรู้ ความเข้าใจ ๔) ขาดความใส่ใจ อีกประการหนึ่ง การพัฒนาองค์ความแก่บุคลากรให้มีความรับผิดชอบ มีความรู้เพิ่มเติมตลอดเวลาเป็นสิ่งสำคัญเหมือนกัน ควรจะมีการกำหนดวาระการประชุมปรึกษากันบ่อยๆ เน้นวิธีการจัดการปัจจัยนำเข้าไป กระบวนการทำงานเช่น การวางแผน การจัดองค์กร การสั่งการให้ดำเนินการตามลำดับขั้นตอน การติดต่อประสานงานกับบุคลากรภายในองค์กรและหน่วยงานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง และการควบคุมการทำงานทั้งปวงให้ถูกต้องตามกฎหมาย คือ มีการประเมินผลงานเบื้องต้น ระหว่างดำเนินการ และเมื่องานใกล้จะเสร็จสิ้นก็ควรจะมีการตรวจสอบรายละเอียด^{๑๗๐}

๘) บุคลากรผู้รับผิดชอบดูแลการสาธารณูปการด้านระบบประปา ไฟฟ้า โทรศัพท์ และลาดจอดรถในวัด เป็นต้น ผู้รับผิดชอบควรจะมีความรู้เรื่องการจัดการก่อสร้างนวัตรม เช่น อิฐ หิน ปูน ทราย เหล็ก และไม้เป็นต้น เรื่องกฎหมายและสิ่งแวดล้อมภายในวัด ถ้าไม่ทราบวิธีการทำงานก็ควรจะสอบถามคณะกรรมการวัด หรือควรจะเข้าประชุม หรือเข้าอบรมสัมมนาวิชาการบ่อยๆ ก็

^{๑๖๘} สนทนากลุ่มเฉพาะ พระปลัดสมพร นาถสีโล, ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดกลางสวน ตำบลบางหญ้าแพรก อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ, ๒๘ ธันวาคม ๒๕๕๗.

^{๑๖๙} สนทนากลุ่มเฉพาะ พระครูสมุทรญาณวัฒน์ ดิกขญาโณ, เจ้าอาวาสวัดบางขมิ้น ตำบลบางยอบัว อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ, ๒๘ ธันวาคม ๒๕๕๗.

^{๑๗๐} สนทนากลุ่มเฉพาะ พระครูสังฆรักษ์ชิต คุตตสีโล, ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดทองคั้ง ตำบลบางหญ้าแพรก อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ, ๒๘ ธันวาคม ๒๕๕๗.

ทราบถึงกลยุทธ์วิธีการทำงานได้เร็ว ส่วนวิธีการจัดการ เรื่องบุคลากร เรื่องการเงิน และเรื่องวัสดุ อุปกรณ์ก่อสร้างเป็นต้น ผู้ดำเนินการจัดการเรื่องระบบประปา ไฟฟ้า โทรศัพท์ และลาดจอดรถในวัด เป็นต้น ส่วนปัญหาการจัดการ ๑) ผู้ดูแลขาดความเอาใจใส่ ๒) ผิดแบบแปลน ๓) ผู้รับเหมาก่อสร้างไม่ ชำนาญการ ส่วนวิธีการแก้ไขปัญหา ๑) ต้องมีการประรับสัมปทาน ๒) ต้องตรวจสอบงานเป็นระยะ หรือ ทุกขั้นตอน ๓) มีสัญญาว่าจ้างที่ชัดเจน ทำให้ถูกต้องตามลำดับขั้นตอน มีเอกสารหลักฐานการ จ่ายเงิน การซื้อสิ่งของให้ถูกต้อง ชัดเจน โปร่งใสตรวจสอบได้ ซึ่งในทางกฎหมายถือว่าบุคลากรที่ไม่รู้ ถือว่าไม่ผิด แต่ถ้ารู้แล้วยังทำผิดอีกก็เป็นเรื่องการประมาทขาดสติ อาจติดคุกติดตารางได้ เรื่องวิธีการ จัดการนี้ก็สำคัญมากสำหรับบุคลากรทุกระดับต้องระมัดระวังเรื่องการทุจริตคอร์รัปชัน ถ้ากระทำความผิดแล้วก็มีแต่โทษทั้งทางวินัย โทษทางแพ่ง และโทษทางอาญาเป็นต้น^{๑๗๑}

๙) ผู้รับผิดชอบการก่อสร้างศาลาสวดศพ และฌาปนสถาน (เมรุ) จะต้องรู้จักการจัดการ สำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดสมุทรปราการ ด้านบุคลากร การเงิน และวัสดุอุปกรณ์ก่อสร้างเป็นต้น เช่น อัฐ หิน ปูน หวาย ไม้ เหล็ก ประตูก ลอนประตู กรอบประตู หน้าต่าง กรอบหน้าต่าง กระเบื้องปู พื้น กระเบื้องปูหลังคาเป็นต้น มีกาทำบัญชี รายรับ รายจ่าย มีใบเสร็จการเบิกจ่ายทุกครั้ง และ รายงานให้ผู้ใหญ่ทราบเป็นระยะ เมื่อเวลาดำเนินการก่อสร้างมาถึง ก็สามารถใช้วัสดุอุปกรณ์ก่อสร้าง ให้ถูกต้องวัตถุประสงค์การวางแผน การจัดองค์กร การสั่งการ การติดต่อประสานงาน และการ ควบคุมเป็นต้น นอกจากนั้น ควรจะมีการประชุมปรึกษาคณะกรรมการเป็นประจำเ็นอนัติย^{๑๗๒}

สรุปได้ว่า การจัดการสำนักปฏิบัติธรรมไม่ได้ผลตามที่ตั้งไว้เกิดจากสาเหตุที่ผู้บริหารวัดมี สุขภาพไม่สบายเจ็บไข้ได้ป่วยต้องนอนอยู่ที่โรงพยาบาลรักษาตัว พระสังฆาธิการควรจะมีวิธีการแก้ไข ปัญหานี้โดยการแบ่งภาระหน้าที่ให้ทีมงานได้เข้ามาเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับกระบวนการก่อสร้าง นวัตกรรมใหม่ๆ ที่เกี่ยวกับการเงิน การจัดทำหนังสือสัญญาว่าจ้างบริษัทผู้รับเหมาก่อสร้าง การบูรณปฏิสังขรณ์ศาลาการเปรียญ จะต้องจัดหาเจ้าภาพผู้สนับสนุนเงินทุน กำหนดเงินงบประมาณ จัดหารบริษัทผู้รับเหมาก่อสร้าง เป็นต้น การจัดการก่อสร้างโรงเรียนพระปริยัติธรรม พระสังฆาธิการ ควรจะบริหารการเงินให้ลงตัวถูกต้องตามกฎระเบียบของวัด บริหารบุคคลให้ลงตัวด้วยแต่งตั้งให้มี หน้าที่ดูแลการก่อสร้างตามขั้นตอน กำกับดูแลกระบวนการทำงาน บริหารสิ่งของก่อสร้าง เช่น อัฐ หิน ปูน หวาย เหล็ก ไม้ ประตู ลอนประตู บานพับประตู หน้าต่าง กรอบหน้าต่าง กระเบื้อง หลังคา สายไฟฟ้า หลอดไฟฟ้าเป็นต้นนอกจากนั้น ควรจะมีการประชุมปรึกษาคณะกรรมการเป็นประจำเ็นอนัติย

๔.๒.๓ การจัดการสำนักปฏิบัติธรรม: ด้านการบริหารบุคคล (Staffing)

จากการดำเนินการสนทนากลุ่มเฉพาะ บุคลากรผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้มีความเชี่ยวชาญ จำนวน ๑๒ รูป/คนที่มีบทบาทสำคัญโดดเด่นทางด้านการจัดการสำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดสมุทรปราการ เมื่อวันที่ ๒๘ ธันวาคม ๒๕๕๗ ณ ห้องประชุม โรงเรียนวัดทรงธรรม อำเภอพระประแดงจังหวัด

^{๑๗๑} สนทนากลุ่มเฉพาะ พระครูสุภัทรกิจจาทร สุวฑฒโน, เจ้าอาวาสวัดคันลัด ตำบลทรงคนอง อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ, ๒๘ ธันวาคม ๒๕๕๗.

^{๑๗๒} สนทนากลุ่มเฉพาะ พระปลัดอดิศักดิ์ โรจน์, ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดสวนส้ม ตำบลสำโรงใต้ อำเภอ พระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ, ๒๘ ธันวาคม ๒๕๕๗.

สมุทรปราการ ผู้ร่วมสนทนากลุ่มเฉพาะได้แสดงความคิดเห็นที่เป็นหลักการเชิงวิชาการที่เป็นประโยชน์ต่อส่งเสริมการสาธารณสุขการทั้งโดยอนุโลมและปฏิโลม ซึ่งรายละเอียดแต่ละประเด็นคำถามดังต่อไปนี้

การสนทนากลุ่มเฉพาะ ประเด็นเรื่องความรู้การจัดการสำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดสมุทรปราการ ควรจะศึกษาที่ไหนบ้าง ควรจะเป็นอย่างไรบุคลากรผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้มีความเชี่ยวชาญจำนวน ๑๒ รูป/คน ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มเฉพาะในที่ประชุมได้แสดงความคิดเห็นและเสนอแนวทางการจัดการสำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดสมุทรปราการ เพื่อส่งเสริมการจัดการสำนักปฏิบัติธรรมเพื่อเป็นแนวทางการศึกษาวิจัย ดังต่อไปนี้

๑) ความรู้เรื่องการจัดการสำนักปฏิบัติธรรมเป็นวิชาการที่สำคัญในการก่อสร้างนวมกรรมภายในวัดทุกวัด เพื่อให้เกิดความสวยงาม เป็นระเบียบถูกต้องตามกฎหมายเกณฑ์การสร้างนวมกรรม โดยพระสังฆาธิการ ควรจะปรึกษารื้อกับบุคลากรที่มีความรู้ ความสามารถเป็นการภายในก่อน แต่ถ้าเป็นไปได้ควรจะหาวิศวกรจากภายนอกเข้ามาออกแบบแปลน โครงสร้าง รูปทรงลักษณะ ขนาดพื้นที่ ความสูง ความกว้าง ประโยชน์การใช้สอยทั้งภายในภายนอก สภาพแวดล้อม สิ่งอำนวยความสะดวกสบาย นอกจากนั้น ก็เป็นเรื่องการกำหนดรายละเอียดเรื่องการเงินงบประมาณ ระยะเวลาการทำงานก่อสร้าง การทำหนังสือสัญญาว่าจ้าง และการนำเสนอโครงการ เป็นต้น^{๑๗๓}

๒) ความรู้การสาธารณสุขการบูรณปฏิสังขรณ์อุโบสถ วิหารลานพระเจดีย์เป็นต้น เมื่อผู้บริหารวัดได้ว่าจ้างบริษัทผู้รับเหมาก่อสร้างแล้ว ก็ไม่ต้องศึกษาให้มาก แต่ควรจะปรึกษากับทีมงานว่า ควรจะต้องพัฒนาปรับปรุงงานอย่างไรให้มีประสิทธิภาพและประหยัดเงินงบประมาณเป็นต้น ตลอดจนถึงการติดตามผลงานอย่างต่อเนื่อง^{๑๗๔}

๓) การบูรณปฏิสังขรณ์ศาลาการเปรียญ ในกรณีที่ทางวัดว่าจ้างบริษัทผู้รับเหมาก่อสร้าง ก็ไม่ต้องกังวลเรื่องผู้สนับสนุน สามารถดำเนินการบูรณปฏิสังขรณ์ตามสัญญาว่าจ้าง แต่ควรจะมีการจัดประชุมคณะทีมงาน ปรึกษากับผู้รับเหมาก่อสร้างเป็นครั้งคราวเพื่อความสัมพันธ์อย่างต่อเนื่อง เมื่อมีข้อผิดพลาดก็สามารถแก้ไขได้รวดเร็ว^{๑๗๕}

๔) ความรู้การสาธารณสุขการก่อสร้างโรงเรียนพระปริยัติธรรม พระสังฆาธิการ ควรจะศึกษาเรียนรู้การบริหารการเงินให้ลงตัวถูกต้องต้องตามกฎหมายระเบียบของวัด เรียนรู้การบริหารบุคคลให้ลงตัวด้วยแต่งตั้งให้มีหน้าที่ดูแลการก่อสร้างตามขั้นตอน กำกับดูแลกระบวนการทำงาน เรียนรู้การบริหารสิ่งของก่อสร้าง เช่น อิฐ หิน ปูน ทราย เหล็ก ไม้ ประตุ กลอนประตู บานพับประตู หน้าต่าง กรอบหน้าต่าง กระเบื้อง หลักรา สายไฟฟ้า หลอดไฟฟ้า เป็นต้น ให้มีบัญชีสั่งซื้อเป็นหลักฐาน มีคลังเก็บวัสดุสิ่งของ เรียนรู้วิธีการส่งบุคลากรให้ปฏิบัติงาน โดยมีการประชุมคณะกรรมการวัด ร่วมกัน

^{๑๗๓} สนทนากลุ่มเฉพาะ นางจิระประภา เอี้ยวเจริญ, นักวิชาการศาสนาชำนาญการพิเศษปฏิบัติหน้าที่หัวหน้ากลุ่มอำนวยการและกิจการคณะสงฆ์ สำนักงานพระพุทธศาสนา จังหวัดสมุทรปราการ, ๒๘ ธันวาคม ๒๕๕๗.

^{๑๗๔} สนทนากลุ่มเฉพาะ นายอุดมศักดิ์ แก้วสม, นักวิชาการศาสนาชำนาญการ สำนักงานพระพุทธศาสนา จังหวัดสมุทรปราการ, ๒๘ ธันวาคม ๒๕๕๗.

^{๑๗๕} สนทนากลุ่มเฉพาะ นายรณทัต จุลวัฒน์, นักวิชาการศาสนาปฏิบัติการ สำนักงานพระพุทธศาสนา จังหวัดสมุทรปราการ, ๒๘ ธันวาคม ๒๕๕๗.

ทำงานอย่างต่อเนื่อง เมื่อไม่มีความสันทันในกรณีก็ควรจะเชิญบุคคลผู้เชี่ยวชาญการก่อสร้างมาให้ความรู้ และแนะแนวการทำงานเป็นต้น^{๑๗๖}

๕) ความรู้การจัดการสำนักปฏิบัติธรรม เช่น การก่อสร้างห้องน้ำ ห้องส้วมสาธารณะ พระสังฆาธิการ ผู้ดำเนินการควรจะศึกษาวิธีการจัดการเรื่องบุคคล การเงิน และวัสดุอุปกรณ์ก่อสร้าง เป็นต้น ให้มีความพร้อม มีความชัดเจน มีรายละเอียดโครงการ มีการเสนอรายละเอียดให้ผู้ใหญ่ทราบ เมื่อเวลามาถึงก็ควรดำเนินการก่อสร้างให้เป็นไปตามกระบวนการ มีขั้นตอนการทำงานเป็นทีมงาน เมื่อไม่สันทันในกรณีก็ควรมีการจัดประชุมคณะกรรมการบ่อยๆ นอกจากนั้น ก็ควรจะว่าจ้างบริษัทผู้รับเหมาก่อสร้างเข้าทำแทน โดยมีการทำหนังสือสัญญาว่าจ้างให้ถูกต้องตามกฎหมาย^{๑๗๗}

๖) พระสังฆาธิการ ผู้ดำเนินการบูรณปฏิสังขรณ์กุฏิสงฆ์ ควรจะศึกษาความรู้เรื่องการสาธารณูปการ ทั้งเชิงปริมาณและเชิงลึก ให้ทราบถึงจำนวนบุคคล จำนวนการเงิน ปริมาณของวัสดุอุปกรณ์ เช่น อิฐ หิน ปูน ทราย เหล็ก ไม้ กระเบื้องปูพื้น กระเบื้องปูหลังคา ประตู กลอนประตู กรอบประตู หน้าต่าง และกรอบหน้าต่าง เป็นต้น แต่ถ้าทางวัดตกลงว่าจ้างบริษัทรับเหมาก่อสร้างก็ไม่ต้องซื้อวัสดุอุปกรณ์ดังกล่าว เพราะผู้รับจ้างจะดำเนินการเองทั้งหมด โดยทางวัดมีหน้าที่จ่ายเงินให้เป็นงวดๆ ตามพันธสัญญาว่าจ้าง อีกประการหนึ่ง ควรจะศึกษาความรู้เรื่องการสาธารณูปการ ๑) เจ้าอาวาสต้องศึกษาความรู้เรื่องการบูรณปฏิสังขรณ์กุฏิสงฆ์ให้ดีเสียก่อน ๒) ศึกษาจากรูปแบบในตำราวิชาการให้ดีเสียก่อน ๓) การบูรณปฏิสังขรณ์เน้นความสะอาด สะดวกสบายใช้สอยได้ ไร้มลพิษรบกวน มีลมถ่ายเทได้ เป็นกุฏิที่สัปปายะ ร่มเย็น สงบเสถียร ไม่มีเสียงรบกวน เป็นต้น^{๑๗๘}

๗) บุคลากรที่รับผิดชอบการจัดการก่อสร้างและการบูรณปฏิสังขรณ์กำแพงรั้วรอบวัด ประตู และซุ้มประตูวัด เป็นต้น จะต้องรู้ถึงความรู้ความสามารถของบุคคลผู้รับผิดชอบงาน เข้าใจวิธีการจัดการเรื่องเงินทุน เรื่องวัสดุอุปกรณ์ก่อสร้าง ควรให้มีคณะกรรมการตรวจสอบขั้นตอนการทำงาน มีใบเสร็จรายรับ รายจ่าย ถ้าไม่เข้าใจขั้นตอนการทำงานควรจะไปปรึกษาคณะกรรมการวัด นอกจากนั้น จัดการสำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดสมุทรปราการ จะต้องมีความรู้การสาธารณูปการควรจะศึกษา ๑) รูปแบบการก่อสร้าง ๒) ความรู้ด้านการก่อสร้าง ๓) ความรู้ด้านการออกแบบโครงสร้าง ๔) ความรู้ด้านการทำบัญชี อีกประการหนึ่ง การพัฒนาองค์ความแก่บุคลากรให้มีความรับผิดชอบ มีความรู้เพิ่มเติมตลอดเวลาเป็นสิ่งสำคัญเหมือนกัน ควรจะมีการกำหนดวาระการประชุมปรึกษากันบ่อยๆ เน้นวิธีการจัดการปัจจัยนำเข้าไป กระบวนการทำงาน เช่น การวางแผน การจัดองค์กร การสั่งการให้ดำเนินการตามลำดับขั้นตอน การติดต่อประสานงานกับบุคลากรภายในองค์กรและหน่วยงานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง และการควบคุมการทำงานทั้งปวงให้ถูกต้องตามกฎหมายระเบียบ คือ มีการประเมินผลงานเบื้องต้น ระหว่างดำเนินการ และเมื่องานใกล้จะเสร็จสิ้นก็ควรจะมีการตรวจสอบ

^{๑๗๖} สนทนากลุ่มเฉพาะ พระครูใบฎีกาสุรินทร์ สุวิชาโน, เจ้าอาวาสวัดบางกอบัว ตำบลบางกอบัว อำเภอบางบาล จังหวัดสมุทรปราการ, ๒๘ ธันวาคม ๒๕๕๗.

^{๑๗๗} สนทนากลุ่มเฉพาะ พระครูธรรมธรสาธิต ฐิตปัญโญ, เลขาเจ้าคณะอำเภอมืองและผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดด่านสำโรง อำเภอมือง จังหวัดสมุทรปราการ, ๒๘ ธันวาคม ๒๕๕๗.

^{๑๗๘} สนทนากลุ่มเฉพาะ พระครูธรรมธรสุชาติ ฐิตโร, เจ้าอาวาสวัดจวนดำรงราษฎร์ ตำบลตลาด อำเภอบางบาล จังหวัดสมุทรปราการ, ๒๘ ธันวาคม ๒๕๕๗.

รายละเอียด^{๑๗๙}

๘) บุคลากรผู้รับผิดชอบดูแลการสาธารณูปการด้านระบบประปา ไฟฟ้า โทรศัพท์ และลาดจอดรถในวัดเป็นต้น ผู้รับผิดชอบควรจะมีความรู้เรื่องการจัดการก่อสร้างนวัตรม เช่น อิฐ หิน ปูน ทราย เหล็ก และไม้ เป็นต้น เรื่องกฎหมายและสิ่งแวดล้อมภายในวัด ถ้าไม่ทราบวิธีการทำงานก็ควรจะสอบถามคณะกรรมการวัด หรือควรจะเข้าประชุม หรือเข้าอบรมสัมมนาวิชาการบ่อยๆ ก็จะทำให้ทราบถึงกลยุทธ์วิธีการทำงานได้เร็ว ส่วนความรู้การจัดการ ๑) ควรจะศึกษาจากผู้รู้ทั้งหลายหน่วยงาน องค์กรที่มีความชำนาญ ๒) ศึกษาจากวัดที่ประสบความสำเร็จ ๓) ควรจะขอความอนุเคราะห์จากหน่วยงานอื่นมาสนับสนุน ๔) คณะสงฆ์ควรจะให้ทีมงานเข้าไปถวายความรู้แก่พระสังฆาธิการ^{๑๘๐}

๙) การก่อสร้างศาลาสวดศพและฌาปนสถาน (เมรุ) ผู้รับผิดชอบควรจะมีความรู้การจัดการสำนักปฏิบัติธรรม ด้านบุคลากร การเงิน และวัสดุอุปกรณ์ก่อสร้าง เป็นต้น เช่น อิฐ หิน ปูน ทราย ไม้ เหล็ก ประตู กลอนประตู กรอบประตู หน้าต่าง กรอบหน้าต่าง กระเบื้องปูพื้น กระเบื้องปูหลังคา เป็นต้น มีการทำบัญชี รายรับ รายจ่าย มีใบเสร็จการเบิกจ่ายทุกครั้ง และรายงานให้ผู้ใหญ่ทราบเป็นระยะ เมื่อเวลาดำเนินการก่อสร้างมาถึง ก็สามารถใช้วัสดุอุปกรณ์ก่อสร้างให้ถูกต้อง วัตถุประสงค์การวางแผน การจัดองค์การ การบริหารงานบุคคล การอำนวยความสะดวก และการควบคุม เป็นต้น นอกจากนั้น ควรจะมีการประชุมปรึกษาคณะกรรมการเป็นประจำเนืองนิตย์^{๑๘๑}

สรุปได้ว่า ความรู้การจัดการสำนักปฏิบัติธรรมการบูรณปฏิสังขรณ์อุโบสถวิหารลานพระเจดีย์ การบูรณปฏิสังขรณ์ศาลาการเปรียญการก่อสร้างโรงเรียนพระปริยัติธรรมการก่อสร้างห้องน้ำ ห้องส้วมสาธารณะการบูรณปฏิสังขรณ์กุฏิสงฆ์การบูรณปฏิสังขรณ์กำแพงรั้วรอบวัดระบบประปา ไฟฟ้า โทรศัพท์ และลาดจอดรถในวัดและการก่อสร้างศาลาสวดศพ และฌาปนสถาน (เมรุ) เป็นต้น ถ้าทางวัดได้ว่าจ้างบริษัทผู้รับเหมาก่อสร้างแล้ว ก็ไม่ต้องศึกษาให้มาก แต่ควรจะปรึกษากับทีมงานว่า ควรจะต้องพัฒนาปรับปรุงงานอย่างไรให้มีประสิทธิภาพและประหยัดเงินงบประมาณเป็นต้น ตลอดจนการติดตามผลงานอย่างต่อเนื่อง ควรจะมีการจัดประชุมคณะทีมงาน ปรึกษากับผู้รับเหมาก่อสร้างเป็นครั้งคราวเพื่อความสัมพันธ์อย่างต่อเนื่อง เมื่อมีข้อผิดพลาดก็จะสามารถแก้ไขได้รวดเร็ว ผู้รับผิดชอบงานควรจะมีการทำบัญชี รายรับ รายจ่าย รายงานให้ผู้ใหญ่ทราบเป็นระยะ ดำเนินการก่อสร้างให้ถูกต้องวัตถุประสงค์ การวางแผน การจัดองค์การ การสั่งการ การติดต่อประสานงาน และการควบคุมเป็นต้น นอกจากนั้น ควรจะมีการประชุมปรึกษาคณะกรรมการเป็นประจำเนืองนิตย์

^{๑๗๙} สันทนา กลุ่มเฉพาะ พระครูปริชาธรรมวิจิตร อภิวิโร, ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดทรงธรรมวรวิหาร ตำบลตลาด อำเภอมะนัง จังหวัดสมุทรปราการ, ๒๘ ธันวาคม ๒๕๕๗.

^{๑๘๐} สันทนา กลุ่มเฉพาะ พระปลัดสมพร นาถสีโล, ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดกลางสวน ตำบลบางหญ้าแพรก อำเภอมะนัง จังหวัดสมุทรปราการ, ๒๘ ธันวาคม ๒๕๕๗.

^{๑๘๑} สันทนา กลุ่มเฉพาะ พระครูสมุทรญาณวัฒน์ ดิถีญาณ, เจ้าอาวาสวัดบางขมิ้น ตำบลบางยอ บัว อำเภอมะนัง จังหวัดสมุทรปราการ, ๒๘ ธันวาคม ๒๕๕๗.

๔.๒.๔ การจัดการสำนักปฏิบัติธรรม: ด้านการอำนวยการ (Directing)

จากการดำเนินการสนทนากลุ่มเฉพาะ บุคลากรผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้มีความเชี่ยวชาญ จำนวน ๑๒ รูป/คน ที่มีบทบาทสำคัญโดดเด่นทางด้านการจัดการสำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดสมุทรปราการ เมื่อวันที่ ๒๘ ธันวาคม ๒๕๕๗ ณ ห้องประชุม โรงเรียนวัดทรงธรรม อำเภอพระประแดงจังหวัดสมุทรปราการ ผู้ร่วมสนทนากลุ่มเฉพาะได้แสดงความคิดเห็นที่เป็นหลักการเชิงวิชาการที่เป็นประโยชน์ต่อส่งเสริมการสาธารณูปการทั้งโดยอนุโลมและปฏิโลม ซึ่งรายละเอียดแต่ละประเด็นคำถามดังต่อไปนี้

การสนทนากลุ่มเฉพาะ ประเด็นเรื่องความรู้ทักษะและประสบการณ์ที่ผ่านมาพระสังฆาธิการได้นำมาบูรณาการใช้ประโยชน์อย่างไรบ้าง บุคลากรผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้มีความเชี่ยวชาญ จำนวน ๑๒ รูป/คนผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มเฉพาะในที่ประชุมได้แสดงความคิดเห็นและเสนอแนวการจัดการสำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดสมุทรปราการเพื่อส่งเสริมการจัดการสำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดสมุทรปราการเพื่อเป็นแนวทางการศึกษาวิจัยดังต่อไปนี้

๑) ความรู้ทักษะและประสบการณ์การก่อสร้างนวัตกรรมที่ผ่านมา นั้น พระสังฆาธิการได้นำมาบูรณาการก่อสร้างนวัตกรรมอย่างมากมาย เช่น การก่อสร้างอุโบสถ วิหารลานพระเจดีย์ ศาลาการเปรียญ โรงเรียนพระปริยัติธรรม ศาลาสวดศพ ฌาปนสถาน ห้องน้ำสาธารณะ ห้องระฆัง ห้องโรงครัวทำอาหาร ลานที่จอดรถ ปลุกต้นไม้ยืนต้นให้ร่มเย็น สร้างกำแพงรอบวัด จัดที่เก็บขยะมูลฝอย รักษาความสะอาด ทาสีอาคารสถานที่ให้งดงาม จัดระบบน้ำประปา ไฟฟ้า โทรศัพท์ภายในวัดเป็นต้น เพื่อประโยชน์ใช้สอยสิ่งก่อสร้างนวัตกรรมอย่างมีประสิทธิภาพ^{๑๘๒}

๒) ความรู้ทักษะและประสบการณ์ในการบูรณปฏิสังขรณ์อุโบสถ วิหารลานพระเจดีย์เป็นต้น เมื่อผู้บริหารวัดได้ว่าจ้างบริษัทผู้รับเหมาก่อสร้างแล้ว ก็ไม่ต้องศึกษาให้มาก แต่ควรจะปรึกษากับทีมงานว่า ควรจะต้องพัฒนาปรับปรุงงานอย่างไรให้มีประสิทธิภาพและประหยัดเงินงบประมาณเป็นต้น ตลอดจนจนถึงการติดตามผลงานอย่างต่อเนื่อง^{๑๘๓}

๓) การบูรณปฏิสังขรณ์ศาลาการเปรียญ ในกรณีที่ทางวัดว่าจ้างบริษัทผู้รับเหมาก่อสร้าง ก็ไม่ต้องกังวลเรื่องความรู้ทักษะและประสบการณ์ สามารถดำเนินการบูรณปฏิสังขรณ์ตามสัญญาว่าจ้าง แต่ควรจะมีการจัดประชุมคณะทีมงาน ปรึกษากับผู้รับเหมาก่อสร้างเป็นครั้งคราวเพื่อความสัมพันธ์อย่างต่อเนื่อง เมื่อมีข้อผิดพลาดก็จะสามารถแก้ไขได้รวดเร็ว^{๑๘๔}

๔) ความรู้ทักษะและประสบการณ์ในการก่อสร้างโรงเรียนพระปริยัติธรรม พระสังฆาธิการ ควรจะศึกษาเรียนรู้การบริหารการเงินให้ลงตัวถูกต้องต้องตามกฎหมายระเบียบของวัด เรียนรู้การบริหารบุคคลให้ลงตัวด้วยแต่งตั้งให้มีหน้าที่ดูแลการก่อสร้างตามขั้นตอน กำกับดูแลกระบวนการ

^{๑๘๒} สนทนากลุ่มเฉพาะ พระครูสังฆรักษ์ชิต คุตตสีโล, ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดทองคั้ง ตำบลบางหญ้าแพรก อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ, ๒๘ ธันวาคม ๒๕๕๗.

^{๑๘๓} สนทนากลุ่มเฉพาะ พระครูสุภัททกิจจาทร สุวฑฺฒโน, เจ้าอาวาสวัดคันลัด ตำบลทรงคนอง อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ, ๒๘ ธันวาคม ๒๕๕๗.

^{๑๘๔} สนทนากลุ่มเฉพาะ พระปลัดอดิศักดิ์ โรจน์, ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดสวนส้ม ตำบลสำโรงใต้ อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ, ๒๘ ธันวาคม ๒๕๕๗.

ทำงาน เรียนรู้การบริหารสิ่งของก่อสร้าง เช่น อิฐ หิน ปูน ทราย เหล็ก ไม้ ประตู่ กลอนประตู่ บานพับประตู่ หน้าต่าง กรอบหน้าต่าง กระเบื้อง หลังคา สายไฟฟ้า ลอดไฟฟ้า เป็นต้น ให้มีบัญชีสั่งซื้อ เป็นหลักฐาน มีคลังเก็บวัสดุสิ่งของ เรียนรู้วิธีการส่งบุคลากรให้ปฏิบัติงาน โดยมีการประชุม คณะกรรมการวัด ร่วมกันทำงานอย่างต่อเนื่อง เมื่อไม่มีความสันทันในกรณีก็ควรจะเชิญบุคคล ผู้เชี่ยวชาญการก่อสร้างมาให้ความรู้ และแนะแนวการทำงานเป็นต้น^{๑๘๕}

๕) ความรู้ทักษะและประสบการณ์ในการก่อสร้างห้องน้ำ ห้องส้วมสาธารณะ พระสังฆาธิการ ผู้ดำเนินการควรจะศึกษาวิธีการจัดการเรื่องบุคคล การเงิน และวัสดุอุปกรณ์ก่อสร้าง เป็นต้น ให้มีความพร้อม มีความชัดเจน มีรายละเอียดโครงการ มีการเสนอรายละเอียดให้ผู้ใหญ่ทราบ เหมือนกัน เมื่อเวลามาถึงก็ควรดำเนินการก่อสร้างให้เป็นไปตามกระบวนการ มีขั้นตอนการทำงาน เป็นทีมงาน เมื่อไม่สันทันในกรณีก็ควรมีการจัดประชุมคณะกรรมการบ่อยๆ นอกจากนั้น ก็ควรที่จะว่าจ้างบริษัทผู้รับเหมาก่อสร้างเข้าทำแทน โดยมีการทำหนังสือสัญญาว่าจ้างให้ถูกต้องตามกฎหมาย^{๑๘๖}

๖) พระสังฆาธิการ ผู้ดำเนินการบูรณปฏิสังขรณ์กุฏิสงฆ์ ควรจะศึกษาความรู้ทักษะและ ประสบการณ์เรื่องการสาธารณูปการ ทั้งเชิงปริมาณและเชิงลึก ให้ทราบถึงจำนวนบุคคล จำนวน การเงิน ปริมาณของวัสดุอุปกรณ์ เช่น อิฐ หิน ปูน ทราย เหล็ก ไม้ กระเบื้องปูพื้น กระเบื้องปูหลังคา ประตู่ กลอนประตู่ กรอบประตู่ หน้าต่าง และกรอบหน้าต่าง เป็นต้น แต่ถ้าทางวัดตกลงว่าจ้างบริษัท รับเหมาก่อสร้างก็ไม่ต้องซื้อวัสดุอุปกรณ์ดังกล่าว เพราะผู้รับจ้างจะดำเนินการเองทั้งหมด โดยทางวัด มีหน้าที่จ่ายเงินให้เป็นงวดๆ ตามพันธสัญญาว่าจ้าง อีกประการหนึ่ง ควรจะศึกษาความรู้เรื่องการ สาธารณูปการ ๑) เจ้าอาวาสต้องศึกษาความรู้เรื่องการบูรณปฏิสังขรณ์กุฏิสงฆ์ให้ดี ๒) ศึกษาจาก รูปแบบในตำราวิชาการให้ดี ๓) การบูรณปฏิสังขรณ์เน้นความสะอาด สะดวกสบายใช้สอยได้ ไร้ มลพิษรบกวน มีลมถ่ายเทได้ เป็นกุฏิที่สบายะ ร่มเย็น สงบเสงี่ยมไม่มีเสียงรบกวน เป็นต้น^{๑๘๗}

๗) บุคคลผู้รับผิดชอบการจัดการก่อสร้างและการบูรณปฏิสังขรณ์กำแพงรั้วรอบวัด ประตู่ และซุ้มประตู่วัด เป็นต้น จะต้องมีความรู้ทักษะและประสบการณ์ เข้าใจวิธีการจัดการเรื่อง เงินทุน เรื่องวัสดุอุปกรณ์ก่อสร้าง ควรให้มีคณะกรรมการตรวจสอบขั้นตอนการทำงาน มีใบเสร็จ ใ้รับ ใ้จ่าย ถ้าไม่เข้าใจขั้นตอนการทำงานควรจะไปปรึกษาคณะกรรมการวัด นอกจากนั้น ควรจะมีความรู้ทักษะและประสบการณ์ ๑) ประสบการณ์ในการก่อสร้างถือว่าเป็นความรู้ที่สำคัญ ๒) ผู้ดูแล ต้องมีการจัดเก็บข้อมูลอย่างมีระบบ สามารถค้นหาได้ ๓) บันทึกความเข้าใจด้วยตนเอง ทั้งข้อดี ข้อเสีย อีกประการหนึ่ง การพัฒนาองค์ความแก่บุคลากรให้มีความรับผิดชอบ มีความรู้เพิ่มเติม ตลอดเวลาเป็นสิ่งสำคัญเหมือนกัน ควรจะมีการกำหนดวาระการประชุมปรึกษากันบ่อยๆ เน้นวิธีการจัดการปัจจัยนำเข้าไป กระบวนการทำงานเช่น การวางแผน การจัดองค์กร การสั่งการให้

^{๑๘๕} สทนากลุ่มเฉพาะ นางจิระประภา เอี้ยวเจริญ, นักวิชาการศาสนาชำนาญการพิเศษปฏิบัติหน้าที่ หัวหน้ากลุ่มอำนวยการและกิจการคณะสงฆ์ สำนักงานพระพุทธศาสนา จังหวัดสมุทรปราการ, ๒๘ ธันวาคม ๒๕๕๗.

^{๑๘๖} สทนากลุ่มเฉพาะ นายอุดมศักดิ์ แก้วสม, นักวิชาการศาสนาชำนาญการ สำนักงาน พระพุทธศาสนา จังหวัดสมุทรปราการ, ๒๘ ธันวาคม ๒๕๕๗.

^{๑๘๗} สทนากลุ่มเฉพาะ นายรณทัต จุลวัฒน์, นักวิชาการศาสนาปฏิบัติการ สำนักงาน พระพุทธศาสนา จังหวัดสมุทรปราการ, ๒๘ ธันวาคม ๒๕๕๗.

ดำเนินการตามลำดับขั้นตอน การติดต่อประสานงานกับบุคลากรภายในองค์กรและหน่วยงานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง และการควบคุมการทำงานทั้งปวงให้ถูกต้องตามกฎหมาย คือ มีการประเมินผลงานเบื้องต้น ระหว่างดำเนินการ และเมื่องานใกล้จะเสร็จสิ้นก็ควรจะมีการตรวจสอบรายละเอียด^{๑๘๘}

๘) ความรู้ทักษะและประสบการณ์ด้านระบบประปา ไฟฟ้า โทรศัพท์ และลาดจอดรถในวัดเป็นต้น ผู้รับผิดชอบควรจะมีความรู้เรื่องการจัดการก่อสร้างนวัตรม เช่น อิฐ หิน ปูน ทราย เหล็ก และไม้เป็นต้น เรื่องกฎหมายและสิ่งแวดล้อมภายในวัด ทั้งโดยอนุโลมและปฏิโลม ถ้าไม่ทราบความรู้ ทักษะและประสบการณ์ในการทำงานก็ควรสอบถามคณะกรรมการวัด หรือควรจะไปประชุม หรือเข้าอบรมสัมมนาวิชาการบ่อยๆ ก็จะทราบถึงกลยุทธ์วิธีการทำงานได้เร็ว ส่วนความรู้ทักษะและประสบการณ์ ๑) การปรับปรุงการก่อสร้าง และปฏิสังขรณ์ ๒) เน้นความสะอาดเรียบร้อย และความ สะดวกสบาย ๓) เน้นสถานที่สัปปายะเพื่อการบริการสังคม^{๑๘๙}

๙) การก่อสร้างศาลาสวดศพ และฌาปนสถาน (เมรุ) ผู้รับผิดชอบควรมีความรู้ทักษะ และประสบการณ์ในการจัดให้เหมาะแก่การปฏิบัติธรรม ด้านบุคลากร การเงิน และวัสดุอุปกรณ์ ก่อสร้างเป็นต้น เช่น อิฐ หิน ปูน ทราย ไม้ เหล็ก ประตู กลอนประตู กรอบประตู หน้าต่าง กรอบ หน้าต่าง กระเบื้องปูพื้น กระเบื้องปูหลังคาเป็นต้น มีการทำบัญชี รายรับ รายจ่าย มีใบเสร็จการ เบิกจ่ายทุกครั้ง และรายงานให้ผู้ใหญ่ทราบเป็นระยะ เมื่อเวลาดำเนินการก่อสร้างมาถึง ก็สามารถใช่วัสดุอุปกรณ์ก่อสร้างให้ถูกต้องวัตถุประสงค์การวางแผน การจัดองค์การ การบริหารงานบุคคล การติดต่อประสานงาน และการควบคุม เป็นต้น นอกจากนั้น ควรจะมีการประชุมปรึกษาคณะกรรมการ เป็นประจำเนืองนิตย์^{๑๙๐}

สรุปได้ว่า ความรู้ทักษะและประสบการณ์ในการบูรณปฏิสังขรณ์อุโบสถวิหารลานพระเจดีย์ การบูรณปฏิสังขรณ์ศาลาการเปรียญ การก่อสร้างโรงเรียนพระปริยัติธรรม การก่อสร้างห้องน้ำ ห้องส้วมสาธารณะ การบูรณปฏิสังขรณ์กุฏิสงฆ์ การบูรณปฏิสังขรณ์กำแพงรั้วรอบวัด ประตูและซุ้มประตูวัด ระบบประปา ไฟฟ้า โทรศัพท์ และลาดจอดรถในวัด และการก่อสร้างศาลาสวดศพและ ฌาปนสถาน (เมรุ) เป็นต้น เมื่อผู้บริหารวัดได้ว่าจ้างบริษัทผู้รับเหมาก่อสร้างแล้ว ก็ไม่ต้องศึกษาให้ มาก แต่ควรจะไปปรึกษากับทีมงานว่า ควรจะต้องพัฒนาปรับปรุงงานอย่างไรให้มีประสิทธิภาพและ ประหยัดเงินงบประมาณเป็นต้น ตลอดจนถึงการติดตามผลงาน และรายงานให้ผู้ใหญ่ทราบเป็นระยะ เกี่ยวกับการรายละเอียดการก่อสร้างให้ถูกต้องวัตถุประสงค์การวางแผน การจัดองค์การ การ บริหารงานบุคคล การอำนวยการ และการควบคุม เป็นต้น นอกจากนั้น ควรจะมีการประชุมปรึกษา คณะกรรมการเป็นประจำเนืองนิตย์

^{๑๘๘} สนนากลุ่มเฉพาะ พระครูใบฎีกาสุนันท์ สุวิชาโน, เจ้าอาวาสวัดบางกอบัว ตำบลบางกอบัว อำเภอมะนัง จังหวัดสมุทรปราการ, ๒๘ ธันวาคม ๒๕๕๗.

^{๑๘๙} สนนากลุ่มเฉพาะ พระครูธรรมธรรมาภัย ฐิตปุณฺโญ, เลขาเจ้าคณะอำเภอมะนังและผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดด่านสำโรง อำเภอมะนัง จังหวัดสมุทรปราการ, ๒๘ ธันวาคม ๒๕๕๗.

^{๑๙๐} สนนากลุ่มเฉพาะ พระครูธรรมธรรมาภัย ฐิตปุณฺโญ, เจ้าอาวาสวัดจวนดำรงศรีราชพลพันธ์ ตำบลตลาด อำเภอมะนัง จังหวัดสมุทรปราการ, ๒๘ ธันวาคม ๒๕๕๗.

๔.๒.๕ การจัดการสำนักปฏิบัติธรรม: ด้านการควบคุม (Controlling)

จากการดำเนินการสนทนากลุ่มเฉพาะ บุคลากรผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้มีความเชี่ยวชาญ จำนวน ๑๒ รูป/คน ที่มีบทบาทสำคัญโดดเด่นทางด้านการจัดการสำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดสมุทรปราการ เมื่อวันที่ ๒๘ ธันวาคม ๒๕๕๗ ผู้ร่วมสนทนากลุ่มเฉพาะได้แสดงความคิดเห็นที่เป็นหลักการเชิงวิชาการที่เป็นประโยชน์ต่อส่งเสริมการจัดการสำนักปฏิบัติธรรม ทั้งโดยอนุโลมและปฏิโลม ซึ่งรายละเอียดแต่ละประเด็นคำถามดังต่อไปนี้

การสนทนากลุ่มเฉพาะ ประเด็นเรื่องกระบวนการจัดการสำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดสมุทรปราการ ควรจะมีวิธีการทำงานอย่างไรเพื่อให้เกิดความสำเร็จบุคลากรผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้มีความเชี่ยวชาญ จำนวน ๑๒ รูป/คน ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มเฉพาะในที่ประชุมได้แสดงความคิดเห็นและเสนอแนวทางการจัดการสำนักปฏิบัติธรรม เพื่อส่งเสริมการจัดการสำนักปฏิบัติธรรม เพื่อเป็นแนวทางการศึกษาวิจัยดังต่อไปนี้

๑) กระบวนการจัดการสำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดสมุทรปราการมีการควบคุม การจัดทำงาน การดำเนินการ การสั่งการ การติดต่อ และการควบคุมงานก่อสร้างนworกรรมด้วยวิธีการทำงานให้มีคุณภาพเพื่อให้เกิดความสำเร็จตามเป้าหมาย^{๑๕๑}

๒) กระบวนการจัดการสำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดสมุทรปราการบูรณปฏิสังขรณ์อุโบสถวิหารลานพระเจดีย์เป็นต้นเมื่อผู้บริหารวัดได้ว่าจ้างบริษัทผู้รับเหมาก่อสร้างแล้ว ก็ควรจะต้องมีการวางแผนพัฒนาการทำงาน จัดทีมงานเข้าตรวจสอบความพร้อม เมื่อปัญหาอุปสรรคในการทำงานก็มีการสั่งการเรียกบุคคลที่เกี่ยวข้องมาพูดคุยกันปรับความเข้าใจ มีการติดต่อประสานงานกับบริษัทที่ได้ว่าจ้างมาปรับความเข้าใจในการทำงานให้ถูกต้องตามสัญญาว่าจ้าง และให้ทางบริษัทปรับปรุงลักษณะการทำงานให้มีประสิทธิภาพ ให้เสร็จงานและส่งมอบงานภายในกำหนดเวลาเป็นต้น^{๑๕๒}

๓) การบูรณปฏิสังขรณ์ศาลาการเปรียญ ในกรณีที่ทางวัดว่าจ้างบริษัทผู้รับเหมาก่อสร้างแล้วก็จริง ถึงอย่างนั้นก็ควรจะมีการกำกับดูแลการทำงานของบริษัทรับจ้างอย่างเหมาะสม ทั้งวิธีการทำงาน ความปลอดภัย วัสดุอุปกรณ์การก่อสร้าง การเบิกจ่ายเงินแต่ละงวด เอกสารหลักฐานใบเสร็จการจ่ายเงิน ที่สำคัญควรจะมีการจัดประชุมคณะกรรมการวัดบ่อยๆ มีการปรึกษากับผู้รับเหมาก่อสร้างบ่อยๆ เมื่อพบเห็นข้อผิดพลาดก็ขอให้ปรับปรุงเปลี่ยนแปลงให้ถูกต้อง^{๑๕๓}

๔) กระบวนการจัดการสำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดสมุทรปราการก่อสร้างโรงเรียนพระปริยัติธรรม ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องควรที่จะกำหนดวิธีการการบริหารการเงินให้ลงตัวถูกต้องต้องตามกฎหมายของวัด ควรที่จะกำหนดวิธีการบริหารบุคคลให้ลงตัวด้วยแต่งตั้งให้มีหน้าที่ดูแลการก่อสร้างตามขั้นตอน กำกับดูแลกระบวนการทำงาน ควรที่จะกำหนดวิธีการการบริหารสิ่งของก่อสร้าง เช่น อิฐ

^{๑๕๑} สนทนากลุ่มเฉพาะ พระครูปริชาธรรมวิจิตร อภิโร, ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดทรงธรรมวรวิหาร ตำบลตลาด อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ, ๒๘ ธันวาคม ๒๕๕๗.

^{๑๕๒} สนทนากลุ่มเฉพาะ พระปลัดสมพร นาถสีโล, ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดกลางสวน ตำบลบางหญ้าแพรก อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ, ๒๘ ธันวาคม ๒๕๕๗.

^{๑๕๓} สนทนากลุ่มเฉพาะ พระครูสมุทรญาณวัฒน์ ดิถีญาณ, เจ้าอาวาสวัดบางขมิ้น ตำบลบางยอบัว อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ, ๒๘ ธันวาคม ๒๕๕๗.

หิน ปูน ทราย เหล็ก ไม้ ประตุ กลอนประตุ บานพับประตุ หน้าต่าง กรอบหน้าต่าง กระเบื้อง หลังคา สายไฟฟ้า หลอดไฟฟ้า เป็นต้น ให้มีระบบบัญชีสั่งซื้อเป็นหลักฐาน มีคลังเก็บวัสดุสิ่งของ ควรจะกำหนดวิธีการส่งบุคลากรให้ปฏิบัติงาน โดยมีการประชุมคณะกรรมการวัด ร่วมกันทำงานอย่างต่อเนื่อง เมื่อไม่มีความสั่นหวั่นในกรณีก็ควรจะเชิญบุคคลผู้เชี่ยวชาญการก่อสร้างมาให้ความรู้ และแนะนำแนวการทำงานเป็นต้น^{๑๙๔}

๕) กระบวนการจัดการสำนักปฏิบัติธรรมคือ การพัฒนาพระสังฆาธิการให้มีภูมิความรู้ ทักษะและประสบการณ์ในการก่อสร้างห้องน้ำ ห้องส้วมสาธารณะ เสร็จแล้ว เมื่อพระสังฆาธิการผู้ดำเนินการทราบวิธีการจัดการเรื่องบุคคล การเงิน และวัสดุอุปกรณ์ก่อสร้างเป็นต้น ทราบรายละเอียดโครงการ มีการเสนอรายละเอียดให้ผู้ใหญ่ทราบ มีการจัดประชุมสัมมนาทุกปี จัดอบรมพิเศษทุกปีเป็นต้น เมื่อเวลาดำเนินการก่อสร้างก็ควรให้เป็นไปตามขั้นตอนการทำงาน ในกรณีผู้ดำเนินการไม่สั่งตัดการก่อสร้างก็ควรมีการจัดประชุมคณะกรรมการบ่อยๆ นอกจากนั้น ก็ควรที่จะว่าจ้างบริษัทผู้รับเหมาก่อสร้างเข้าทำแทน โดยมีการทำหนังสือสัญญาว่าจ้างให้ถูกต้องตามกฎหมายเกณฑ์ ป้องกันการผิดพลาดเสี่ยงต่อการสูญเสียทรัพยากร และเวลาที่ผ่านไป^{๑๙๕}

๖) พระสังฆาธิการ ผู้ดำเนินการบูรณปฏิสังขรณ์กุฏิสงฆ์ ควรจะศึกษาความรู้ทักษะและประสบการณ์เรื่องการสาธารณูปการ ทั้งเชิงปริมาณและเชิงลึก ให้ทราบกระบวนการสาธารณูปการที่เกี่ยวข้องกับจำนวนบุคคล จำนวนการเงิน ปริมาณของวัสดุอุปกรณ์ เช่น อิฐ หิน ปูน ทราย เหล็ก ไม้ กระเบื้องปูพื้น กระเบื้องปูหลังคา ประตุ กลอนประตุ กรอบประตุ หน้าต่าง และกรอบหน้าต่างเป็นต้น แต่ถ้าทางวัดตกลงว่าจ้างบริษัทรับเหมาก่อสร้างก็ไม่ต้องซื้อวัสดุอุปกรณ์ดังกล่าว เพราะผู้รับจ้างจะดำเนินการเองทั้งหมด โดยทางวัดมีหน้าที่จ่ายเงินให้เป็นงวดๆ ตามพันธสัญญาว่าจ้าง อีกประการหนึ่ง พระสังฆาธิการควรจะศึกษาความรู้เรื่องกระบวนการสาธารณูปการที่เกี่ยวข้องกับ ๑) การพัฒนาบุคคลให้ดี ๒) การพัฒนาระบบการเงินให้ดี ๓) การพัฒนาการสั่งการให้ดี ๔) การพัฒนาการติดต่อประสานงานภายในองค์กรให้ดี ควรจะมีนักวิชาการให้การสนับสนุนความรู้ในการพัฒนาองค์ความรู้ นอกจากนั้น การดำเนินการบูรณปฏิสังขรณ์กุฏิสงฆ์ ควรจะมีขอบเขตที่แน่นอน คือ บูรณเฉพาะอาคารที่มีสภาพทรุดโทรมเสียหายมาก ถ้าไม่มีการซ่อมแซมอาจเกิดความเสียหายรุนแรง ยากต่อการซ่อมบำรุงในอนาคต และเมื่อทำการบูรณแล้วก็จะได้รับประโยชน์อย่างมากมาย ทั้งเป็นที่อยู่ดี และเป็นที่รองรับสำหรับประชาชนผู้มาทำบุญได้พักผ่อนตามอัธยาศัยชั่วคราวเป็นต้น^{๑๙๖}

๗) บุคคลผู้รับผิดชอบการจัดการก่อสร้างและการบูรณปฏิสังขรณ์กำแพงรั้วรอบวัด ประตุ และซุ้มประตูวัดเป็นต้น จะต้องมีความรู้ทักษะและประสบการณ์ เข้าใจวิธีการจัดการเรื่องเงินทุน เรื่องวัสดุอุปกรณ์ก่อสร้าง ควรให้มีคณะกรรมการตรวจสอบขั้นตอนการทำงาน มีใบเสร็จรับ รายรับ รายจ่าย ถ้าไม่เข้าใจขั้นตอนการทำงานควรจะไปปรึกษาคณะกรรมการวัด นอกจากนั้น ควรจะมี

^{๑๙๔} สนนากลุ่มเฉพาะ พระครูสังฆรักษ์ชิต คุดตาสีโล, ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดทองคั้ง ตำบลบางหญ้าแพรก อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ, ๒๘ ธันวาคม ๒๕๕๗.

^{๑๙๕} สนนากลุ่มเฉพาะ พระครูสุภัทริกจาทร สุวฑฒโน, เจ้าอาวาสวัดคันลัด ตำบลทรงคนอง อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ, ๒๘ ธันวาคม ๒๕๕๗.

^{๑๙๖} สนนากลุ่มเฉพาะ พระปลัดอดิศักดิ์ โรจน์, ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดสวนส้ม ตำบลสำโรงใต้ อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ, ๒๘ ธันวาคม ๒๕๕๗.

ความรู้กระบวนการควบคุมจัดการสำนักปฏิบัติธรรม ๑) ประชุมวางแผนคณะกรรมการ ๒) การออกแบบ ๓) การเปิดประมูลราคา กรณีให้บริษัทผู้รับเหมาก่อสร้างเอกชนดำเนินการแทน ๔) การติดตามผลงาน ๕) สรุปงาน อีกประการหนึ่ง กระบวนการจัดการสำนักปฏิบัติธรรม เป็นวิธีการพัฒนาองค์ความแก่บุคลากรให้มีความรับผิดชอบ มีความรู้เพิ่มเติมตลอดเวลาที่เป็นสิ่งสำคัญเหมือนกัน ควรจะมีการกำหนดวาระการประชุมปรึกษากันบ่อยๆ เน้นวิธีการจัดการปัจจัยนำเข้าไป กระบวนการทำงานเช่น การวางแผน การจัดองค์กร การสั่งการให้ดำเนินการตามลำดับขั้นตอน การติดต่อประสานงานกับบุคลากรภายในองค์กรและหน่วยงานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง และการควบคุมการทำงานทั้งปวงให้ถูกต้องตามกฎหมายระเบียบ คือ มีการประเมินผลงานเบื้องต้น ระหว่างดำเนินการ และเมื่องานใกล้จะเสร็จสิ้นก็ควรจะมีการตรวจสอบรายละเอียด^{๑๙๗}

๘) ผู้รับผิดชอบงานด้านระบบประปา ไฟฟ้า โทรศัพท์ และลาดจอดรถในวัดเป็นต้น ควรจะมีความรู้เรื่องกระบวนการสาธารณูปการก่อสร้างนworrm เช่น อิฐ หิน ปูน ทราย เหล็ก และไม้เป็นต้น เรื่องกฎหมายและสิ่งแวดล้อมภายในวัด ทั้งโดยอนุโลมและปฏิโลม รวมถึงการพัฒนากระบวนการสาธารณูปการ โดยคณะสงฆ์ควรจะมีการจัดฝึกอบรมบุคลากรให้มีการพัฒนาวัดที่เหมาะสมกับสิ่งของถาวรวัตถุที่มีอยู่ ถ้าไม่ทราบความรู้ทักษะและประสบการณ์ในการทำงานก็ควรจะต้องสอบถามคณะกรรมการวัด หรือควรจะเข้าประชุม หรือเข้าอบรมสัมมนาวิชาการบ่อยๆ ก็จะทำให้บรรลุถึงกลยุทธ์วิธีการทำงานได้เร็ว ส่วนการพัฒนากระบวนการจัดการสำนักปฏิบัติธรรม ๑) มีการประชุมวางแผน ๒) กำหนดเงินงบประมาณ ๓) มีการประเมินผลงาน^{๑๙๘}

๙) กระบวนการจัดการสำนักปฏิบัติธรรมทั้งเชิงรับและเชิงรุกที่เกี่ยวกับการก่อสร้างศาลาสวดศพ และฌาปนสถาน (เมรุ) เป็นเรื่องสำคัญมาก ปัจจุบันนี้ ผู้รับผิดชอบการสร้างนworrm ควรจะมีความรู้ทักษะและประสบการณ์ รู้กระบวนการสาธารณูปการทั้งเชิงรับและเชิงรุก ทั้งด้านบุคลากรการเงิน และวัสดุอุปกรณ์ก่อสร้างเป็นต้น เช่น อิฐ หิน ปูน ทราย ไม้ เหล็ก ประตู กรอบประตู หน้าต่าง กรอบหน้าต่าง กระเบื้องปูพื้น กระเบื้องปูหลังคา เป็นต้น มีการทำบัญชี รายรับรายจ่าย มีใบเสร็จการเบิกจ่ายทุกครั้ง และรายงานให้ผู้ใหญ่ทราบเป็นระยะ เมื่อเวลาดำเนินการก่อสร้างมาถึง ก็สามารถใช้วัสดุอุปกรณ์ก่อสร้างให้ถูกต้องวัตถุประสงค์การวางแผน การจัดการองค์การบริหารงานบุคคล การอำนวยการ และการควบคุม เป็นต้น นอกจากนั้น การจัดการสำนักปฏิบัติธรรม ควรจะมีการประชุมปรึกษาคณะกรรมการอย่างต่อเนื่อง^{๑๙๙}

สรุปได้ว่า กระบวนการจัดการสำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดสมุทรปราการ มีการควบคุมงานก่อสร้างนworrmด้วยวิธีการทำงานให้มีคุณภาพเพื่อให้เกิดความสำเร็จตามเป้าหมาย ถึงแม้ว่า ผู้บริหารวัดได้ว่าจ้างบริษัทผู้รับเหมาก่อสร้างแล้ว ก็ควรจะต้องมีการวางแผนพัฒนาการทำงาน จัดทีมงานเข้าตรวจสอบความพร้อม เมื่อปัญหาอุปสรรคในการทำงานก็มีการสั่งการเรียก

^{๑๙๗} สทนากลุ่มเฉพาะ นางจิระประภา เอี้ยวเจริญ, นักวิชาการศาสนาชำนาญการพิเศษปฏิบัติหน้าที่หัวหน้ากลุ่มอำนวยการและกิจการคณะสงฆ์ สำนักงานพระพุทธศาสนา จังหวัดสมุทรปราการ, ๒๘ ธันวาคม ๒๕๕๗.

^{๑๙๘} สทนากลุ่มเฉพาะ นายอุดมศักดิ์ แก้วสม, นักวิชาการศาสนาชำนาญการ สำนักงานพระพุทธศาสนา จังหวัดสมุทรปราการ, ๒๘ ธันวาคม ๒๕๕๗.

^{๑๙๙} สทนากลุ่มเฉพาะ นายรณทัต จุลวัฒน์, นักวิชาการศาสนาปฏิบัติการ สำนักงานพระพุทธศาสนา จังหวัดสมุทรปราการ, ๒๘ ธันวาคม ๒๕๕๗.

บุคคลที่เกี่ยวข้องมาพูดคุยกันปรับความเข้าใจ มีการติดต่อประสานงานกับบริษัทที่ได้ว่าจ้างมาปรับความเข้าใจในการทำงานให้ถูกต้องตามสัญญาว่าจ้าง และให้ทางบริษัทปรับปรุงลักษณะการทำงานให้มีประสิทธิภาพ ให้เสร็จงานและส่งมอบงานภายในกำหนดเวลาเป็นต้น ส่วนสำคัญเพื่อการพัฒนากระบวนการสาธารณูปการ ๑) มีการประชุมวางแผน ๒) กำหนดเงินงบประมาณ ๓) มีการประเมินผลงาน รายงานให้ผู้ใหญ่ทราบเป็นระยะตามวัตถุประสงค์ เช่น การวางแผน การจัดองค์การ การบริหารงานบุคคล การอำนวยการ และการควบคุมเป็นต้น นอกจากนี้ การจัดการสำนักปฏิบัติธรรมควรจะมีการประชุมปรึกษาคณะกรรมการอย่างต่อเนื่อง

๔.๒.๖ การจัดการสำนักปฏิบัติธรรมตามหลักอิทธิบาท ๔

จากการดำเนินการสนทนากลุ่มเฉพาะ บุคลากรผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้มีความเชี่ยวชาญ จำนวน ๑๒ รูป/คน ที่มีบทบาทสำคัญโดดเด่นทางด้านการจัดการสำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดสมุทรปราการ เมื่อวันที่ ๒๘ ธันวาคม ๒๕๕๗ ณ ห้องประชุม โรงเรียนวัดทรงธรรม อำเภอพระประแดงจังหวัดสมุทรปราการ ผู้ร่วมสนทนากลุ่มเฉพาะได้แสดงความคิดเห็นที่เป็นหลักการเชิงวิชาการที่เป็นประโยชน์ต่อส่งเสริมการจัดการสำนักปฏิบัติธรรมทั้งโดยอนุโลมและปฏิโลม ซึ่งรายละเอียดแต่ละประเด็นคำถามดังต่อไปนี้

ด้านฉันทะ: การสนทนากลุ่มเฉพาะ ประเด็นเรื่องพระสังฆาธิการ ควรจะมีความพอใจอย่างไรเพื่อการก่อสร้างเสนาสนะภายในวัดให้ถูกต้องตามกฎระเบียบบุคลากรผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้มีความเชี่ยวชาญ จำนวน ๑๒ รูป/คน ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มเฉพาะในที่ประชุมได้แสดงความคิดเห็นและเสนอแนวทางส่งเสริมการจัดการสำนักปฏิบัติธรรมตามหลักอิทธิบาท ๔ เพื่อเป็นแนวทางการศึกษาวิจัยดังต่อไปนี้

๑) พระสังฆาธิการ ผู้ดำเนินการก่อสร้างเสนาสนะภายในวัด ควรจะทำให้ถูกต้องตามกฎหมาย ระเบียบ แบบแผน รูปทรงลักษณะ หลักเกณฑ์การก่อสร้างนวรกรรม^{๒๐๐}

๒) การบูรณปฏิสังขรณ์อุโบสถ วิหารลานพระเจดีย์ เป็นต้น เมื่อผู้บริหารวัดได้ว่าจ้างบริษัทผู้รับเหมาก่อสร้างแล้ว ก็ควรจะต้องมีความพอใจกับการบูรณปฏิสังขรณ์อุโบสถ วิหารลานพระเจดีย์ เป็นต้น ด้วยการกำกับดูแลกระบวนการทำงานถูกต้องตามกฎหมาย และสิ่งแวดล้อม^{๒๐๑}

๓) การบูรณปฏิสังขรณ์ศาลาการเปรียญ ในกรณีที่ทางวัดว่าจ้างบริษัทผู้รับเหมาก่อสร้างแล้วก็จริง ถึงอย่างนั้นก็ควรจะมีการกำกับดูแลการทำงานของบริษัทรับจ้างอย่างเหมาะสม ควรจะมีความพอใจเข้าไปดูแลการก่อสร้างเสนาสนะภายในวัดให้ถูกต้องตามกฎระเบียบ ทั้งวิธีการทำงาน ความปลอดภัย วัสดุอุปกรณ์การก่อสร้าง การเบิกจ่ายเงินแต่ละงวด เอกสารหลักฐานใบเสร็จการ

^{๒๐๐} สนทนากลุ่มเฉพาะ พระครูใบฎีกาสุวินท์ สุวิชาโน, เจ้าอาวาสวัดบางกอบัว ตำบลบางกอบัว อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ, ๒๘ ธันวาคม ๒๕๕๗.

^{๒๐๑} สนทนากลุ่มเฉพาะ พระครูธรรมธรรมาภัย ฐิตปัญโญ, เลขาเจ้าคณะอำเภอเมืองและผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดด่านสำโรง อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรปราการ, ๒๘ ธันวาคม ๒๕๕๗.

จ่ายเงิน ที่สำคัญควรจะมีการจัดประชุมคณะกรรมการวัดบ่อยๆ มีการปรึกษากับผู้รับเหมาก่อสร้างบ่อยๆ^{๒๐๒}

๔) พระสังฆาธิการ ผู้ดำเนินการก่อสร้างโรงเรียนพระปริยัติธรรม ควรจะกำหนดวิธีการบริหารการเงินให้ลงตัวถูกต้องตามกฎระเบียบ ควรจะกำหนดวิธีการบริหารบุคคลให้ทำงานเป็นไปตามขั้นตอน ควรจะกำหนดวิธีการบริหารสิ่งของก่อสร้าง เช่น อิฐ หิน ปูน ทราย เหล็ก ไม้ ประตุ กลอนประตู บานพับประตู หน้าต่าง กรอบหน้าต่าง กระเบื้อง หลังคา สายไฟฟ้า ลอดไฟฟ้า เป็นต้น ควรจะกำหนดวิธีการส่งบุคลากรให้ปฏิบัติงาน โดยมีการประชุมคณะกรรมการ ร่วมกันทำงานอย่างต่อเนื่อง เมื่อไม่มีความสั่นทนในกรณีควรจะเชิญบุคคลผู้เชี่ยวชาญการก่อสร้างมาให้ความรู้ และแนะแนวการทำงานเป็นต้น สุดท้ายก็ควรจะดำเนินการกำกับดูแลกระบวนการทำงานอย่างมีฉันทะ ต่อเนื่อง^{๒๐๓}

๕) การก่อสร้างห้องน้ำ ห้องส้วมสาธารณะ พระสังฆาธิการ ผู้ดำเนินการควรจะทราบวิธีการจัดการเรื่องบุคคล การเงิน และวัสดุอุปกรณ์ก่อสร้างเป็นต้น ทราบรายละเอียดโครงการ มีการเสนอรายละเอียดให้ผู้ใหญ่ทราบ มีการจัดประชุมสัมมนาทุกปี จัดอบรมพิเศษทุกปีเป็นต้น เมื่อเวลาดำเนินการก่อสร้างก็จะเป็นไปตามขั้นตอนการทำงาน ในกรณีผู้ดำเนินการไม่สั่งห้ามการก่อสร้างก็ควรจะมีการจัดประชุมคณะกรรมการบ่อยๆ นอกจากนั้น ก็ควรจะว่าจ้างบริษัทผู้รับเหมาก่อสร้างเข้าทำแทน โดยมีการทำหนังสือสัญญาว่าจ้างให้ถูกต้องตามกฎหมาย เน้นการทำงานเป็นทีมงานที่มี ฉันทะอย่างต่อเนื่องตลอดเวลา^{๒๐๔}

๖) พระสังฆาธิการ ผู้ดำเนินการบูรณปฏิสังขรณ์กุฏิสงฆ์ ควรจะมีความพอใจศึกษาความรู้ทักษะและประสบการณ์เรื่องการจัดการสำนักปฏิบัติธรรม ทั้งเชิงปริมาณและเชิงลึก ให้ทราบกระบวนการสาธารณูปการที่เกี่ยวข้องกับจำนวนบุคคล จำนวนการเงิน ปริมาณของวัสดุอุปกรณ์ เช่น อิฐ หิน ปูน ทราย เหล็ก และไม้ เป็นต้น แต่ถ้าทางวัดตกลงว่าจ้างบริษัทรับเหมาก่อสร้างก็ต้องซื้อวัสดุอุปกรณ์ดังกล่าว เพราะผู้รับจ้างจะดำเนินการเองทั้งหมด โดยทางวัดมีหน้าที่จ่ายเงินให้เป็นงวดๆ อีกประการหนึ่ง พระสังฆาธิการควรจะศึกษาความรู้เรื่องการสาธารณูปการที่เกี่ยวข้องกับการวางแผนให้ดี การพัฒนาองค์กรให้ดี การพัฒนาการสั่งการให้ดี การติดต่อประสานงานภายในองค์กรให้ดี และมีควบคุมการดำเนินการทั้งปวงให้ถูกต้องตามกฎหมายการบูรณปฏิสังขรณ์กุฏิสงฆ์ ด้วยความพอใจในภาระหน้าที่การงาน^{๒๐๕}

๗) การก่อสร้างและการบูรณปฏิสังขรณ์กำแพงรั้วรอบวัด ประตู และซุ้มประตูวัด เป็นต้น พระสังฆาธิการ ควรจะมีความพอใจ ศึกษาความรู้ทักษะและประสบการณ์ เข้าใจวิธีการจัดการ

^{๒๐๒} สนนากลุ่มเฉพาะ พระครูธรรมธรรสุชาติ ฐิตวโร, เจ้าอาวาสวัดจวนดำรงคราชพลขันธ ตำบลตลาด อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ, ๒๘ ธันวาคม ๒๕๕๗.

^{๒๐๓} สนนากลุ่มเฉพาะ พระครูธรรมธรรสุชาติ ฐิตวโร, เจ้าอาวาสวัดจวนดำรงคราชพลขันธ ตำบลตลาด อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ, ๒๘ ธันวาคม ๒๕๕๗.

^{๒๐๔} สนนากลุ่มเฉพาะ พระครูปริยัติธรรมวิจิตร อภิวิโร, ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดทรงธรรมวรวิหาร ตำบลตลาด อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ, ๒๘ ธันวาคม ๒๕๕๗.

^{๒๐๕} สนนากลุ่มเฉพาะ พระปลัดสมพร นาถสีโล, ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดกลางสวน ตำบลบางหญ้าแพรก อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ, ๒๘ ธันวาคม ๒๕๕๗.

เรื่องเงินทุน เรื่องวัสดุอุปกรณ์ก่อสร้าง ควรให้มีคณะกรรมการตรวจสอบขั้นตอนการทำงาน มีใบเสร็จรับ รายรับ รายจ่าย ถ้าไม่เข้าใจขั้นตอนการทำงานควรจะมีปรึกษาคณะกรรมการวัด นอกจากนั้น การพัฒนา องค์ความแก่บุคลากรให้มีความพอใจ มีความรับผิดชอบ มีความรู้เพิ่มเติมตลอดเวลาเป็นสิ่งสำคัญ เหมือนกัน ควรจะมีการกำหนดวาระการประชุมปรึกษากันบ่อยๆ เน้นวิธีการจัดการปัจจัยนำเข้าไป กระบวนการทำงานเช่น การวางแผน การจัดองค์กร การสั่งการให้ดำเนินการตามลำดับขั้นตอน การติดต่อประสานงานกับบุคลากรภายในองค์กรและหน่วยงานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง และการควบคุมการทำงานทั้งปวงให้ถูกต้องตามกฎระเบียบ คือ มีการประเมินผลงาน และเมื่องานใกล้จะเสร็จสิ้นก็ควร จะมีการตรวจสอบรายละเอียดด้วยความเอาใจใส่ดูแลเต็มความสามารถ^{๒๐๖}

๘) การก่อสร้างระบบประปา ไฟฟ้า โทรศัพท์ และลาดจอดรถในวัดเป็นต้น พระสังฆาธิการ ควรจะมีความพอใจ ทำการสาธารณูปการเช่น อิฐ หิน ปูน ทราย เหล็ก และไม้เป็น ต้น ทั้งเรื่องกฎหมายและสิ่งแวดล้อมภายในวัด ทั้งโดยอนุโลมและปฏิโลม คณะสงฆ์ควรส่งเสริมให้ มีการจัดฝึกอบรมบุคลากรให้มีการพัฒนาวัดที่เหมาะสมกับสิ่งของถาวรวัตถุที่มีอยู่ ถ้าไม่มีความรู้ใน การทำงานก็ควรที่จะสอบถามคณะกรรมการวัด หรือควรที่จะเข้าประชุม หรือเข้าอบรมสัมมนาวิชาการ บ่อยๆ ก็จะทำให้บรรลุถึงวิธีการทำงานได้เร็ว ส่วนสำคัญการสาธารณูปการ ๑) ควรจะมีการประชุม วางแผนศึกษาเรื่องนั้นให้ดี ๒) กำหนดจำนวนเงินงบประมาณ ๓) กำหนดโครงสร้าง ๔) มีการติดตาม แก้ไขปัญหาด้วยความพึงพอใจ^{๒๐๗}

๙) การก่อสร้างศาลาสวดศพ และฌาปนสถาน (เมรุ) เป็นภาระหน้าที่ของพระสังฆาธิการ ที่จะต้องดำเนินการด้วยความตั้งใจ รับผิดชอบการสร้างนวัตรธรรม ควรจะมีความรู้ทักษะและ ประสบการณ์ รู้กระบวนการสาธารณูปการทั้งเชิงรับและเชิงรุก ทั้งด้านบุคลากร การเงิน และวัสดุ อุปกรณ์ก่อสร้างเป็นต้น เช่น อิฐ หิน ปูน ทราย ไม้ เหล็ก ประตู กลอนประตู กรอบประตู หน้าต่าง กรอบหน้าต่าง กระเบื้องปูพื้น กระเบื้องปูหลังคาเป็นต้น มีการทำบัญชี รายรับ รายจ่าย มีใบเสร็จการ เบิกจ่ายทุกครั้ง และรายงานให้ผู้ใหญ่ทราบเป็นระยะ เมื่อเวลาดำเนินการก่อสร้างมาถึง ก็สามารถใช่วัสดุอุปกรณ์ก่อสร้างให้ถูกต้องวัตถุประสงค์การวางแผน การจัดองค์การ การบริหารงานบุคคล การ อำนาจการ และการควบคุม เป็นต้น นอกจากนั้น กระบวนการสาธารณูปการควรจะมีการประชุม ปรึกษาคณะกรรมการอย่างต่อเนื่องด้วยความตั้งใจ รับผิดชอบ^{๒๐๘}

สรุปได้ว่า พระสังฆาธิการ ผู้ดำเนินการบูรณปฏิสังขรณ์อุโบสถวิหารลานพระเจดีย์ การบูรณปฏิสังขรณ์ศาลาการเปรียญ การก่อสร้างโรงเรียนพระปริยัติธรรม การก่อสร้างห้องน้ำห้อง ส้วมสาธารณะ การบูรณปฏิสังขรณ์กุฏิสงฆ์ การก่อสร้างและการบูรณปฏิสังขรณ์กำแพงรั้วรอบวัด ประตู และซุ้มประตูวัด การก่อสร้างระบบประปา ไฟฟ้า โทรศัพท์ ลาดจอดรถในวัด และการก่อสร้าง ศาลาสวดศพ และฌาปนสถาน (เมรุ) เป็นต้น เป็นภาระหน้าที่ของพระสังฆาธิการ ที่จะต้องดำเนินการ

^{๒๐๖} สทนากลุ่มเฉพาะ พระครูสมุทรญาณวัฒน์ ดิถีญาโณ, เจ้าอาวาสวัดบางขม้น ตำบลบางยอบัว อำเภอมะนัง จังหวัดสมุทรปราการ, ๒๘ ธันวาคม ๒๕๕๗.

^{๒๐๗} สทนากลุ่มเฉพาะ พระครูสังฆรักษ์ชิต คุดตาสีโล, ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดทองคั้ง ตำบลบางหญ้าแพรก อำเภอมะนัง จังหวัดสมุทรปราการ, ๒๘ ธันวาคม ๒๕๕๗.

^{๒๐๘} สทนากลุ่มเฉพาะ พระครูสุภัททกิจจาทร สุวฑฒโน, เจ้าอาวาสวัดคันลัด ตำบลทรงคนอง อำเภอมะนัง จังหวัดสมุทรปราการ, ๒๘ ธันวาคม ๒๕๕๗.

ด้วยความตั้งใจ รับผิดชอบการสร้างนวัตกรรม ควรจะมีความรู้ทักษะและประสบการณ์ รู้กระบวนการ สาธารณูปการทั้งเชิงรับและเชิงรุก ทั้งด้านบุคลากร การเงิน และวัสดุอุปกรณ์ก่อสร้างเป็นต้น โดยรายงานให้ผู้ใหญ่ทราบเป็นระยะตามวัตถุประสงค์การวางแผน การจัดองค์การ การบริหารงาน บุคคล การอำนวยความสะดวก และการควบคุม เป็นต้น นอกจากนี้ ควรจะมีการประชุมปรึกษาคณะกรรมการอย่างต่อเนื่องด้วยความตั้งใจ รับผิดชอบ

ด้านวิริยะ: การสนทนากลุ่มเฉพาะ ประเด็นเรื่องพระสังฆาธิการ ควรจะมีคามเพียรพยายามอย่างไรเพื่อการบูรณปฏิสังขรณ์วัดให้เป็นสถานที่สัปปายะ บุคลากรผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้มีความเชี่ยวชาญ จำนวน ๑๒ รูป/คน ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มเฉพาะในที่ประชุมได้แสดงความคิดเห็นและเสนอแนวทางส่งเสริมการจัดการสำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดสมุทรปราการ ตามหลักอิทธิบาท ๔ เพื่อเป็นแนวทางการศึกษาวิจัยดังต่อไปนี้

๑) พระสังฆาธิการ ควรจะมีคามเพียรพยายามอย่างต่อเนื่อง เพื่อสร้างนวัตกรรมภายในวัดให้เป็นสถานที่สัปปายะรองรับประชาชนผู้มาทำบุญ ถวายปัจจัยบำรุงวัด^{๒๐๙}

๒) การบูรณปฏิสังขรณ์อุโบสถ วิหารลานพระเจดีย์เป็นต้น เมื่อผู้บริหารวัดได้ว่าจ้างบริษัทผู้รับเหมาก่อสร้างแล้ว ก็ควรจะมีคามเพียรพยายามควบคุมการทำงานพัฒนาวัดให้สถานที่สัปปายะเหมาะสมแก่การปฏิบัติธรรม ทำสังฆกรรม ทำวัตรเช้าเย็น เป็นต้น^{๒๑๐}

๓) การบูรณปฏิสังขรณ์ศาลาการเปรียญ ในกรณีที่ทางวัดว่าจ้างบริษัทผู้รับเหมาก่อสร้างแล้วก็จริง ถึงอย่างนั้นก็ควรจะมีการกำกับดูแลการทำงานของบริษัทรับจ้างอย่างเหมาะสม ควรจะมีคามเพียรพยายามทำงานบูรณปฏิสังขรณ์วัดให้เป็นสถานที่สัปปายะ ให้ถูกต้องตามกฎหมายระเบียบ ทั้งวิธีการทำงาน ความปลอดภัย วัสดุอุปกรณ์การก่อสร้าง การเบิกจ่ายเงินแต่ละงวด เอกสารหลักฐานใบเสร็จการจ่ายเงิน ที่สำคัญควรจะมีการจัดประชุมคณะกรรมการวัดบ่อยๆ มีการปรึกษากับผู้รับเหมาก่อสร้างบ่อยๆ^{๒๑๑}

๔) พระสังฆาธิการ ผู้ดำเนินการก่อสร้างโรงเรียนพระปริยัติธรรม ควรจะมีคามเพียรพยายามบริหารการเงินให้ลงตัวถูกต้องตามกฎหมายระเบียบ ควรจะกำหนดวิธีการบริหารบุคคลให้ทำงานเป็นไปตามขั้นตอน ควรจะกำหนดวิธีการบริหารสิ่งของก่อสร้าง เช่น อิฐ หิน ปูน ทราย เหล็ก ไม้ ประตู่ กลอนประตู่ บานพับประตู่ หน้าต่าง กรอบหน้าต่าง กระเบื้อง หลังคา สายไฟฟ้า ลอดไฟฟ้า เป็นต้น ควรจะมีคามเพียรพยายามสั่งบุคลากรให้ปฏิบัติงาน โดยมีการประชุมคณะกรรมการ ร่วมกันทำงานอย่างต่อเนื่อง เมื่อไม่มีความสั่นไหวในกรณีก็ควรจะเชิญบุคคลผู้เชี่ยวชาญการก่อสร้างมาให้

^{๒๐๙} สนทนากลุ่มเฉพาะ พระปลัดอดิศักดิ์ โรจโน, ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดสวนส้ม ตำบลสำโรงใต้ อำเภอยะประแดง จังหวัดสมุทรปราการ, ๒๘ ธันวาคม ๒๕๕๗.

^{๒๑๐} สนทนากลุ่มเฉพาะ นางจิระประภา เอื้อยเจริญ, นักวิชาการศาสนาชำนาญการพิเศษปฏิบัติหน้าที่หัวหน้ากลุ่มอำนวยการและกิจการคณะสงฆ์ สำนักงานพระพุทธศาสนา จังหวัดสมุทรปราการ, ๒๘ ธันวาคม ๒๕๕๗.

^{๒๑๑} สนทนากลุ่มเฉพาะ นายอุดมศักดิ์ แก้วสม, นักวิชาการศาสนาชำนาญการ สำนักงานพระพุทธศาสนา จังหวัดสมุทรปราการ, ๒๘ ธันวาคม ๒๕๕๗.

ความรู้ และแนวการทำงานเป็นต้น สุดท้ายก็ควรจะดำเนินการกำกับดูแลกระบวนการทำงานอย่างมีวิริยะ ต่อเนื่อง^{๒๑๒}

๕) แนวทางการก่อสร้างห้องน้ำ ห้องส้วมสาธารณะ พระสังฆาธิการ ผู้ดำเนินการควรจะทราบวิธีการจัดการเรื่องบุคคล การเงิน และวัสดุอุปกรณ์ก่อสร้างเป็นต้น ทราบรายละเอียดโครงการ มีการเสนอรายละเอียดให้ผู้ใหญ่ทราบ มีการจัดประชุมสัมมนาทุกปี จัดอบรมพิเศษทุกปีเป็นต้น เมื่อเวลาดำเนินการก่อสร้างก็จะเป็นไปตามขั้นตอนการทำงาน ในกรณีผู้ดำเนินการไม่สั่งตัดการก่อสร้างก็ควรมีการจัดประชุมคณะกรรมการบ่อยๆ นอกจากนั้น ก็ควรที่จะว่าจ้างบริษัทผู้รับเหมาก่อสร้างเข้าทำแทน โดยมีการทำหนังสือสัญญาว่าจ้างให้ถูกต้องตามกฎหมาย เน้นการทำงานเป็นทีมงานที่มี วิริยะอย่างต่อเนื่องตลอดเวลา^{๒๑๓}

๖) การบูรณปฏิสังขรณ์กุฏิสงฆ์ พระสังฆาธิการ ควรจะมีความเพียรพยายามศึกษาความรู้ทักษะและประสบการณ์เรื่องการสาธารณูปการ ทั้งเชิงปริมาณและเชิงลึก ให้ทราบกระบวนการสาธารณูปการที่เกี่ยวข้องกับจำนวนบุคคล จำนวนการเงิน ปริมาณของวัสดุอุปกรณ์ เช่น อิฐ หิน ปูน ทราย เหล็ก และไม้เป็นต้น แต่ถ้าทางวัดตกลงว่าจ้างบริษัทรับเหมาก่อสร้างก็ไม่ต้องซื้อวัสดุอุปกรณ์ดังกล่าว เพราะผู้รับจ้างจะดำเนินการเองทั้งหมด โดยทางวัดมีหน้าที่จ่ายเงินให้เป็นงวดๆ อีกประการหนึ่ง พระสังฆาธิการควรจะศึกษาความรู้เรื่องการสาธารณูปการที่เกี่ยวข้องกับการวางแผน ให้ดี การพัฒนาองค์กรให้ดี การพัฒนาการสั่งการให้ดี การติดต่อประสานงานภายในองค์กรให้ดี และมีความควบคุมการดำเนินการทั้งปวงให้ถูกต้องตามกฎหมายระเบียบการบูรณปฏิสังขรณ์กุฏิสงฆ์ ด้วยความเพียรพยายามในภาระหน้าที่การงาน^{๒๑๔}

๗) การก่อสร้างและการบูรณปฏิสังขรณ์กำแพงรั้วรอบวัด ประตู และซุ้มประตูวัดเป็นต้น พระสังฆาธิการ ควรจะมีความเพียรพยายาม ศึกษาวิธีการทำงานให้ดี เข้าใจการจัดการเรื่องเงินทุน เรื่องวัสดุอุปกรณ์ก่อสร้าง ควรมีคณะกรรมการตรวจสอบขั้นตอนการทำงาน มีใบเสร็จรายรับ รายจ่าย ถ้าไม่เข้าใจขั้นตอนการทำงานควรจะไปปรึกษาคณะกรรมการวัด นอกจากนั้น กระบวนการสาธารณูปการ ต้องการพัฒนาองค์ความแก่บุคลากรให้มีความเพียรพยายาม มีความรับผิดชอบ มีความรู้เพิ่มเติมตลอดเวลา มีการกำหนดวาระการประชุมปรึกษากันบ่อยๆ เน้นการจัดการปัจจัยนำเข้าไป กระบวนการทำงานเช่น การวางแผน การจัดองค์กร การสั่งการให้ดำเนินการตามลำดับขั้นตอน การติดต่อประสานงานกับบุคลากรภายในองค์กรและหน่วยงานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง และการควบคุมการทำงานทั้งปวงให้ถูกต้องตามกฎหมายระเบียบ เช่น มีการประเมินผลงาน และเมื่องานใกล้จะเสร็จสิ้นก็มีการเข้าไปตรวจสอบรายละเอียดด้วยความเพียรพยายาม ดูแลเต็มความสามารถ^{๒๑๕}

^{๒๑๒} สทนากลุ่มเฉพาะ นายรณทัต จุลวัฒน์, นักวิชาการศาสนาปฏิบัติการ สำนักงานพระพุทธศาสนา จังหวัดสมุทรปราการ, ๒๘ ธันวาคม ๒๕๕๗.

^{๒๑๓} สทนากลุ่มเฉพาะ พระครูใบฎีกาสุนันท์ สุวิชาโน, เจ้าอาวาสวัดบางกอบัว ตำบลบางกอบัว อำเภอบางบาล จังหวัดสมุทรปราการ, ๒๘ ธันวาคม ๒๕๕๗.

^{๒๑๔} สทนากลุ่มเฉพาะ พระครูธรรมธรรมาภัย ฐิตปัญโญ, เลขาเจ้าคณะอำเภอมืองและผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดด่านสำโรง อำเภอมือง จังหวัดสมุทรปราการ, ๒๘ ธันวาคม ๒๕๕๗.

^{๒๑๕} สทนากลุ่มเฉพาะ พระครูธรรมธรรมาภัย ฐิตปัญโญ, เจ้าอาวาสวัดจวนดำรงศรีราชพลพันธ์ ตำบลตลาด อำเภอบางบาล จังหวัดสมุทรปราการ, ๒๘ ธันวาคม ๒๕๕๗.

๘) การก่อสร้างระบบประปา ไฟฟ้า โทรศัพท์ และลาดจอดรถในวัดเป็นต้น พระสังฆาธิการ ควรจะมีความเพียรพยายาม ทำการสาธารณูปการเช่น อิฐ หิน ปูน ทราย เหล็ก และไม้เป็นต้น ทั้งเรื่องกฎหมายและสิ่งแวดล้อมภายในวัด ทั้งโดยอนุโลมและปฏิโลม คณะสงฆ์ควรจะส่งเสริมให้มีการจัดฝึกอบรมบุคลากรให้มีการพัฒนาวัดที่เหมาะสมกับสิ่งของถาวรวัตถุที่มีอยู่ ถ้าไม่มีความรู้ในการทำงานก็ควรจะสอบถามคณะกรรมการวัด หรือควรจะเข้าประชุม หรือเข้าอบรมสัมมนา วิชาการบ่อยๆ ก็จะทำให้ทราบถึงกลยุทธ์วิธีการทำงานได้เร็ว ส่วนสำคัญการจัดการสำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดสมุทรปราการ ๑) การวางแผนศึกษาเรื่องนั้นให้ดี ๒) กำหนดจำนวนเงินลงทุน ๓) กำหนดโครงสร้างนอกรวม ๔) มีการติดตามผลงานอย่างต่อเนื่องด้วยความเพียรพยายาม^{๒๑๖}

๙) การก่อสร้างศาลาสวดศพ และฌาปนสถาน (เมรุ) พระสังฆาธิการ ควรจะดำเนินการด้วยความเพียรพยายาม รับผิดชอบการสร้างนอกรวม ควรจะมีความรู้ทักษะและประสบการณ์ รู้กระบวนการสาธารณูปการทั้งเชิงรับและเชิงรุก ทั้งด้านบุคลากร การเงิน และวัสดุอุปกรณ์ก่อสร้างเป็นต้น เช่น อิฐ หิน ปูน ทราย ไม้ เหล็ก ประตู กลอนประตู กรอบประตู หน้าต่าง กรอบหน้าต่าง กระเบื้องปูพื้น กระเบื้องปูหลังคาเป็นต้น มีการทำบัญชี รายรับ รายจ่าย มีใบเสร็จการเบิกจ่ายทุกครั้ง และรายงานให้ผู้ใหญ่ทราบเป็นระยะ เมื่อเวลาดำเนินการก่อสร้างมาถึง ก็สามารถใช้อุปกรณ์ก่อสร้างให้ถูกต้องวัตถุประสงค์การวางแผน การจัดองค์การ การบริหารงานบุคคล การการอำนวยการ และการควบคุม เป็นต้น นอกจากนั้น กระบวนการจัดการสำนักปฏิบัติธรรมควรจะมีการประชุมปรึกษาคณะกรรมการอย่างต่อเนื่องด้วยความเพียรพยายาม^{๒๑๗}

สรุปได้ว่า พระสังฆาธิการ ควรจะมีความเพียรพยายามทำการบูรณปฏิสังขรณ์อุโบสถ วิหารลานพระเจดีย์เป็นต้น ถึงแม้ว่าผู้บริหารวัดได้ว่าจ้างบริษัทผู้รับเหมาก่อสร้างแล้ว ก็ควรจะมี ความเพียรพยายามควบคุมการทำงานพัฒนาวัดให้สถานที่สัปปายะ ถูกต้องตามกฎระเบียบ ทั้งวิธีการทำงาน ความปลอดภัย วัสดุอุปกรณ์การก่อสร้าง การเบิกจ่ายเงินแต่ละงวดๆ เอกสารหลักฐานใบเสร็จ การจ่ายเงิน ที่สำคัญควรจะมีการจัดประชุมคณะกรรมการวัดบ่อยๆ มีการปรึกษากับผู้รับเหมาก่อสร้างบ่อยๆ สุดท้ายก็ควรจะทำเนิการกำกับดูแลกระบวนการทำงานอย่างมีวิริยะ ต่อเนื่อง

ด้านจิตตะ: การสนทนากลุ่มเฉพาะ ประเด็นเรื่องพระสังฆาธิการ ควรจะมีความเข้าใจในการเก็บรักษาบำรุงดูแลเสนาสนะให้มั่นคงแข็งแรง มีสภาพใช้งานได้ตลอดเวลา ควรจะมีวิธีการทำงานอย่างไร ควรจะเป็นอย่างไร บุคลากรผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้มีความเชี่ยวชาญ จำนวน ๑๒ รูป/คน ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มเฉพาะในที่ประชุมได้แสดงความคิดเห็น และเสนอแนวทางส่งเสริมการจัดการสำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดสมุทรปราการตามหลักอิทธิบาท ๔ เพื่อเป็นแนวทางการศึกษาวิจัยดังต่อไปนี้

^{๒๑๖} สนทนากลุ่มเฉพาะ พระครูปริชาธรรมวิจิตร อภิวิโร, ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดทรงธรรมวรวิหาร ตำบลตลาด อำเภอมะขาม จังหวัดสมุทรปราการ, ๒๘ ธันวาคม ๒๕๕๗.

^{๒๑๗} สนทนากลุ่มเฉพาะ พระปลัดสมพร นาถสีโล, ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดกลางสวน ตำบลบางหญ้าแพรก อำเภอมะขาม จังหวัดสมุทรปราการ, ๒๘ ธันวาคม ๒๕๕๗.

๑) พระสังฆาธิการ ควรจะมีความเข้าใจในการก่อสร้างวณกรรมให้มีมั่นคงแข็งแรง มีสภาพใช้งานได้ตลอดเวลา มีวิธีการทำงานเป็นทีม ร่วมปรึกษางาน กำหนดการดำเนินการ ติดตาม ผลงาน แก้ไขข้อผิดพลาดทั้งบุคคล ทั้งวิธีการทำงาน นำเสนอผลงานให้พระผู้ใหญ่ทราบ เป็นต้น^{๒๑๘}

๒) การบูรณปฏิสังขรณ์อุโบสถ วิหารลานพระเจดีย์ เป็นต้น เมื่อผู้บริหารวัดได้ว่าจ้าง บริษัทผู้รับเหมาก่อสร้างแล้ว ก็ควรจะมีความเข้าใจวิธีการเก็บรักษาบำรุงเสนาสนะ ดูแลพัฒนาให้มีความมั่นคงแข็งแรง มีสภาพใช้งานได้ตลอดเวลา ไม่ควรที่จะปล่อยปละละเลยไปตามเวรกรรม^{๒๑๙}

๓) การบูรณปฏิสังขรณ์ศาลาการเปรียญ ในกรณีที่ทางวัดว่าจ้างบริษัทผู้รับเหมาก่อสร้าง แล้วก็จริง ถึงอย่างนั้นก็ควรจะมีการกำกับดูแลการทำงานของ บริษัทที่รับจ้างอย่างเหมาะสม ควรจะมีความเข้าใจในการเก็บรักษาบำรุงดูแลเสนาสนะให้มั่นคงแข็งแรง มีสภาพใช้งานได้ตลอดเวลา ให้ถูกต้องตามกฎระเบียบ ทั้งวิธีการทำงาน ความปลอดภัย วัสดุอุปกรณ์การก่อสร้าง การเบิกจ่ายเงิน แต่ละงวด เอกสารหลักฐานใบเสร็จการจ่ายเงิน ที่สำคัญควรจะมีการจัดประชุมคณะกรรมการวัด บ่อยๆ มีการปรึกษากับผู้รับเหมาก่อสร้างบ่อยๆ^{๒๒๐}

๔) พระสังฆาธิการ ผู้ดำเนินการก่อสร้างโรงเรียนพระปริยัติธรรม ควรจะมีความเข้าใจ การบริหารการเงินให้ลงตัวถูกต้องตามกฎระเบียบ ควรจะให้บุคคลทำงานเป็นไปตามขั้นตอน ควร จะกำหนดวิธีการบริหารสิ่งของก่อสร้าง เช่น อิฐ หิน ปูน ทราย เหล็ก ไม้ ประตู่ กลอนประตู่ บานพับ ประตู่ หน้าต่าง กรอบหน้าต่าง กระเบื้อง หลังคา สายไฟฟ้า หลอดไฟฟ้า เป็นต้น ควรจะมีความเข้าใจ การส่งบุคลากรให้ปฏิบัติงาน โดยมีการประชุมคณะกรรมการ ร่วมกันทำงานอย่างต่อเนื่อง เมื่อไม่มีความสันทันในกรณีก็ควรจะเชิญบุคคลผู้เชี่ยวชาญการก่อสร้างมาให้ความรู้ และแนะแนวการทำงาน เป็นต้น สุดท้ายก็ควรดำเนินการกำกับดูแลกระบวนการทำงานอย่างมีจิตตะ ต่อเนื่อง^{๒๒๑}

๕) เทคนิคการก่อสร้างห้องน้ำ ห้องส้วมสาธารณะ พระสังฆาธิการ ผู้ดำเนินการควร จะทราบวิธีการจัดการเรื่องบุคคล การเงิน และวัสดุอุปกรณ์ก่อสร้าง เป็นต้น ทราบรายละเอียดโครงการ มีการเสนอรายละเอียดให้ผู้ใหญ่ทราบ มีการจัดประชุมสมมนาทุกปี จัดอบรมพิเศษทุกปี เป็นต้น เมื่อเวลาดำเนินการก่อสร้างก็จะเป็นไปตามขั้นตอนการทำงาน ในกรณีผู้ดำเนินการไม่สันทัดการ ก่อสร้างก็ควรจะมีการจัดประชุมคณะกรรมการบ่อยๆ นอกจากนั้น ก็ควรจะว่าจ้างบริษัท ผู้รับเหมาก่อสร้างเข้าทำแทน โดยมีการทำหนังสือสัญญาว่าจ้างให้ถูกต้องตามกฎหมาย เน้นการ ทำงานเป็นทีมงานที่มี จิตตะอย่างต่อเนื่องตลอดเวลา^{๒๒๒}

^{๒๑๘} สนนากลุ่มเฉพาะ พระครูสมุทรญาณวัฒน์ ดิถีญาณโณ, เจ้าอาวาสวัดบางขมิ้น ตำบลบางยอบัว อำเภอบางปะเตน จังหวัดสมุทรปราการ, ๒๘ ธันวาคม ๒๕๕๗.

^{๒๑๙} สนนากลุ่มเฉพาะ พระครูสังฆรักษ์ชิต คุตตสีโล, ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดทองคั้ง ตำบลบางหญ้าแพรก อำเภอบางปะเตน จังหวัดสมุทรปราการ, ๒๘ ธันวาคม ๒๕๕๗.

^{๒๒๐} สนนากลุ่มเฉพาะ พระครูสุภัทรรกิจจาทร สุวฑฺฒโน, เจ้าอาวาสวัดคันลัด ตำบลทรงคนอง อำเภอบางปะเตน จังหวัดสมุทรปราการ, ๒๘ ธันวาคม ๒๕๕๗.

^{๒๒๑} สนนากลุ่มเฉพาะ พระปลัดอดิศักดิ์ ไรจโน, ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดสวนส้ม ตำบลสำโรงใต้ อำเภอบางปะเตน จังหวัดสมุทรปราการ, ๒๘ ธันวาคม ๒๕๕๗.

^{๒๒๒} สนนากลุ่มเฉพาะ นางจิระประภา เอี่ยมเจริญ, นักวิชาการศาสนาชำนาญการพิเศษปฏิบัติหน้าที่ หัวหน้ากลุ่มอำนวยการและกิจการคณะสงฆ์ สำนักงานพระพุทธศาสนา จังหวัดสมุทรปราการ, ๒๘ ธันวาคม ๒๕๕๗.

๖) วิธีการบูรณปฏิสังขรณ์กุฏิสงฆ์ พระสังฆาธิการควรจะต้องมีความเข้าใจ ศึกษาความรู้ ทักษะและประสบการณ์เรื่องการจัดการสำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดสมุทรปราการ ทั้งเชิงปริมาณและเชิงลึก ให้ทราบกระบวนการสาธารณูปการที่เกี่ยวข้องกับจำนวนบุคคล จำนวนการเงิน ปริมาณของวัสดุอุปกรณ์ เช่น อิฐ หิน ปูน ทราย เหล็ก และไม้ เป็นต้น แต่ถ้าทางวัดตกลงว่าจ้างบริษัทรับเหมา ก่อสร้างก็ไม่ต้องซื้อวัสดุอุปกรณ์ดังกล่าว เพราะผู้รับจ้างจะดำเนินการเองทั้งหมด โดยทางวัดมีหน้าที่ จ่ายเงินให้เป็นงวดๆ อีกประการหนึ่ง พระสังฆาธิการควรจะต้องศึกษาความรู้เรื่องการบริหารจัดการที่ เกี่ยวข้องกับการวางแผนให้ดี การพัฒนาองค์กรให้ดี การพัฒนาการสั่งการให้ดี การติดต่อ ประสานงานภายในองค์กรให้ดี และมีควบคุมการดำเนินการทั้งปวงให้ถูกต้องตามกฎหมายระเบียบการ บูรณปฏิสังขรณ์กุฏิสงฆ์ ด้วยความเข้าใจในภาระหน้าที่การงาน^{๒๒๓}

๗) การก่อสร้างและการบูรณปฏิสังขรณ์กำแพงรั้วรอบวัด ประตู และซุ้มประตูวัดเป็นต้น พระสังฆาธิการ ควรจะต้องมีความเข้าใจวิธีการทำงานให้ดี เข้าใจการจัดการเรื่องเงินทุน เรื่องวัสดุอุปกรณ์ ก่อสร้าง ควรจะมีคณะกรรมการตรวจสอบขั้นตอนการทำงาน มีใบเสร็จรายรับ รายจ่าย ถ้าไม่เข้าใจ ขั้นตอนการทำงานควรจะต้องปรึกษาคณะกรรมการวัด นอกจากนั้น กระบวนการจัดการสำนักปฏิบัติธรรม ต้องการพัฒนางานองค์ความแก่บุคลากรให้มีความเข้าใจ มีความรับผิดชอบ มีความรู้เพิ่มเติมตลอดเวลา มี การกำหนดวาระการประชุมปรึกษากันบ่อยๆ เน้นการจัดการปัจจัยนำเข้าไป กระบวนการทำงานเช่น การวางแผน การจัดองค์กร การสั่งการให้ดำเนินการตามลำดับขั้นตอน การติดต่อประสานงานกับ บุคลากรภายในองค์กรและหน่วยงานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง และการควบคุมการทำงานทั้งปวงให้ถูกต้อง ตามกฎหมาย เช่น มีการประเมินผลงาน และเมื่องานใกล้จะเสร็จสิ้นก็มีการเข้าไปตรวจสอบ รายละเอียดด้วยความเข้าใจ ดูแลเต็มความสามารถ^{๒๒๔}

๘) การก่อสร้างระบบประปา ไฟฟ้า โทรศัพท์ และลาดจอดรถในวัดเป็นต้น พระสังฆาธิการ ควรจะต้องมีความเข้าใจ ทำการจัดการสำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดสมุทรปราการ เช่น อิฐ หิน ปูน ทราย เหล็ก และไม้ เป็นต้น ทั้งเรื่องกฎหมายและสิ่งแวดล้อมภายในวัด ทั้งโดยอนุโลมและ ปฏิโลม คณะสงฆ์ควรจะต้องส่งเสริมให้มีการจัดฝึกอบรมบุคลากรให้มีการพัฒนาวัดที่เหมาะสมกับสิ่งของ ถาวรวัตถุที่มีอยู่ ถ้าไม่มีความรู้ในการทำงานก็ควรจะต้องสอบถามคณะกรรมการวัด หรือควรจะต้อง เข้าประชุม หรือเข้าอบรมสัมมนาวิชาการบ่อยๆ ก็จะทราบถึงกลยุทธ์วิธีการทำงานได้เร็ว^{๒๒๕}

๙) การก่อสร้างศาลาสวดศพ และฌาปนสถาน (เมรุ) พระสังฆาธิการ ควรจะต้องดำเนินการ ด้วยความเข้าใจสภาพปัญหาอุปสรรค รับผิดชอบการสร้างนวัตกรรม ควรจะต้องมีความรู้ทักษะและ ประสบการณ์ รู้กระบวนการสาธารณูปการทั้งเชิงรับและเชิงรุก ทั้งด้านบุคลากร การเงิน และวัสดุ อุปกรณ์ก่อสร้างเป็นต้น เช่น อิฐ หิน ปูน ทราย ไม้ เหล็ก ประตู กลอนประตู กรอบประตู หน้าต่าง กรอบหน้าต่าง กระเบื้องปูพื้น กระเบื้องปูหลังคาเป็นต้น มีการทำบัญชี รายรับ รายจ่าย มีใบเสร็จการ

^{๒๒๓} สทนากลุ่มเฉพาะ นายอุดมศักดิ์ แก้วสม, นักวิชาการศาสนาชำนาญการ สำนักงาน พระพุทธศาสนา จังหวัดสมุทรปราการ, ๒๘ ธันวาคม ๒๕๕๗.

^{๒๒๔} สทนากลุ่มเฉพาะ นายรณทัต จุลวัฒน์, นักวิชาการศาสนาปฏิบัติการ สำนักงาน พระพุทธศาสนา จังหวัดสมุทรปราการ, ๒๘ ธันวาคม ๒๕๕๗.

^{๒๒๕} สทนากลุ่มเฉพาะ พระครูใบฎีกาสุนันท์ สุวิชาโน, เจ้าอาวาสวัดบางกอบัว ตำบลบางกอบัว อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ, ๒๘ ธันวาคม ๒๕๕๗.

เบิกจ่ายทุกครั้ง และรายงานให้ผู้ใหญ่ทราบเป็นระยะ เมื่อเวลาดำเนินการก่อสร้างมาถึง ก็สามารถใช้วัสดุอุปกรณ์ก่อสร้างให้ถูกต้องวัตถุประสงค์การวางแผน การจัดองค์การ การบริหารงานบุคคล การอำนวยการ และการควบคุม เป็นต้น นอกจากนั้น การจัดการสำนักปฏิบัติธรรม ควรจะมีการประชุมปรึกษาคณะกรรมการอย่างต่อเนื่องด้วยความเข้าใจสภาพปัญหาอุปสรรค^{๒๒๖}

สรุปได้ว่า พระสังฆาธิการ ควรจะมีความเข้าใจในการก่อสร้างนวมธรรมให้มีมั่นคงแข็งแรง มีสภาพใช้งานได้ตลอดเวลา มีวิธีการทำงานเป็นทีม ร่วมปรึกษางาน กำหนดการดำเนินการ ติดตามผลงาน แก้ไขข้อผิดพลาดทั้งบุคคล ทั้งวิธีการทำงาน นำเสนอผลงานให้พระผู้ใหญ่ทราบถึงวิธีการเก็บรักษาบำรุงเสนาสนะ ดูแลพัฒนาให้มีความมั่นคงแข็งแรง มีสภาพใช้งานได้ตลอดเวลา ไม่ควรจะไปปล่อยปละละเลยไปตามเวรกรรม นอกจากนั้น จะมีการประชุมปรึกษาคณะกรรมการอย่างต่อเนื่องด้วยความเข้าใจสภาพปัญหาอุปสรรค

ด้านวิมังสา: การสนทนากลุ่มเฉพาะ ประเด็นเรื่องพระสังฆาธิการ ควรจะมีการตรวจสอบสภาพอายุการใช้งานของเสนาสนะอย่างต่อเนื่อง ควรจะเป็นอย่างไร บุคลากรผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้มีความเชี่ยวชาญ จำนวน ๑๒ รูป/คน ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มเฉพาะในที่ประชุมได้แสดงความคิดเห็น และเสนอแนวทางส่งเสริมการจัดการสำนักปฏิบัติธรรมตามหลักอิทธิบาท ๔ เพื่อเป็นแนวทางการศึกษาวิจัยดังต่อไปนี้

๑) พระสังฆาธิการ ควรจะมีการตรวจสอบสภาพการก่อสร้างนวมธรรม อย่างต่อเนื่อง เมื่อมีปัญหาควรเข้าไปแก้ไขข้อขัดแย้ง ไกล่เกลี่ยคู่กรณี ประสานงานให้ทุกคนเกิดความสบายใจ ทำงานอย่างมีความสุข เป็นต้น^{๒๒๗}

๒) การบูรณปฏิสังขรณ์อุโบสถ วิหารลานพระเจดีย์ เป็นต้น เมื่อผู้บริหารวัดได้ว่าจ้างบริษัทผู้รับเหมาก่อสร้างแล้ว พระสังฆาธิการ ก็ควรตรวจสอบสภาพอายุวัสดุอุปกรณ์ เช่น อิฐ ปูน หิน ทราย ไม้ โครงหลังคากระเบื้อง ใบระกา หน้าจั่ว ประตู กลอนประตู กุญแจประตู หน้าต่าง ผ้าม่าน โปสเตอร์ โปสเตอร์ ลวดลายบนผ้าม่าน โปสเตอร์ ไฟฟ้าในโบสถ์ ลอดไฟในโบสถ์ พัดลมในโบสถ์ เสนาสนะพรมในโบสถ์ โต๊ะสำหรับสวดปาฏิโมกข์ โต๊ะหมู่บูชาสักการะพระรัตนตรัย แจกันใส่ดอกไม้ประดับความสวยงามเพื่อบูชาสักการะพระรัตนตรัย เป็นต้น รวมถึงบริเวณรอบอุโบสถหรือวิหารลานพระเจดีย์ พื้นปูกระเบื้องรอบ ใบเสมา กำแพงแก้ว บันขึ้นลง เป็นต้น อย่างต่อเนื่อง^{๒๒๘}

๓) การบูรณปฏิสังขรณ์ศาลาการเปรียญ ในกรณีที่ทางวัดว่าจ้างบริษัทผู้รับเหมาก่อสร้างแล้วก็จริง ถึงอย่างนั้นก็ควรจะมีการกำกับดูแลการทำงานของบริษัทรับจ้างอย่างเหมาะสม ควรจะมีการตรวจสอบสภาพอายุการใช้งานของเสนาสนะอย่างต่อเนื่อง ให้ถูกต้องตามกฎระเบียบ ทั้งวิธีการทำงาน ความปลอดภัย วัสดุอุปกรณ์การก่อสร้าง การเบิกจ่ายเงินแต่ละงวด เอกสารหลักฐานใบเสร็จ

^{๒๒๖} สนทนากลุ่มเฉพาะ พระครูธรรมธรรมาภัย ฐิตปุณฺณ, เลขาเจ้าคณะอำเภอเมืองและผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดด่านสำโรง อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรปราการ, ๒๘ ธันวาคม ๒๕๕๗.

^{๒๒๗} สนทนากลุ่มเฉพาะ พระครูธรรมธรรมาภัย ฐิตปุณฺณ, เจ้าอาวาสวัดจวนดำรงศรีราชพลชั้น ตำบลตลาด อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ, ๒๘ ธันวาคม ๒๕๕๗.

^{๒๒๘} สนทนากลุ่มเฉพาะ พระครูปริยัติธรรมวิจิตร อภิวิโร, ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดทรงธรรมวรวิหาร ตำบลตลาด อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ, ๒๘ ธันวาคม ๒๕๕๗.

การจ่ายเงิน ที่สำคัญควรจะมีการจัดประชุมคณะกรรมการวัดบ่อยๆ มีการปรึกษากับผู้รับเหมาก่อสร้างบ่อยๆ^{๒๒๙}

๔) พระสังฆาธิการ ผู้ดำเนินการก่อสร้างโรงเรียนพระปริยัติธรรม ควรจะมีการตรวจสอบการบริหารการเงินให้ลงตัวถูกต้องต้องตามกฎหมาย ควรจะให้บุคคลทำงานเป็นไปตามขั้นตอน ควรจะกำหนดวิธีการบริหารสิ่งของก่อสร้าง เช่น อิฐ หิน ปูน ทราย เหล็ก ไม้ ประตูก่อนประตูบานพับประตู หน้าต่าง กรอบหน้าต่าง กระเบื้อง หลังคา สายไฟฟ้า ลอดไฟฟ้าเป็นต้น ควรจะมีการแนะนำชักจูงบุคลากรให้ปฏิบัติงาน โดยมีการประชุมคณะกรรมการ ร่วมกันทำงานอย่างต่อเนื่อง เมื่อไม่มีความสั่นหวั่นในกรณีก็ควรจะเชิญบุคคลผู้เชี่ยวชาญการก่อสร้างมาให้ความรู้ และแนะนำการทำงานเป็นต้น สุดท้ายก็ควรจะดำเนินการกำกับดูแลกระบวนการทำงานอย่างมีวิมังสา ต่อเนื่อง^{๒๓๐}

๕) วิธีการก่อสร้างห้องน้ำ ห้องส้วมสาธารณะ พระสังฆาธิการ ผู้ดำเนินการควรจะทราบวิธีการจัดการเรื่องบุคคล การเงิน และวัสดุอุปกรณ์ก่อสร้างเป็นต้น ทราบรายละเอียดโครงการ มีการเสนอรายละเอียดให้ผู้ใหญ่ทราบ มีการจัดประชุมสัมมนาทุกปี จัดอบรมพิเศษทุกปีเป็นต้น เมื่อเวลาดำเนินการก่อสร้างก็จะเป็นไปตามขั้นตอนการทำงาน ในกรณีผู้ดำเนินการไม่สั่งห้ามการก่อสร้างก็ควรจะมีการจัดประชุมคณะกรรมการบ่อยๆ นอกจากนั้น ก็ควรจะว่าจ้างบริษัทผู้รับเหมาก่อสร้างเข้าทำแทน โดยมีการทำหนังสือสัญญาว่าจ้างให้ถูกต้องตามกฎหมาย เน้นการทำงานเป็นทีมงามที่มี วิมังสาอย่างต่อเนื่องตลอดเวลา^{๒๓๑}

๖) แนวทางการบูรณปฏิสังขรณ์กุฏิสงฆ์ พระสังฆาธิการควรจะมีการตรวจสอบแนวทางการศึกษาความรู้ทักษะและประสบการณ์เรื่องการจัดการสำนักปฏิบัติธรรม ทั้งเชิงปริมาณและเชิงลึก ให้ทราบกระบวนการสาธารณูปการที่เกี่ยวข้องกับจำนวนบุคคล จำนวนการเงิน ปริมาณของวัสดุอุปกรณ์ เช่น อิฐ หิน ปูน ทราย เหล็ก และไม้ เป็นต้น แต่ถ้าทางวัดตกลงว่าจ้างบริษัทรับเหมาก่อสร้างก็ไม่ต้องซื้อวัสดุอุปกรณ์ดังกล่าว เพราะผู้รับจ้างจะดำเนินการเองทั้งหมด โดยทางวัดมีหน้าที่จ่ายเงินให้เป็นงวดๆ อีกประการหนึ่ง พระสังฆาธิการ ควรจะศึกษาความรู้เรื่องการบริหารจัดการที่เกี่ยวข้องกับการวางแผนให้ดี การพัฒนาองค์กรให้ดี การพัฒนาการสั่งการให้ดี การติดต่อประสานงานภายในองค์กรให้ดี และการควบคุมการดำเนินการทั้งปวงให้ถูกต้องตามกฎหมายการบูรณปฏิสังขรณ์กุฏิสงฆ์ ด้วยการตรวจสอบรายละเอียดต่างๆ ให้รอบคอบเพื่อป้องกันความผิดพลาด^{๒๓๒}

๗) การก่อสร้างและการบูรณปฏิสังขรณ์กำแพงรั้วรอบวัด ประตู และซุ้มประตูวัดเป็นต้น พระสังฆาธิการ ควรจะมีการตรวจสอบการทำงานให้ดี ทั้งเรื่องเงินทุน เรื่องวัสดุอุปกรณ์ก่อสร้าง

^{๒๒๙} สทนากลุ่มเฉพาะ พระปลัดสมพร นาถสีโล, ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดกลางสวน ตำบลบางหญ้าแพรก อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ, ๒๘ ธันวาคม ๒๕๕๗.

^{๒๓๐} สทนากลุ่มเฉพาะ พระครูสมุทรญาณวัฒน์ ดิถีญาณ, เจ้าอาวาสวัดบางขมิ้น ตำบลบางยอบัว อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ, ๒๘ ธันวาคม ๒๕๕๗.

^{๒๓๑} สทนากลุ่มเฉพาะ พระครูสังฆรักษ์ชิต คุตตสีโล, ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดทองคั้ง ตำบลบางหญ้าแพรก อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ, ๒๘ ธันวาคม ๒๕๕๗.

^{๒๓๒} สทนากลุ่มเฉพาะ พระครูสุภัทริกจิจาทร สุวฑฒโน, เจ้าอาวาสวัดคันลัด ตำบลทรงคนอง อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ, ๒๘ ธันวาคม ๒๕๕๗.

ควรมีคณะกรรมการตรวจสอบขั้นตอนการทำงาน มีใบเสร็จรายรับ รายจ่าย ถ้าไม่เข้าใจขั้นตอนการทำงานควรจะปรึกษาคณะกรรมการวัด นอกจากนั้น กระบวนการสาธารณูปการต้องการพัฒนาองค์ความแก่บุคลากรให้มีความเข้าใจ มีความรับผิดชอบ มีความรู้เพิ่มเติมตลอดเวลา มีการกำหนดวาระการประชุมปรึกษากันบ่อยๆ เน้นการจัดการปัจจัยนำเข้าไป กระบวนการทำงานเช่น การวางแผน การจัดองค์กร การสั่งการให้ดำเนินการตามลำดับขั้นตอน การติดต่อประสานงานกับบุคลากรภายในองค์กรและหน่วยงานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง และการควบคุมการทำงานทั้งปวงให้ถูกต้องตามกฎระเบียบ เช่น มีการประเมินผลงาน และเมื่องานใกล้จะเสร็จสิ้นก็มีการเข้าไปตรวจสอบรายละเอียดด้วยการไต่ตรองพิจารณาอย่างรอบคอบทั้งข้อดีและข้อเสีย^{๒๓๓}

๘) การก่อสร้างระบบประปา ไฟฟ้า โทรศัพท์ และลาดจอดรถในวัด เป็นต้น พระสังฆาธิการ ควรจะตรวจสอบการจัดการสำนักปฏิบัติธรรมเช่น อัฐ หิน ปูน หวาย เหล็ก และไม้ เป็นต้น ทั้งเรื่องกฎหมายและสิ่งแวดล้อมภายในวัด ทั้งโดยอนุโลมและปฏิโลม คณะสงฆ์ควรส่งเสริมให้มีการจัดฝึกอบรมบุคลากรให้มีการพัฒนาวัดที่เหมาะสมกับสิ่งของถาวรวัตถุที่มีอยู่ ถ้าไม่มีความรู้ในการทำงานก็ควรตรวจสอบถามคณะกรรมการวัด^{๒๓๔}

๙) การก่อสร้างศาลาสวดศพ และฌาปนสถาน (เมรุ) พระสังฆาธิการ ควรจะดำเนินการด้วยตรวจสอบสภาพปัญหาอุปสรรค รับผิดชอบการสร้างนวกรรม ควรจะมีความรู้ทักษะและประสบการณ์ รู้กระบวนการจัดการสำนักปฏิบัติธรรมทั้งเชิงรับและเชิงรุก ทั้งด้านบุคลากร การเงิน และวัสดุอุปกรณ์ก่อสร้าง เป็นต้น เช่น อัฐ หิน ปูน หวาย ไม้ เหล็ก ประตู่ กลอนประตู่ กรอบประตู่ หน้าต่าง กรอบหน้าต่าง กระเบื้องปูพื้น กระเบื้องปูหลังคา เป็นต้น มีการทำบัญชี รายรับ รายจ่าย มีใบเสร็จการเบิกจ่ายทุกครั้ง และรายงานให้ผู้ใหญ่ทราบเป็นระยะ เมื่อเวลาดำเนินการก่อสร้างมาถึง ก็สามารถใช้วัสดุอุปกรณ์ก่อสร้างให้ถูกต้องวัตถุประสงค์การวางแผน การจัดองค์กร การบริหารงานบุคคล การอำนวยการ และการควบคุม เป็นต้น นอกจากนั้น การจัดการสำนักปฏิบัติธรรม ควรจะมีการประชุมปรึกษาคณะกรรมการอย่างต่อเนื่องด้วยตรวจสอบสภาพปัญหาอุปสรรค^{๒๓๕}

สรุปได้ว่า การบูรณปฏิสังขรณ์ศาลาการเปรียญเป็นต้น ในกรณีที่ทางวัดว่าจ้างบริษัทผู้รับเหมาก่อสร้าง แล้วก็จริง ถึงอย่างนั้นก็ควรจะมีการกำกับดูแลการทำงานของบริษัทรับจ้างอย่างเหมาะสม ควรจะมีการตรวจสอบสภาพอายุการใช้งานของเสนาสนะอย่างต่อเนื่อง ให้ถูกต้องตามกฎระเบียบ ทั้งวิธีการทำงาน ความปลอดภัย วัสดุอุปกรณ์การก่อสร้าง การเบิกจ่ายเงินแต่ละงวด เอกสารหลักฐานใบเสร็จการจ่ายเงิน ควรจะมีความรู้กระบวนการสาธารณูปการทั้งเชิงรับและเชิงรุก ทั้งด้านบุคลากร การเงิน และวัสดุอุปกรณ์ก่อสร้าง เช่น อัฐ หิน ปูน หวาย ไม้ เหล็ก ประตู่ กลอนประตู่ หน้าต่าง กรอบหน้าต่าง กระเบื้องปูพื้น กระเบื้องปูหลังคา เป็นต้น มีการทำบัญชี

^{๒๓๓} สทนากลุ่มเฉพาะ พระปลัดอดิศักดิ์ โรจโน, ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดสวนส้ม ตำบลสำโรงใต้ อำเภอมะนัง จังหวัดสมุทรปราการ, ๒๘ ธันวาคม ๒๕๕๗.

^{๒๓๔} สทนากลุ่มเฉพาะ นางจิรประภา เอี้ยวเจริญ, นักวิชาการศาสนาชำนาญการพิเศษปฏิบัติหน้าที่หัวหน้ากลุ่มอำนวยการและกิจการคณะสงฆ์ สำนักงานพระพุทธศาสนา จังหวัดสมุทรปราการ, ๒๘ ธันวาคม ๒๕๕๗.

^{๒๓๕} สทนากลุ่มเฉพาะ นายอุดมศักดิ์ แก้วสม, นักวิชาการศาสนาชำนาญการ สำนักงานพระพุทธศาสนา จังหวัดสมุทรปราการ, ๒๘ ธันวาคม ๒๕๕๗.

รายรับ รายจ่าย รายงานให้ผู้ใหญ่ทราบเป็นระยะ นอกจากนั้น ควรจะมีการประชุมปรึกษา คณะกรรมการอย่างต่อเนื่องด้วยตรวจสอบสภาพปัญหาอุปสรรค

ผลจากการสนทนากลุ่มเฉพาะ งานวิจัยเรื่อง “การจัดการสำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัด สมุทรปราการ” ผู้วิจัย สามารถสรุปสาระสำคัญๆ ๑) การจัดการสำนักปฏิบัติธรรม: ด้านการวางแผน ๒) การจัดการสำนักปฏิบัติธรรม: ด้านการจัดองค์การ ๓) การจัดการสำนักปฏิบัติธรรม: ด้านการบริหารบุคคล ๔) การจัดการสำนักปฏิบัติธรรม: ด้านการอำนวยความสะดวก ๕) การจัดการสำนักปฏิบัติธรรม: ด้านการควบคุม และ ๖) การจัดการสำนักปฏิบัติธรรมตามหลักอิทธิบาท ๔ โดยผู้วิจัยจักได้กล่าวสรุป สาระสำคัญการจัดการสำนักปฏิบัติธรรม ดังนี้

๑. การจัดการสำนักปฏิบัติธรรม: ด้านการวางแผน

บุคลากร: (Man) พระสังฆาธิการพิจารณาคุณสมบัติผู้รับผิดชอบงานการจัดการสำนัก ปฏิบัติธรรมที่ไม่ดี ไม่เหมาะสม หรือไม่มีความรู้ พระสังฆาธิการ ควรส่งไปอบรมสัมมนา ฝึกฝนพัฒนา ความรู้เรื่อยๆ จะได้ทราบวิธีการซ่อมแซมบำรุงรักษา การพิจารณาบุคลากรให้ใครดูแลรับผิดชอบการ บุรณปฏิสังขรณ์ศาลาการเปรียญ ต้องดูความสามารถของผู้นั้นว่า มีความรู้ ความสามารถหรือไม่ ถ้า หากไม่มีความรู้ความสามารถก็ไม่ควรแต่งตั้ง ผู้รับผิดชอบการก่อสร้างโรงเรียนพระปริยัติธรรม ไม่ เหมาะสม ไม่มีความรู้การก่อสร้าง ก็ควรจะให้บุคคลอื่นทำงานแทน โดยการพิจารณาคุณสมบัติการ สรรหาบุคคลที่เหมาะสมกับตำแหน่งหน้าที่การงาน ผู้รับผิดชอบการก่อสร้างและการบุรณปฏิสังขรณ์ กำแพงรั้วรอบวัด ประตู ชุมประตู่วัด ต้องมีความรู้ ความเข้าใจในการก่อสร้าง ผู้รับผิดชอบดูแลการ สาธารณูปการด้านระบบประปา ไฟฟ้า โทรศัพท์ และลาดจอดรถในวัดเป็นต้น ควรจะมีความรู้เรื่อง การก่อสร้างนวมกรรม กฎหมายและสิ่งแวดล้อมภายในวัด

การเงิน: (Money) เป็นภาระหน้าที่ของพระสังฆาธิการในการหารายได้เข้าวัดประจำวัน ประจำเดือน และประจำปีเป็นต้น เพื่อเป็นเงินสำรองงบประมาณส่วนหนึ่งไว้ ในการนำมาดำเนินการ ก่อสร้างนวมกรรมภายในวัด เช่น สร้างกุฏิสงฆ์ ห้องสุขาสาธารณะ ศาลาสวดศพ ฌาปนสถาน ศาลา การเปรียญ โรงเรียนพระปริยัติธรรม หอระฆัง หอสมุด ช่องบรรจุอัฐิ อุโบสถ วิหารลานพระเจดีย์ กำแพงรอบวัด ชุมประตู่วัด ประตูวัด ระบบประปา ไฟฟ้า โทรศัพท์ภายในวัดเป็นต้น นอกจากนั้น จะต้องมียะบบบัญชีกำกับเป็นระบบตรวจสอบได้ รับเท่าไร จ่ายเท่าไร ต้องมีใบเสร็จประกอบการทำ บัญชีเป็นวันพระ เป็นเดือน เป็นปี สรุปรายละเอียดเป็นระบบการเงินเป็นปัจจัยสำคัญในการใช้จ่าย เพื่อการก่อสร้างโรงเรียนพระปริยัติธรรม ในการก่อสร้างห้องน้ำสาธารณะ ห้องส้วมสาธารณะเป็นต้น ในการบุรณปฏิสังขรณ์กุฏิสงฆ์ ในการก่อสร้างและการบุรณปฏิสังขรณ์กำแพงรั้วรอบวัด ประตู ชุมประตู่วัด การจัดระบบประปา ไฟฟ้า โทรศัพท์ และลาดจอดรถในวัด เป็นต้น นอกจากนั้น ควรจะ มีการประชุมปรึกษาคณะกรรมการเป็นประจำเป็นนิตย์

วัสดุอุปกรณ์ก่อสร้าง: (Construction Materials) เมื่อวัสดุอุปกรณ์ก่อสร้างเช่น อิฐ หิน ปูน ทราย ไม้เป็นต้น ขาดหายไปเพราะมีการทุจริตคอร์รัปชันภายในองค์กร วิธีการป้องกันปัญหา คือ กำหนดหน้าที่ผู้รับผิดชอบ หรือให้บริษัทเหมาก่อสร้างให้ดำเนินการทั้งหมดโดยทางวัดจ่ายเงินให้แบบ เหมาจ่ายเป็นงวดๆ วัสดุอุปกรณ์ก่อสร้าง เป็นปัจจัยสำคัญเหมือนกันในการดำเนินการก่อสร้าง

โรงเรียนพระปริยัติธรรม พระสังฆาธิการ ควรจะหาเงินซื้อสิ่งของก่อสร้าง เช่น อิฐ หิน ปูน ทราย เหล็ก ไม้ ประตู่ กลอนประตู่ บานพับประตู่ หน้าต่าง กรอบหน้าต่าง กระเบื้อง หลังคา สายไฟฟ้า หลอดไฟฟ้า เป็นต้น อีกประการหนึ่ง การบูรณปฏิสังขรณ์กุฏิสงฆ์ ควรให้มี คณะกรรมการกำกับดูแล ตรวจสอบการทำงานของช่าง ผู้ควบคุมต้องมีความรู้ ความเข้าใจเรื่องวัสดุอุปกรณ์ เช่น เหล็ก ไม้ มีคุณภาพได้มาตรฐานหรือไม่ ถ้ามีการทุจริตคอร์รัปชัน ก็อาจเกิดจากการประมาทหรือความมั่งง่ายในการจ่าย วัสดุอุปกรณ์โดยไม่มีการตรวจสอบ พิจารณาให้ชัดเจน นอกจากนี้ ควรจะมีการประชุม ปรีกษาคณะกรรมการเป็นประจำเนื่องด้วย

วิธีการจัดการ: (Managements) วิธีการจัดการทางด้านการจัดการสำนักปฏิบัติธรรมนั้น เป็นการหาแนวทางการทำงานให้เหมาะสมกับทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด เช่น การวางแผนรูปแบบ ทวดทรง ลักษณะโครงสร้างนวกกรรม การนำเสนอรูปแบบการทำงาน การกำหนดบริษัท ผู้รับเหมาก่อสร้างนวกกรรม การขออนุญาตการก่อสร้างนวกกรรมตามแบบฟอร์ม การประชาสัมพันธ์ การก่อสร้างนวกกรรมต่อสาธารณะชนให้ทราบ เป็นต้น เมื่อผู้บริหารวัดได้ว่าจ้างบริษัท ผู้รับเหมาก่อสร้างแล้ว ก็มีหน้าที่ดูแลการทำงานของบริษัทผู้รับเหมาก่อสร้างให้ทำตามสัญญา ติดตามงานให้เสร็จสิ้นตามระยะเวลา กำกับดูแลไม่ให้เกิดปัญหาหยุดงาน ไม่ปฏิบัติตามสัญญา เป็นต้น ควรจะจัดหาเจ้าภาพผู้สนับสนุนเงินทุน เพื่อการก่อสร้างโรงเรียนพระปริยัติธรรม ควรจะมีวิธีการจัดการเรื่อง บุคคล การเงิน และวัสดุอุปกรณ์ก่อสร้างเป็นต้น ให้มีความพร้อม สำรองไว้ ควรให้มีคณะกรรมการ กำกับดูแล ตรวจสอบการทำงานของช่าง ส่วนเรื่องการทุจริตคอร์รัปชัน คือ ความประมาทหรือความ มั่งง่ายในการใช้จ่ายเงินซื้อวัสดุอุปกรณ์โดยไม่มีการตรวจสอบ พิจารณาให้รอบคอบชัดเจน สรุปแล้ว การจัดการให้มีระบบเป็นระเบียบเรียบร้อย มีที่มาที่ไป ชัดเจน สามารถป้องกันปัญหาได้แน่นอน

๒. การจัดการสำนักปฏิบัติธรรม: ด้านการจัดองค์การ

การจัดการสำนักปฏิบัติธรรมไม่ได้ผลตามที่ตั้งไว้เกิดจากสาเหตุที่พระสังฆาธิการมี สุขภาพไม่สบายเจ็บไข้ได้ป่วยต้องนอนอยู่ที่โรงพยาบาลรักษาตัว พระสังฆาธิการควรมีวิธีการแก้ไข ปัญหาโดยการแบ่งภาระหน้าที่ให้ทีมงานได้เข้ามาเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับกระบวนการก่อสร้างน วกรรมใหม่ๆ ที่เกี่ยวกับการเงิน การจัดทำหนังสือสัญญาว่าจ้างบริษัทผู้รับเหมาก่อสร้าง การ บูรณปฏิสังขรณ์ศาลาการเปรียญ จะต้องจัดหาเจ้าภาพผู้สนับสนุนเงินทุน กำหนดเงินงบประมาณ จัดหาบริษัทผู้รับเหมาก่อสร้างเป็นต้น การจัดการก่อสร้างโรงเรียนพระปริยัติธรรม พระสังฆาธิการ ควรจะบริหารการเงินให้ลงตัวถูกต้องต้องตามกฎระเบียบของวัด บริหารบุคคลให้ลงตัวด้วยแต่งตั้งให้มี หน้าที่ดูแลการก่อสร้างตามขั้นตอน กำกับดูแลกระบวนการทำงาน บริหารสิ่งของก่อสร้าง เช่น อิฐ หิน ปูน ทราย เหล็ก ไม้ ประตู่ กลอนประตู่ บานพับประตู่ หน้าต่าง กรอบหน้าต่าง กระเบื้อง หลังคา สายไฟฟ้า หลอดไฟฟ้า เป็นต้นนอกจากนั้น ควรจะมีการประชุมคณะกรรมการเป็นประจำเนื่องด้วย

๓. การจัดการสำนักปฏิบัติธรรม: ด้านการบริหารบุคคล

ความรู้การบูรณปฏิสังขรณ์อุโบสถวิหารลานพระเจดีย์ การบูรณปฏิสังขรณ์ศาลาการ เปรียญ การก่อสร้างโรงเรียนพระปริยัติธรรม การก่อสร้างห้องน้ำห้องส้วมสาธารณะ การบูรณปฏิสังขรณ์กุฏิสงฆ์การบูรณปฏิสังขรณ์กำแพงรั้วรอบวัดระบบประปา ไฟฟ้า โทรศัพท์ และ

ลาดจอตอรณในวัดและการก่อสร้างศาลาสวดศพ และฌาปนสถาน (เมรุ) เป็นต้น ถ้าทางวัดได้ว่าจ้างบริษัทผู้รับเหมาก่อสร้างแล้ว ก็ไม่ต้องศึกษาให้มาก แต่ควรจะปรึกษากับทีมงานว่า ควรจะต้องพัฒนาปรับปรุงงานอย่างไรให้มีประสิทธิภาพและประหยัดเงินงบประมาณเป็นต้น ตลอดจนถึงการติดตามผลงานอย่างต่อเนื่อง ควรจะมีการจัดประชุมคณะทีมงาน ปรึกษากับผู้รับเหมาก่อสร้างเป็นครั้งคราว เพื่อความสัมพันธ์อย่างต่อเนื่อง เมื่อมีข้อผิดพลาดก็จะสามารถแก้ไขได้รวดเร็ว ผู้รับผิดชอบงานควรจะมีการทำบัญชี รายรับ รายจ่าย รายงานให้ผู้ใหญ่ทราบเป็นระยะ ดำเนินการก่อสร้างให้ถูกต้อง วัตถุประสงค์ การวางแผน การจัดองค์การ การบริหารงานบุคคล การอำนวยการ และการควบคุม เป็นต้น นอกจากนั้น ควรจะมีการประชุมปรึกษาคณะกรรมการเป็นประจำเป็นนิตย

๔. การจัดการสำนักปฏิบัติธรรม: ด้านการอำนวยการ

การบูรณปฏิสังขรณ์อุโบสถวิหารลานพระเจดีย์ การบูรณปฏิสังขรณ์ศาลาการเปรียญ การก่อสร้างโรงเรียนพระปริยัติธรรม การก่อสร้างห้องน้ำห้องส้วมสาธารณะ การบูรณปฏิสังขรณ์กุฏิสงฆ์ การบูรณปฏิสังขรณ์กำแพงรั้วรอบวัด ประตูและซุ้มประตูวัด ระบบประปา ไฟฟ้า โทรศัพท์ และลาดจอตอรณในวัด และการก่อสร้างศาลาสวดศพ และฌาปนสถาน (เมรุ) เป็นต้น เมื่อพระสังฆาธิการได้ว่าจ้างบริษัทผู้รับเหมาก่อสร้างแล้ว ก็ไม่ต้องศึกษาให้มาก แต่ควรจะปรึกษากับทีมงานว่า ควรจะต้องพัฒนาปรับปรุงงานอย่างไรให้มีประสิทธิภาพและประหยัดเงินงบประมาณเป็นต้น ตลอดจนถึงการติดตามผลงาน และรายงานให้ผู้ใหญ่ทราบเป็นระยะ เกี่ยวกับการรายละเอียดการก่อสร้างให้ถูกต้อง วัตถุประสงค์การวางแผน การจัดองค์การ การบริหารงานบุคคล การอำนวยการ และการควบคุม เป็นต้น นอกจากนั้น ควรจะมีการประชุมปรึกษาคณะกรรมการเป็นประจำเป็นนิตย

๕. การจัดการสำนักปฏิบัติธรรม: ด้านการควบคุม

การควบคุมงานด้านการจัดการสำนักปฏิบัติธรรมก่อสร้างนวัตรมด้วยวิธีการทำงานให้มีคุณภาพเพื่อให้เกิดความสำเร็จตามเป้าหมาย ถึงแม้ว่าพระสังฆาธิการได้ว่าจ้างบริษัทผู้รับเหมาก่อสร้างแล้ว ก็ควรจะต้องมีการควบคุมพัฒนาการทำงาน จัดทีมงานเข้าตรวจสอบความพร้อม เมื่อปัญหาอุปสรรคในการทำงานก็มีการสั่งการเรียกบุคคลที่เกี่ยวข้องมาพูดคุยกันปรับความเข้าใจ มีการติดต่อประสานงานกับบริษัทที่ได้ว่าจ้างมาปรับความเข้าใจในการทำงานให้ถูกต้องตามสัญญาว่าจ้าง และให้ทางบริษัทปรับปรุงลักษณะการทำงานให้มีประสิทธิภาพ ให้เสร็จงานและส่งมอบงานภายในกำหนดเวลาเป็นต้น ส่วนสำคัญเพื่อการพัฒนากระบวนการจัดการสำนักปฏิบัติธรรม เช่น มีการประชุมวางแผน มีกำหนดเงินงบประมาณ มีการประเมินผลงาน รายงานให้ผู้ใหญ่ทราบเป็นระยะตามวัตถุประสงค์ เช่น การวางแผน การจัดองค์การ การบริหารงานบุคคล การอำนวยการ และการควบคุม เป็นต้น นอกจากนั้น ควรจะมีการประชุมปรึกษาคณะกรรมการอย่างต่อเนื่อง

๖. การจัดการสำนักปฏิบัติธรรมตามหลักอิทธิบาท ๔

ด้านฉันทะ: พระสังฆาธิการผู้ดำเนินการบูรณปฏิสังขรณ์อุโบสถวิหารลานพระเจดีย์ การบูรณปฏิสังขรณ์ศาลาการเปรียญ การก่อสร้างโรงเรียนพระปริยัติธรรม การก่อสร้างห้องน้ำห้องส้วมสาธารณะ การบูรณปฏิสังขรณ์กุฏิสงฆ์ การก่อสร้างและการบูรณปฏิสังขรณ์กำแพงรั้วรอบวัด

ประตู่ และซุ้มประตู่วัด การก่อสร้างระบบประปา ไฟฟ้า โทรศัพท์ ลาดจอดรถในวัด และการก่อสร้าง ศาลาสวดศพ และฌาปนสถาน (เมรุ) เป็นต้น เป็นภาระหน้าที่ของพระสังฆาธิการ ที่จะต้องดำเนินการ ด้วยความตั้งใจ รับผิดชอบการสร้างนวัตรธรรม ควรจะมีความรู้ทักษะและประสบการณ์ รู้กระบวนการ จัดการสำนักปฏิบัติธรรมทั้งเชิงรับและเชิงรุก ทั้งด้านบุคลากร การเงิน และวัสดุอุปกรณ์ก่อสร้างเป็น ต้นโดยรายงานให้ผู้ใหญ่ทราบเป็นระยะตามวัตถุประสงค์การวางแผน การจัดองค์การ การบริหารงาน บุคคล การอำนวยความสะดวก และการควบคุม เป็นต้น นอกจากนี้ ควรจะมีการประชุมปรึกษา คณะกรรมการอย่างต่อเนื่องด้วยความตั้งใจ รับผิดชอบ

ด้านวิริยะ: พระสังฆาธิการ ควรจะมีความเพียรพยายามทำการบูรณปฏิสังขรณ์อุโบสถ วิหารลานพระเจดีย์ เป็นต้น ถึงแม้ว่าผู้บริหารวัดได้ว่าจ้างบริษัทผู้รับเหมาก่อสร้างแล้ว ก็ควรจะมี ความเพียรพยายามควบคุมการทำงานพัฒนาวัดให้สถานที่สัปปายะ ถูกต้องตามกฎระเบียบ ทั้งวิธีการ ทำงาน ความปลอดภัย วัสดุอุปกรณ์การก่อสร้าง การเบิกจ่ายเงินแต่ละงวดๆ เอกสารหลักฐานใบเสร็จ การจ่ายเงิน ที่สำคัญควรจะมีการจัดประชุมคณะกรรมการวัดบ่อยๆ มีการปรึกษากับ ผู้รับเหมาก่อสร้างบ่อยๆ สุดท้ายก็ควรจะมีการกำกับดูแลกระบวนการทำงานอย่างมีวิริยะ ต่อเนื่อง

ด้านจิตตะ: พระสังฆาธิการ ควรจะมีความเข้าใจในการก่อสร้างนวัตรธรรมให้มีมั่นคง แข็งแรง มีสภาพใช้งานได้ตลอดเวลา มีวิธีการทำงานเป็นทีม ร่วมปรึกษางาน กำหนดการดำเนินการ ติดตามผลงาน แก้ไขข้อผิดพลาดทั้งบุคคล ทั้งวิธีการทำงาน นำเสนอผลงานให้พระผู้ใหญ่ทราบถึง วิธีการเก็บรักษาบำรุงเสนาสนะ ดูแลพัฒนาให้มีความมั่นคงแข็งแรง มีสภาพใช้งานได้ตลอดเวลา ไม่ควรปล่อยปละละเลยไปตามเวรกรรม นอกจากนี้ จะมีการประชุมปรึกษาคณะกรรมการอย่าง ต่อเนื่องด้วยความเข้าใจสภาพปัญหาอุปสรรค

ด้านวิมังสา: การบูรณปฏิสังขรณ์ศาลาการเปรียญ ในกรณีที่ทางวัดว่าจ้างบริษัท ผู้รับเหมาก่อสร้าง แล้วก็จริง ถึงอย่างนั้นก็ควรจะมีการกำกับดูแลการทำงานของบริษัทรับจ้างอย่าง เหมาะสม ควรจะมีการตรวจสอบสภาพอายุการใช้งานของเสนาสนะอย่างต่อเนื่อง ให้ถูกต้องตาม กฎระเบียบ ทั้งวิธีการทำงาน ความปลอดภัย วัสดุอุปกรณ์การก่อสร้าง การเบิกจ่ายเงินแต่ละงวด เอกสารหลักฐานใบเสร็จการจ่ายเงิน ควรจะมีความรู้กระบวนการจัดการสำนักปฏิบัติธรรม ทั้งเชิงรับ และเชิงรุก ทั้งด้านบุคลากร การเงิน และวัสดุอุปกรณ์ก่อสร้าง เช่น อิฐ หิน ปูน ทราย ไม้ เหล็ก ประตู่ กลอนประตู่ กรอบประตู่ หน้าต่าง กรอบหน้าต่าง กระเบื้องปูพื้น กระเบื้องปูหลังคา เป็นต้น มีการทำ บัญชี รายรับ รายจ่าย รายงานให้ผู้ใหญ่ทราบเป็นระยะ นอกจากนี้ ควรจะมีการประชุมปรึกษา คณะกรรมการอย่างต่อเนื่องด้วยตรวจสอบสภาพปัญหาอุปสรรค ให้เหมาะในการจัดการสำนักปฏิบัติ ธรรม

๔.๓ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผลการวิเคราะห์สถานภาพส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน ๑๔๗ คน จำแนกตามอายุ การศึกษาบาลี การศึกษาสามัญ ตำแหน่งหน้าที่ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม มีรายละเอียดดังแสดงในตารางที่ ๔.๑

ตารางที่ ๔.๑ จำนวนร้อยละของพระสังฆาธิการ จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

(n=๑๔๗)

สถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม	จำนวน	ร้อยละ
๑. อายุ		
๒๐-๓๐ ปี	๑๖	๑๐.๘๐
๓๑-๔๐ ปี	๓๐	๒๐.๓๐
๔๑-๕๐ ปี	๕๗	๓๘.๕๐
๕๑ ปีขึ้นไป	๔๔	๓๐.๔๐
รวม	๑๔๗	๑๐๐.๐๐
๒. การศึกษาบาลี		
ไม่มีประโยค	๕๑	๓๔.๗๐
ประโยค ๑-๒-๓	๔๓	๒๙.๓๐
ประโยค ป.ธ. ๔-๕-๖	๓๙	๒๖.๕๐
ประโยค ป.ธ. ๗-๘-๙	๑๔	๙.๕๐
รวม	๑๔๗	๑๐๐.๐๐
๓. การศึกษาสามัญ		
ต่ำกว่าปริญญาตรี	๖๖	๔๔.๙๐
ปริญญาตรี	๓๖	๒๔.๕๐
ปริญญาโทขึ้นไป	๔๕	๓๐.๖๐
รวม	๑๔๗	๑๐๐.๐๐
๔. ตำแหน่งหน้าที่		
เจ้าอาวาส	๓๗	๒๕.๒๐
รองเจ้าอาวาส	๓๓	๒๒.๔๐
ผู้ช่วยเจ้าอาวาส	๖๙	๔๖.๙๐
เจ้าคณะตำบลขึ้นไป	๘	๕.๔๐
รวม	๑๔๗	๑๐๐.๐๐

จากตารางที่ ๔.๑ พบว่า ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถามเรื่องการจัดการสำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดสมุทรปราการ จำแนกได้ดังนี้

ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีอายุ ๔๑-๕๐ ปี จำนวน ๕๔ รูป คิดเป็นร้อยละ ๓๖.๗๐ ส่วนใหญ่มีการศึกษาบาลี ไม่มีประโยค จำนวน ๕๑ รูป คิดเป็นร้อยละ ๓๔.๗๐ ส่วนใหญ่มีการศึกษา

สามัญต่ำกว่าปริญญาตรี จำนวน ๖๖ รูป คิดเป็นร้อยละ ๔๔.๙๐ และส่วนใหญ่มีตำแหน่งหน้าที่ เป็น ผู้ช่วยเจ้าอาวาส จำนวน ๖๙ รูป คิดเป็นร้อยละ ๔๖.๙๐

๔.๔ ผลการวิเคราะห์การจัดการสำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดสมุทรปราการ ตามความคิดเห็นของบุคลากรในสำนักปฏิบัติธรรมที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการสำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดสมุทรปราการโดยรวม และรายด้าน ได้แก่ ด้านการวางแผน ด้านการจัดองค์การ ด้านการบริหารงานบุคคล ด้านการอำนวยความสะดวก ด้านการควบคุม ดังตารางที่ ๔.๒-๔.๗

ตารางที่ ๔.๒ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับความคิดเห็นของการจัดการสำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดสมุทรปราการ โดยภาพรวม

(n=๑๔๗)

ระดับความคิดเห็นของการจัดการสำนักปฏิบัติธรรม ในจังหวัดสมุทรปราการ	ระดับความคิดเห็น		
	$\bar{X}$	S.D.	การแปลผล
๑. ด้านการวางแผน	๒.๖๐	๐.๔๓๑	ปานกลาง
๒. ด้านการจัดองค์การ	๒.๕๖	๐.๔๓๔	ปานกลาง
๓. ด้านการบริหารงานบุคคล	๒.๘๖	๐.๓๔๒	ปานกลาง
๔. ด้านการอำนวยความสะดวก	๒.๑๔	๐.๕๘๕	น้อย
๕. ด้านการควบคุม	๓.๐๕	๐.๔๓๒	ปานกลาง
รวม	๒.๖๔	๐.๒๔๘	ปานกลาง

จากตารางที่ ๔.๒ พบว่า พระสงฆ์มีการมีความคิดเห็นต่อการจัดการสำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดสมุทรปราการมีระดับความคิดเห็นโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ =๒.๖๔)เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการวางแผน ($\bar{X}$ =๒.๖๐) ด้านการจัดองค์การ ($\bar{X}$ =๒.๕๖) ด้านการสั่งการ ($\bar{X}$ =๒.๘๖) และด้านการควบคุม ($\bar{X}$ =๓.๐๕) อยู่ในระดับปานกลาง ส่วนด้านการประสานงาน อยู่ในระดับน้อย ($\bar{X}$ =๒.๑๔)

ตารางที่ ๔.๓ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับความคิดเห็นของการจัดการสำนักปฏิบัติธรรม
ในจังหวัดสมุทรปราการ ด้านการวางแผน

(n=๑๔๗)

การจัดการสำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดสมุทรปราการ ด้านการวางแผน	ระดับความคิดเห็น		
	$\bar{X}$	S.D.	การแปลผล
๑. พระสังฆาธิการ มีการวางแผนการจัดการสำนักปฏิบัติธรรมถูกต้องตามกฎหมายระเบียบของมหาเถรสมาคม	๒.๙๘	๐.๙๘๓	ปานกลาง
๒. มีแผนการจัดการสำนักปฏิบัติธรรม ทั้งระยะสั้นและระยะยาว	๒.๔๐	๐.๙๙๘	น้อย
๓. มีการวางแผนเชิงกลยุทธ์ให้มีความเหมาะสมกับยุคโลกาภิวัตน์เพื่อการจัดการสำนักปฏิบัติธรรม	๒.๒๓	๐.๖๙๓	น้อย
๔. มีการประชุมกับคณะผู้บริหารเพื่อแก้ไขปัญหาสำนักปฏิบัติธรรมให้สอดคล้องตามการวางแผน	๒.๑๕	๐.๗๐๖	น้อย
๕. มีการประเมินผลการวางแผนการจัดการสำนักปฏิบัติธรรมเพื่อหาข้อสรุปที่เหมาะสม	๓.๒๒	๐.๗๙๘	ปานกลาง
รวม	๒.๖๐	๐.๔๓๑	ปานกลาง

จากตารางที่ ๔.๓ พบว่า พระสังฆาธิการมีความคิดเห็นต่อการจัดการสำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดสมุทรปราการมีระดับความคิดเห็นด้านการวางแผน โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ =๒.๖๐) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า พระสังฆาธิการมีความคิดเห็นต่อการจัดการสำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดสมุทรปราการมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ =๒.๖๐, ๓.๒๒ ตามลำดับ) ได้แก่ พระสังฆาธิการมีการวางแผนการจัดการสำนักปฏิบัติธรรมถูกต้องตามกฎหมายระเบียบของมหาเถรสมาคม($\bar{X}$ =๒.๙๘) และมีการประเมินผลการวางแผนการจัดการสำนักปฏิบัติธรรมเพื่อหาข้อสรุปที่เหมาะสม และมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับน้อย ($\bar{X}$ =๒.๔๐, ๒.๒๓, ๒.๑๕ ตามลำดับ) ได้แก่ พระสังฆาธิการมีแผนการจัดการสำนักปฏิบัติธรรม ทั้งระยะสั้นและระยะยาวมีการวางแผนเชิงกลยุทธ์ให้มีความเหมาะสมกับยุคโลกาภิวัตน์เพื่อการจัดการสำนักปฏิบัติธรรม และมีการประชุมกับคณะผู้บริหารเพื่อแก้ไขปัญหาสำนักปฏิบัติธรรมให้สอดคล้องตามการวางแผน

ตารางที่ ๔.๔ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับความคิดเห็นของการจัดการสำนักปฏิบัติธรรม
ในจังหวัดสมุทรปราการ ด้านการจัดองค์การ

(n=๑๔๗)

การจัดการสำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดสมุทรปราการ ด้านการจัดองค์การ	ระดับความคิดเห็น		
	$\bar{X}$	S.D.	การแปลผล
๑. พระสังฆาธิการ มีการจัดองค์การตามโครงสร้างของสำนักปฏิบัติธรรมสอดคล้องกับยุคโลกาภิวัตน์	๓.๐๐	๐.๖๕๒	ปานกลาง
๒. มีการจัดทำระบบสำนักปฏิบัติธรรมให้สอดคล้องกับนโยบายของส่วนกลางคณะสงฆ์	๒.๗๙	๐.๙๔๕	ปานกลาง
๓. มีการจัดระบบสำนักปฏิบัติธรรมให้มีการทำงานอย่างน้อยมีคุณภาพตามลำดับขั้นตอน มีพิธีการ กำหนดการ และอื่นๆ	๒.๗๘	๐.๘๓๙	ปานกลาง
๔. มีการจัดสรรงานให้พระภิกษุสามเณรทำหน้าที่ตามที่กำหนดเพื่อให้มีระบบการทำงานมีความยืดหยุ่นได้ดี	๒.๖๓	๐.๗๖๐	ปานกลาง
๕. มีทุนทรัพย์ในการสนับสนุนแก่ผู้มาทำงานในสำนักปฏิบัติธรรมเพื่อสร้างขวัญและกำลังใจ	๑.๖๓	๐.๔๙๙	น้อย
รวม	๒.๕๖	๐.๔๓๔	ปานกลาง

จากตารางที่ ๔.๔ พบว่า พระสังฆาธิการมีความคิดเห็นต่อการจัดการสำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดสมุทรปราการมีระดับความคิดเห็นด้านการจัดองค์การ โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ = ๒.๕๖) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า พระสังฆาธิการมีความคิดเห็นต่อการจัดการสำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดสมุทรปราการมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ = ๓.๐๐, ๒.๗๙, ๒.๗๘, และ ๒.๖๓ ตามลำดับ) ได้แก่พระสังฆาธิการ มีการจัดองค์การตามโครงสร้างของสำนักปฏิบัติธรรมสอดคล้องกับยุคโลกาภิวัตน์มีการจัดทำระบบสำนักปฏิบัติธรรมให้สอดคล้องกับนโยบายของส่วนกลางคณะสงฆ์มีการจัดระบบสำนักปฏิบัติธรรมให้มีการทำงานอย่างน้อยมีคุณภาพตามลำดับขั้นตอน มีพิธีการ กำหนดการและอื่นๆและมีการจัดสรรงานให้พระภิกษุสามเณรทำหน้าที่ตามที่กำหนดเพื่อให้มีระบบการทำงานมีความยืดหยุ่นได้ดี และมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับน้อย ($\bar{X}$ = ๑.๖๓) ได้แก่ พระสังฆาธิการมีทุนทรัพย์ในการสนับสนุนแก่ผู้มาทำงานในสำนักปฏิบัติธรรมเพื่อสร้างขวัญและกำลังใจ

ตารางที่ ๔.๕ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับความคิดเห็นของการจัดการสำนักปฏิบัติธรรม
ในจังหวัดสมุทรปราการ ด้านการบริหารบุคคล

(n=๑๔๗)

การจัดการสำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดสมุทรปราการ ด้านการบริหารบุคคล	ระดับความคิดเห็น		
	$\bar{X}$	S.D.	การแปลผล
๑. พระสังฆาธิการ มีการส่งเสริม พระภิกษุ สามเณร ครู อาจารย์และบุคลากร เข้าประชุม อบรม สัมมนา ศึกษาดูงานอย่างต่อเนื่อง	๒.๙๔	๐.๖๔๓	ปานกลาง
๒. มีการจัดอบรมสัมมนาแก่บุคลากรที่วัดหรือโรงเรียน พระปริยัติธรรม เน้นการปฏิบัติธรรมเพื่อเป็นพุทธบูชา	๔.๒๑	๐.๗๕๒	มาก
๓. มีการจัดกิจกรรมในวาระพิเศษเพื่อให้ความรู้แก่บุคลากรในสำนักปฏิบัติธรรม เช่น ข่าวสาร เทคโนโลยี อินเทอร์เน็ต เป็นต้น	๓.๐๗	๐.๕๖๒	ปานกลาง
๔. มีการส่งเสริมและพัฒนาองค์ความรู้แก่ครู อาจารย์ในสำนักปฏิบัติธรรม ให้มีความรู้ความสามารถ สร้างผลงานทางวิชาการ	๒.๐๓	๐.๖๔๕	น้อย
๕. มีการประเมินสภาพความพร้อมของบุคลากรเพื่อเตรียมกำลังคนให้สอดคล้องกับสำนักปฏิบัติธรรม ทั้งเชิงรับและเชิงรุก	๒.๐๕	๐.๖๖๖	น้อย
รวม	๒.๘๖	๐.๓๔๒	ปานกลาง

จากตารางที่ ๔.๕ พบว่า พระสังฆาธิการมีความคิดเห็นต่อการจัดการสำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดสมุทรปราการมีระดับความคิดเห็นด้านการบริหารบุคคล โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ = ๒.๘๖) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า พระสังฆาธิการมีความคิดเห็นต่อการจัดการสำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดสมุทรปราการมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ = ๒.๙๔, ๓.๐๗ ตามลำดับ) ได้แก่พระสังฆาธิการมีการส่งเสริม พระภิกษุ สามเณร ครู อาจารย์และบุคลากร เข้าประชุม อบรม สัมมนา ศึกษาดูงานอย่างต่อเนื่องและมีการจัดกิจกรรมในวาระพิเศษเพื่อให้ความรู้แก่บุคลากรในสำนักปฏิบัติธรรม เช่น ข่าวสาร เทคโนโลยี อินเทอร์เน็ต เป็นต้น ส่วนพระสังฆาธิการที่มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = ๔.๒๑) ได้แก่ พระสังฆาธิการมีการจัดอบรมสัมมนาแก่บุคลากรที่วัดหรือโรงเรียนพระปริยัติธรรม เน้นการปฏิบัติธรรมเพื่อเป็นพุทธบูชาและพระสังฆาธิการที่มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับน้อย ($\bar{X}$ = ๒.๐๓ และ ๒.๐๕ ตามลำดับ) ได้แก่ พระสังฆาธิการมีการส่งเสริมและพัฒนาองค์ความรู้แก่ครู อาจารย์ในสำนักปฏิบัติธรรม ให้มีความรู้ความสามารถ สร้างผลงานทางวิชาการ และมีการประเมินสภาพความพร้อมของบุคลากรเพื่อเตรียมกำลังคนให้สอดคล้องกับสำนักปฏิบัติธรรม ทั้งเชิงรับและเชิงรุก

ตารางที่ ๔.๖ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับความคิดเห็นของการจัดการสำนักปฏิบัติธรรม
ในจังหวัดสมุทรปราการ ด้านการอำนวยความสะดวก

(n=๑๔๗)

การจัดการสำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดสมุทรปราการ ด้านการอำนวยความสะดวก	ระดับความคิดเห็น		
	$\bar{X}$	S.D.	การแปลผล
๑. พระสงฆ์ฆาธิการ มีการทำงานธุรการและงานสารบรรณ รวมทั้งจัดทำสถิติงานเข้า-ออก ของสำนักปฏิบัติธรรม อย่างถูกต้องเป็นระเบียบ	๒.๐๓	๐.๖๕๑	น้อย
๒. มีการดำเนินการเกี่ยวกับการสำนักปฏิบัติธรรม ตาม แผนงาน กำหนดคุณลักษณะของงาน ปรับปรุง บำรุงรักษาสถานที่ของทุกประเภท	๒.๐๓	๐.๖๕๑	น้อย
๓. มีการจัดทำบัญชี หรือทะเบียนการรับ จำหน่าย เก็บ รักษา และการบำรุงรักษาวัสดุสิ่งของสำนักปฏิบัติธรรม	๒.๑๒	๐.๖๖๑	น้อย
๔. มีการติดตามดูแลการเบิกจ่ายงบประมาณของสำนัก ปฏิบัติธรรม เช่น ค่ายานพาหนะ ค่าเครื่องมือสื่อสาร ค่า อาคารสถานที่ เป็นต้น	๒.๐๖	๐.๕๘๘	น้อย
๕. มีการเก็บรวบรวมเอกสาร รักษาฎระเบียบ ข้อบังคับ คำสั่ง ที่เกี่ยวข้องกับสำนักปฏิบัติธรรมให้คงอยู่ถาวร	๒.๔๖	๐.๘๖๒	น้อย
รวม	๒.๑๔	๐.๕๘๕	น้อย

จากตารางที่ ๔.๖ พบว่า พระสงฆ์ฆาธิการมีความคิดเห็นต่อการจัดการสำนักปฏิบัติธรรมใน
จังหวัดสมุทรปราการมีระดับความคิดเห็น ด้านการอำนวยความสะดวก โดยรวมอยู่ในระดับน้อย ($\bar{X}$ =๒.๑๔)
เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า พระสงฆ์ฆาธิการมีความคิดเห็นต่อการจัดการสำนักปฏิบัติธรรมใน
จังหวัดสมุทรปราการมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับน้อยทุกข้อ

ตารางที่ ๔.๗ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับความคิดเห็นของการจัดการสำนักปฏิบัติธรรม
ในจังหวัดสมุทรปราการ ด้านการควบคุม

(n=๑๔๗)

การจัดการสำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดสมุทรปราการ ด้านการควบคุม	ระดับความคิดเห็น		
	$\bar{X}$	S.D.	การแปลผล
๑. พระสังฆาธิการ มีการควบคุมบุคลากรทุกระดับ เพื่อรักษาระบบการทำงานตามการวางแผนเชิงนโยบายและการปฏิบัติงานจริง	๒.๘๘	๐.๘๙๕	ปานกลาง
๒. มีการกำกับบุคลากรให้ปฏิบัติงานถูกต้องตามพระธรรมวินัย กฎระเบียบของสำนักปฏิบัติธรรม และตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์	๔.๑๒	๐.๘๒๔	มาก
๓. มีการควบคุมบุคลากรให้ปฏิบัติงานให้สอดคล้องตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายของสำนักปฏิบัติธรรม	๓.๒๐	๑.๑๕๒	ปานกลาง
๔. มีการจัดการให้มีระบบสารสนเทศที่เชื่อมโยงกับสำนักปฏิบัติธรรม เพื่อการเผยแผ่กิจกรรมต่างๆ สู่สังคม	๒.๒๑	๐.๖๗๕	น้อย
๕. มีการควบคุมการงบประมาณของสำนักปฏิบัติธรรมให้เป็นไปตามกฎระเบียบการที่เหมาะสม	๒.๘๒	๐.๖๔๙	ปานกลาง
รวม	๓.๐๕	๐.๔๓๒	ปานกลาง

จากตารางที่ ๔.๗ พบว่า พระสังฆาธิการมีความคิดเห็นต่อการจัดการสำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดสมุทรปราการมีระดับความคิดเห็น ด้านการควบคุม โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ =๓.๐๕) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า พระสังฆาธิการมีความคิดเห็นต่อการจัดการสำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดสมุทรปราการมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ =๔.๑๒) ได้แก่ พระสังฆาธิการมีการกำกับบุคลากรให้ปฏิบัติงานถูกต้องตามพระธรรมวินัย กฎระเบียบของสำนักปฏิบัติธรรม และตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ ส่วนพระสังฆาธิการที่มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ =๒.๘๘, ๓.๒๐ และ ๒.๘๒ ตามลำดับ) ได้แก่ พระสังฆาธิการ มีการควบคุมบุคลากรทุกระดับ เพื่อรักษาระบบการทำงานตามการวางแผนเชิงนโยบายและการปฏิบัติงานจริงมีการควบคุมบุคลากรให้ปฏิบัติงานให้สอดคล้องตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายของสำนักปฏิบัติธรรม และมีการควบคุมการงบประมาณของสำนักปฏิบัติธรรมให้เป็นไปตามกฎระเบียบการที่เหมาะสม และพระสังฆาธิการที่มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับน้อย ($\bar{X}$ =๒.๒๑) ได้แก่ พระสังฆาธิการมีการจัดการให้มีระบบสารสนเทศที่เชื่อมโยงกับสำนักปฏิบัติธรรม เพื่อการเผยแผ่กิจกรรมต่างๆ สู่สังคม

๔.๔.๑ ผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นของพระสังฆาธิการที่มีต่อการจัดการสำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดสมุทรปราการ ตามหลักอิทธิบาท ๔

ผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นของพระสังฆาธิการที่มีต่อการจัดการสำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดสมุทรปราการตามหลักอิทธิบาท ๔ ตามความคิดเห็นของบุคลากรในสำนักปฏิบัติธรรมที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง โดยภาพรวมและรายด้าน ได้แก่ ด้านฉันทะ ด้านวิริยะ ด้านจิตตะ และด้านวิมังสา มีรายละเอียดดังแสดงในตารางที่ ๔.๘-๔.๑๒

ตารางที่ ๔.๘ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับความคิดเห็นของการจัดการสำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดสมุทรปราการ ตามหลักอิทธิบาท ๔ โดยภาพรวม

(n=๑๔๗)

การจัดการสำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดสมุทรปราการ ตามหลักอิทธิบาท ๔ โดยภาพรวม	ระดับความคิดเห็น		
	$\bar{X}$	S.D.	การแปลผล
๑. ด้านฉันทะ (ความพึงพอใจ)	๓.๓๓	๐.๔๘๗	มาก
๒. ด้านวิริยะ (ความเพียรพยายาม)	๓.๑๗	๐.๔๐๐	ปานกลาง
๓. ด้านจิตตะ (ความเข้าใจ)	๓.๐๔	๐.๔๒๕	ปานกลาง
๔. ด้านวิมังสา (การตรวจสอบ)	๓.๔๘	๐.๔๐๒	ปานกลาง
รวม	๓.๒๖	๐.๒๕๘	ปานกลาง

จากตารางที่ ๔.๘ พบว่า พระสังฆาธิการมีความคิดเห็นต่อการจัดการสำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดสมุทรปราการมีระดับความคิดเห็นโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ =๓.๒๖)เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า ด้านวิริยะ ($\bar{X}$ =๓.๑๗) ด้านจิตตะ ($\bar{X}$ =๓.๐๔) ด้านวิมังสา ($\bar{X}$ =๓.๔๘) อยู่ในระดับปานกลาง ส่วนพระสังฆาธิการที่มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ =๓.๓๓) ได้แก่ ด้านฉันทะ (ความพึงพอใจ)

ตารางที่ ๔.๙ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับความคิดเห็นของการจัดการสำนักปฏิบัติธรรม
ในจังหวัดสมุทรปราการ ตามหลักอิทธิบาท ๔ ด้านฉันทะ

(n=๑๔๗)

การจัดการสำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดสมุทรปราการ ตามหลักอิทธิบาท ๔ ด้านฉันทะ	ระดับความคิดเห็น		
	$\bar{X}$	S.D.	การแปลผล
๑. พระสังฆาธิการ มีการวางแผนพัฒนาการจัดการสำนักปฏิบัติธรรม ให้มีความเหมาะสมกับยุคโลกาภิวัตน์	๓.๐๙	๐.๘๕๙	ปานกลาง
๒. มีการฝึกอบรมพัฒนาบุคลากร ครู อาจารย์ ผู้สอนให้ มีทักษะและเทคนิคการสอนในสำนักปฏิบัติธรรม	๓.๔๑	๐.๘๘๙	ปานกลาง
๓. มีการประชุมวางแผนเพื่อพัฒนาการจัดการต่างๆ ที่เกี่ยวกับกฎระเบียบของสำนักปฏิบัติธรรม	๓.๕๖	๐.๙๓๗	มาก
๔. มีการติดต่อประสานงานกับพระสังฆาธิการตามลำดับ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับสำนักปฏิบัติธรรมอย่างเป็นระบบ	๓.๕๓	๐.๗๔๓	มาก
๕. มีการประเมินผลการปฏิบัติงานของสำนักปฏิบัติธรรม เพื่อกำหนดจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และปัญหาอุปสรรคต่างๆ	๓.๐๗	๐.๙๑๙	ปานกลาง
รวม	๓.๓๓	๐.๔๘๗	ปานกลาง

จากตารางที่ ๔.๙ พบว่า พระสังฆาธิการมีความคิดเห็นต่อการจัดการสำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดสมุทรปราการมีระดับความคิดเห็นโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ =๓.๓๓)เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า พระสังฆาธิการมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ =๓.๕๖, ๓.๕๓ ตามลำดับ) ได้แก่ พระสังฆาธิการได้มีการประชุมวางแผนเพื่อพัฒนาการจัดการต่างๆ ที่เกี่ยวกับกฎระเบียบของสำนักปฏิบัติธรรม และมีการติดต่อประสานงานกับพระสังฆาธิการตามลำดับ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับสำนักปฏิบัติธรรมอย่างเป็นระบบ ส่วนพระสังฆาธิการที่มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ =๓.๔๑, ๓.๐๙, และ ๓.๐๗ ตามลำดับ) ได้แก่ พระสังฆาธิการมีการประชุมวางแผนเพื่อพัฒนาการจัดการต่างๆ ที่เกี่ยวกับกฎระเบียบของสำนักปฏิบัติธรรมมีการวางแผนพัฒนาการจัดการสำนักปฏิบัติธรรม ให้มีความเหมาะสมกับยุคโลกาภิวัตน์ และการประเมินผลการปฏิบัติงานของสำนักปฏิบัติธรรม เพื่อกำหนดจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และปัญหาอุปสรรคต่างๆ

ตารางที่ ๔.๑๐ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับความคิดเห็นของการจัดการสำนักปฏิบัติ
ธรรมในจังหวัดสมุทรปราการ ตามหลักอริยาบท ๔ ด้านวิริยะ

(n=๑๔๗)

การจัดการสำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดสมุทรปราการ ตามหลักอริยาบท ๔ ด้านวิริยะ	ระดับความคิดเห็น		
	$\bar{X}$	S.D.	การแปลผล
๑. มีการพัฒนาสำนักปฏิบัติธรรมให้มีความยืดหยุ่นตาม สภาพสังคมยุคโลกาภิวัตน์	๒.๘๘	๐.๗๔๕	ปานกลาง
๒. มีการจัดการสำนักปฏิบัติธรรมมุ่งพัฒนาองค์การให้มี คุณภาพ เพื่อให้องค์การสามารถดำรงอยู่ได้ตลอดไปใน อนาคต	๓.๐๘	๐.๘๓๒	ปานกลาง
๓. มีการมอบหมายงานให้บุคคลต่างๆ อย่างถูกต้องและ เหมาะสม และมุ่งพัฒนาบุคคลากรให้มีความรู้ ความสามารถอย่างต่อเนื่อง	๓.๓๗	๐.๘๘๕	ปานกลาง
๔. มีการแก้ไขปัญหาอุปสรรคในการทำงานได้อย่าง ถูกต้องตามสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในยุค ปัจจุบัน	๓.๓๒	๐.๘๐๒	ปานกลาง
๕. มีการประสานงานและร่วมงานกับผู้ปฏิบัติงานได้ อย่างดี ตลอดจนปกครองผู้ใต้บังคับบัญชาด้วยความ ยุติธรรม	๓.๑๗	๐.๘๕๕	ปานกลาง
รวม	๓.๑๗	๐.๔๐๐	ปานกลาง

จากตารางที่ ๔.๑๐ พบว่า พระสังฆาธิการมีความคิดเห็นต่อการจัดการสำนักปฏิบัติธรรม
ในจังหวัดสมุทรปราการมีระดับความคิดเห็นโดยภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ =๓.๑๗)เมื่อ
พิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า พระสังฆาธิการมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลางทุกข้อ

ตารางที่ ๔.๑๑ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับความคิดเห็นของการจัดการสำนักปฏิบัติ
ธรรมในจังหวัดสมุทรปราการ ตามหลักอิทธิบาท ๔ ด้านจิตตะ

(n=๑๔๗)

การจัดการสำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดสมุทรปราการ ตามหลักอิทธิบาท ๔ ด้านจิตตะ	ระดับความคิดเห็น		
	$\bar{X}$	S.D.	การแปลผล
๑. มีการฟื้นฟูองค์การโดยผู้บริหารสร้างขวัญและกำลังใจ แก่ครู อาจารย์และบุคลากรด้วยกลยุทธ์ของสำนักปฏิบัติ ธรรมอย่างบูรณาการ	๒.๕๒	๐.๗๗๑	ปานกลาง
๒. มีการปรับปรุงระบบกลไกของสำนักปฏิบัติธรรมให้มี การเชื่อมโยงประสานงานกันทั้งภายในภายนอก	๒.๗๔	๐.๗๓๒	ปานกลาง
๓. มีเทคนิคการพัฒนาองค์การที่นำมาใช้ควรเสริมด้วย ประสบการณ์ที่ได้จากกิจกรรมการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นภายใน องค์การ	๒.๗๗	๑.๐๔๗	ปานกลาง
๔. มีการพัฒนาทีมงานของสำนักปฏิบัติธรรมให้มีความ รับผิดชอบงานที่เป็นกลุ่มบุคคล	๓.๑๑	๐.๗๑๓	ปานกลาง
๕. มีการแบ่งงานกันทำงานในสำนักปฏิบัติธรรม โดยการ จัดสรรงานและมอบหมายงานนั้นให้แก่บุคคลผู้รับผิดชอบ	๔.๐๙	๐.๕๘๔	มาก
รวม	๓.๐๔	๐.๔๒๕	ปานกลาง

จากตารางที่ ๔.๑๑ พบว่า พระสังฆาธิการมีความคิดเห็นต่อการจัดการสำนักปฏิบัติธรรม
ในจังหวัดสมุทรปราการมีระดับความคิดเห็นโดยภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ =๓.๐๔)เมื่อ
พิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าพระสังฆาธิการที่มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ =๔.๐๙)ได้แก่
พระสังฆาธิการมีการแบ่งงานกันทำงานในสำนักปฏิบัติธรรม โดยการจัดสรรงานและมอบหมายงานนั้น
ให้แก่บุคคลผู้รับผิดชอบ ส่วนพระสังฆาธิการที่มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ =๓.๑๑,
๒.๗๗, ๒.๗๔ และ ๒.๕๒ ตามลำดับ) ได้แก่ พระสังฆาธิการมีการพัฒนาทีมงานของสำนักปฏิบัติธรรม
ให้มีความรับผิดชอบงานที่เป็นกลุ่มบุคคลมีเทคนิคการพัฒนาองค์การที่นำมาใช้ควรเสริมด้วย
ประสบการณ์ที่ได้จากกิจกรรมการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นภายในองค์การการปรับปรุงระบบกลไกของสำนัก
ปฏิบัติธรรมให้มีการเชื่อมโยงประสานงานกันทั้งภายในภายนอก และมีการฟื้นฟูองค์การโดยผู้บริหาร
สร้างขวัญและกำลังใจแก่ครู อาจารย์และบุคลากรด้วยกลยุทธ์ของสำนักปฏิบัติธรรมอย่างบูรณาการ

ตารางที่ ๔.๑๒ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับความคิดเห็นของการจัดการสำนักปฏิบัติ
ธรรมในจังหวัดสมุทรปราการ ตามหลักอิทธิบาท ๔ ด้านวิมังสา

(n=๑๔๗)

การจัดการสำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดสมุทรปราการ ตามหลักอิทธิบาท ๔ ด้านวิมังสา	ระดับความคิดเห็น		
	$\bar{X}$	S.D.	การแปลผล
๑. มีการจัดการบริเวณอาคารสถานที่ เสนาสนะของสำนักปฏิบัติธรรมให้สะอาดเรียบร้อยร่มรื่นเหมาะสมกับสภาพความต้องการ	๓.๒๙	๐.๗๙๔	ปานกลาง
๒. มีการควบคุมสิ่งนำเข้าสู่ของสำนักปฏิบัติธรรมเช่น ทรัพยากรมนุษย์ วัตถุติบ การเงิน และข้อมูลเพื่อให้มั่นใจได้ว่ามีมาตรฐานตามที่ต้องการ	๓.๓๑	๐.๙๔๒	ปานกลาง
๓. มีการควบคุมระดับปฏิบัติการของสำนักปฏิบัติธรรม เป็นการควบคุมที่มุ่งเน้นการบวกรับการทำงานในองค์การ	๓.๗๓	๐.๗๖๔	มาก
๔. มีการควบคุมระดับกลวิธีของสำนักปฏิบัติธรรม เป็นการติดตามผลการปฏิบัติงานให้เป็นไปตามแผนเชิงกลวิธี	๔.๐๘	๐.๖๔๖	มาก
๕. มีการควบคุมระดับกลยุทธ์ของสำนักปฏิบัติธรรม เป็นการติดตามว่าองค์การได้บรรลุความสำเร็จตามกลยุทธ์ที่วางไว้	๓.๐๑	๐.๖๐๒	ปานกลาง
รวม	๓.๔๘	๐.๔๐๒	ปานกลาง

จากตารางที่ ๔.๑๒ พบว่า พระสังฆาธิการมีความคิดเห็นต่อการจัดการสำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดสมุทรปราการมีระดับความคิดเห็นโดยภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ =๓.๔๘)เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าพระสังฆาธิการที่มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ =๔.๐๘, ๓.๗๓) ได้แก่ พระสังฆาธิการมีการควบคุมระดับกลวิธีของสำนักปฏิบัติธรรม เป็นการติดตามผลการปฏิบัติงานให้เป็นไปตามแผนเชิงกลวิธี และมีการควบคุมระดับปฏิบัติการของสำนักปฏิบัติธรรม เป็นการควบคุมที่มุ่งเน้นการบวกรับการทำงานในองค์การ ส่วนพระสังฆาธิการที่มีระดับความคิดเห็น ที่อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ =๓.๓๑, ๓.๒๙, ๓.๐๑) ได้แก่ พระสังฆาธิการมีการควบคุมสิ่งนำเข้าสู่ของสำนักปฏิบัติธรรมเช่น ทรัพยากรมนุษย์ วัตถุติบ การเงิน และข้อมูลเพื่อให้มั่นใจได้ว่ามีมาตรฐานตามที่ต้องการมีการจัดการบริเวณอาคารสถานที่ เสนาสนะของสำนักปฏิบัติธรรมให้สะอาดเรียบร้อยร่มรื่นเหมาะสมกับสภาพความต้องการและมีการควบคุมระดับกลยุทธ์ของสำนักปฏิบัติธรรม เป็นการติดตามว่าองค์การได้บรรลุความสำเร็จตามกลยุทธ์ที่วางไว้

๔.๕ องค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การจัดการสำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดสมุทรปราการ” ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา วัตถุประสงค์ของการวิจัย ปัญหาที่ต้องการทราบ ขอบเขตการวิจัย แนวคิดและหลักการที่เกี่ยวข้องกับการจัดการ ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการจัดการ แนวคิด หลักการ การจัดการสำนักปฏิบัติธรรม งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และกรอบแนวคิดในการวิจัย จึงได้สรุปองค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย ดังต่อไปนี้

จากแผนภาพที่ ๔.๑ องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยเรื่อง “การจัดการสำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดสมุทรปราการ” ผู้วิจัยจึงได้กล่าวสรุปองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

๑. การวางแผน พระสังฆาธิการ มีการวางแผนทรัพยากรทั้งปวง จึงได้ดำเนินการก่อสร้างตามลำดับขั้นตอน มีการวางแผนการจัดการสำนักปฏิบัติธรรมงบประมาณเพื่อก่อสร้างอุโบสถ วิหาร ตามแบบแปลน แผนผังวัดที่มีความเหมาะสมกับสภาพพื้นที่ของวัด มีการวางแผนการจัดการสำนักปฏิบัติธรรม ตามงบประมาณเพื่อใช้เป็นสาธารณประโยชน์เพื่อส่งเสริมกิจกรรมการเรียนรู้และการปฏิบัติธรรม มีการวางแผนงบประมาณส่วนหนึ่ง เพื่อการวางแผนให้เกิดความคงทน ใช้สอยประโยชน์ได้ มีการวางแผนดูแลรักษาสำนักงานปฏิบัติธรรมทั้งปวงให้อยู่ในสภาพที่เหมาะสม สามารถใช้ประโยชน์ได้ตลอดเวลา

ฉันทะ: มีความรับผิดชอบเอาใจใส่ ไม่ปล่อยปละละเลยสำนักปฏิบัติธรรม และการวางแผนสำนักงานปฏิบัติให้เกิดประโยชน์ที่จะได้รับ ทั้งประชาชนและพระภิกษุ สามเณร ประโยชน์ในการใช้สอย ความสวยงามโดดเด่นเรื่องสถาปัตยกรรมกำหนดวัตถุประสงค์ในการจัดการสำนักปฏิบัติธรรม

การจัดการสำนักปฏิบัติธรรมดำเนินงานด้วยการกำหนดหน้าที่งานของแต่ละฝ่าย เช่น ผู้บริหารระดับสูง ระดับกลาง และระดับล่าง เพื่อดำเนินการให้ดี

พระสังฆาธิการ ผู้ดำเนินการจัดการสำนักปฏิบัติธรรมภายในวัด ควรจะทำให้ถูกต้องตามกฎระเบียบ แบบแปลน รูปทรงลักษณะ หลักเกณฑ์การ ก็ควรจะต้องมีความพอใจกับการ ด้วยการกำกับดูแลกระบวนการทำงานถูกต้องตามกฎระเบียบ กฎหมายและสิ่งแวดล้อมถึงอย่างนั้นก็ควรจะมีการกำกับดูแลการดำเนินการอย่างเหมาะสม ควรจะต้องมีความพอใจเข้าไปดูแลการจัดการสำนักงานปฏิบัติธรรมให้ถูกต้องตามกฎระเบียบ ทั้งวิธีการทำงาน และความปลอดภัย

วิริยะ: ผู้บริหารวัดเพียรพยายามรับผิดชอบงาน ต้องมีความพร้อม มีการสำรวจ มีการสอบถามผู้มีส่วนเกี่ยวข้องให้ดี มีกลยุทธ์ในการสร้างทีมงานให้มีบทบาทหน้าที่ที่ชัดเจนมีความพยายามทำสำนักปฏิบัติธรรมให้สะอาดเรียบร้อย โดยการสร้างของพระภิกษุ สามเณรในวัดให้ทำร่วมกัน โดยทำให้เป็นตัวอย่าง

การจัดการสำนักปฏิบัติธรรมการสร้างทีมงานให้อยากทำงาน ด้วยความขยันทำงานตามเวลา

การจัดการสำนักปฏิบัติธรรมพระสังฆาธิการ มีความเพียรพยายามอย่างต่อเนื่อง เพื่อสร้างบุคลากรภายในวัดให้เป็นสถานที่สัปปายะรองรับประชาชนผู้มาร่วมปฏิบัติธรรม ถวายปัจจัย บำรุงวัดการบูรณปฏิสังขรณ์อุโบสถ วิหารลานพระเจดีย์ เป็นต้น เมื่อผู้บริหารวัดต้องมีความเพียรพยายามวางแผนการทำงานพัฒนาสถานที่ สัปปายะเหมาะสมแก่การปฏิบัติธรรม ทำสังฆกรรม ทำวัตรเช้า-เย็น เป็นต้น ถึงอย่างนั้นควรจะมีการวางแผนดูแลการทำงานควรมีความเพียรพยายามทำงานสำนักปฏิบัติธรรมเป็นสถานที่สัปปายะ ให้ถูกต้องตามกฎระเบียบ ทั้งวิธีการทำงาน ความปลอดภัย วัสดุอุปกรณ์ ที่สำคัญควรมีการจัดประชุมคณะกรรมการสำนักปฏิบัติธรรม และมีการพัฒนาต่อไป

จิตตะ:การจัดการสำนักปฏิบัติธรรม ผู้บริหารวัดควรเอาใจใส่ดูแลรักษาด้วยตนเองอย่างใกล้ชิด มีการวางแผนพัฒนา มีการสำรวจงบประมาณให้เพียงพอ มีการตรวจสอบสภาพการทำงาน ตั้งแต่เริ่มต้น ท่ามกลาง และสิ้นสุดการทำงานทำงานอยู่กับคน ดังนั้น ปัญหาวัดควรทำอย่างที่ได้วาง

ระเบียบเอาไว้เพื่อให้เกิดประสิทธิผลมากที่สุดวัดต้องรู้สภาพแวดล้อมภายในวัดทั้งภาคทฤษฎีและเชิงปฏิบัติงาน ต้องมีวิสัยทัศน์ในการแก้ไขปัญหาอุปสรรคทั้งอนุโลมและปฏิโลม

การจัดการสำนักปฏิบัติธรรมหัวหน้าทีมงานเป็นผู้ประสานงานในการวางแผน โดยมีเกณฑ์ที่สามารถตรวจสอบได้

การจัดการสำนักปฏิบัติธรรมพระสังฆาธิการ มีความเข้าใจในการสร้างบุคลากรให้มีความมั่นคงแข็งแรง มีสภาพใช้งานได้ตลอดเวลา มีวิธีการทำงานเป็นทีม ร่วมปรึกษางาน กำหนดการดำเนินการ ติดตามผลงาน แก้ไขข้อผิดพลาดทั้งบุคคล ทั้งวิธีการทำงาน นำเสนอผลงานให้พระผู้ใหญ่ ทราบควรมีความเข้าใจวิธีการเก็บรักษาบำรุงเสนาสนะการจัดการสำนักปฏิบัติธรรม ดูแลพัฒนาให้มีความมั่นคงแข็งแรง มีสภาพใช้งานได้ตลอดเวลา

วิมังสา: มีการวางแผนบริหารวัดให้ชัดเจน จัดตั้งคณะกรรมการในการดูแลเพื่อให้งานดำเนินการไปสะดวก มีผู้รับผิดชอบเป็นองค์คณะเพื่อง่ายต่อการดำเนินการ ย่อยต่อการตรวจสอบ เลือกช่างที่มีประสบการณ์รับผิดชอบงานทุกอย่างตามพันธสัญญาที่ตกลงกันไว้ ถึงประชาชนก็เป็นผู้มีส่วนร่วม เรียกประชุมหารือให้คำแนะนำ และเชิญผู้รู้มาถวายเป็นวิทยาทาน ไม่ว่าจะเป็นภาคเอกชน หรือภาครัฐ เพื่อให้การบริหารจัดการในเรื่องการจัดการสำนักปฏิบัติธรรมออกมาดี และพิจารณาไตร่ตรอง ทบทวน กับความเหมาะสมความเป็นไปได้การบูรณะกัณฑ์ และการพัฒนาการจัดการสำนักปฏิบัติธรรม กัณฑ์ เป็นภาระหน้าที่ของผู้บริหารวัดทุกคน ไม่ใช่ของเจ้าอาวาสคนเดียวเท่านั้น

การจัดการสำนักปฏิบัติธรรมการพัฒนาการจัดการสำนักปฏิบัติธรรมอย่างต่อเนื่อง มีการวางแผน ปรับปรุง เปลี่ยนแปลงพัฒนาอย่างเป็นระเบียบระบบ

การจัดการสำนักปฏิบัติธรรมพระสังฆาธิการ มีการตรวจสอบสภาพการจัดการสำนักปฏิบัติธรรมอย่างต่อเนื่อง เมื่อมีปัญหาเข้าไปแก้ไข ประสานงานให้ทุกคนเกิดความสบายใจ ทำงานอย่างมีความสุข เป็นต้น

๒. การจัดการองค์การ พระสังฆาธิการ มีการจัดการสำนักปฏิบัติธรรมการจัดโครงสร้างบุคลากรให้ดูแลรักษา ให้มีความสะอาด มั่นคงแข็งแรง อยู่เสมอมีการวางแผนโครงการสร้างถนนและทางเดินเท้าภายในวัด ปรับปรุงสายไฟฟ้า ประปา สายโทรศัพท์ ที่เก็บขยะ ให้มีความเหมาะสมภายในสำนักงานปฏิบัติธรรมมีการมอบหมายภาระหน้าที่ในการดูแลรักษาอุโบสถ วิหาร ศาลาการเปรียญ ให้เหมาะสมแก่การปฏิบัติธรรม

ฉันทะ: การจัดการสำนักปฏิบัติธรรมการบูรณะให้ดี ผู้บริหารวัดมีความพร้อมในการบำรุงรักษาสถานปฏิบัติธรรมให้ดีพอใจกับวัดที่เป็นอยู่ตอนนี้ คือเป็นระเบียบ สะอาดตามีวัตถุประสงค์ในการก่อสร้างวัด คือ สร้างเพื่อใช้ประโยชน์ เช่น สร้างศาลาใหญ่หรือเล็ก ดูจำนวนคนในพื้นที่ที่มามีบุญในแต่ละวันพระ เพื่อประโยชน์ในการใช้สอยอย่างคุ้มค่า

ความพร้อมของบุคลากร อุปกรณ์ เครื่องจักร วัตถุดิบ เพื่อดำเนินการจัดการสำนักปฏิบัติธรรม

การจัดการสำนักปฏิบัติธรรมพระสังฆาธิการ ผู้ดำเนินการที่เกี่ยวกับ กำหนดวิธีการบริหารจัดการการเงินให้ลงตัวถูกต้องต้องตามกฎหมาย กำหนดวิธีการบุคคลให้ทำงานเป็นไปตามขั้นตอน กำหนดวิธีการจัดการ เช่น สำนักปฏิบัติธรรม กำหนดวิธีการส่งบุคลากรให้ปฏิบัติงาน โดยมี

การประชุมคณะกรรมการ ร่วมกันทำงานอย่างต่อเนื่องสุดท้ายก็ดำเนินการกำกับดูแลกระบวนการทำงานอย่างมีฉันทะต่อเนื่องไม่ว่าจะเป็นห้องน้ำ ห้องส้วมสาธารณะ

วิธีะ: พระสังฆาธิการพยายามหาทีมงานที่เหมาะสมกับงาน โดยใช้หลักการคัดออก คือให้มาทำงานร่วมกัน สังเกต ดูแล ตรวจสอบ แยกแยะว่า ใครควรทำงานอะไร หน้าที่คืออะไร ที่สำคัญต้องเลือกคนที่มีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ พยายามให้ทุกคนที่เข้าวัด มีความรู้สึว่าการจัดการสำนักงานปฏิบัติธรรมเป็นบ้านของทุกคน เมื่อมีการทำการการจัดการสำนักปฏิบัติธรรมผู้บริหารวัดต้องทำอย่างต่อเนื่องไม่ขาดตอนด้วยความขยันหมั่นเพียร

การจัดการสำนักปฏิบัติธรรมจัดกำลังคนและจัดเตรียมทรัพยากรให้เพียงพอต่อการดำเนินการจัดการสำนักปฏิบัติธรรม ด้วยการศึกษาทั้งศาสตร์และศิลป์

การจัดการสำนักปฏิบัติธรรมพระสังฆาธิการ ผู้ดำเนินการจัดการสำนักปฏิบัติธรรมสำนักปฏิบัติธรรม มีความเพียรพยายามจัดการการเงินให้ลงตัวถูกต้องตามกฎหมาย กำหนดวิธีการจัดการองค์การให้ทำงานเป็นไปตามขั้นตอน กำหนดวิธีการจัดการสิ่งของมให้เพียงพอ สุดท้ายก็ดำเนินการกำกับดูแลกระบวนการทำงานอย่างมีวิธีะต่อเนื่อง

จิตตะ: พระภิกษุช่วยกันดูแลรักษาด้วยการเอาใจใส่สำนักปฏิบัติธรรม ให้มีประโยชน์ แข็งแรง โปร่งใส มั่นคง สะอาด และสวยงาม เป็นแบบเดียวกัน ก่อนทำอะไรต้องแน่ใจว่ามีความพร้อม มีคนดูแลรับผิดชอบชัดเจนมีการกำหนดหน้าที่ของแต่ละคนให้ชัดเจนในการดำเนินงาน และต้องมีการตรวจสอบประเมินผลงานทุกๆ ระยะ เพื่อสามารถแก้ไขปัญหาหรือข้อบกพร่องได้เอาใจใส่ดูแลอย่างดี กล่าวคือเข้าใจงาน เช่น สถานที่สิ่งแวดล้อมแบบไหนจึงเหมาะสม ด้วยการศึกษารูปแบบและวิธีการต่างๆ อย่างถูกต้องเหมาะสม

การจัดการสำนักปฏิบัติธรรมทั้งรูปทรงแบบเก่าและรูปทรงแบบประยุกต์ขึ้นมาใหม่ มีระยะเวลาการทำงานตรวจสอบได้

มีความเข้าใจในการเก็บรักษาบำรุงดูแลเสนาสนะให้มั่นคงแข็งแรง มีสภาพใช้งานได้ตลอดเวลา ให้ถูกต้องตามกฎหมาย ทั้งวิธีการทำงาน ความปลอดภัย การเบิกจ่ายเงินแต่ละงวด เอกสารหลักฐานใบเสร็จการจ่ายเงิน ที่สำคัญมีการจัดประชุม มีการปรึกษากับผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง พระสังฆาธิการ ผู้ดำเนินการจัดการสำนักปฏิบัติธรรม มีความเข้าใจการบริหารการเงินให้ลงตัวถูกต้องตามกฎหมาย บุคคลทำงานเป็นไปตามขั้นตอน กำหนดวิธีการจัดการ โดยมีการประชุมคณะกรรมการร่วมกันทำงานอย่างต่อเนื่อง เมื่อไม่มีความสันทัดในกรณีก็เชิญบุคคลผู้เชี่ยวชาญการจัดการสำนักงานปฏิบัติธรรมให้ความรู้ และแนะแนวการทำงาน สุดท้ายก็ดำเนินการกำกับดูแลกระบวนการทำงานอย่างมีจิตตะต่อเนื่อง

วิมังสา: มีการพิจารณาไตร่ตรองวิธีการดำเนินการให้เกิดผลดีมีประสิทธิภาพตามกรอบสังคมและวัฒนธรรมไทยในปัจจุบันมีเหตุผลและเข้าใจการทำงาน มองให้ทันต่อยุคสมัยด้วย การตรวจสอบก็ดูจากผลงานเป็นหลักสำรวจ ตรวจสอบ ดูความเหมาะสม ดูโครงสร้างของสถานที่ปฏิบัติธรรมเป็นหลัก มีคนรับผิดชอบ ดูแลชัดเจน โปร่งใส ตรวจสอบได้ทุกขั้นตอนในการบริหารจัดการมีการเขียนโครงการขึ้นมาโดยที่โครงการนั้น จะต้องมีวิตอุปประสงค์ชัดเจน กำหนดหน้าที่ขององค์การ ขั้นตอนการทำงาน ระยะเวลาการทำงาน แนวทางการแก้ไขปัญหา งบประมาณที่วางไว้ และต้องมีการติดตามประเมินผลงาน

วิธีการบริหารจัดการ การจัดการสำนักงานปฏิบัติธรรม ตามกฎระเบียบ ที่สำนักปฏิบัติธรรมได้กำหนดไว้

การจัดการสำนักปฏิบัติธรรมการจัดองค์การสำนักปฏิบัติธรรม ถึงอย่างนั้นควรมีการกำกับดูแลการทำงาน มีการตรวจสอบสภาพอายุการใช้งานของสำนักปฏิบัติธรรมอย่างต่อเนื่อง ให้ถูกต้องตามกฎระเบียบ ทั้งวิธีการทำงาน และความปลอดภัย

๓. การบริหารบุคคล พระสังฆาธิการ แต่งตั้งบุคลากร ดูแลรักษาการจัดการสำนักปฏิบัติธรรม เพื่อติดตามผลการทำงานอย่างทั่วถึงกันผู้ช่วยเจ้าอาวาสฝ่ายการบริหารบุคคล มีหน้าที่สำคัญในการติดต่อกับบุคลากรทุกฝ่าย ขอความอุปถัมภ์เพื่อส่งเสริมการบริหารงานบุคคลมีการแต่งตั้งคณะกรรมการด้านการบริหารสำนักปฏิบัติธรรม เพื่อเข้ามาดูแลรักษาผลประโยชน์ของวัดให้เกิดความโปร่งใส

ฉันทะ: การบริหารสำนักปฏิบัติธรรมมีรูปแบบการบริหารแบบไหน และถ้าจะปรับปรุงก็ควรบริหารบุคลากร การเงิน มีเครื่องมือ และรู้จักการบริหารบุคคลอย่างถูกต้องเหมาะสมมีวัตถุประสงค์คือ บำรุงวัดรักษาสำนักงานปฏิบัติธรรมผู้บริหารวัดมีความรัก มีความศรัทธา พอใจที่รักษาดูแล

การจัดการสำนักปฏิบัติธรรมพระสังฆาธิการ ได้ศึกษาข้อมูล วิธีการ ความต้องการ การบริหารสำนักงานปฏิบัติธรรมด้วยความชอบ

การจัดการสำนักปฏิบัติธรรมพระสังฆาธิการ ผู้ดำเนินการทราบวิธีการจัดการเรื่องบุคคลทราบรายละเอียดโครงการ มีการเสนอรายละเอียดให้ผู้ใหญ่ทราบ มีการจัดประชุมสัมมนาทุกปี จัดอบรมพิเศษทุกปี เมื่อเวลาดำเนินการก่อสร้างก็เป็นไปตามขั้นตอนการทำงาน พระสังฆาธิการผู้ดำเนินการบริหารสำนักปฏิบัติธรรมควรมีความพอใจ ศึกษาความรู้ทักษะและประสบการณ์เรื่องสำนักงานปฏิบัติธรรม ทั้งเชิงปริมาณและเชิงลึก ให้ทราบกระบวนการบริหารสำนักปฏิบัติธรรมที่เกี่ยวข้องกับจำนวนบุคคล จำนวนการเงิน

วิริยะ: ความสะอาด เป็นระเบียบเรียบร้อยดีงาม มอบหมายหน้าที่ให้แก่บุคลากรภายในสำนักปฏิบัติธรรมให้ดูแลรักษา ให้มีบทบาทในการทำงานศึกษาเรียนรู้งานที่บุคคลอื่นทำไปแล้วประสบผลสำเร็จแล้วพยายามปรับปรุงแก้ไขในส่วนที่ตนเองขาดตกบกพร่องเพื่อให้ได้ผลสำเร็จดังตั้งใจ สร้างสำนักปฏิบัติธรรมให้ร่มเย็นมีต้นไม้ มีสถานที่ให้ทำบุญ กราบไหว้พระ และมีสถานที่ให้ปฏิบัติธรรมฝึกฝนทีมงานบ่อยๆ ให้มีความชำนาญ โดยอาศัยหลักธรรม คือ ความเพียรพยายามอยู่ที่ไหนความสำเร็จก็อยู่ที่นั่น

วิธีการแก้ไขปัญหาลุप्तรรคในการจัดการสำนักปฏิบัติธรรมตามหลักบริหารเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้

การจัดการสำนักปฏิบัติธรรมพระสังฆาธิการ ผู้ดำเนินการทราบวิธีการจัดการเรื่องบุคคลการเงิน และวัสดุอุปกรณ์ มีการเสนอรายละเอียดให้ผู้ใหญ่ทราบ มีการจัดประชุมสัมมนาทุกปี จัดอบรมพิเศษทุกปี เป็นต้น เป็นไปตามขั้นตอนการทำงาน เน้นการทำงานเป็นทีมงานที่มี วิริยะอย่างต่อเนื่องตลอดเวลาการจัดการสำนักปฏิบัติธรรม พระสังฆาธิการมีความเพียรพยายามศึกษาความรู้

ทักษะและประสบการณ์เรื่องการบริหารสำนักงานปฏิบัติธรรม ทั้งเชิงปริมาณและเชิงลึก ให้ทราบกระบวนการบริหารบุคคลที่เกี่ยวข้องกับจำนวนบุคคล

จิตตะ: ควรตั้งใจศึกษาจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และปัญหาอุปสรรค ของแต่ละอย่างที่การจัดการสำนักปฏิบัติธรรมงานออกมาดีที่สุดเอาใจใส่ในการสวดสวดดูแลศาสนสถานที่สำคัญภายในวัดให้อยู่ในสภาพที่พร้อมใช้งานเสมอ เมื่อเห็นส่วนที่ชำรุดก็หาวิธีการดำเนินการแก้ไขปัญหา เอาใจใส่ในการสร้างดูแล เพื่อลดปัญหาอุปสรรคด้านต่างๆ มีความรับผิดชอบการทำงานที่ตนเองตั้งใจทำ เมื่อมีปัญหาเงินงบประมาณไม่เพียงพอก็ควรมีการกำหนดข้อบกพร่อง

หัวหน้าทีมงานเข้าใจกลยุทธ์ในการดำเนินการ และสร้างจิตสำนึกให้กับบุคลากรอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ทีมงานเห็นถึงความสำคัญของงาน

พระสังฆาธิการ ผู้ดำเนินการทราบวิธีการเรื่องการบริหารบุคคล การเงิน และวัสดุ อุปกรณ์การจัดการสำนักปฏิบัติธรรม ทราบรายละเอียดโครงการ มีการเสนอรายละเอียดให้ผู้ใหญ่ทราบ มีการจัดประชุมสัมมนาทุกปี จัดอบรมพิเศษทุกปี เป็นต้น เมื่อเวลาดำเนินการบริหารบุคคลก็จะเป็นไปตามขั้นตอนการทำงาน ในกรณีผู้ดำเนินการไม่สั่งการการบริหารก็ควรมีการจัดประชุม คณะกรรมการบ่อยๆ นอกจากนั้น เน้นการทำงานเป็นทีมงานมีจิตตะอย่างต่อเนื่องตลอดเวลา

วิมังสา: สำหรับการปรับปรุงพัฒนาการบริหารสำนักปฏิบัติธรรม พัฒนาทั้งวัตถุ ศาสนสถาน และบุคลากรด้วยการตรวจสอบการทำงาน จัดตั้งคณะกรรมการขึ้นมาตรวจสอบ ใช้ปัญญาไตร่ตรองหาเหตุผลความถูกต้อง เพื่อป้องกันความเสียหายหรือเกิดผลกระทบในด้านอื่นๆ ตามหลักวิมังสาเข้ามาบูรณาการให้การดำเนินการบรรลุวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายที่ตั้งเอาไว้ มีการสำรวจสถานที่ ผลกระทบทั้งทางลบ ทางบวก ในการบริหาร ปรับปรุงพัฒนาให้เข้ากับสภาพแวดล้อมของแต่ละสถานที่

พระสังฆาธิการ วิเคราะห์สิ่งแวดล้อมของวัดเพื่อให้การดำเนินการบริหารบุคคลหรือการจัดการสำนักปฏิบัติธรรมบรรลุผล เช่น จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และปัญหาอุปสรรค

มีการตรวจสอบการบริหารการเงินให้ลงตัวถูกต้องตามกฎหมายระเบียบ ให้บุคคลทำงานเป็นไปตามขั้นตอน การจัดการสำนักปฏิบัติธรรม โดยมีการประชุมคณะกรรมการ ร่วมกันทำงานอย่างต่อเนื่อง เมื่อไม่มีความสั่นไหวในกรณีเชิญบุคคลผู้เชี่ยวชาญการบริหารบุคคลมาให้ความรู้ และแนะนำการทำงาน สุดท้ายก็ดำเนินการกำกับดูแลกระบวนการทำงานอย่างมีวิมังสาต่อเนื่อง วิธีการก่อสร้างห้องน้ำ ห้องส้วมสาธารณะ

๔. การอำนวยการ พระสังฆาธิการ ทำการอำนวยการประสานงานการจัดการสำนักปฏิบัติธรรม ตามภาระหน้าที่ความรับผิดชอบมีการประชุมบุคลากรให้รายงานการดูแลรักษามีการส่งเสริมบุคลากรเข้าสู่การฝึกอบรม การสัมมนา การประชุมเชิงวิชาการที่เกี่ยวข้องกับการอำนวยการมี การอำนวยการให้บุคลากร ได้ทำงานพัฒนาสำนักงานปฏิบัติธรรมอย่างต่อเนื่องมีการติดตามผล ทั้งการเงินงบประมาณ กฎระเบียบ

ฉันทะ: การดูแลบำรุงรักษาไว้ให้ดูมั่นคงยิ่งขึ้นไปมีความรักความพอใจในองค์กร คือเต็มใจทำ ควรพัฒนาอย่างเป็นระบบ ใช้งานได้เต็มที่ปรับปรุงตกแต่งให้สะอาด สว่าง สงบ รื่นรมณ์จริงจังในการทำงาน

กระบวนการการจัดการสำนักปฏิบัติธรรม กำหนดขั้นตอนวิธีการอำนวยการและระยะเวลา จัดสรรทรัพยากรที่จำเป็นทั้งในด้านบุคคลเครื่องมืองบประมาณ

การจัดการสำนักปฏิบัติธรรมพระสังฆาธิการศึกษาความรู้เรื่องอำนวยการสำนักงานปฏิบัติธรรมที่เกี่ยวข้องกับการอำนวยการให้ดี การพัฒนาองค์กรให้ดี การพัฒนาการให้ดี การติดต่อประสานงานภายในองค์กรให้ดี และมีการดำเนินการทั้งปวงให้ถูกต้องตามกฎหมายระเบียบการ ด้วยความพอใจในภาระหน้าที่การงานเน้นวิธีการจัดการอำนวยการปัจจัยนำเข้าไป กระบวนการทำงาน เช่น การวางแผน การจัดองค์กร การสั่งการให้ดำเนินการตามลำดับขั้นตอน การติดต่อประสานงานกับบุคลากรภายในองค์กรและหน่วยงานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง และอำนวยการทำงานทั้งปวงให้ถูกต้องตามกฎหมาย ระเบียบ คือมีการประเมินผลงาน เมื่องานใกล้เสร็จสิ้นควรมีการตรวจสอบรายละเอียดด้วยความเอาใจใส่ยากดูแลเต็มความสามารถก่อสร้างระบบประปา ไฟฟ้า โทรศัพท์ และลาดจอดรถในสำนักงานปฏิบัติธรรม ให้เป็นสถานที่สัปปายะในการปฏิบัติธรรม

วิธี: ผู้บริหารวัดต้องมุ่งมั่น มุมเท ที่จะเรียนรู้และทำให้เข้าใจ เข้าถึงแก่นแท้ของสิ่งนั้น เรื่องนั้น เพราะวิธีเกิดจากศรัทธาหรือฉันทะนั่นเอง ถ้ามีศรัทธาที่มั่นคง แม้จะมีอุปสรรคใดๆ มากระทบก็จะไม่เปลี่ยนแปลงมุ่งมั่นที่จะดำเนินการตามขั้นตอนอำนวยการที่วางไว้ ให้เกิดความสำเร็จ การสื่อสารกับผู้บริหารทุกระดับเพื่อให้ทราบกฎระเบียบการอำนวยการสำนักปฏิบัติธรรม

พระสังฆาธิการศึกษาความรู้เรื่องอำนวยการสำนักปฏิบัติธรรมที่เกี่ยวข้องให้ดี การพัฒนาองค์กรให้ดี การพัฒนาการสั่งการให้ดี การติดต่อประสานงานภายในองค์กรให้ดี และมีความทุ่มเทพยายาม อำนวยการดำเนินการทั้งปวงให้ถูกต้องตามกฎหมาย พระสังฆาธิการ มีความเพียรพยายาม ศึกษาวิธีการทำงานให้ดี เข้าใจการจัดการเรื่องเงินทุน กระบวนการอำนวยการสำนักงานปฏิบัติธรรม ต้องการพัฒนาให้แก่บุคลากรให้มีความเพียรพยายาม มีความรับผิดชอบ มีความรู้เพิ่มเติมตลอดเวลา มีการกำหนดวาระการประชุมปรึกษากันบ่อยๆ เน้นการจัดการปัจจัยนำเข้าไป กระบวนการทำงาน เช่น การวางแผน การจัดองค์กร การสั่งการให้ดำเนินการตามลำดับขั้นตอน การติดต่อประสานงานกับบุคลากรภายในองค์กรและหน่วยงานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง และการควบคุมอำนวยการทำงานทั้งปวงให้ถูกต้องตามกฎหมาย ระเบียบ เช่น มีการประเมินผลงาน

จิต: ต้องพิจารณาให้เกิดความเข้าใจสถานที่และสิ่งแวดล้อมภายในวัด ในการจะทำอะไรก็ตาม มีทั้งศาสตร์และศิลป์ผสมกัน ผู้บริหารวัดต้องมีใจที่จดจ่อ และรับผิดชอบ เมื่อใจจดจ่อต่อสิ่งที่ทำก็เกิดความรักใคร่ แต่ความรักใคร่จะมีไม่ได้หากขาดความรู้ วิเคราะห์สังเคราะห์เนื้อแท้ของสิ่งนั้นๆ แล้วนำออกมาสู่การตัดสินใจ การควบคุมอำนวยการคุณภาพของงาน การติดตามเอาใจใส่การดำเนินการ รวมถึงการแก้ไขปัญหาต่างๆ ให้ลุล่วงไปโดยเร็ว ดำเนินการอำนวยการสำนักปฏิบัติธรรมต่างๆ แล้ว ก็ต้องมีการรักษาดูแลแก้ไขปัญหา เพื่อให้สามารถใช้งานได้อย่างคุ้มค่ากับการลงทุนไป

ต้องเป็นผู้รับรู้ผลของการตรวจสอบการดำเนินการอำนวยการสำนักงานปฏิบัติธรรมมีหลักฐานที่เชื่อถือได้

พระสังฆาธิการมีความเข้าใจ ศึกษาความรู้ทักษะและประสบการณ์เรื่องการจัดการสำนักปฏิบัติธรรม ทั้งเชิงปริมาณและเชิงลึก ให้ทราบกระบวนการจัดการสำนักปฏิบัติธรรมที่เกี่ยวข้อง

กับจำนวนบุคคล จำนวนการเงิน ปริมาณของวัสดุอุปกรณ์ อีกประการหนึ่ง พระสังฆาธิการควรศึกษาความรู้เรื่องการจัดการสำนักปฏิบัติธรรมที่เกี่ยวข้องกับการวางขั้นตอนอำนวยการให้ดี การพัฒนาองค์กรให้ดี การพัฒนาการสั่งการให้ดี การติดต่อประสานงานภายในองค์กรให้ดี และมีควบคุมการดำเนินการอำนวยการทั้งปวงให้ถูกต้องตามกฎระเบียบการการจัดการสำนักปฏิบัติธรรม ด้วยความเข้าใจในภาระหน้าที่การงาน

วิมังสา: หมั่นไตร่ตรองกระบวนการอำนวยการสำนักปฏิบัติธรรมแต่ละครั้งต้องพิจารณาถึงสาเหตุและผลที่จะทำทุกครั้ง ให้สะอาด ถูกสุขลักษณะ เรียบง่าย เกิดประโยชน์ ใช้สอย ไม่ขัดต่อหลักพระวินัยม วัฒนธรรมไทย สอดส่องดูแลในการพัฒนาสำนักงานปฏิบัติธรรมให้รักษาสภาพที่ดีงาม เช่น หมั่นประชุมปรับปรุงบริเวณวัดเพื่อให้เกิดความสะอาด ร่มรื่น ตลอดเวลา ตรวจสอบระบบการทำงานโดยยึดหลักการ สุจริต เทียงธรรม ซื่อตรง มีประโยชน์ ไม่ขัดต่อวัฒนธรรมไทย พิจารณาไปตามความเหมาะสม ควรดำเนินการส่วนไหนก่อน ใช้โยนิโสมนสิการอย่างรอบรู้และรอบคอบแล้วนำไปสู่การทบทวนตัวเองและในสิ่งที่ทำ หรือเรียกว่า เก็บรายละเอียดนั่นเอง ผู้บริหารควรใช้สติปัญญาในการพิจารณา

ทีมงานการอำนวยการสำนักปฏิบัติธรรม เป็นผู้ทำหน้าที่ในการปรับแผนงานให้มีความเหมาะสมกับวิธีการจัดการ

พระสังฆาธิการ ผู้ดำเนินการทราบวิธีการจัดการเรื่องบุคคล การเงิน และวัสดุอุปกรณ์ ทราบรายละเอียดโครงการ มีการเสนอรายละเอียดให้ผู้ที่เกี่ยวข้องทราบ มีการจัดประชุมสัมมนาทุกปี จัดอบรมพิเศษทุกปี เมื่อเวลาดำเนินการการจัดการสำนักปฏิบัติธรรมก็เป็นไปตามขั้นตอนการทำงาน เน้นการทำงานเป็นทีมงานที่มี วิมังสาอย่างต่อเนื่องตลอดเวลา แนวทางการพัฒนาฝึกอบรม พระสังฆาธิการควรมีการตรวจสอบแนวทาง การศึกษาความรู้ทักษะและประสบการณ์เรื่องการจัดการสำนักปฏิบัติธรรม ทั้งเชิงปริมาณและเชิงลึก ให้ทราบกระบวนการอำนวยการสำนักปฏิบัติธรรมที่เกี่ยวข้องกับจำนวนบุคคล จำนวนการเงิน ปริมาณของวัสดุอุปกรณ์ พระสังฆาธิการ ควรจะศึกษาความรู้เรื่องอำนวยการสำนักปฏิบัติธรรมที่เกี่ยวข้องกับขั้นตอนอำนวยการให้ดี การพัฒนาองค์กรให้ดี การพัฒนาการสั่งการให้ดี การติดต่อประสานงานภายในองค์กรให้ดี และการควบคุมอำนวยการดำเนินการทั้งปวงให้ถูกต้องตามกฎระเบียบการ ด้วยการตรวจสอบรายละเอียดต่างๆ ให้รอบคอบเพื่อป้องกันความผิดพลาด

๕. การควบคุม พระสังฆาธิการมีการควบคุม การวางแผน การจัดองค์การ การบริหาร และการอำนวยการ ทำหน้าที่เป็นที่ปรึกษาให้กับทีมงาน มีการกำกับดูแลการจัดการสำนักปฏิบัติธรรม มีการควบคุมการพัฒนาการจัดการสำนักปฏิบัติธรรม เช่น ห้องน้ำสาธารณะ ฼าปนสถาน/เมรุ ลานจอดรถ ให้มีความสะอาด มั่นคงแข็งแรง อยู่เสมอมีการกำกับดูแลรักษาอาคาร/ที่เก็บวัสดุอุปกรณ์ต่างๆ ให้อยู่ในกฎระเบียบด้วยการตรวจตรา

ฉันทะ: ดำเนินการควบคุมสามารถแก้ไขได้ ก็จะมี ความสนุกในการทำงานก็จะเกิดความพอใจอย่างต่อเนื่อง ในการทำงานจนงานนั้นๆ บรรลุผลจะต้องมีความรับผิดชอบต่อสังคม ทำงานอย่างจริงจังพอใจในการดำเนินการ การประเมิณผล เช่น ประเมิณจากผู้สนับสนุน จากการติชมของผู้เกี่ยวข้อง

มีความรู้ทักษะและประสบการณ์ รู้กระบวนการจัดการสำนักปฏิบัติธรรมทั้งเชิงรับและเชิงรุก ทั้งด้านบุคลากร การเงิน และวัสดุอุปกรณ์ มีการทำบัญชี รายรับ รายจ่าย มีใบเสร็จการเบิกจ่ายทุกครั้ง และรายงานให้ผู้ใหญ่ทราบเป็นระยะ เมื่อเวลาดำเนินการจัดการริบคุมสำนักปฏิบัติธรรมเวลาใช้งานจริง ก็สามารถใช้วัสดุอุปกรณ์ให้ถูกต้องวัตถุประสงค์การวางแผน การจัดองค์กร การสั่งการ การติดต่อประสานงาน และการควบคุม เป็นต้น นอกจากนั้น กระบวนการควบคุมสำนักงานปฏิบัติธรรมควรจะมีการประชุมปรึกษาคณะกรรมการอย่างต่อเนื่องด้วยความรับผิดชอบและพอใจในการทำงาน

วิธียะ: การจัดการสำนักปฏิบัติธรรมจะต้องทำงานอย่างต่อเนื่องติดต่อกันไปสิ่งใดแล้วเสร็จต้องทุ่มเท ทั้งกำลังกาย กำลังทรัพย์ และกำลังใจในการทำงาน ถ้ามีความมุ่งมั่นและความสามารถแก้ไขปัญหามากๆ ได้ เกิดความสนุกในการทำงาน ปัญหาย่อมเป็นสิ่งที่ท้าทายความสามารถ เมื่อสามารถแก้ไขปัญหาก็เกิดความสุขใจต้องมีการกระทำติดต่อกันเป็นเวลานาน สม่่าเสมอ สิ่งที่ทำให้งานนั้นเกิดการคล่องตัว ถ้าเกิดอุปสรรคขึ้นระหว่างทาง การพิจารณาที่ติดตามงานตลอดเวลาจะทำให้สามารถแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้นได้ทันที “กล้าคิด กล้าทำ กล้าเปลี่ยนแปลง” ในสิ่งที่ดีต่อการดำเนินการ โดยกระตือรือร้น ไม่เฉื่อยชา

พระสังฆาธิการเป็นหัวหน้าทีมงานต้องทำหน้าที่เป็นที่ปรึกษาให้กับทีมงาน เพื่อการจัดการสำนักปฏิบัติธรรมให้มีความสมบูรณ์

พระสังฆาธิการ มีความเพียรพยายาม ทำการจัดการสำนักปฏิบัติธรรมทั้งเรื่องกฎหมายและสิ่งแวดล้อมภายในวัด ทั้งโดยอนุโลมและปฏิโลม คณะสงฆ์ส่งเสริมให้มีการจัดฝึกอบรมบุคลากรให้มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องที่เหมาะสมกับสิ่งของถาวรวัตถุที่มีอยู่ ถ้าไม่มีความรู้ในการทำงานควรสอบถามคณะกรรมการวัด หรือเข้าประชุม เข้าอบรมสัมมนาวิชาการบ่อยๆ ก็ทราบถึงกลยุทธ์วิธีการทำงานได้เร็ว ส่วนสำคัญการจัดการสำนักปฏิบัติธรรม ๑) การวางแผนศึกษาเรื่องนั้นให้ดี ๒) กำหนดจำนวนเงินลงทุน ๓) กำหนดโครงสร้าง ๔) มีการติดตามผลงานอย่างต่อเนื่องด้วยความเพียรพยายาม พระสังฆาธิการ มีความรู้ทักษะและประสบการณ์ รู้กระบวนการควบคุมสำนักงานปฏิบัติธรรมทั้งเชิงรับและเชิงรุก ทั้งด้านบุคลากร การเงิน การจัดการองค์กร การสั่งการ การติดต่อประสานงาน และการควบคุม เป็นต้น นอกจากนั้น การจัดการควบคุมสำนักงานปฏิบัติธรรมควรจะมีการประชุมปรึกษาคณะกรรมการอย่างต่อเนื่องด้วยความเพียรพยายาม

จิตตะ: การจัดการสำนักปฏิบัติธรรมสิ่งที่ได้ควบคุมดูแลต่างๆ ที่ชำรุดตามอายุการใช้งาน บางสิ่งหากชำรุดทรุดโทรม เกิดไม่สะดวกต่อการพักอาศัยดำรงชีพ ดังนั้น สิ่งที่ได้ควบคุมดูแลใด หากเกิดความชำรุดหรือแม้มองเห็นว่า จะใช้ได้อีกไม่นาน หรือครบบอายุที่จะต้องเปลี่ยนแล้ว ให้ดำเนินการทันทีโดยเอาใจใส่ดูแลควบคุม และผู้บริหารต้องมีความรับผิดชอบในการทำงาน ทำให้งานออกมาเรียบร้อยดีงาม งานผิดพลาดก็แก้ไขตามลำดับขั้นตอน ช่วยลดต้นทุน ลดแรงงาน ลดปัญหาอุปสรรค ทำให้งานออกมาดีขึ้น มีคุณภาพ อุทิศตน อุทิศใจ กับการดำเนินการควบคุมสำนักงานปฏิบัติธรรม

พระสังฆาธิการ การจัดการสำนักปฏิบัติธรรมเข้าใจภาระหน้าที่ของตนที่ต้องดำเนินการให้มีความเหมาะสม เช่น เชื่องช้า ไม่ตรงเวลา

กระบวนการควบคุมสำนักปฏิบัติธรรมต้องการพัฒนาองค์ความแก่บุคลากรให้มีความเข้าใจ มีความรับผิดชอบ มีความรู้เพิ่มเติมตลอดเวลา มีการกำหนดวาระการประชุมปรึกษากันบ่อยๆ

เน้นการจัดการปัจจัยนำเข้าไป กระบวนการทำงาน เช่น การควบคุมสั่งการให้ดำเนินการตามลำดับขั้นตอน การติดต่อประสานงานกับบุคลากรภายในองค์กรและหน่วยงานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง และการควบคุมการทำงานทั้งปวงให้ถูกต้องตามกฎระเบียบ เช่น มีการประเมินผลงาน และเมื่องานใกล้จะเสร็จสิ้นก็มีการเข้าไปตรวจสอบรายละเอียดด้วยความเข้าใจ ดูแลเต็มความสามารถพระสังฆาธิการ ควรมีความเข้าใจ ทำการควบคุมสำนักปฏิบัติธรรมทั้งด้านบุคลากร การเงิน และวัสดุอุปกรณ์ ก็สามารถใช้วัสดุอุปกรณ์ก่อสร้างให้ถูกต้องวัตถุประสงค์การวางแผน การจัดองค์กร การสั่งการ การติดต่อประสานงาน และการควบคุมเป็นต้น นอกจากนั้น การจัดการสำนักปฏิบัติธรรมควรมีการประชุมปรึกษาคณะกรรมการอย่างต่อเนื่องด้วยความเข้าใจสภาพปัญหาอุปสรรค

วิมังสา: การจัดการสำนักปฏิบัติธรรมการตรวจสอบประเมินผล การพิจารณาไตร่ตรอง การทำกิจกรรมต่างๆ คิดหาวิธีการแก้ไขปรับปรุง เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพ และเพื่อให้งานเปลี่ยนแปลงเป็นไปตามแผนงานการควบคุมที่วางไว้ เมื่อได้ดำเนินการแล้ว ซึ่งตามวัตถุประสงค์การควบคุมดูแลก็คือการติดตามดูแลรักษาแก้ไข้ปัญหา เพื่อให้ถาวรวัตถุนั้นๆ เกิดประโยชน์ต่อสังคม ศาสนา การดำเนินการใดๆ ต้องพิจารณาอย่างรอบคอบ ไม่มีความรู้ก็ต้องอาศัยผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้าน หรือการระดมสมองกับชุมชนรอบๆ วัด หากมีการตรวจสอบและมั่นใจว่าสามารถดำเนินการได้ ผู้บริหารควรรู้เหตุผลและการตรวจสอบต่างๆ พิจารณาข้อมูลให้เป็นไปตามความเป็นจริง เพราะจะทำให้การตัดสินใจในเรื่องต่างๆ ไม่ผิดพลาด และได้ผล เป็นงานของคณะสงฆ์ออกมาถูกต้องเหมาะสม ซึ่งนับเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นมากสำหรับผู้บริหาร โดยต้องใช้วิจารณญาณก่อนเลือกโครงการว่าจะทำแบบไหน ลักษณะใด บริเวณใด เพื่อประโยชน์อะไร ส่วนแต่ใช้เหตุผลและการพิจารณาการตรวจสอบสภาพข้อเท็จจริงต่างๆ มีความคิดใหม่ๆ ลองทำสิ่งใหม่ๆ วิธีการใหม่ๆ แบบใหม่ๆ

การควบคุมวินิจัยสั่งการให้ทุกฝ่ายปฏิบัติงานตามภาระหน้าที่ที่ตนรับผิดชอบการการจัดการสำนักปฏิบัติธรรม

พระสังฆาธิการ มีการตรวจสอบการทำงานให้ดี ทั้งเรื่องเงินทุน เรื่องวัสดุอุปกรณ์ มีคณะกรรมการตรวจสอบขั้นตอนการทำงาน ถ้าไม่เข้าใจขั้นตอนการทำงานควรปรึกษาคณะกรรมการวัด นอกจากนั้น การจัดการสำนักปฏิบัติธรรมต้องการพัฒนาองค์ความแก่บุคลากรให้มีความเข้าใจ มีความรับผิดชอบ มีความรู้เพิ่มเติมตลอดเวลา มีการกำหนดวาระการประชุมปรึกษากันบ่อยๆ เน้นการจัดการปัจจัยนำเข้าไป กระบวนการทำงาน เช่น การควบคุมสั่งการให้ดำเนินการตามลำดับขั้นตอน การติดต่อประสานงานกับบุคลากรภายในองค์กรและหน่วยงานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง และการควบคุมการทำงานทั้งปวงให้ถูกต้องตามกฎระเบียบ เช่น มีการประเมินผลงาน และเมื่องานใกล้จะเสร็จสิ้นก็มีการเข้าไปตรวจสอบรายละเอียดด้วยการไตร่ตรองพิจารณาอย่างรอบคอบทั้งข้อดีและข้อเสียพระสังฆาธิการ ควรดำเนินการด้วยตรวจสอบสภาพปัญหาอุปสรรค รับผิดชอบการดูแลสำนักงานปฏิบัติธรรม ควรมีความรู้ทักษะและประสบการณ์ รู้กระบวนการจัดการสำนักงานปฏิบัติธรรมทั้งเชิงรับและเชิงรุก ทั้งด้านบุคลากร การเงิน และวัสดุอุปกรณ์ การควบคุมดูแลสำนักปฏิบัติธรรมกระบวนการควบคุมดูแลควรมีการประชุมปรึกษาคณะกรรมการอย่างต่อเนื่องด้วยตรวจสอบสภาพปัญหาอุปสรรคในทุกๆ ด้านในโอกาสต่อไป